

हृदय विनोद.

PASTIMES OF THE HEART

भाग ३ जे.

Part III.

Printed by

Madhwaracharam Shrinivacharam Press.

Bangalore २२६२२८

अंश ५२ आना.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કાપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૧-૧૪

વર્ગિક

પુસ્તકાન્ત્ર નામ ૮૨૬૨૧૮૧૮

વિષય ૮-૧૪

Om.

हृदय निनोद.

PASTIMES OF THE HEART

भाग ३ जे.

Part III.

प्रसिद्ध कर्ता,

Published By,

मधुवयाराम बागवयाराम होरा.

Madhuvacharam Bagavacharam Hora.

संगदीवादा - सुरत.

Sangadiawad= SURAT.

संवत् १९७५

सन् १९१८

સુરત વિદ્યાપીઠ મંથાલય
અમદાવાદ
સુરતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૭૬૬૪

મુદ્રાકિત,

Printed by,

નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમ.

Narayanrao Laxmanrao Nicu.

શંકર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ચઉટાના પુલ ઉપર ટાંકી પાસે—સુરત.

at his "Shanker" Printieg Press, near cistern at

Chauta Baidge—SURAT.

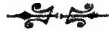
પ્રસ્તાવના.

હૃદય વિનોદનો આ ત્રીજો ભાગ છે. એમાં ગુજરાતી વાંચનમાળા આદિ પુસ્તકોમાં પ્રસિદ્ધ થયેલી, તેમજ આસરે પચાસ વર્ષ ઉપર વિદ્યા વિલાસ નામનું માસિક જેનો માલિક અને અધિપતિ હું પોતે હતો તેમાં પ્રસિદ્ધ થયેલીમાંથી થોડીક જે હાથ લાગી છે તે, તથા જુના કાગળીઆમાંથી કેટલીક હમણા મળી આવેલી પણ ઘણા વર્ષ ઉપર લખાયેલી, કવિતાઓનો સંભાસ કરવામાં આવેલો છે, એજ કારણથી આ પુસ્તકમાં મિશ્રિત રંગ દૃષ્ટિગોચર થશે. માત્ર મારા પોતાનાજ અંતરના આનંદ માટે આ કૃતિ છે અને કવિમાં ગણના કરાવવા માટે નથી એમ કહેવાની જરૂર નથી, સ્નેહીઓ અને બિના કેટલાક સદ્ ગૃહસ્થોની ઈચ્છાને આધિન થઈને પહેલા અને બિના ભાગની પેઠેજ આ ત્રીજો ભાગ પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

ॐ

जद्गुरो नमस्तुभ्यं, हीमालय निवासिनेः
नमस्ते दिव्यदेहाय, मैत्रेयाय नमो नमः
नमो ज्ञान स्वरूपाय मायामोह विदारिणेः
निर्मलाय प्रशान्ताय, मैत्रेयाय नमो नमः
नमस्ते बोधि सत्त्वाय, नमस्ते पुण्य मूर्तयेः
पूर्णानंद स्वरूपाय, मैत्रेयाय नमो नमः
सिद्धिबुद्धि संघिताय, सिद्धिबुद्धि प्रदायिने.
भवभय विनाशिने, मैत्रेयाय नमो नमः
नमस्ते धर्म निष्ठाय, यांगिनां पतये नमः
ब्रह्म स्वरूप ब्रह्मज्ञ, मैत्रेयाय नमो नमः
नमस्ते गुरु देवाय, नमस्ते धर्म सेतवेः
नारायण नियुक्ताय, मैत्रेयाय नमो नमः
नमस्ते करुणासिन्धो, प्रेम पियुष वर्षिणेः
जगद्बंधो नमस्तुभ्यं, मैत्रेयाय नमो नमः

शुभंभवतु, शुभंभवतु.

અનુક્રમશિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠ.	વિષય.	પૃષ્ઠ.
ગુરુદેવ વિશે ૧થી૧૦ ૧૮૫-૨૨૮		માળ્યા સુરવર	૩૫
શ્રી જગદ્ગુરુ વિશે ૧૧ થી૧૭		નવ પ્રકારની ભક્તિ	૩૯
મહાદેવજી વિશે		ગણપતિ સ્તુતિ	૩૯
પ્રણામું પાવાજી	૧૮	જગદ્ગ્યા વિશે	
નમ.શિવાય	૧૯	૧૧ કદ્ય	૪૦
ભવતારણ્યરે	૨૦	બ.કત માતા	૪૧
હરહરે શિવશબ્દુ	૨૧	શ્રી યોગેશ્વરી	૪૨
શકર ને કકર	૨૩	શ્રી મહાલક્ષ્મિ	૪૨-૪૩
શિવરાત્રીનો મહીમા	૨૪	માયાને મિટાડવા	૪૫
અતિ સમરથરે	૨૭	પુજન વિધિ	૪૬
એજ હો શકર	૨૮	જય જગ જનની	૪૮
ભીલડીનો મર્મ	૨૯	કહે અંગે હાવા	૪૯
શું અર્પું	૩૦	જે હેતુ બ્રહ્માંડ	૫૦
શુ માંડુ	૩૧	આરતી	૫૧
જ્ઞાલેજી જ્ઞાસો	૩૧	શ્રી કૃષ્ણ વિશે	
શકર જપ	૩૧	ભગ્ન ભગ્ન જીવ	૫૩
નમુ નમું શકર	૩૨	ગીદને સલુણી	૫૪
શબ્દ શબ્દુ	૩૩	પ્રાણ પ્યારી રસિક	૫૫
આરતી	૩૪ ૩૫	વન વન ભટકીને	૫૬

વિષય.	પૃષ્ઠ.
ધારીને વનમાળ	૫૭
વાગીરે વાગી	૫૯
નદકુંવર પોદયા	૬૦
ચંચળ ચતુરા	૬૨
હબી રહી છે ગીરીવર	૬૪
મોહન મુરતીરે	૬૫
કુંવર ચતુર તારો	૬૬
ખીલ્યો બ્યોમે	૬૮
નારાયણ ભગવાન	૭૦
આરતી	૭૨-૭૩-૭૪
ભૂંટી ભૂંટીરે લાજ	૭૬
ધુપે ક્યાં સુધી	૭૭
આબ્યે વિલાસી વસંત	૭૮
ગાજે માજેરે	૬૯
હાર્યા હાર્યા	૮૦
ભૂટે છે હરી રસ	૮૧
પૃથિવમાં ખિતર	૮૨
જગતને જુઠી જોષ	૮૨
સમાનતા	૮૩
સમજ્યા વિના કથન	૮૫
કોષ સુખી નથી	૮૭
ગુરૂની અગમ ગતિ	૮૯

વિષય.	પૃષ્ઠ.
ખરી ભક્તિ	૮૯
માયા તૂળ નેનને	૯૧
સંત સંગત	૯૨-૨૨૪
સંત મહીમા	૯૨
મનુષ્ય દેહનો મહીમા	૯૩
કોનો આશ્રય માંગવો	૯૪
વસંત બીલા	૯૫
કર્મ નિયમ	૯૫
શબ્દનો મહીમા	૯૭
સદ્વિધી શિક્ષણ	૯૭
મન શું તું શોધે છે	૯૮
હું શું છજીં	૯૯
કાળનું સ્વરૂપ	૧૦૨
અપજના શાંતિ હશે છે	૧૦૩
રોતાં જગત તેં જોષ છે	૧૦૫
હું અલમરત	૧૦૬
હું જો નથી	૧૦૬
જેમાં સર્વ એકત્ર	૧૦૭
હિંમત શું હારી જાઓ	૧૦૭
ઓળખ ઓળખરે	૧૦૮
જીવ વિના ખાલી નથી	૧૦૯
મહાપ્રાણમાં સર્વનું જીવન	૧૧૧

વિષય.	પૃષ્ઠ.
અંતરમાં ઉતરી અભ્યા	૧૧૨
હું અનિયો દિવાનો	૧૧૩
અભ્યા અભ્યા નિરંજન	૧૧૪
ખીજ ગુપ્ત રહેલું છે	૧૧૫
અંતર રચના	૧૧૬
દીધું મે મન	૧૧૭
સાચું જીવન શું	૧૧૮
જીવ ઉંચેથી પડ્યો	૧૧૯
સ્થિરતા દેખાય છે તે બ્રમણ	૧૨૦
ઉદય અસ્ત ચક્ર	૧૨૧
જૂત બિંબ નથી	૧૨૨
મન વિશે	૧૨૪-૧૨૫
ગ્રીષ્મ ૧૨૬, વર્ષા	૧૩૪
વસંત	૧૪૨
હીમગીરી	૧૩૮
પંચજીવનું બળ	૧૪૩
વાટીકા	૧૪૫
વનમાં સમીક્ષા	૧૪૭
સર્વ દેવતા પ્રસન્ન થાઓ	૧૫૩
દુઃખનો મોક	૧૫૩
ઉદય	૧૫૪
અપકાર સાટે ઉપકાર	૧૫૬

વિષય.	પૃષ્ઠ.
મરણ પાછળ શોક	૧૫૭
નવું વર્ષ	૧૫૮
શરીરનાં ચક્રો	૧૬૧
અંત સમયનું સર્વને કથન	૧૬૭
વર કન્યાને આશીર્વાદ	૧૭૦
મિસિસબેસન્ટ વિશે ૧૭૧-૧૭૨-૧૭૭	
બાળકને આશીર્વાદ	૧૭૪
ખેડુત વિશે	૧૭૫
પ્રભુ મુને ભક્તિ	૧૭૮
આનંદ ઉદયોદો	૧૭૮
હરિ હરિ હરિ	૧૭૯
અંતર તું નીજ ખોલ	૧૮૧
સંસાર દુઃખોથી ઉગારો	૧૮૧
સદાએ હું આધીન	૧૮૨
વિદ્યાર્થિની પ્રાર્થના	૧૮૫
સકળ વિશ્વ તજો કિરતાર	૧૮૭
સન્મતિ દેળે દયાળુ	૧૮૮
જોડ્યો જીવ પ્રભુ	૧૮૮
આરતી (કાલં, સોલં)	૧૮૯
ધુતારા ગુરુ	૧૯૦
સોમવતી અમાસ	૧૯૨
જગદ્ગુરુના વિરોધીઓ	૨૦૨

ધરડી આંખે દુનિઆનો દેખાવ	૨૦૭
સંયોનો આભાર	૨૦૮
સંસારથી ગભરાયલો	૨૦૯
શ્રૃંગાર સંબંધી ૨૧૨ થી ૨૧૯	
હું મોટા	૨૨૦
વૈષ્ણવમાં હું મગ્ન	૨૨૧
અહિંસા	૨૨૨
સ્નેહ વિશે	૨૨૪
કર્મ વિશે	૨૨૬

સભાસદોનો ઉપકાર	૨૨૭
રાજ્યાભિષેક	૨૨૯
કુદરતનું વશુંન	૨૩૨
સનાતન ધર્મ	૨૩૩-૨૩૫
પરચુરણ	૨૩૬
સહવારનું સ્મરણ	૨૩૮
શ્રીશંકર સ્વામિકૃત પ્રશ્નોત્તર	૨૪૦
મિત્ર રાજ્યો વિજય	૨૭૧

૨૨૨ હૃદય વિનોદ. ૨૨૨

ભાગ ૩ નો.

ઓમ

શ્રી ગણેશાયનમઃ

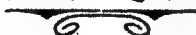
શ્રી સરસ્વત્યૈનમઃ

શ્રી ગુરુદેવાયનમઃ

શ્રી ગુરુદેવ વિશે.

દિવ્યમાંદિરમાં ગુરુદર્શન.

(મંદાકાંતા)

તીર્થો મધ્યે ગુરુચરણ તો તીર્થ શિરોમણી છે;
ગાંધર્વોને અસુર-સુરની ભક્તિ જેમાં ભણી છે.
કાપી મેલો વિભળકર્તા તાપ ત્રિવિધ ટાળે.
આંતિદાતા પરમપદના, પંથમાં ચિત્ત વાળે;

ગાયું મહોદુઃ તીરથ પૃથિવી, શ્રેષ્ઠ કલ્યાણકારી;
જીવો નાના જનમ ધરતા, બિન્ન સંસ્કારધારી.
છે માનુષી જીવનસરિતા, દોડતી ત્યાં પ્રવાહે;
પામી તેને વિરલ જીવ કો ધર્મ નિઠાથી નાહે. ૨

સત્કર્મોમાં નિશ્ચીન મચી, સ્વચ્છ પોતે બને છે;
યાત્રાળુ ઓ જગન કરતા, શ્રીહરિને સ્મરે છે.
હંચે દેવાલય સમ ગુરુનું, આશ્રમસ્થાન શોભે;
તેજસ્વી તે સુરજ કિરણે દર્શાવે ચિત્ત લોભે. ૩

મૃતિ તેમાં પ્રગટ ઝળકે, જગતી જ્યોત જોવી;
સદ્વિદ્યાઓ રહી મધુર ત્યાં, મંત્રને નિત્ય સેવી.
વાટિકા છે રચિત ફરતી, સદ્ગુણો-પુષ્પ બહેકે;
સદ્ભાવોની શીતળ મધુરી, વાયુની લહેર લહેકે. ૪

શિક્ષારૂપી મધુકરતણી પંકિત ગૂંચ રહી છે.
આનંદે ત્યાં વિમળ મનની વૃત્તિ સર્વે વ્રહી છે;
ભકતો ભાવે દરજન કરીને માનતા કાંઈ માને.
ગુરુશ્રીને પ્રસન્ન કરતા, પામતા કામનાને; ૫

બેડા શિષ્યો સમીપ ગુરુને સર્વથા વિંટળાઈ;
શોભે ગુરુ સુરગણ મહી, વિષ્ણુ સાક્ષાત્ ત્યાંહિ.
મણી કરાં વિમળ કિરણો, સ્પર્શતાં શીર્ષદેશે;
મદ્ભાગીનાં અમણુ ઉરમાં, ઝાકળો ક્યાંથી રહેશે. ૬

મૃતિ ઝેલી પ્રગટ પડતી, શુદ્ધ ચૈતન્ય-કાન્તિ
જ્યોતિ જોની, હરતી ઉરની અણતા મોહઆંતિ.

મૂર્તિ દીપે પરમ યજ્ઞને ચોગ્ય ને પુણ્યકારી;
 ગુણો કેશ કથન કરતાં શારદા-નય હારી. ૭
 ભક્તો કેસ મહત્ ભયને સર્વદા એ હરે છે;
 દેવો રહે સખળ ગુરુ ત્યાં પૂર્ણ રક્ષા કરે છે.
 ગુરુ રહે શરણ નથી ત્યાં કોય ત્રેલોકમાંહિ;
 શ્રીગુરુના અમિત બળનો પાર દેખું ન ક્યાંહિ. ૮
 સિદ્ધિદાતા ગુરુચરણની તુલ્ય દીકું ન બીજું;
 એ ચર્ણોનું શરણ મેહીને અંતરે નિત્ય રીકું.
 પ્રોઢાં વિષો પીયુષ બનતાં એ ગુરુની કૃપાએ;
 એવું શું છે અલભ અહિં જે, ના કૃપાથી સધાયે. ૯
 આત્મા મારે ગુરુવર સદા, શ્રેષ્ઠ દેવાધિ દેવા;
 ઇચ્છા બિરે સખળ ઉછળે, સાધવા શુદ્ધ સેવા.
 પાદાંબુજો નિશ્ચિન પૂજી, થાઉં સદમાગ્યશાળી;
 પાએ લાગી પ્રભુજી વિનવું, મોહ દેખે પ્રભાળી. ૧૦

ભુજંગી.

ગુરુજી હું અષ્ટાંગ સાધી નમું છું, ખરે આપને ભક્તિભાવે દમું છું ॥
 કિષાં કિલ્મિષો કાટી જાણે અજાણે, સહ્યાં સુખને દુઃખ કર્મો પ્રમાણે ॥ ૧
 અરે સૂખ ઉચ્ચાઈ હું શીદ એને, લલ્યાં દુઃખનાં કારણો નિત્ય જેને ॥
 કર્યો આજ પર્યંત મે જન્મ વ્યર્થ, નહીં સાધિયો મેં પરં નીજ અર્થ ॥ ૨
 જુદી દેહને દેખિને હું રહ્યો છું, પિડાકારિ માર્ગે ભુલીને વહ્યો છું ॥
 નથી જાણુંતો શું હવે તો થશેરે, દુર્યો બંધને કોણુ બિગારશેર ॥ ૩
 હું તો બંધ બાંધ્યો બુદ્ધું છું હરીરે, પ્રસારો સ્વપાણી દ્યાને ધરીરે ॥

ક્રિયાં કર્મ અવ્યય ના થાય કેમે, ફળો આપવાં શાંત ચિતેયિ તે મે ॥ ૪
 પરંતુ સદા જન્મના ચક્ર આંહે, પિલાઈ પિલાઈ થયું નાશ કાંય ॥
 થયું તે થયું ચિત્ત ચેત્યો હવેરે, ભલે સાર શોધું કંઈ આ ભવેરે ॥ ૫
 ઘુડી છેક હાર્યો, ન ઉપામ હાવ્યો, પ્રભુ આપના ચર્ચને શર્ષ આવ્યો ॥
 દયાળુ બધા વિશ્વ પ્રત્યે સુહાઓ, કૃપાનાથ મને કૃપાવંત થાઓ ॥ ૬
 છબી આપની ન્યાળવાને રૂપાળી, ભુડો હું થયોરે નથી ભાગ્યશાળી ॥
 લહીને ગુણો તે કૃતિ આપનીરે; સુદૈવે કરી પ્રેરણા ભક્તિનીરે ॥ ૭
 જપું છું જપું છું સદા આપ નામ, ઘડીએ ઘડીએ કરું છું પ્રણામ ॥
 તમારાં પદાવિંદ જે નાપહારી, તહીં ચીત બ્રજે સદા વૃત્તિ ધારી ॥ ૮
 મુને અંતરે રંગ લાગે ગમે તે, અનળયો નહીં આપને કો સમે તે ॥
 વિનાંતિ કરું શું હું વીશેષ હાવે, કરો જે રૂંડ આપને સઘં ભાવે ॥ ૯
 કહીં પ્રાર્થતાં વેલિને વૃક્ષ જાશે, નહીં ચંદ્ર જે નીજ પીયુષ પાશે ॥
 કૃપાળુ ન જે આતકે શ્વતિ થાશે, કદી અગ્નિથી શીતજે ના હાણાશે ॥ ૧૦
 નહીં વાદળાંથી રૂડી વૃષ્ટિ થાશે, પછી વસ્તુના ગૂણ તે કયાં મવાશે ॥
 દિપો આપ શણિંગતો રક્ષણાર્થે, ન નિર્મુખ થાએ કદી જેહ પ્રાર્થે ॥ ૧૧
 ખરી ભાવનાથી ભર્યો પૂર્ણ આશે, કયા સાગરા આવિયો આપ પાસે,
 કરી મંત્રને કર્મ વાણી વિશુદ્ધી, જહું આપ ચણીની સેવા સું યુદ્ધી ॥ ૧૨
 પડ્યો પાય હાવાં ન ઉઠું કદાપી, ધરો પાદ કે હસ્ત રૂડો પ્રતાપી ॥
 કહીં આપનો સ્પર્શ કલ્યાણકારી, દિશે ભક્તના ભાગ્યની રેખસારી ॥ ૧૩

૫૬.

કૃપા તમારી મુજ ગાય છે, ગુરૂજી ખરે, કૃપા તમારી મુજ ગાય છે ॥ ૧૬૬.
 તન મન ધન સહુ તેને સમર્પ્યાં, જે થકી આ જીવ પોપાય છે ॥ ૧૬૭.
 તુષ્ટી ને પુષ્ટી હું એની કરું કયમ, ચિંતન એ માયરું સદાય છે ॥ ૧૬૮.

ભક્તિ ને હોંસથી સેવું છું નિશ્ચિન્ન, શ્રમ તે ન લેશ તો જણાય છે ॥ ગુરુ.
 વસ્તુ અમુલ્ય બહુ તેને હિતાર્થે, તુચ્છ મુજ મનને મનાય છે ॥ ગુરુ.
 રિદ્ધિસિદ્ધિ ને સંપૂર્ણ સુખ એ, આપવે હિદાર વખણાય છે ॥ ગુરુ.
 સુધી પ્રસારતી, તાપો નિવારતી, કલેશ સર્વ એથી દૂર થાય છે ॥ ગુરુ.
 બાઝ્યો છું એને, મુકું હરગીશ ના, એ વડેજ પાર તો પમાય છે ॥ ગુરુ.

૫૬.

મહીમા મોટા તમારારે, હે ગુરુ દેવા.
 મહીમા મોટા તમારો, કૃતિ છે છુપી અપારો,
 વીરક્ષો કે જાણનારોરે ॥ હે ગુરુ.
 ધાયું ન સુપન માંહે, તમતણી પ્રેરણાએ,
 સહજ કારજ થાએરે ॥ હે ગુરુ.
 સાધનો આવીને મળે, નહી જોને કાંઈ કળે,
 શ્રમ તે નિશ્ચય ફળેરે ॥ હે ગુરુ.
 સ્વારથ જહીં, જણાએ, ગાથાં તો તહીં ખવાએ,
 શ્રમ તે વ્યરથ જાએરે ॥ હે ગુરુ.
 જન હીત કરનારા, અતી તે પ્રીય તમારા,
 સહાય તે પામનારાંરે ॥ હે ગુરુ.
 પ્રેમપ્રાણી માત્ર તેણે, તેને હીત મસ્ત બણે,
 વીધન તે સહુ હણેરે ॥ હે ગુરુ.
 પ્રેમનું સ્વરૂપ લસે, પ્રેમનો પ્રવાહ કશે,
 વહે છે પિયુષ જશેરે ॥ હે ગુરુ.
 રંગરૂપ જાત તણી, મથી બેઠ જુદિ છુણી,
 સમ દષ્ટિ સંહુ જણીદા હે ગુરુ.

તમારી સદાય વડે, મારગો ગુપ્ત જડે,
જીવ લવ પાર પડે રે, ॥ હે ગુરુ,
છત્રી ભવ્ય તેજ તણી. ઊચરતી શક્તિ ધણી,
તમને કીધા મેં ધણીરે ॥ હે ગુરુ.

૫૬.

ચરણ કમળ હવે કંપમરે તળાય ॥ ટેક
પ્રીતે પ્રણીપાત કરી, અહ્યાં પદ પકંજને,
પિયુષનું પાન સહુ અંગ પ્રસરાય ॥ ચરણ.
ચંચળ આ ચિત અતી, પરમ આશ્રયવતી,
પામિ સુખ શાંતિ અહીં, અચળ જડાય ॥ ચરણ.
ભ્રમણા તે ભુંડી ભાગી, ભવની ભિતિને ત્યાગી.
સ્વરૂપની લેહ લાગી, તમ મહીમાય ॥ ચરણ.
સુવરણ સરીખો આ, સાંપડિયો છે પ્રસંગ,
પ્રાપ્તિ અર્થ પારસની, કમલ એ સુકાય ॥ ચરણ.
પદના પડે પ્રહારો, તનને અવર મારો,
ફૂલના જાણી વિહારો, જીવ હરખાય ॥ ચરણ.
છિન્ન ભિન્ન થાઓ કાયા, છોને નથી તેની માયા.
મોહ વશ મન મારું, નહિજ ઝલાય ॥ ચરણ.
તમારું સામિપ્ય મળ્યું, સુકૃત કો મુજ દુખ્યું,
ટળ્યું દુર્ભાગ્ય આજ, જય ગુરુરાય ॥ ચરણ.
કહું શું પ્રભુ વિશેષ, પરમ છો મુજ ધણ,
મુકો હાથ મરતકે કે, જસ જગ ગાય ॥ ચરણ.

વસંત-વિહાર.

પ્રત્યક્ષ દર્શણુ પવિત્ર પ્રભુ તમારું ॥
 આવી નથી પ્રગટતું કયમ કર્મ મારું ॥
 અજ્ઞાનમાં વ્યરથરે ગત જન્મ જોયા ॥
 હેતુ અરે જિવનના ન જરાય જોયા ॥
 માયો પ્રવૃત્તિ મહિ અંધ અણી હું સીધો ॥
 નિવૃત્તિનો પરમ બોધ ન લેશ પીધો ॥
 હોશે ક્રિષ્ણ કંઈક મેં શુભ કર્મ સત્ય ॥
 જોયી હહું ચિત વળ્યું તમ ચર્ણ પ્રત્ય ॥
 દુર્ગુણથી પુરણ દોષિન દેહ દેખું ॥
 કયાં હું તમે કહિજ, અંતરજ્યે ન લેખું ॥
 શંભુ શિરે શુભાવરાજિત જ્ઞાનવી કયાં ॥
 આબોચિયું મન મલીન હું માનવી કયાં ॥
 મંદીર આશ્રમ પવિત્ર અતી તમારો ॥
 તેમાં પ્રવેશ કરવા અધિકાર ન્યારો ॥
 કો પુણ્યશાળિ પુરૂષો તહીં વીચરે છે ॥
 ગાંખી નહીં અવર તેની કદી કરે છે ॥
 સાનિધ્યમાં કયમ હવે મુજથી અવાજે ॥
 એ દુઃખ તિત્ર નિશ્ચદીન સહું ન જાજે ॥
 વાંચું, વિચારું, તમ શક્તિ શુણો અલાપું ॥
 સંતોષ નીજ મનને કંઈ એમ આપું ॥
 આ ત્ર્યમં ચક્ષુ કરિ અંધ હું નામ જહપું ॥
 મતિ તમારી શુભ પાવનકારી કહપું ના

આહા ! પ્રતાપ મહિમા નહિ પાર પામું ॥
 શું આ વિલોકન કરું નિજ દૃષ્ટિ સામું ॥
 ઊભા પ્રકુલ અતિ ઉજવળ પદ્મ માંહે ॥
 તેજસ્વિ સુંદર સ્વરૂપ અતી સુહાએ ॥
 છે મસ્તકે મુગટ ઉજવળ જ્યોતકારી ॥
 દેશાવળી કનક વર્ણ લસે પ્રસારી ॥
 છે ભવ્ય મસ્તક મહા ઉપમાર્થી પાર ॥
 વિદ્યા અમાધ નિધિ છે દરશાવનાર ॥
 કાંતી મુખાબ્જનો પ્રભુત્વ વડું પ્રકાશે ॥
 આનંદ નિર્મળ તરંગ રૂપે વિલાસે ॥
 છે પ્રેમ મૂર્તિ અતિ નિર્મળ મોહકારી ॥
 કારણ અમૃત ઝરે નયનો રસાળી ॥
 પ્રણી અસંખ્ય પ્રસારે રાગ રસિણી ॥
 સ્પર્શે અતી પતિત પાવન તર્ક યાતા ॥
 લાંબાં પ્રસારિત દિપે વરદાધ હસ્ત ॥
 પૂરે મનોરથ રૂઢા જિવના સમસ્ત ॥
 પાદવિંદ મહિ મસ્તક માફ વાળું ॥
 છે ગુરુદેવ તમ પૂર્ણ સદા કૃપાળું ॥

ગરબી.

ગુરુએ કિરપા કરીરે, કિરપા કરી ॥ ટેક.
 હારે મુને ગોવિંદ ધરેણું એણે બાહ્યું,
 હારે દુઃખ ભારી ભવનું સમૂળ ટાળ્યું રે ॥ ગુરુ.
 હારે સુના મોતી ને રતનાં ધરેણું.

હારે દિધાં ફેંકી, જુઠાં તે સહુ ભણ્યારે ॥ ગુર.
 હારે નીચ દીન એ રહ્ય માંહિ રાખ્યું,
 હારે અતી તેજ તેનું ભય નહિં ઝાંખ્યું રે ॥ ગુર.
 હારે ગયાં નીજ રૂપ રંગ પદ્મટાલ,
 હારે રહ્યું તેજ એ દિગંત દુર છાછરે ॥ ગુર.
 હારે મને પ્રાણથી અધીક એજ પ્યારું,
 હારે સહુ વિશ્વને આવારણે ઝીતારે ॥ ગુર.
 હારે ધન્ય ધન્ય ગુર દેવ કૃપાળુ,
 હારે ખરે કેમ ઉપકાર એજ વાળું રે ॥ ગુર.

વસંતતિલકા.

કીધી કૃપા ધણી તમે ગુર દેવ આજે,
 ભક્તો તાણું સકળ સંશય નેથી બાજે.
 માંગલ્ય કારિ શુભ દર્શણ છે તમારાં,
 સદ્ ભાગ્ય છે પુરણ આજલહું અમારાં.
 ભેગા જહીં પુરણ ભાવથી ભક્ત થાય,
 નિશ્ચે તમે તહિં પધારી થતા સહાય.
 વંદુ પદાબ્જ પ્રિતથી નિજ જોડિ હસ્ત,
 યાચું પ્રણામિ શિર મંડળિ આસનસ્ત.
 ટાળોનિ અંતર થકી કિલ્મિય ટાળો,
 પાળો પરસ્પર સદા સહુ સંપ પાળો.
 કાપો પ્રભુ સમુજ કલેશનિ કુમતીરે.
 ઉદ્ધેર્મો વાયુ તણિ શાંત હજો ગતીરે.
 રે કોય દ્રેષ જવરની અતિ તમે દ્વેરી,

સ્પર્શો નહીં શરિરને કરશેજી ઝેરી.
 છે શક્તિહીણ કરતા, ભુંડિ હાંફ "હું"ની.
 રક્ષા કરો પ્રભુજી તેથી અમે સફળી,
 ધર્મો ભુંડી જમરીના અતિ દંખ કારો.
 ઉગાડિ તે બધિ લિયો અમને હુગારી,
 મુશીલ નમ્ર ચિત્ત વ્રતિ થજો અતિરે.
 સન્માર્ગમાં નિડર સંચરજો મતીરે,
 થજો પ્રતિ દિવસ નિર્મળ સ્નેહ વ્રદી.
 અધુતવની અચળ વિસ્તરજો સુખુદી.
 રે શ્રેષ્ઠ ઐક્ય લહી વિશ્વજી મોહ પામે.
 આ મંડળી ભણિ બધાં નયનો વિરામો.
 કર્તા તમે પ્રભુ અમે છું નિમિત્ત માત્ર.
 પૂરો પ્રવિત્ર તમ તેજથી દેહ ગાત્ર.
 જ્ઞેશેા નહીજી અપરાધ ધણાં અમારા,
 છું ચાહુંના સરવ દાસ સદા તમારા.

ગુરુદેવની આરતી.

જય ગુરુદેવ દયાળ, અમૃતમય મુતિ;
 રૂપ કમળમાં નિશ્ચિન, રમજો તમ સુરતી ॥ જયજય ગુરુદેવા ॥ ટેક
 શાસ્ત્રો વેદ પુરાણો, અવર અગણ ગ્રંથો;
 વિશ્વવિધ વાતો વાંચી, ભ્રમિત થયો પંથો ॥ જય ॥ ૧
 દેવપુત્ર, જપ, તપ, વ્રત, જાગ્રણ બહુ કીધાં;
 જાત્રા યજ્ઞાદિક બહુ, પ્રવિત્ર જળ ચીધાં ॥ જય ॥ ૨

વિવિધ દાન દીધાં ને, આસન બહુ વાળ્યાં;
 પડળ વળેલાં નેત્ર, કાએ નહિં ટાળ્યાં ॥ જય ॥ ૩
 વિદ્યા તેજ અવિદ્યા, સ્વરૂપ ભુલાવે છે;
 તર્ક અને સંશયમાં નિત અફળાવે છે ॥ જય ॥ ૪
 મન બુદ્ધિથી સાચું, પરમ નહિં પમાએ;
 વ્યાપી રહિં વ્યાકુળતા, ઘોર તિમિર માંહે ॥ જય ॥ ૫
 ધર્મ માર્ગ વિલોક્યા, વિધ વિધ બહુ ખતે;
 સાચું તત્ત્વ ન પામ્યો, નિરાશિ છે અતે ॥ જય ॥ ૬
 વરોણિયું જળ બહુ પણ, માખણ નહિં નિકળ્યું;
 સદ્ભાગ્યે સુદૃઢ કંઈ, પૂર્વનું સહજ ફળ્યું ॥ જય ॥ ૭
 સાલ કરી પ્રભુ તારે, તત્પર દુઃખ હરવા;
 આકળ્યો તમ ચરણે, સુખશાંતિ ફેરવા ॥ જય ॥ ૮
 ચરણ કમળની ભક્તિ, સફળ પછી થાતી;
 ગુપત પ્રેરણા ઝળકે, પગથી પરખાતી ॥ જય ॥ ૯
 પ્રેમ પિયુષ પયો નિધિ, સ્વરૂપ સુહાએ છે;
 કશ્યા રૂપ કલ્પોલો, તહિં ઉભરાએ છે ॥ જય ॥ ૧૦
 નિત્ય નિમજ્જનને તેમાં, જન બાવિક કરશે;
 ગર્ભવાસના ત્રાસક સંકટ સંહરશે ॥ જય ॥ ૧૧

શ્રી જગદ્ગુરુને માટે પ્રાર્થના.

ગુલાણા છંદ.

ભક્ત વસલ કૃપાળુ કરુણાનિધી, રે પધારો તમેરે પધારો,
 ધર્મરક્ષક ગવાયા તમે ત્રિશમાં, દુર્દશા ધર્મની દિલ પારે ૧

થાકીઆં લોચનો તાણી તાણી અમે, શિર પ્રભુજી ઉંઘા રહી ગયાં છે.
 નિત્ર આતુર મનહાં, ફરી ફરી જુઠી, અંખનાથી હણધી રહ્યાં છે. ૨
 ગુપત આ વેળુ શું અંતરે સ્ફુરતી, યાવ સાવધ પ્રભુજી પધારે;
 વ્યપ્ત છે ઘોર અંધાર ત્યાં, કિરણ આ, રૂડી આસાં તણુરે પ્રસારે. ૩
 પુરણુ અજ્ઞાનની રાત કાળી ખાલી, ગણગણે જાંતુ સંશય અનેક;
 સ્વાર્થ શોધુ નિશાયર પડ્યાં નીસરી, રીઝતા કરી કરી હાનિ છેક. ૪
 આત્મના ધાતકી, પાતકી પૂતળાં, જાઓ નાશી હવે કાંપતારે;
 નિલ સંતાપતા ફેડવા હામ તમ, સાધનો સાધણું આપતારે. ૫
 થાઓ જાગૃત તમે બંધુ સર્વે હવે, જીવ પ્રતિપાળ ગોપાળ આવે;
 શુકન શુભ થાય છે, હરખ ઉભરાય છે, દીવ્ય પીમળ મૃદુ પવન લાવે. ૬
 પરમ ચમકાર કરતો જીઓ પૂરવમાં નવિન નક્ષત્ર ઉંઘે પ્રકાશે,
 પુણ્યશાળી પુરુષોત્તમ ઉર વિષે, હરખને સિતળ શુભ શાન્તિ થાશે. ૭
 ગાય ગાંધર્વ ને નાયતી અપ્સરા, દિવ્ય વાદિત્ર જાણકાર થાઓ,
 રૂપિ મુનિ સિદ્ધને દેવનાં વૃંદનાં, શબ્દ જય જય બધેરે છવાઓ. ૮
 થાઓ જાગૃત તમે બંધુ જાગૃત જાગે, સમય આવો ફરી ફરી ન આવે,
 જાગતો જીતશે, ઉંઘતો હારશે, નિર વહા પૂઠળે શુદ્ધિ લાવે. ૯
 ધ્યાન, જપ, તપ, વ્રતે જે મહા પુરુષની, અંખિ પણુ અંખી ના થતી કદાપિ;
 તે તણું શુભ સાક્ષાત દર્શણ થશે તિમિરહર તેજ પૂરણુ પ્રતાપી ૧૦
 ભાગ્યશાળી અરે ભાગ્યશાળી બહુ, જીવન આ સમયમાં જે ધરે છે;
 શુદ્ધ નિશ્ચળ ખરી ભક્તિ એની કરે, સહજ તે અગણુ જન્મે તરે છે. ૧૧
 થાઓ તપર સહુ પુરણુ સન્માનથી, શ્રી જગદ્ગુરુજીને લ્યો વધાવી,
 સેવિને પદ કમળ, વિમળ સદ્ભક્તિથી, જશ જગે એહનો ઘો ગળાવી. ૧૨

ૐ શ્રી જગદ્ગુરુને પ્રાર્થના.

હરીગીત.

શુભ શુદ્ધ ધર્મ મંડળ પતિ, સહુ ધર્મના ધિંગા ધણી;
આ પૃથ્વી પૃષ્ઠે છે અવસ્યક, તમ તણી પધરામણી.
આતુર નયને છે અધિરી, જે પ્રજા તમ દર્શણે;
ઉતરો ફરીથી ઉતરો, તે સર્વના હિત રક્ષણે. ૧
ધ્વનિ મધુર શાન્તિ મંત્રનો, સર્વત્ર સદ્ય પ્રસારણે;
સહુ માનવિને કલેશ ને વિરોધથી નિવારણે.
શુભ મંત્ર તે બધુત્વનો કુચ્ચારણે શિદ્ધે તમે;
રથ વીર વર્ણો અવર જણે એક સહુ છૈએ અમે. ૨
અતિ વિમળ પ્રેમ પરમ સહિત આ વાર પ્રભુજી આવળે;
અદ્ભુત શક્તિ જળઝળિત સંપૂર્ણ સાથે લાવળે.
પાદાવિંદે નમન કરતાં ફરિ ફરિ વિનવું અમે;
હે શ્રેષ્ઠ ગુરુવર દેવતાના વળિ મનુષ્યોના તમે. ૩

હરીગીત છંદ.

સાવધ બનો, સાવધ બનો, સહુ માનવી મુજ મિત્રરે,
છે આવિઓ આ સમય અતિશય સમિપ પરમ પવિત્રરે.
થારો જગદ્ગુરુ દેવ ફરિથી, પ્રગટ અહીં પૃથ્વી તળે;
અદ્ભુત મદિમા જોહનો, કોણક વિરલાઓ કળે.
બધુત્વને પર પ્રેમના મંડળ તણી સત્તા વડી,
રહિ બ્યાપિ વિશ્વે, વિશ્વ જોથી, કર્મ પ્રેરિત હર ધડી.

સેવક જગદ્ગુરુના જીઓ, છે શિષ્ય ને પ્રશિષ્યરે,
 ધીમંત, વિદ્યાવંત, કીર્તિમંત, ભૂતળ સંચરે.
 લિન લિન કાર્યે કુશળ સંધા, રહિત સંશય સન્મતિ,
 છે મોકલ્યા એ જગદ્ગુરુના એક લક્ષે છે કૃતિ.
 મારગ પ્રભુ ગુરુ તણો, બહુ સરળ કરવાને ક્યમે,
 જાણે અજાણે પણ મચ્યા, એ કારણે સરવે શ્રમે.
 જાગૃત કરીને રદ્ય મધ્યે, આશ ને ઇચ્છા વહે,
 ઉપદેશ પ્રભુનો શૂણવા, બનિ તિવ્ર આતુરતા રહે.
 દુરિજન બહિ બહિને અતી, કનડયા કણ્યા શ્રી કૃષ્ણને,
 જીસસ અને જરતુસ્ત મહમદ, નથિ મુક્યારે કવણને.
 જો જો રખે ફરિ એમ વરનો, વશ કુબુદ્ધિને થઇ,
 પસ્તાય પૂઠળ જન પરતુ, ના મળે પણ જે ગઇ.
 તે કથન કરશે ગુણ વાતો, નહિ સહજ સમજાયરે,
 વિપરીત સમજી મુરખજન, ગભરાઇ સામા થાયરે.
 બંધુત્વ નિર્મળ પ્રેમના, ખડકે વડું મંદિર અણે,
 સંસારના વ્યવહાર સહુમાં, જિવન રૂપ એ બે બણે.
 બંધુત્વ નિર્મળ પ્રેમ જીવનનો, નિયમ થઇને રહે,
 ટળિ દ્વેષ ઘાશે એક્યતા, એ ધર્મપદ સમજી અહે.
 રે જનમ જનમોનાં બધાં, અતિ કહિન બંધન તોડવા,
 આ સમિપ આબોધો સમય છે, કલ્યાણ સાધન જોડવા.
 એ જગદ્ગુરુના જગતમાં બહુ દૂત દિશે આવિઆ,
 સંદેશ તે વધામણીના, પરમ હિતના લાવિઆ.
 તેને નહી તરછોડતાં, જેને વધાવી હોંસથી,

શુભ યોગ્યતાની પ્રાપ્તિના, સાધન સહુ દેશે કથી.
તે સાંભળી પ્રભુજી તણી, સેવા વિશે તત્પર હજો,
પામી પ્રસાદી શ્રી પ્રભુની શિશુ શુભ સહુનું મળો.

હરિગીત.

વહેલા તમે ત્રિભુવન ગુરૂ આ પૃથ્વી પૃથ્વી પધારજો,
પશ્ચિમ પ્રદેશે મયી રહો, આસુરી શું સંહારજો.
છે ધર્મની ગ્લાની અધે, આસુરી સત્તા વિસ્તરી,
કર્તવ્ય ને સંબંધ જીવો, સહુ ગયા છે વિસરી.
શું સ્વાર્થ ધર્ષા, દ્રેપ, જીહ્વા, લોભ જ્યાં ત્યાં ધૂમતાં,
નિજ અંગ રંગી કાગ જીડતા, ધરિ મયુરનાં કૂમતાં.
ચિત્ત જમણુ થઇ મોટા મનાતા માનવી વિપરિત કરે.
છે અંતરે પુષ્કળ હલાહલ, મુખ મધુર જિવરે,
અતિ પ્રાણુ ધાતક છેક પશુવત, અણિ પ્રજા રણુમાં લડે.
શસ્ત્રો વિવિધ પ્રકારના, બહુ સામ સામા આથરે,
ગોળા છુટે ધણણુ કરી, અતિ વેગથી દૂર ધાય છે.
દુટતાં જીડે છે તિલ્લુ કણિકા, અગન તન ભેદાય છે,
છે ઘેર અધાર અધે, ઘટ ધુન્ન બહુ ગુંગળાવતો.
દારથી દુર્ગંધીત વાતા વરણુ, દિશે કાળ તો,
હયે નિયે ને અંતરિક્ષે, જળ થજે ચોપાસરે.
સંહારકારી શસ્ત્ર ધારી, લેશ લે ના આસરે.
કિકિઆરો રણુ સંગ્રામની, શું પશુ અને માનવતણી,
મોટા નિનાદે ગગન ગાજે; લીન તેમાં તે બણી.
લાખો જીવોના થઇ રહો, સંહાર ગણુના ના થશે,

છે રેલ ઉભટી રૂધિરની, શું પ્રલયમાં પૃથ્વી જશે.
 શું પૂર્વના કે રાક્ષસે, આ યજ્ઞ આરંભે હશે,
 હોમાંય પંખી પશુ મનુષ્યે, કેવ સમાપ્તી રે થશે.
 તુલી પડે ગોળા પ્રહારે, મ્હેલ ને મંદિર કહી,
 બડકે કંઈકે બળતા મસાલો, સોલ પ્રગટાવી અહીં.
 વિનાશને વશ થઈ ગયા છે, નગર આમ્ય સુહામણાં,
 રણિઆમણાં વન પણ થયાં, ઉજડ અતે બીહામણાં.
 વેપાર ધંધા ધન પડ્યા, દુષ્કાળ, રોગ, લુપ્તે મરો,
 પીલાઈ જાતું જગત સંધળું, કાળ આવ્યો આકરો.
 ધરણી મુજને થરર કંપે, ત્રાસ શું વરત્યો ખરે,
 બલિ વ્યોમ પણ બાકુળ, અશ્રુપાત હિમ રૂપે કરે.
 આધાર હીણાં નિરપરધિ, નારીઓ ને બાળકો,
 સ્નેહી સગાં આકંઠ કરતાં, ગત થયા જિવ પાળકો.
 જિતરે મળે નહિ અન્ન પાણી, નથિ નિશ્વાસે ઊંધતાં,
 જીવતા તણાં સ્નેહી સગાં ચિંતાધોં ચિત ચૂરણ થતાં.
 જોયું નથી. શુણ્યું નથિ, વાંચ્યું નથી તે થાય છે,
 લહિ કાળ કૃતિ વિકરાળ મસ્તક, જમણ માંલ પિલાય છે.
 આવો પ્રભુ આવો તમે, બહેલા પધારો નાથરે,
 પડિ પાય કરગરી જાગિએ, જોડિને ઉભય હાથરે,
 મૂર્તિ અલૌકિક પ્રેમની હો, વિશ્વના પ્રતિ પાળરે.
 છે કમળ મર્મ સમાન કામળ, વિપુલ રૂઢ્ય દયાળરે,
 બલિ નિરપ્રહી નિરખી રહ્યા હો, કારીજગ સંહારરે.
 કળિ કળ શું તમને અડે, વિપરિત જાણાય અપારરે,

જિતરો પ્રભુજી તેજ અદ્ભુત, સર્વ શક્તિ ધારીને.
 વિસ્તારજો શાંતિ અર્ધ, નિજ સમજ શબ્દજિવ્યારીને,
 તમ તેજનો જ્યાં સ્પર્શ થશે, ત્રાસ તમ ઘટનાસશે,
 અતિ વિમળ વાતાવરણ થાશે, દિવ્ય વિમળ વિકાસશે,
 ઉપદેશ હઠ અધુતનો, શુભ પ્રેમ અંતર પૂરજો.
 મતિ ભિન્નતાની કલહ કર્તા, સર્વ કેરી ચૂરજો,
 તણુ જીવનના તમ છો ગુર, પદ વંદુ વારંવાર જો.
 સન્માર્ગ જનને વાળજો, ને જગત ખુડતું તારજો,

અનુબંધ ૫.

અહો ભવ્ય વૃક્ષ નીચે, મૂળની સમિપે રહી,
 દિવ્ય જ્ઞાન તપો મૂર્તિ, કૃપાંશુ કરુણા મયા
 યુવાવસ્થા સદા સ્થાપ, જ્યોતિ સર્વત્ર વિસ્તરે.
 પદ્માસન શ્રેષ્ઠ શોભે, ચિન્મુદ્રા દિપતી કરે.
 જ્ઞાનનાં અભિજ્ઞાપીઓ, અંજળી બદ્ધ છે સહુ,
 વીંટલાયાં મુનિ વંદો, વિચિત્ર વૃદ્ધ ને લહુ.
 સંશયો બહુધા તેને, સ્ફુરતા શુભ અંતરે,
 ગુરના મૌન્ય વ્યાખાને નહ તે થાય સત્વરે,
 નિર્મળી ને પ્રશાંતિની, મૂર્તિ પ્રણવ રૂપિણી,
 માયા મોહ વિદારિણી, શુભ કલ્યાણ કારિણી.
 સુરાસુર સર્વ જેને, પરંપૂજ્ય સદા લહે,
 નમસ્તે દક્ષિણા મૂર્તિ, નમસ્તે ગુરદેવ હે.

મહાદેવજી.

ૐ

ત્રિપેન્દ્રવજ્રા.

પ્રણામું પાદાબ્જ પવિત્ર શંભુ, અતુલ્ય જ્યોતિ દિપતા સ્વયંભૂ ॥
 શ્રી પંચ વકત્ર અમિ ઉભરાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૧
 લસે ત્રિનેત્રો, દશ ભૂજ ધારી, સ્ફટિક કાંતી અતિ મોહકારી ॥
 સ્વરૂપ શાંતિઃ મય શું સુહાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૨
 અનેક શોભે ભુષણો સુદિવ્ય, લહી ન એવી છાત્રિ રમ્ય ભવ્ય ॥
 ત્રિલોક જેના ગુણ નિત્ય ગાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૩
 શ્રી કંઠ ને શ્રીપતિ છે શ્રીમાન, વિગ્ન ન આનંદ તપો નિધાન ॥
 અનાદિને અક્ષર જે લખાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૪
 અચેતને ચેતન હેમ લિંગી અલિંગિ વીચિત્ર અનેક લિંગી ॥
 કૃતી ન સંપૂર્ણ કદી કળાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૫
 નમું નમું શ્રી પુરુષઃ પુરાણી, ન પાર પામે મન બુદ્ધિ વાણી ॥
 પરં ગુરુશ્રી જય જોગી રાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૬
 રહસ્ય શ્રુતી સ્મૃતિનું અનૂપ, પ્રણામું નિત્યે, પ્રણવ સ્વરૂપ ॥
 વિગ્નકત સાક્ષી સહુ વિશ્વમાલ્ય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૭
 અજ્ઞાન તીમીર મહી નિમગ્ન, સ્વભક્ત કેરા ભય સર્વ ભગ્ન ॥
 કરો કૃપાળું, સુખ દો સદાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૮
 અતુલ્ય છે નામ તણી પ્રસાદી, લહે બિચારા, કયમ શુન્ય વાદી ॥
 સ્વરૂપને જોયિ ખરે પમાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૯

પ્રજ્ઞાળી મેત્રો ચિત શુદ્ધિ આપો, કર્મો તથાં બંધન કોટિ કાપો ॥
 સમસ્ત કલેશો ભવના દણ્યાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૧૦
 સમર્થ સદાશીવ વિશુદ્ધ ભાવે, યિન્નું ન કાંઈ પછિ કામ આવે ॥
 બિતી છુંડી તે જમની છતાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૧૧
 જયો જયો શ્રી પરબ્રહ્મ હશ, પાદપન્નમાં મેલું છ મુજ શીશ ॥
 જયો જયો નીખિલ વિશ્વરાય, નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય ॥ ૧૨

૬૦

ઇંદ્રવજ્ર છંદ.

નમઃ શિવાય શ્રી નમઃ શિવાય, ॥ સદ્ભાવથી શુદ્ધ સદા ભણાય ॥
 કલ્યાણુ નિશ્ચે જિવ જાણુજે તું ॥ સંસ્કારિ અંશી લહું તૂજને હું ॥
 યોની અનેકો બહુ વાર જોઇ ॥ મનુષિ જેવી નથિ અન્ય કોઇ ॥
 એ મુક્તિ દ્વારે હરની કૃપાએ ॥ આવી રહ્યો છે દુષ્પ તૂજ જાએ ॥
 સુવર્ણની સોલ્ય સમીપ કુંચી ॥ એ ફેરવો, સત્યનિ હોય રચી ॥
 વિના શ્રમે પારસ તો મળે છે ॥ તેનો ન મૂર્ખો મહિમા કળે છે ॥
 તેં ભોગ આપ્યો નિજ જેમ જેમ ॥ તારી થઇ ઉત્પતિ તેમ તેમ ॥
 જુહું જણાએ તહિં મોહ થાએ ॥ અધ્યાસથી જુહું ખરું મનાએ ॥
 છાંડો જુહાને તજિ મોહ માયા ॥ જેનાથી મોટાં દુઃખમાં તણાયા ॥
 દિયો દિયો ભોગ સદા દિયોરે ॥ આનંદ સાચો ફળાએ ત્રિયોરે ॥
 અસત્યથી સત્ય રહ્યું છુપાઇ ॥ અચ્છાન તીમીર રહ્યું છવાઇ ॥
 અસત્ય છે સત્ય બણી વિરધ ॥ પ્રકાશશે સત્ય તહિં શું શુદ્ધ ॥
 અસત્ય ભોગેથી થશે વિનાશ ॥ તે સત્યનો પૂર્ણ થશે પ્રકાશ ॥
 જુલો જુલો આપ પાણું જુલોરે ॥ વિજાનનું દાર વહું ખુલોરે ॥
 નમઃ શિવાય, શ્રી નમઃ શિવાય ॥ એ એક ધારે રહે જપાય ॥

એ નાદ માંહી, લય અન્ય થાય ॥ એ નાદ માંહી લયદેહ થાય ॥
 એ નાદ થાએ લય શુન્ય માંહે ॥ તો ત્યાં ખરું તત્વ અનુભવાયે ॥
 હું નો અને વિશ્વ નિખીલ કરે ॥ એ યજ્ઞમાં ભોગ થયે ભસેરે ॥
 થાશે બળી ભસ્મ બધું જુઠાણું ॥ છે શેષ તે તત્વ ખરું પિછાણું ॥
 આદી અને અંત રહીત તે છે ॥ સ્વયં પ્રકાશે ઝળાડી રહે છે ॥
 નિરૂપ ને નિર્ગુણ સત્ય નિત્ય ॥ રૂપો વિધારી ન થતાં પ્રતીત ॥
 જે શુન્ય તે તો ભરપૂર ભાસે ॥ છે શુન્ય ત્યાં, જ્યાં ભરપૂર વાસે ॥
 સર્વસ્વનો એમ અપાય ભોગ ॥ પીડે ન મૃત્યુ, નહિ જન્મ ભોગ ॥
 એ શ્રેષ્ઠસ્થીતી શું વિના પ્રયાશે ॥ રે પ્રાપ્ત તે ભોગ વિનાજ થાશે ॥
 તે ભોગ શું તે દિલમાં વિચાર ॥ ખંચાઈ ને શું ડરતો અપાર ॥
 એ ભોગ તે જેનથિ તે તણેરે ॥ વસ્તું વિના ભોગ કશે ગણેરે ॥
 છે તે સદાએ, અવિનાશિ જે છે ॥ ક્ષણું નથી એમ નહીં અને તે ॥
 એ સત્ય છે અમૃત આપનારું ॥ આનંદ રૂપે દુષ્પ કાપનારું ॥
 નમઃ શિવાય શ્રીનમઃ શિવાય ॥ છે શ્રેષ્ઠ એ સાધન વિશ્વ માંહ ॥
 મારે જપો એ જપ તે સદાય ॥ નમઃ શિવાય શ્રીનમઃ શિવાય ॥

૫૬.

ભવતારણુરે, શરણુ તમારે છું હું ॥ ૧૬.
 જયજય હરશ્રી ત્રીપુરારી, જય જોગીશ્વર કામારી;
 જય પરમ ગુરુ શુભકારી ॥ ભવ.
 ડાડીથી અજ પર્ચીત, ભરપુર છે સૃષ્ટિ અનંત;
 જિવ બહુ વિધ ઉપાધિવંત ॥ ભવ.
 નથી વિશ્વ વિશે કંઈ ખાલી, ભરપુર સહુ બૂમી બાળી;
 છે પ્રથક રંગ રૂપવાળી ॥ ભવ.

ભુત માત્ર તણા કલ્પ જો, રચિ સિંડી એ સોપાને;
 ચક્રવા શીખર નીદાને ॥ બવ.
 એ છે સહુ તમ આધારે, મચીઆ વિધવિધ વ્યવહારે;
 તમ તેજ તણા તે તારે ॥ બવ.
 ઘટ ઉપાધિ મહુની ભાંજો, દષ્ટ નવિન, સૂક્ષ્મ દિલરાજો;
 દષ્ટ મુકતી અંતે ગાજો ॥ બવ.
 રચના નહિ ભય વખાણી, સમજો છે બુદ્ધિ શાણી;
 જાણે શું પામર પ્રાણી ॥ બવ.
 જાણે નહિ જે અજ્ઞાને, બયરૂપ તમને તે માને;
 સાચું નહિં સ્વરૂપ પિછાને ॥ બવ.
 દિલ દયાળુ છોજી અનંત, રક્ષા છો સહુ જિવજંત;
 છો બયહર ભડ ભગવંત ॥ બવ.
 તમ નામ તણી બલિહારી, નાખે સહુ કલેશ નિચારી;
 પરમજો પાતક કારી ॥ બવ.
 તમ નામ તણા ઝણુકારે, ગાજો જે રૂઢ્ય અપારે;
 નિર્ભય તે છે સંસારે ॥ બવ.
 એ મધુર નાદ અગાધે, નહિં અવર નાદ ત્યાં આધે;
 જિવ આનંદે શુભ સાધે ॥ બવ.
 તમ પરમ તત્ત્વ છો મારે, તમ નામ કાર્ય સહુ સારે;
 માયા જળ પાર ઉતારે ॥ બવ.

દ્રુત વિલિખિત વૃત.

નિખિલ આ જગ ચંચળ ચાલિયું, અચલ કાંઈ રહે નહિ ચાલિયું.
 અચળ છે સત એકજ નામરે, હર હરે શિવ શંભુ હરેહરે ॥

કેનક કામિનિ સ્નેહિ સગાં ધણાં, ભુવન ભવ્ય અતિ રહિઆમણાં,
 સલિલ મોહનું એયિ ન કો તરે, હરહરે૦ ॥
 શરિરનું સહુ સ્નેહિ થઇ રહ્યું, લિનમધું જગ સ્વાર્થ મહીલણું,
 વ્યતિત કાળ ચતાં ગત વિસરે, હરહરે૦ ॥
 નયિજ એ તન તેજ કહી ક્ષણું, કયમ કહો પછી સત્યજ એ બણું,
 મનન એ, તન મોહ જુડો હરે, હરહરે૦ ॥
 શરીરનો ભરસો અહિં શો ધટે, પલ પળે પરમાણુ વધે ધટે,
 સ્થિતિ નહી કંઈ સ્થાઈ સદા હરે, હરહરે૦ ॥
 શિશુપણુ મિટિ જોમન મહાલનું, ધડપણુ ક્ષિણુતા શુળ સાલનું,
 નવ નવાં પતંગે તન રંગરે, હરહરે૦ ॥
 મુરખ શું નિરખું સ્થુલ એકને, પુરવના સ્મરે જન્મ અનેકને,
 કવણુ ત્યારનું છે અહિં સાથરે, હરહરે૦ ॥
 નવ નવાં જ્યમ વસ્ત્ર ધરાય છે, નિરણુ વસ્ત્ર થયેયિ તમ્ભય છે,
 તન ઉપાધિ સદા ત્યમ છે ખરે, હરહરે૦ ॥
 ધર ધણાં બદલે જિવ જોમરે, વિવિધ દેહ વસાવતી તેમરે,
 પ્રકૃતિ વેશ નવા ધરી નિસરે, હરહરે૦ ॥
 મરણુ તે વિખુટાં સ્થૂળથી થતું, ભુવર ને સ્વર લોક બંણી જવું,
 ભુનળમાં ફરિયા જિવડો ફરે, હરહરે૦ ॥
 જિવન એમ અખંડિત છે સદા, રહિત કર્મ નથી ક્ષણકો કદા,
 મુખ અને દુખ કર્મ બધે ભરે, હરહરે૦ ॥
 રખડવું બહુ સ્થાવર જંગમે, કયમ પરાધિનતા છવને ગમે,
 પરમ શાંતિ ચિના તરસે મરે, હરહરે૦ ॥
 જિવન સંકલના ન જતી કળી, અસતમાં, સત છાંડી, ધરે રળી.

વિપતકારિ કુમારમ ગંગે. ૬૨૬૨૦ ॥
 સમય સર્વ વિશે સત આસરો, જિવનનું પણ જીવનજો ખરો,
 કયમ નહી જીવ તે હરને સ્મરે, ૬૨૬૨૦ ॥
 સકળ ઈદ્રી અને મન બુદ્ધિની, કૃતિગતી બળેવાન દિશે ધણી.
 તદપિ તે બળનું મુળ તેજ રે, ૬૨૬૨૦ ॥
 અધિ ભુમી મહિ સાથી ત્રિકાલ છે, સતત શીક્ષકને પ્રતિપાળ છે ॥
 સ્મરણ તેનું સદા કરતું અરે, ૬૨૬૨૦ ॥
 વિધન ને ભય તે સહ કાપશે, પદ અનુપમમાં લઇ આપશે.
 અચળ કોતર અક્ષર અંતરે; ૬૨૬૨૦ ॥

કવિત.

શકાર કકાર ને રકાર ત્રણ અક્ષરને,
 પરમ પવિત્ર પુણ્યશાળી હું પિઞ્જાણુનો;
 ત્રણ એ ત્રિપુટી તણું, રૂપ તે અક્ષર બણી,
 શકર સમર્થ અતી શબ્દને વખાણુનો. ૧
 શકાર કલ્યાણુકર, કકાર તે સુખદાઇ,
 રકાર તે પ્રેમમય, સ્વરૂપ ઉચ્ચારતો;
 શંકર શંકર કરી, રટણ સદા રસાળ,
 ભય છે સહજ જીવ, સંસારની પાર તો. ૨
 શક્તિ છે એની અનંત, પાર ન મહંત સંત,
 અસુર કે સુર કોઇ, કયમ કરી પામતા;
 જેને આ નીખીલ વિશ્વ, વશ વરતે સદાય,
 શિવ રૂપ તેજ એજ, આઠાણા પ્રણામતા. ૩

ભવની બાતી અનેક, કષ્ટકારી કલેશ છેક,
 કરુણાળુ એ કૃપાળ, જીવ તણા ટાળતા;
 મોહના કરીન પાશ, ત્રાસનો કરી વિનાશ,
 મનુશનું શુભ હીત, રૂદ્ર એ સંભાળતા. ૪
 ભરણુ, રમણુ અને વમન એ ત્રણ મહી,
 અનુક્રમે વ્યવહાર, વિશ્વનો સુહાય છે;
 ત્રણ એ તણા અધિષ્ઠ, અનાદિ પરમ શીવ,
 ભૈરવ સ્વરૂપ વડે, ભાસમાન થાય છે. ૫
 દેવના મહાન દેવ, માટે મહાદેવ તણા,
 મોટા મહીમંડળમાં, મહીમા મનાય છે;
 માયાના પતી મહેશ, માયાતિત ઉમાપતિ,
 આદિ ને અનંત જ્યોતિર્રૂપ તે પૂજાય છે. ૬
 નામ જીજ્ઞવાં જણાય, કૃતિઓ કોટિ કળાય.
 અકળ ચૈતન્ય કરી, મૂર્તિ એક શોભતી;
 શંકર શંકર સ્મરી, રૂદ્ર વિમળ કરી,
 વિનયથી વીનવું કે, દિઓ મુને સન્મતી. ૭

વસંતતિલકા વૃત.

આ શું વિલોકું કહિં આવી અહીં પડયોરે,
 વીચારતો પથ ન મર્મ કંઈ જડયોરે;
 આ તો હિમાલયનું ઉજ્જવળ શૃંગ સોહે,
 આજે પવિત્ર શિવરાત્રની રાત્રિ હોએ. ૧
 છે કૃષ્ણ પક્ષવી અતી મધરાત કાળી,
 જ્યોતે દિશે નહિ છબી શશિની રૂપાળી;

તોએ દિશા સરવ થું ચળકી રહી છે,
કાંતી નિમીરની કહી લય તે થઇ છે.

૨

વાસી રહ્યું વન મધુર સુગંધ દિવ્યે,
શાંતી મહી લિન થયું સહુ જૂમિ બળ્યે;
સુવર્ણ દિવ્ય તણું મંદિર છે વિશાળું,
જેનો ઉંચે કળસ તેજમયી નિહાળું.

૩

ઝગ્યો શકે નવિન થું શશિ અંતરિક્ષ,
છે નિષ્કલંકિત તહિં સ્થિર થાય લક્ષ;
જ્યાં મંદિરે પછિ હું અંતરમાં પ્રવેશું;
વિસ્મિત ચિત્રવત હું નિરખું બધે થું.

૪

રત્નો જડયાં અગણ્ય દિવ્ય અનેક વર્ણ,
દીવા વિના વિમળ તેજ થયું પ્રસર્ણ;
તીમીર કાળું નથિ ત્યાં તલ માત્ર ક્યાંહી.
જ્યોતી કહી ઝળહળે, સમગ્રું ત કાંધ.

૫

રૂપી મુની અવર પુરુષ છે મહાન,
સુદાય તેજ તનનાં રવિની સમાન;
કાંતી કહે સરવનાં ગ્રન્થ જાતિ બિન્ન,
છે શાંતને પ્રસન્ન ચિત્ત સદા અખિન્ન.

૬

સૌંદર્યની સરસ મૂર્તિ સહુ લસે છે,
થું દશણે મન પદાન્ન પસી ઠસે છે;
બેઠા બધાય દૃઢ આસન એક વાળી,
ભાગી અખંડિત દિશે પ્રભુ સાથ તાળી.
ઝગ્યે પડે પ્રગટ જ્યોતની, પુણ્ય રાશી,

૭

દુર્લભ્ય કોટિ રવિની થતિ જેથિ હાંસી;
 વર્તેછ મૈન્ય તદપી ઝણકાર આશો,
 મંદીરમાં મધુર ગુણ ધ્રુમે ધ્વની શો. ૮
 છે દિવ્ય ને આકળ મર્મ ભર્યો અપુર્વ,
 દિશે અવશ્ય અતિ આજ પવિત્ર પર્વ;
 દુર્ભાગ્ય હું સમજતો નથિ લેશ અર્થ,
 મારું બધું નિવિત આજ જણાય વ્યર્થ. ૯
 રે ગુપ્ત વેણુ નિજ અંતરમાં શું થાય,
 શ્રી ગુરના પરમ એ ગુર યોગીરાય;
 અજ્ઞાનથી જગત કલેશ વિશે પિલાતી,
 જેની દયાળુ દિલ વિશ્વ વિશે છ ખ્યાતી. ૧૦
 તે દેવ શંકર કૃપાળુ અહીં પધારે,
 તેનાથિ ગુણ સહુ આ ઉપદેશ ધારે;
 જે પામિ શિક્ષણ નવું સહુ થાય રાજ,
 જે હર્ષનો ધ્વનિ રહ્યો શુભકાર ગાજ. ૧૧
 એ ગુરદેવ સહુ જોય સમગ્ર સૃષ્ટિ,
 સદ્ બુદ્ધિમાં કરત નિર્મળ ધર્મ વૃષ્ટિ;
 તારે અનેક જીવ એમજ એ કૃપાળુ,
 નિત્યે મન્યા પરહિતે જન દુઃખ ટાળુ. ૧૨
 ઉણું થયું સકળ મંડળ ત્યાં હવેરે,
 વેદોક્ત મંત્રથી હાંચા સ્વરથી સ્તવેરે;
 પુષ્પો વધાવી રૂઢિ આરતી તે ઉતારે,
 સાષ્ટાંગ ત્યાં સહુ નમે, ગુર અર્ચનારે. ૧૩

મોગીશનો વિનય વીનય ગુરનાથ,
 ઉચ્ચારતા વિનય બક્તિથી જોડી હાથ;
 કલ્યાણુ વિધનું કરો હણિ દુષ્ટ બ્રાંતી,
 ધર્મ ધ્વજ સમગ્ર વિસ્તરજો મુશાંતી.

૧૪

૫૬.

અતિ સમરથરે, શંકર સકળ સમય મુજ શિરપર ગાજતા.
 બિડબાંજનરે, ભય બડ બકત જનોના બાવે બાંજતા ॥ ૭૬.
 ગાજે શિવશિર જોને ખળિઆ, સહુ વિધન તરત તેનાં ટળિઆં.
 કાંઈ પુરવતણાં સુદૃન ફળિઆં ॥ અતિ.
 રવિ શશિ નક્ષત્ર અનંત દિશે, છે નિખિલ ભુવન જે સૃષ્ટિ વિશે.
 શિવ સત્તાને વશ અહર નિશે ॥ અતિ..
 અહ્માથી તૂણુ પર્યંત સહુ, મુળ ભાયાનાં પુનશાંજ લહું.
 નાચે એના નચ્યાંજ કહું ॥ અતિ
 શિવની શક્તિ ખળ સરવતણું, તે વણુ નથિ ખસતું એક આણું.
 કર્તા હર્તા સહુ એજ બાણું ॥ અતિ.
 હરિ અહ્માદિક પણુ નહિં જાણું, નેતિ વદિને વેદ વખાણું.
 નહિ સમજાએ કાંઈ પ્રમાણું ॥ અતિ.
 સુર અસુર તણાં સંકટ ટાળ્યાં, પાછાં જમના તેડાં વાળ્યાં.
 પ્રેમે બકનોને પ્રતિ પાળ્યા ॥ અતિ.
 આશ્રય અહિંના પપ પરપોટા, જોતાં તેના તો નથિ તોટા.
 શું કરું તેને તો...તે, જોટા ॥ અતિ.
 નથિ તુલના કેા ત્રિભુક્ત માંહે, ઝલકલતું અકળ ખળ સુદાએ.
 જશ વિધ બધું જોના ગાએ ॥ અતિ.

ગાળે છે શિરપર તે જ્યારે શિદ ઉર ચિંતા ધરવી ભારે.
રહું નિભાંય પ્રભુ આશ્રયમારે ॥ અતિ.

૫૬.

એજ હો નંદ જશોદા કે કુંવર કનૈયા એ રાગ.

એજ હો, શંકર શંકર પળ પળ પ્રીતે,

અલી રટ રસના તું રસાલ ॥ એજ હો.

એજ ચરાચર, વિશ્વની એને.

આધિન સદુ જંગલ ॥ એજ હો.

સુરજ કિરણ જ્યમ, રમતાં રચે છે.

જળ નીધી મધ્યે જળ ॥ એજ હો.

મન બુદ્ધિ ઈંદ્રી તન કેરા.

એજ સદા પ્રતિપાળ ॥ એજ હો.

રૂઢ્ય મગનમાં જ્યોત ઝળકતી.

શુદ્ધ સુવર્ણ મિશ્રાળ ॥ એજ હો.

માનસ સરમાં જેમ સુવર્ણ.

મલપનો મધુર મરાલ ॥ એજ હો.

જળ માયાનું વિશ્વ રૂપી ત્યાં.

કીડા કરે એક બાળ ॥ એજ હો.

શક્તિ ને વૈભવ મહિમાય જેનો.

વિસ્તરિઆં છે વિશાળ ॥ એજ હો.

આંતર્યામી એ, કે શીખ પળ પળ.

ગુરવર પરમ કૃપાળ ॥ એજ હો.

તિમિર વિદારણુ, ભવ ભય તારણુ.

દેવ : એ દિન દયાળ ॥ એજ હો.

ભક્ત વત્સલ ભજ અભય પ્રદાઇ.

કાળ તણા પણ કાળ ॥ એજ હો.

મીલડીનો મર્મ.

૫૬.

જોગી તને લાજ, કહે ન કેમ આવતી ?

મીડી વેણ વદે શું લલચાવતી ? જોગી.

કાન્તિ અનુપમ દીપે તેજસ્વી.

હૈય કુળ જાત દરશાવતી—જોગી.

જોગી તે નિરંજન, નિર્વિકાર તેને

વૃત્તિ ન વિદ્યાસી લેશ ભાવતી—જોગી.

જાતિ અધમ જડ સમજું ન કાંઇ.

કલેશ કરનાર હું કહાવતી—જોગી.

શું મોહ પામિયો નિરખી તું મૂને ?

છેક વિપરીત શું બની મતિ ?—જોગી.

જૂઠી તે પ્રીત તુજ, નાશી તું જશે.

મૂકી મુજનેજ ઘટણાવતી—જોગી.

મૂને ઉત્તમ તુજ ધામ હોય ત્યાંહી.

લઈ જવાય કેમ તાયરી વતી ?—જોગી.

પત્ની તે તાયરી હોશે અનુપમ.

અપ્સરા અનેકને લગ્નવતી.—જોગી.

“નહિ છેતરાઉં !” કહી નેન નચાવતી.

મોહી આપ, મોહ ઉપજાવતી—જોગી.

૫૬.

પ્રભુજી કશું અપું તને, શિવ શંભુજી મારા ॥ ૨૬.

ચૈદ્ર ભુવનના કિરતારને ત્યાં,

ન્યુનતા શું વદને ॥ પ્રભુજી.

નિત્ય નિરંજન ને નિર્લેપન,

તેને શું ગ્રાહ્ય બને ॥ પ્રભુજી.

વિશ્વની મધ્યે વસ્તુ અમુદ્યો,

દીધી તે તે જનને ॥ પ્રભુજી.

તારી પ્રસાદી પાછી શું વાળે,

ભક્ત કદી સુપને ॥ પ્રભુજી.

હોય જે મારું અર્પી તને તે.

સતેષ માનુ મને ॥ પ્રભુજી.

પથ જગ જોતાં જરૂર જણાયે,

કંઈ નહિં મારું મને ॥ પ્રભુજી.

સ્વતંત્ર ને મૂળ એકજ હું છે,

વધું વેદના વચને ॥ પ્રભુજી.

અર્પણ મારે એજ કરું છું,

નિર્ભય ધની એ ધને ॥ પ્રભુજી.

શાર્દૂલ વિક્રિડિત.

માગુંશુંજ હું માગું તે તુજ કણે શંભુજી જોગીશ્વર.

અંગે ઊજવળ ભસ્મ લેપન કરી છે વસ્ત્ર દીગંબર.

પ્રીતે સ્થાન નિવાસનું નિજવડું કીધું સ્મશાને સદા.

ભૂંડા ભૂત પિશાચ મંડળ મહી, નિત્યે રમેા મન્મુદા.

લીલાથી ભરપુર વિશ્વ સધળું છે મોહ, કૃષ્ણાળતું,
 છે નિર્લેપ અને નિરંજન સદા એ સર્વથી પાર તું.
 બાળી ભરમ કિધી અરે પલકમાં રૂચીર તે કામને,
 છે સંહાર વિશે પ્રસન્ન ચિત્ત જે દેશે કથું તે મને.
 પ્રેમે તોય પદાબ્જ સેવન કરે, મૂર્તિ રૂદ્રમાં ધરી,
 આનંદ નિશ્ચદીન નામ રટણે આધા અધી વીસરી.
 છે સંહાર સદા તુને પ્રિય પ્રભુ, સંહાર હું ને ખરે,
 દેજે એજ કૃપા કરી પ્રભુ, મુને શું અન્ય પાસું અરે.

૫૬.

જ્ઞાસોજ જ્ઞાસોજ જ્ઞાસો, એ તો મારો જ્ઞાસોજ,
 પ્રાણુ થકી પશુ અદકો મુજને, એ તો મારો જ્ઞાસોજ ॥ ટેક.
 સમજો સમજો એની શક્તિ, લક્ષિત રંગે જ્ઞાસોજ ॥ જ્ઞાસો.
 ચૈદ ભુવનનો સ્વામિ એનો, સખળ આસરો જ્ઞાસોજ ॥ જ્ઞાસો.
 કરમ કુચળીમાં તે શેને, વ્યરથ કાળને ગાજોજ ॥ જ્ઞાસો.
 તન મન ધનથી સેરી એને કરમ પુંજ પરમજોજ ॥ જ્ઞાસો.
 સાચું સોનું એજ જગતમાં, કથિર અવર સહુ ભાજોજ ॥ જ્ઞાસો.
 પરમ કૃપા એની પામીને, જમના બચને ટાજોજ ॥ જ્ઞાસો.
 જીતો જીતો જનમ મરણને, પિયોની અમૃત પ્યાસોજ ॥ જ્ઞાસો.
 શંકર શંકર પળપળ રટવું, વાતો બીજી બાજોજ ॥ જ્ઞાસો.

૫૬.

શંકર શંકર જપ જપ ભાષ,
 શંકર નામની આવી વધાષ ॥ ટેક.
 ભેદે વધામણી એ તું વીધાવી,
 અક્ષત કુંકુમ પુષ્પને લાવી ॥ શંકર

સાથીઆ આંગણ મોહિ તું પુરજે,
 દાર તોરણથી શોભિત કરજે ॥ શંકર.
 સુરજ સુવર્ણનો ઉદય છે આજે,
 દુંદુભિ મગને દેવનાં વાજે ॥ શંકર.
 મીઠી ભયંકર અજ્ઞાન નીશા.
 નાહા નિશાચર સહુ દશ દીશા ॥ શંકર.
 કર્મનાં બંધન એથીજ ટળશે.
 સાચો સુમારગ નિશ્ચય મળશે ॥ શંકર.
 શાંતિનું નિશ્ચય શુભ પદ પામી,
 જનમ અરણ્યથી જશે વિરામી ॥ શંકર.
 વધામણી શુભ, સદ ગુરુ લાવે.
 કર પદ રજને વંદન ભાવે ॥ શંકર.

ઉપ્જાની વૃત.

નમુ નમુ શંકર વિશ્વનાથ, નમુ નમુ ઉભય જોડી હાથ, ૦
 અદ્ભૂત મૂર્તિ કયમ જય ભાળી, તિમીર જોણે દિધું સર્વ ટાળી. ૧
 જોનાથિ ડોડી રવિ ઝંખવાયે, જ્યોતી તણો પુંજ બધે સુહાગે,
 અનાદી ને આદ્ય ન મધ્ય અંત, ધ્યાને ન પામે જતિ મૂનિ સંત. ૨
 છે સમ પાતાળ પદાબ્જ રૂપ, જંધા રૂડી છે પૃથ્વી અનૂપ,
 સર્વે દિશાઓ, ભુજને પ્રસાર્યો, સુવસ્ત્ર છે સાગર અંગ ધાર્યો. ૩
 અત્રિક્ષ નાભી નિલબ્ધોમ ઓવા, નક્ષત્ર તારા તણિ સોભ માળા,
 છે લોચનો તે શશિ ને રવીર, શોભા પુરી અસ્તકની હવીર. ૪
 છે બ્યોમ છાયું, શુભ કેશ પાશે, ખાલી ન કોઇ સ્થળ એક ભાસે,
 જ્યોતી સમંતાત સદા વિરાજે, ઓંકારનો અખંદ મધૂર ગાજે. ૫

રગ્ગેદ ને શામ મજુર ત્યાંહે, ઝોંકારમાંથી પ્રગટીત થાએ,
 નમું નમું હે અદ્ભૂત મૂર્તિ, જે કામના ભક્તજનોનિ પૂર્તિ. ૬
 આધાર હે પ્રકૃતિના નમામી, નમું નમું હું ત્રિગુણાત્મ સ્વામી,
 નમું મહા પંચ ભુતેશ્વરાય, હે એક્ષ હેવ પ્રણમું હું પાપ. ૭

પદ.

શંભુ, શંભુ, શિવહર શંભુ ॥ ટેક.
 ઇંદ્રાદિક સુર ગણ સહુ મધ્યે,
 શ્રેષ્ઠ વિરાજત નિત કો ? શંભુ ॥ શંભુ.
 સનકાદિક સહુ રૂપિવર મુનિવર,
 ચિંતત, ચિતમાં તે કો ? શંભુ ॥ શંભુ.
 આદિ નિરંજન, નિરૂપમ અકળિત,
 અક્ષરથી પર છે કો ? શંભુ ॥ શંભુ.
 બ્રહ્માથી તે તૂણ પયંતે,
 અંતર સાક્ષિ છે કો ? શંભુ ॥ શંભુ.
 પતિ માયાના, માયાતીત,
 શક્તિ અનંત વનાં કો ? શંભુ ॥ શંભુ.
 સત્ ચિત્ આનંદ શાંત પરમ શુભ,
 શુદ્ધ સદા જગદે કો ? શંભુ ॥ શંભુ.
 પાપ દરણુ ભવ બંધન હેદન,
 રમણ્યથી માત્ર કરે કો ? શંભુ ॥ શંભુ.
 પરમ કૃપાળુ પ્રેમ પયોનિધિ,
 ભક્ત વાસલ સિંહ ભંજન શંભુ ॥ શંભુ.

માથ કુન્દ મિથ્યા મુકીને,
બજ બકિતથી, બજ જીવ શંભુ ॥ શંભુ.

આરતી કૈલાસપતિની.

જય હર જય મહાદેવ, જય હર અવિનાશી,
જય કૈલાસ નિવાસી, જય જ્યોતી રાશી ॥ જય હર.
લલિત મનોહર ઊજવળ, ગિરિવર હિમ શિખરે,
નિશદિન જે સતિ સંગે, સરસ વિલાસ કરે ॥ જય.
વન વિભુતી ખુશ ખીલી, લોચન લલચાવે,
ચંચળ તરવર છાયા, ભુમિ તળ દીપાવે ॥ જય.
વિમળ ચંદ્રિકા વનને, રૂપે જયમ રસતી,
ગુંજતિ મધુકર પંક્તિ, કમળ મભિપ લસતી ॥ જય.
રંગિન રસમય પુલકણ, ચળકિત શશિ દિરણે,
મધુર ધ્વનિ પત્રોના, સુખકર છે શ્રવણે ॥ જય.
સમિર સુગંધિત શીતળ, વિચરત ગતિ મદે,
કરતો વાતાવરણે, સિંચન રસ સંધે ॥ જય.
જ્ઞાણે વ્યાકુળ વેલી, વૃક્ષે વિંદલાદ,
પવને પ્રેરિત પળપળ, કરતી ચપળાધ ॥ જય.
હિમ મય ઊજવળ પર્વત, કરતો ચમકારા,
નિર્મળ નીલ ગમનમાં, ઝળકિત શશિ સારા ॥ જય.
દિવ્ય તેજ છે ભરપુર, ભુતળ આકાશે,
પરમ મૂર્તિ તવ પ્રગટે, અદ્ભુત ઊજાશે ॥ જય.

ગંગાધર, પન્નગધર, શશિધર, જગકરતા,
 શંકર પાર્વતિ સંગે, હસિ હસી વીહરતા ॥ જય.
 દિવ્ય વિભુષણ ચગકે, અગણિત ગણ સંગે,
 સન્નિવ મધ વાણ્ઝો, ધુમતાં શિવ રંગે ॥ જય.
 રમણુમ નૃલ કરે કે, પગનો ડણુકારો,
 તનનન,, તનનન તુમડુમ, પ્રસરે ઝણુકારો ॥ જય.
 ધિમિકટ ધિમિકટ ધમધમ, તાલ ધનક વાજે,
 અનુપમ મધુર નિનાદે, સકળ ગગન ગાજે ॥ જય.
 ગગને રૂપિમુનિ મળિયા, ઇંદ્રાદિક દેવા,
 કંઈ કિન્નર ગંધર્વો, શુભ દર્શણ લેવા ॥ જય.
 ફરિ ફરિ પ્રણામ કરતા, છપિ અંતર ધરતા,
 દિવ્ય પુણ્ય વૃષ્ટીથી, જય જય જિયરતા ॥ જય.
 એવા સમરથ શંભુ, વિનવું રમરી કાંઈ,
 સુખશાંતી ત્રીલોકે, દેજો વરદાન ॥ જય.

હોરી.

મળ્યા, સુરવર ગિર આશે, કૈલાસે, મળ્યા સુર ॥ ટેક.
 જિજ્ઞવણ હોમગીરી ઉપર ચળકિત, અનુપમ લલિત કૈલાસે.
 રાંત રહી રમણી અતી ખીલી, સુખકર ફાગણ માસે,
 ભયું જવ વિશ્વ જિહ્વાસે ॥ મળ્યા.
 રત્ન જડિત અતી રમ્ય વિશાળું, ગગનની પાર શું જાશે,
 એવું જાંચુ તહિં સ્ફટિક મંદીર, તેજમાં તરતું પ્રકાશે,
 અલૌકિક નિરખતાં જાસે ॥ મળ્યા.

વિધવિધ શક્તિ તે પોતિ સંહિત સુર, રસમય ભક્તિ વિલાસે,
વચમાં વિરાજત સિવજી સતીને, વિંટળી વળ્યા આસપાસે,
તૃપ્તિ નિજ નેન વિકાશે ॥ મળ્યા.

જે જોય તેની સન્મુખ મુખ છે, વિસ્મયતા શું વિભાસે,
દિવ્ય સુગંધિત સુમન ચડે તે, સ્વિકારિયાં અવિનાશે,
મધુર મૃદુ પીમળ વાસે ॥ મળ્યા.

અમિત્ર ગુલાલને સિંદુર ચડતાં, ઉડિ રહી રજ અવકાશે,
આરતિ અગણી તણા દિપ અગણિત, ચંચળ જ્યોત કિન્નરે,
મલિન તમ જે ચક્રી ત્રાસે ॥ મળ્યા.

ઢાલ મૃદંગને ફિરતાલ ધંટા, છે શંખ નાદ આકાશે,
તાળી તણા પડ્યા લકિ ચિતની, ચંચળતા ચટનાશે,
ચિ-તે એક લિનતા નિવાસે ॥ મળ્યા.

જય હર જય હર કરતાં પ્રભુનાં, શુભ પદ પંકજ પાસે,
સાષ્ટાંગ સરવ પ્રણામ કરે છે, શ્રુતિ કરી એક શ્વાસે,
ધરે ધ્યાન દૃઢ વિશ્વાસે ॥ મળ્યા.

પ્રસન્ન ચતાં બહુ સાંખ સદાશિવ, મધુર મૃદુલ સ્મિત હાસે,
ધારા અમૃતની નયન પ્રસારત, પ્રપુલિત સફળિત આશે,
સીધાવતા સરવ સ્વવાસે ॥ મળ્યા.

આરતી.

શ્રી કૈલાસે નિલ નિવાસે સ્વવિલાસે,
જ્યોતિ જ્યોતિ ઝળહળ સધે પ્રતિ બાસે.
કાંતિ જેની લાજ પમાડે રવિ કાટી,

સત્તા જેની રિતરિ સધળે બહુ મોટી.
 વ્યક્તિ વ્યક્તિ તેજ તરંગો ગ્રથ માતી.
 શબ્દે શબ્દે શક્તિ જેની શું વિભાતી.
 ઓંકારેશ્વર શબ્દ મયા લિંગી અલિંગી,
 શબ્દાતીત ચૈત્ત્ય ભુવનના ધણિ ધિંગી.
 જેના ધ્યાને, વિષ્ણુ અને અજ છે ધાયા,
 બ્રહ્માંડો છે મોહિત જેની લહિ માયા.
 લીલા તેની, ચિત્ર વિચિત્ર અતી દીશે,
 તેનું હોળે, નિશ્ચળ ચિંતન ચિત્ર ત્રિશે.
 સાયંકાળે, વૈભવ વરણ્યો નહિં જાએ,
 ગાને નૃત્યે, પૂજન યશ કીર્તન ચાએ.
 ઈંદ્રાદિક ત્યાં, રૂપિગણ મુનિગણ મધ ટાળે,
 પામી દર્શણ, પ્રણમી મસ્તક જય બોલે.
 લીન વિલાસે, મોહ વિલાસે એ કાપે.
 વૃત્તિ ત્યાં, લક્ષ્મણને ગીર ચાપે.
 પ્રવૃત્તિમાં, નિવૃત્તિની મતિ દે છે,
 પાણી મધ્યે. પદ્મ રહો એમ વદે છે.
 સેવે સેવે, વડની છાયા કંઈ કાળે.
 ટાળે ટાળે સંશય સેવકના ટાળે.
 નિવૃત્તિમાં, પ્રવૃત્તિને પણ સેવા,
 દીએ છે એ, બોધ વડો બીજે એવો.
 કાં, એકાંતે, રત્નજડિત મહિર માંહે,
 વીહારીને મિરજ સંજે હરખાએ.

તારે તારે સંસારથી એ તારે,
 જન્મ મરણને બવના બધ અન્ય વિદારે.
 ભરમે લેપિત, અંગ લુબંગે છે ધારી,
 કંઠે માળા. મુંડ તણી છે બધ કારી.
 ટોળે ટોળાં, ભૂત પિશાચો છે સંગે,
 નાચે ફૂટે, મસ્ત રહી વિધવિધ રંગે.
 પુષ્ટી તુષ્ટી સન્મતિ શાંતિ એ આપે,
 કાપે કાપે કિલ્મિષ કાટી ઝટ કાપે.
 કાંઈક કાળે, નિર્ભય થઈ કેવળ નગ્ન,
 સંચારે છે પરમહંસ આત્મ નિમગ્ન.
 આપ દિગંબર, અંબર ભુપણ એ ભરતા,
 પદ સુખ સતી, સંપત્તિ દે છે દુખ હરતા.
 દૈત્યોને પણ, પૂણ્ય કૃપાળુ પ્રભુ સોહે,
 તે તે કેવા પ્રરથ દયાળુ દિલ હોએ.
 ગાઝી ગાઝી તેને પણ પળ સદ્ભાવે,
 થાઝી થાઝી કંઈક કૃતારથ નિજ હાવે.
 સાચું સાચું આશ્રય પદ એનું સાચું,
 રાચું રાચું તે તણિ બકિતમહિં રાચું.
 મારું મારું, ઈષ્ટ પદાબ્જ જિવન મારું,
 ધારું ધારું, અંતર મુન્તિ દદ ધારું.
 નામું નામું શીશ પદાબ્જે નિત નામું,
 પામું પામું પરમ કૃપા દષ્ટી પામું.

નવ પ્રાર્થના લક્ષિત.

હોહસ.

શ્રવણ, અને કીર્તન, મનન, પદ સેવા કીર્તન,
વંદન, દાસ્યજ, સખ્યને, આત્મ નિવેદન ધન્ય;
નવધા લક્ષિત એ કહી, જિવને ભજવા ઇષ્ટ,
સત્વ અને રજ તમ ગુણે, ઉત્તમ, મધ્ય, કનિષ્ઠ.

ગણપતિ સ્તુતિ.

હરીગીત.

છે તાન ગિરિજા માત, ગિરિજા માત જગ વિખ્યાત છે,
કર જોડી સેવામાં સદાએ, સિદ્ધિ પ્રુદ્ધિ સાક્ષાત છે.
લંબોદરા ને એક દંતિ, મુષક વાહન રાજતું,
ગજ વદન, ગણપતિ ગૂણ જેના, ગગન નિલ્ય ગળવતું.
સૃષ્ટિ સ્થિતિ સંહાર કર્તા, વિશ્વ રૂપ વિદ્યોશ્વરા,
સદ્ગુ કર્મમાં પ્રથમે પુનઃએ, વિશ્વ મહિ વિશ્વંભરા,
ભયકારિ ભવનિધિ માંલ્ય જેનું, નામ તારણ નાવ છે,
તે રમરૂં આદિ બ્રહ્મ જેનો, શ્રેષ્ઠ અતુલ પ્રભાવ છે.

શ્રી જગદંબા વિષે.

વૈતાળીય છંદ.

- વન કદંબ વિશાસિનિવાસિની, મધુર કામળ વીમળ હાસિની.
નવિન વિશ્વ મહી રસ તું ભરે, ત્રિપુર સુંદરિ મંગળ તું કરે. ૧
- રશ્મિર મિંદુ નિલાંબર ધારતી, ભુષણ દિવ્યની કાંતિ ઉછાળતી,
મલિન વ્યક્તિ કરી દૂર સંચરે, ત્રિપુર સુંદરિ મંગળ તું કરે. ૨
- પિમળ પુષ્પની માળ વિકાસતી, તન વિલેપિત કસ્તૂરી વાસતી,
મુકુટ મસ્તક શોભિત ભારવરે, ત્રિપુર. ૪
- વિશદ કુમુદ લોચન રોચને, ઝરત અમૃત શોચ વિમોચને.
કનક વલ્લકિને કરમાં ધરે, ત્રિપુર. ૪
- મધુર ગીતર્થો કાનન માળતું. મૃદુલ તે તુલ તેજર્થો રાજતું;
અભય શાંતિ અતિ તહિં વિસ્તરે. ત્રિપુર. ૫
- નિખિલપાતક તાપ વિનાશિની, અમુર વૃત્તે તમે મય ત્રાસિની;
કરતિ અંતર જ્યોત પ્રકાશરે. ત્રિપુર. ૬
- સખળ સિદ્ધિ સુખ્યુદ્ધિ પ્રદાયિની, પિડિત ભક્તની નિલસહાયિની;
કરત કષ્ટ નિકંઠન સર્વરે, ત્રિપુર. ૭
- દિન દયાળ કૃપાળ રસાળ છે. જન્મતની જનની પ્રતિષ્ઠા છે;
સદિવ વિશ્વનું શુભ ભરે ખરે. ત્રિપુર. ૮

કર સદા સુખ ક્ષાંતિ બધે અહીં. જનનિ દુઃખ વિદારિણિ તું સહી;
 હરખ સુખ મહી સહુ સંચરે, ત્રિપુરં
 જીવર લોક મહી સ્વર લોકમાં, સકળ રાશી અને ગ્રહ ચોકમાં;
 ગગન મંગળ મંગળ ઉચરે, ત્રિપુર.

૯

૧૦

અનુબંધ પછંદ.

જકા માતા કૃપા સિધુ, કૃતદિન હું છડે ધણો,
 ઉપકારી દયાળુ તેં, તોય તારો મને મળ્યો.
 મગ્ન પુરો શુકલ પક્ષે રહ્યો હું તે તવાશ્રયે,
 મરત આલ્યો અંદ બાવે, અંધ આલ્યો હું નિર્ભય.
 ભર્મમાં હું ભક્તિ ભૂલ્યો, સુપ્રથે પ્રેરવ્યો મને.
 પ્રભુતા તેં પ્રસારીને, કીર્તિ દીધી સહુજને.
 કાળ ચક્રે કૃષ્ણ આવ્યો, લેર રાત્રી હવી તદા,
 જ્ઞાન ને ધૈર્યતા મધ્યે, ચલાવ્યો તેં મને સદા.
 કોડ શિક્ષા મને દીધી, મહા ગુરુ અનુભવે,
 લહી માતા તુને પાછી, વિસારેલી રમરી હવે.
 જીમી મે ત્રિકાળ દૃષ્ટે, શોણીતે નિરખી જહીં,
 રમ્ય પુષ્પે સુશોભીતી, પ્રમોદા સત્ય તે લહી.
 વૃદ્ધિથી તેં સર્વ મારા તાપ પુનઃ સમારીઆ.
 સુખકારી મુને દહાડા, પૂર્વના આજ આવીયા.
 તૂજ આગા બહુ ભોપી, પૂર્ણ પાપી વળી થયો.
 કૃપાનીધી તુને હું ના, પરંતુ લેશ વીસર્યો.
 લહે અધાપિ તું તારો. ભર્યો દોષે છતાં સદા,

યોગ્ય સેવા ક્યમે તાગે, થશે મારીથી ન કદા.
શબ્દ કિવા નથી બુદ્ધિ, ગૂણ ગાઢ કયા રીતે,
પદાન્તે હું શીશનામી, સેવું અંભે તુને પ્રિતે.

ઈંદ્રવજ્ર

શ્રી યોગ દેવી અદ્ભુત શક્તિ, દિવ્યાંશિ જ્યોતિમય સુભ્ર વ્યક્તિ, ॥
હીમાલયે શ્રી બદરી સુરમ્ય, છે શાંતિ શોભા વનની અગમ્ય. ॥
મોટાં કુસુમાકર માંહિ મધ્યે, વિરાજતી આસન પદ્મ શુદ્ધે ॥
આભૂષણો મંકુર દિવ્ય ધાર્યાં, દશે દિશાએ કીર્ણો પ્રસાર્યા ॥
પ્રેમળ હરેરી નયનો ઝરે છે, મુમુક્ષના તાપ સદા હરે છે ॥
સાક્ષાત નારાયણ શક્તિ રૂપ, તું હૃદયની ભૂતળમાં અનૂપ ॥
ઈચ્છા અને જ્ઞાન ક્રિયા તણીએ, તું શ્રેષ્ઠ મૂર્તિ વિલસે ધણીરે ॥
સિદ્ધી સદા આશ્રય તૂજ ધારે, સિદ્ધાદિકો તૂજ ગુણો ઉચારે ॥
રૂપી મુની ને સહુ સંત માંહે, તેજશ તારા દિપતા પ્રવાહે ॥
છે જગત વિતાર્ય સ્વરૂપવાળી, સર્વત્ર તારી કરુણા નિહાળી ॥
પ્રેરે સમુદ્ધી જિવ માત્રને તું, અજ્ઞાનમાં તે નહિ કો લહેતું ॥
હું આવિયો છું તુજ શર્ણઆધ, દૃષ્ટી રૂપાણુ કરજો તું કાંઈ ॥
મિથ્યા મને મેલ મિટાડ માત, રાત્રી મિટાડી કરજો પ્રભાત ॥
સ્વરૂપ-ધામું બ્રહ્મ દુઃખ વામું, આનંદ શાંતી મહિ હું વિરામું ॥
લાગું ફરીને ફરિ પાવ તારે, છે પ્રાર્થના એજ તુને સદારે ॥

અગ્નિવાણી વૃત.

શ્રી મહાલક્ષ્મિ દેવી તું સાક્ષાતરે, પદ પદે કરું હું પ્રણીપાતરે,
કાંતિ અદ્ભુત શું દિવ્ય તેજે તમે, ઉપમા પાર ને વર્ણવી ક્યાં જશે. ૧

દેવ પ્રત્યેક પ્રત્યેક છે કીર્ણરે. તૂજ પદાબ્જ છે વિશ્વના શશ્વરે,
 આદિ શક્તી અનાદી મહા ઇશ્વરી, વિશ્વ વ્યાપિ સદા મોહિની સુંદરી. ૨
 શુદ્ધ સત્વ સ્વરૂપે તું પદ્માસને, છે પરીક્ષણ રૂપે નમું હું તુને,
 હાર છે પદ્મ ને માલતીના ઉરે, ભક્તને અંતરે રંગ રમ્યો પુરે. ૩
 રેલતી શુદ્ધ પીયૂષ અંદ્રાનને, છે કરુણા અને પ્રેમ સુલોચને,
 દિવ્ય આભૂષણો તેજ ગીછાળતાં, થાય શસ્ત્રો અરાડે ભુજાએ છતાં. ૪
 દેવ ઈંદ્રાદિકો તૂજને પૂજતા, દૈત્ય ને દાનવો મંત્રથી ધૂજતા,
 તુંજ કર્તા અને તુંજ ભર્તા સદા, તુંજ સંહારકર્તા દિશે છે કદા. ૫
 તાયરે આશ્રયે વિશ્વ સર્વે રહ્યું, શકિત વીનાં અણુ એક ના કો લહ્યું,
 ભક્તના વિદ્ન ને કળ્પ તું કાપતી, આસુરી શકિતને ચર્ણથી ચાંપતી. ૬
 ભક્તને સન્મતિ સર્વદા પ્રેરતી, ધૂજતા સંશયો શિઘ્ર વિખેરતી,
 સિદ્ધિ બુદ્ધિ પ્રદા, ભક્તિ મુક્તિ પ્રદા, પાપ હારી જગન્માનતું સુખદા. ૭
 માત્ર હે માયરી દેવિ પ્રાણેશ્વરી. તેં કૃપાઓ બધી મળને છે કરી,
 નામ તારું સ્મરું અન્ય હું શું કરું, શીશ પાદાબ્જમાં નિલ્ય મારું ધરું. ૮

માલિની છંદ.

ચરણ કમળ તારાં શ્રી મલલલલિમ અમે,
 મમ રૂઢ્યનિ મધ્યે થાપજે નિર્વિલંબે;
 જનનિ જગતંતી તું શ્રેષ્ઠ કલ્યાણકારી.
 સત રૂપ સહુ વિશ્વ વ્યાપિની માત મારી. ૧
 સ્વર મધુર અગમ્યો, વિશ્વ વિશે અલાપી,
 અગણ્ય વિવિધ રંગી, મોહની વ્યક્તિ થાપી;

રસમય ચિત દારી, મુખ સૌંદર્ય તારં,
 નયન નહિ નિહાળે રૂપને ન્યાળતારં. ૨
 સમજ વણુ સદાજે રૂપને જીવ મોહે,
 હળુ હળુ પછિ પોતે વસ્તુ વિવેક જોએ;
 થઈ જ મુજ દશા એ જ્ઞાન બૂલી ગયો છું,
 વિમુખ પરમ તત્ત્વે શું થઈ હું રહ્યો છું. ૩
 શ્રમ વિવિધ કરતાં હેતુ ના સિદ્ધ થાએ,
 તિમિર મય બધું હું દેખું સઘી દિશાએ;
 જગત મહિ લક્ષ્યાં છે, બાલ્ય રૂપો અનેક,
 તમ મય પડિ છાયા, અંતરે તેની છેક. ૪
 રચિર સુરજ ખિંબે, ધૂમનું ખિંબ છાએ,
 ફિરજ બહુ સુરર્ણી, કાર મધ્યેથી ધાએ;
 જમણ ચપળ ખિંબે, દટ્ટિ તે ના ઠરે છે,
 જમણ શિર ચતુરે, શુન્ય તો અંતરે છે. ૫
 અનુપમ શુભ જ્યોતી, અંતરે જે પ્રકાશે,
 મયન અતિ કરે છું, તોય કેમે ન જાસે;
 સહન નહિજ થાએ, દુઃખને કલેશ એતો,
 અમુઝણ મનનીરે, એ કથાએ ન મેં તો. ૬
 કમળ ગંભ જેવું, કાળજી કમળુરે,
 પિયુષ પુરિત તારં, આ કૃતિ ના કળુરે;
 મુરતિ અકળ અંબે, પ્રેમની તું પ્રકાશે,
 તનુજ તુજ પિલાઉં, જે રહ્યો તુજ આસે. ૭
 કર કર કિરપા તું, તૂજને પાય લાગું,

બહુ બહુ અપરાધી, કુલ ક્ષમા તારી માયું;
 વિખર વિખર કાળું, અબ્ર મિટાડ બાંતી,
 વિમળ પરમ જ્યોતી, દર્શણે પામું શાંતિ.

પદ.

માયા તણા મોહને માત મીટાડે,
 અજ્ઞાનનાં વિતકડાં શીદ વીતાડે ॥ દેક
 જનુની એને જગમાંહી. તેંજ વિસ્તારી.
 બુઝાવતી બ્રમણા મહી મનિ મારી,
 કરણાળુ કયમ તું થઇ કષ્ટકારી ॥ માયા.
 ચતુર્વેદના જે ચતુર્મુખ પાઠી,
 બુદ્યા બુદ્યા તે પણ સન્મતી નાહી.
 માંડી નિજ તનુજ બણી મીટ માહી ॥ માયા.
 પરમ સુખ સમજતા ભોગ વિલાસે,
 અવર દેવ દેવીને મુરખ ઉપાસે.
 રહે રડી છેવટ હારી નિરાશે ॥ માયા.
 મથા શક્તિ દેવ ને દેવીઓ દે છે,
 જુદી જુદી શક્તિ તે તાયરી તે છે,
 મિરણથી શું સુરજની ગરજ સરે છે ॥ માયા.
 સરજવાને સર્જિ ઇચ્છા થઇ તારી,
 પ્રથમ માયા પ્રગટાવી વિસ્મયકારી,
 પછી તેણે વ્યકિતઓ સકળ વિસ્તારી ॥ માયા.
 તેને વશ વરતે છે વ્યકિત સદાય,

ફળે તવ વ્યક્તિની તે શું સહાય ॥
 ફોગટ સહુ ફાં ફાં એ મુજને જણાય ॥ માયા.
 દીશે જગદંબ તું એક સમર્થ,
 સરે ખરે પુરપતે તૂજથી અર્થ,
 કૃપા એક તારી વિના સહુ વ્યર્થ ॥ માયા.
 માટે માગું આત્મ હું જોડીને પાણી,
 તનુજ તુજ અંશ તે મળને જાણી,
 દયા દીલ માંહી દયા નિધિ આણી ॥ માયા.
 થાઓ જગ જનની પ્રસનજ થાઓ,
 મયા તણા મોહથી મુજને મુકાવો.
 પિયુષ તમ ચરણ સરોજનું પાઓ ॥ માયા.

ગરબો.

જગત જીવન આપ, પુજન આ સ્વિકારજે જો,
 અચળ ઉલટ હોંસ, મૂળ ઉર ધારજે જો ॥ ટેક.
 પ્રથમ ધ્યાન પ્રીતથી ધરં આવાહને જો
 અકળ ને અનંત જ્યોતિ તું ત્રીભુવને જો ॥ જગત.
 મૃદુલ કમળ આ હજાર પાંખડી લસેજો,
 આસન અરધું એજ, પીમળતું સુધારસેજો ॥ જગત.
 સકળ વિશ્વની ત્રિભુતી જ્યાં નીવાસતી જો,
 પદ સરોજ પુણું પાદ અર્ધથી અતી જો ॥ જગત.
 અરધું આશ્રમન વિમળ પુરણ પ્રેમથી જો,
 અતિ સુભાગ્યની ધડી મુને ખીજ નથી જો ॥ જગત.

સુરભિ તીર્થવારી મિત્ર કપુર ચંદને જો,
 મંગળ રત્નન સમર્પણ કરું હું તુજને જો ॥ જંગત.
 અરણ્ય વર્ણી વસ્ત્ર, રૂચિર સમકર્તું અતી જો,
 મહણ કર કૃપાળ, નમ્ર મૂળ વીનતી જો ॥ જંગત.
 ભુષણ મણિ જડીત આ અમુલ્ય શોભતાં જો,
 કરિ કૃપા લિઓની નયન બહુ લોભતાં જો ॥ જંગત.
 અગર કપુર કેસરે અને મણિઆગરે જો,
 મિલિત ચંદને તું યાય પ્રસન્ન અંતરે જો ॥ જંગત.
 વિવિધ વરણનાં સુગંધિ પુષ્પ છે ઘણાં જો,
 કમળ કેતકી ગુલાબ આદિ નહિ મણા જો ॥ જંગત.
 નિપુણતાથી ગુથીઆ વિપુલ દાર છે જો,
 કર કૃપાળુ દેવિ સર્વ અગિકાર તે જો ॥ જંગત.
 કુંકુમ અક્ષતો અમીલ ને ગુલાબ આ જો,
 મંગળકારી સિંદૂરે પ્રસન્ન માત થા જો ॥ જંગત.
 સુરજ શશિ સ્વરૂપ દિપક હું દર્શાવતો જો,
 પિમળ મય અમુલ્ય ધૂપ સળગવતો જો ॥ જંગત.
 ખટ રસે રસાળ ભોજન ભલાં ભાવતાં જો,
 અરપું એજ હું નૈવેદ્ય થું લલચાવતાં જો ॥ જંગત.
 શીતળ જળ સુગંધી સુમુખનાં પ્રક્ષાલને જો,
 મહણ કર સુગંધી તાંબુલ રસાલને જો ॥ જંગત.
 આરત હરણ ધરણી ધરણ, મંગળ કારિણી જો,
 તુજ ઉતારી આરતી લઉં ઓવારણી જો ॥ જંગત.
 લસત દિવ્ય કાંતિ પરમ પ્રેમ લક્ષણા જો,

કહું કહું હું તારી ભક્તીથી પ્રદક્ષિણા જો ॥ જગત.
 ત્રિગુણ શક્તિ સોભા, અજ હરી હર તાયરી જો,
 કળાતીત, ગુણાતીત, પિયુષ નિર્ઝરી જો ॥ જગત.
 પ્રણવ રૂપ આદિ શક્તિ, જય નવી કૃણી જો,
 મહાશ્વ કર જનુની સરસ આ પુષ્પાંજળી જો ॥ જગત.
 નમી નમી હું શીર તુજ પદાન્તે ધરું જો,
 હરી હરી હું જોડી પાણી નીજ કરમરું જો ॥ જગત.
 અતી દયાળ છે કૃપાળ નથી હિપમા જો,
 અમણ દોષ માયરા, બધાય કર ખમાજો ॥ જગત.
 દુખ વિદારી મંગળકારી તું વિસ્તારજો જો.
 વિજય ધર્મનો હું વિશ્વમાં વધારજો જો ॥ જગત.

પદ.

જમ જગ જનનિ, પરમ પ્રેમ મુરતી દેવી કલ્યાણી,
 અમીરસ ઝરણી, વિમળ વૃત્તિ તુજ જાએ કેમ વખાણી ॥ ટેક.
 જીવ તેજસ્વિ કાંતી તનનો, રહે ભાવિક તે નિર્મળ મનનો,
 તુજ પદ પંકજના અર્ચનનો ॥ જય.
 શુભ સ્વરૂપ મહી તવ શોભે છે. મન અવર વિશે જહિં હોભે છે,
 લુહી ભરમે ચિતમાં હોભે છે ॥ જય.
 તુજ પદ ભક્તી જ્યમ જ્યમ મુકે, લમ લમ નિજ પગ નીચે મુકે,
 રહી ઉડિ આપ છેવટ દુકે ॥ જય.
 ઉતરી નીચે જ્યમ જ્યમ ધાએ, લમ લમ રૂપ તેનું પલટાએ
 અંતે ઓળખ સંધળી જાએ ॥ જય.

જહિં આણુ અસત નિજ વિસ્તારે, ખેલો ખેલાના અધારે,
મોહે તે અસાર સંસારે ॥ જય.

પ્રિત પુરણુ પ્રપંચે જોડે છે, બહુ વેગે દુષ્ઠ મહિ દોડે છે,
તુજ સ્મૃતિ શુભ સમુળી છોડે છે ॥ જય.

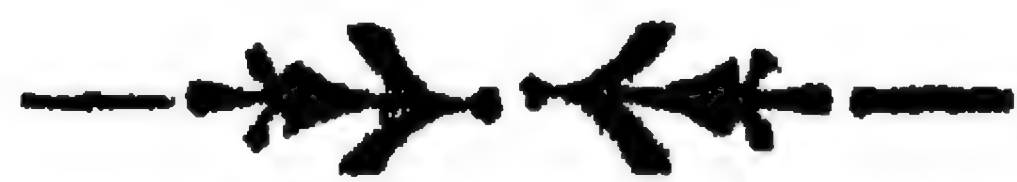
અદ્ભુત પણુ તું કરણુવાળી, લે છે તેને તું સંભાળી,
દે ગુપ્ત રીતે ભ્રમ સહુ ટાળી ॥ જય.

વિધવિધ અનુભવના વા વાઝે, તવ સૃષ્ટિ નિયમ સહુ સમજાઝે,
પુકળ નિજ કૃતિથી પરતાઝે ॥ જય.

સન્મતિ તવ તેને તું આપે, બંધન નિજ તેં તેથી કાપે,
તુજ પદ પંકજમાં ચિત થાપે ॥ જય.

શુભકર તુજકર તવ તું પ્રસારે, ભવ ભ્રમણ થકી તેને તારે,
ખેંચી ઉંચો શિખરે ધારે ॥ જય.

નથિ નથિ તુજ મહિમાનો આરો, જગમાં જસ જગદે છે તારો,
જય જગદંબે સહુ ઉચ્ચારો ॥ જય.

શિખરિણી.

કહે અંબે હાવાં કહિં જઈ વસું દાસ તવ હું,
કૃપાળુ તારારે, નહિ નયન મારી બણિ લહું.
કૃપા હોને તારી, વિપદ શિદ આ પીડત મને,
ચક્રી મારી પ્રત્યે, કવણુ અપરાધે રિશ તને.
નહી તું શું જાણે, વિમળ મુજ ભક્તિ તુજ લાણી,
નથી વીસારીરે, પણ પણ છાંતી મેં તુજ તણી.
તજ તૂને મેં તો સુર ગણુ ન કો અન્યજ પુજ્યાં,

રહેલા તેને મેં, નથિ તવ પ્રસાદે કદિ ગણ્યા.
 રિયતિ મારી હાવાં, લહિ મગન થાશે મન વિશે,
 મૂને તેઓ પીડા, અધિક કરશે એમજ દિશે.
 ગણાયો છું વિશે, તવ ચરણનો કિંકર હું તો,
 થશે હાંસી પૂરી, ક્યમ સહિશ તે હું, વદ તું તો.
 કૃપા તારી ધારી, અતિશ અભિમાને જગ દુર્યો,
 ઇન્દ્રવ્યા મોટાને, પણ નથિ જરા કોઇથી ડર્યો.
 કૃપા તારી જતાં, મરણુ બહુ હાવાં લહું અતિ,
 થયો શક્તિ હીણો, કયાણુ શુભ થાશે તવ કૃતિ.
 ખરે લોકો કેવો, કથન કરશે તૂજ મદિમા,
 જશે ભક્તિ ભૂતી, જમિન મનિ અગ્નિ મહિમા.
 પ્રતિષ્ઠા ભક્તિની, વિપુલ જગ વિસ્તાર જનની,
 પ્રસારી પાણીને, દિન વિનતિ છે દાસ જનની.

ઈન્દ્રવજ્ર.

જે હેતુ બ્રહ્માંડ સમસ્તનો છે, આધાર સર્વે વ્યવહારનો છે:
 આદિ અનાદિ કહી શક્તિ જેને, નિત્યે નમસ્કાર કરું હું તેને ॥ ૧
 જે શક્તિ સર્વત્ર સદા પ્રકાશે, જેના કળા વિશ્વ વિશે વિલાસે:
 સેવું પરા સંવિત્ત રૂપ એને ॥ નિત્યે ॥ ૨
 તેજસ્વિ મિંદુ શુભ દિવ્ય સોહો, દેવો અને દેવી લહે ન કાએ:
 વિશ્નુ વિરંચી હર ધ્યાય જેને ॥ નિત્યે ॥ ૩
 શોભે સદા મંત્ર મહેશ્વરી એ, પરં શિવે છે રહ્યે ધરી તે:
 એકાત્મને ભેદ ન લેશ એને ॥ નિત્યે ॥ ૪

એ નાદ શક્તિ શિવ તત્વ સાથે, ત્રિંદુ રૂપે ઈશ્વર તત્વ ભાસે;
 બુદ્ધિ બળે એ ન કળાય કેને ॥ નિત્યે૦ ॥ ૫
 એ આદ્ય શક્તિ અદ્ભૂત જાણી, પ્રત્યક્ષ આયાર્થી પછી પિછાણી;
 એની કળા આશ્રય છે બધાને ॥ નિત્યે૦ ॥ ૬
 ત્રિદૃષ્ટિથી શુદ્ધ અનાદિ શક્તિ, પહોંચે ન તેને મનમુદ્ધિ ઝિક્તિ;
 પ્રેમે નિહાળે નિજ ભક્તનેરે ॥ નિત્યે૦ ॥ ૭
 નિરૂપ નિરંજન નિર્મિકારી, જેને રહી પ્રકૃતિ શીર ધારી;
 ટાળેછ એ એક સમરત બેને ॥ નિત્યે૦ ॥ ૮
 સંસાર સિદ્ધ સહજે તરાવે, આનંદ ને મુક્તિ રૂડાં અપાવે;
 જેઓ રહ્યા છવ પદાન્ન શર્ણ ॥ નિત્યે૦ ॥ ૯
 વિશ્વેશ્વરી બ્રહ્મ સ્વરૂપ આદ્ય, નિર્ગુણના ગૂણ રહ્યા ગવામ્;
 જાણી ન જેની તુલનાજ કેને ॥ નિત્યે૦ ॥ ૧૦
 દેવી કૃપાળુ સહુને દિશે છે, જ્યોતિ રૂપે અંતરમાં વસે છે;
 જેના ચતાં દર્શણુ દિવ્ય તેને ॥ નિત્યે૦ ॥ ૧૨

આરતી.

જય જય ભગવતિ દેવી, જય જય જગ જગતની,
 ત્રિપુર સુંદરી જય જય, આશ્રય ત્રિભુવનની ॥ જય જય જગદંબે.
 વદન કમળ વીકારીત, વારીત તાંમુલે;
 લલિ જન પ્રપ્રદલ લોચન, નીલ કમળ બલે ॥ જય.
 કુંડળ મંડળ શ્રવણે, હર મુક્તા હારે.
 દીપે તનુ તન બીજાં, વિધ વિધ શશ્યગારે ॥ જય.

પાણી પદ્મ પ્રમાણે, પદ્મ કુંકુમ ઝરતા,
 સુરપ જોગણી સંગે, ચાચરમાં ફરતાં ॥ જય.
 મણિ કણિમય જ્યમ વલયે, રત્ન વિપુલ રાજે,
 શશી નક્ષત્રો મધ્યે, લમ મા વીરાજે ॥ જય.
 દિવ્ય દિપક ઝલકારે, ઉજવળ નિર્મળ છે,
 યુવતિ વદન તેજસ્વી, ચિત હર ચંચળ છે ॥ જય.
 ફરતી મધુર સુરેથી, ગરબા ગોત ગાતી,
 વળિ વળિ નીચી પાડે, તાળી મદ માતી ॥ જય.
 વાજે નેપૂર મંજુલ, રમઝૂમ ઝલકારે,
 ધરણિ થર થર ફુલે, પમને ફલકારે ॥ જય.
 દિવ્ય નાદ લલકારે, સકળ બુવન ગાજે,
 મલિન શક્તિના બળને, મરડ્યું છે આજે ॥ જય.
 વિસ્મિત રૂપિ મુનિ સુરવર, દદ ભક્તિ ભાવે,
 ફરિ ફરિ પુષ્પાંબલીથી, નમન કરિ વધાવે ॥ જય.
 જય જગ દંબે દેવી, જય ત્રિભુવન માતા.
 વિશ્વ તણું શુભ કરજો, અસ્તુ સદુ ગાતા ॥ જય.

શ્રી કૃષ્ણ વિશં.

૫૬.

ભજ ભજ શ્રવ તું કુંજ વિહારી,
 વાત વ્યરથ સહુ, છાંડી સંસારી ॥ ૨૬.
 ભાવથી ભજ નિત કુંજ વિહારી,
 પાપ નીવારી, ભવજળ તારી ॥ ભજ.
 લલિત લિલા લહી, નિત વ્રજ કુંજે,
 ભ્રમર મુદિત મન, જહિં મૃદુ મુંજે ॥ ભજ.
 રથજ દુખ દારી, પાવન કારી,
 છે મનવાંછિત ફળ દાતારી ॥ ભજ.
 છે વ્રજ કુંજ તું ભાયગશાળી,
 ખેલે વિજ્ઞાસી, જહિં વનમાળી ॥ ભજ.
 જઈ જઈ હોંસથી, તહાં રમનારી,
 પામી અનુપમ પદ વ્રજ નારી ॥ ભજ.
 સાધુજનો સહુ નેહથી ન્યાળે,
 પામી તુને તે, અજ્ઞાન ટાળે ॥ ભજ.
 સહજ બુલાવત તું ભવ શ્રાંતી,
 દિયે વિશ્રાંતી, નિર્મળ કાંતી ॥ ભજ.
 અંતરમાં વ્રજ, એજ વિરાજે,
 હરિ દશબુધી ફૂતારથ માજે ॥ ભજ.

જય જય ગોકુળ જય ગોવિંદ,
જય જય ત્રગ શ્રી બાળ મુકુંદ ॥ જય.

(નીચેના શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનની અને રાધિકાજીની જે કવિ-
તાઓ છે તેના દેખાઇતા ઉપરના જે અર્થ છે તે શિવાય તેમાં
આધ્યાત્મિક અર્થ પણ રહેલા છે)

૫૬.

શીદને સત્રુણી નીજ નેન તલસાવેરે;
રાધીકા રસીચી મુજ, મનમાં શું લાવેરે ॥ ટંક.
મૂજ બણી પ્રથમથી, નયનની ટુનિ કથી;
વિપરીત વર્તનથી, તેને શું સતાવેરે ॥ શીદને.
શરદ પુનેમી તૂજ, અમળ વદન શશી;
ચતુર ચક્રાર મુને, અતિ લલચાવેરે ॥ શીદને.
ચંચળ ચતુર તુજ, લટકાળી લોચનની,
લેહેરી લપટાવી મુને, રસથી ભિન્નવેરે ॥ શીદને.
જહીંજહીં જય તૂંજ, તદિં તદિં ધાગિં હૂંજ;
પરમ આશ્રય મૂજ, મુને તું નચાવેરે ॥ શીદને.
શક્તિ મૂજ તું સદાએ, લેરા ન વિખુટી થાએ;
મુને રચની લિલાની, રચના ધટાવેરે ॥ શીદને.
રૂઢ્ય કમળ તારે, આશ્રયનું સ્થાન મારે;
મૂજમાં નિવાસ તારો, અતિ ગુપ્ત બાવેરે ॥ શીદને.
- ભિન્નતા ન લેશ લહી, એક રૂપતાજ કહી;

બ્રમ મહી બોળવાઇ, યુખ મરડાવેરે ॥ શીદને.
 એમ શીદ કરી કરી, વ્યરથ લે દુઃખ હરી;
 પ્રેમથી નિહાળી મને, બાથ લપટાવેરે ॥ શીદને.
 મીટી સહુ કલેશ જશે, આનંદ અપૂર્વ થશે;
 મજ તૂજ, તૂજ હુંજ, કહું કૃષ્ણ હાવેરે ॥ શીદને.

ગરબો.

પ્રાણ પ્યારી રસિક, રાધિકા સોહામણી જો;
 સકળ નાર મહીં તું અમુલ્ય છે મણી જો ॥ ટંક.
 ચતુર તુજ વિના ન રાસલિલા કો રચે જો;
 સુર સુરાંગના તે જોઇ, તૂજને લયે જો ॥ પ્રાણ.
 વદન કમળ તારું રનેક સુધાને ઝરે જો;
 શિતળ પાનથી વ્રજનાર ચિતમાં ઠરે જો ॥ પ્રાણ.
 સરવને નવીન ભક્તિ શક્તિ આપતી જો;
 નીજ તેજની તું છાપ અકળ છાપતી જો ॥ પ્રાણ.
 તને સત્ય ભાવનાથી સર્વ સેવતી જો;
 ગુપત પ્રેરણાનુસાર કરતી કૃતી જો ॥ પ્રાણ.
 વ્રજ લિલા વિલાસી તુજ વડે વીરાજતી જો;
 વિજય વિજય તૂજ, ગુપત વેણ ગાજતી જો ॥ પ્રાણ.
 પુને સાચું કહું મન મારું તું થઇ જો;
 તુજ વિના ન કાણુ એક શકું હું રહી જો ॥ પ્રાણ.
 પ્રાણ વલણ તું મારી ભણું હું તને જો;
 વિના તું ન અન્ય કોઇ રચતું મને જો ॥ પ્રાણ.

કહે દૃષ્ટ અહીં હુંજ શ્રેષ્ઠ વ્રજ પતી જો;
સદા સંગ શ્રેષ્ઠ રાણી તુંજ દીપતી જો ॥ પ્રાણ.

૫૬.

વન વન ભટકીને થાકી ગઈ વ્રજનારી,
સૂઝ પડે નહિં શું કરવુરે, ચિંતાતૂર અપારી ॥ ટેક
વિલોલ નયના વ્રજ વનિતાઓ, વિરહ વ્યાકુળી વિચરે,
કહિં છે રાધે કહિં છે રાધે, માંહે માંહે વિચરે ॥ વન.
ફરિ ફરિ નગ ને નદિ તૂટ જોયાં, કુંજ ગલી સહુ જોઈ,
થાકી ગઈ છે ધુંડી, ધુંડી, અંતે ધીરજ ખોઈ ॥ વન.
રતન રહે નહિં છુપું ક્યાંહી રતન નહીં દેખાએ,
તોય જંખના એની સધળે, ખસતી નથી જરાએ ॥ વન.
છે જિંતિ પણ મન નહિં માને, કારણ નહીં કળાએ,
એક બિજીની સામે જોતી, વિસ્મિત સરવે થાએ ॥ વન.
હીણ ગતી, નિશ્વાસિત, આવી, એક ગુફાની પાસે,
નથી તપાસી સ્થળ આ જોયું, અંતર એમ વિમાસે ॥ વન.
નિકટ જઈને જોનાં જોયું, સીધું સાંકડું યાદ.
પ્રવેશ તે ક્યમ થાએ તેમાં છે ગાદું અધાર ॥ વન.
સખળ સુરી જિજ્ઞાસા અંતર, બણી નિહર દઢ નારી.
ધસી ગઈ ભીતર, જીવનની, ચિંતા તિરસ્કારી ॥ વન.
તેજ તેજ અદ્ભુત તહિં શું, પુરણ શુભ પ્રકાશે,
અર્થ ચહુ તે સામે ઠરવા, અશક્ત કેવળ ભાસે ॥ વન.
સંધીકાળ તેજ મંડળે, મધ્યે રૂડાં વિરાજે,

સહસ્ર શશિ ને સહસ્ર સુરજ, જેની સન્મુખ લાજે ॥ વન.
 વિમળ પાર દર્શક મુર્તિશુ, દિવ્ય ઝળકતી રાધે,
 સુર પતિ જેનાં દર્શણના જોગ હોંસથી. સાધે ॥ વન.
 પરમાનંદ મયી મુર્તિ એ, પ્રેમ પિયુષને ઝરતી.
 ત્રિવિધ તાપ તત્કાળ સમાવી, શાંતિ મુખ પ્રસરતી ॥ વન.
 હરી ચિત્રવત વ્રજ વધુ રહિ છે, એક લક્ષ્મી ન્યાળી,
 કોમળ મધુરાં હાર્યે રાધા, તેડે નિકટ રસાળી ॥ વન.
 ધસી વેગથી એકી વેળા, આતુર વ્રજની નારી,
 આલિંગન કરવાને હર્ષ, લાંબા હસ્ત પ્રસારી ॥ વન.
 અંગો અંગ અડતાં ત્યાંડી, અદ્ભુત કૌતક થાએ,
 ભેટ ને તો નયિ રાધા ને, સામળિઓ સુહાએ ॥ વન.
 શુભ ખુશ ભુક્ષી સરવ જણીઓ, પ્રાણુ તરત નિજ પ્રોયા,
 લજ્જા, મર્યાદા, ભય, સધળું સહજ મનેથી ખોયાં ॥ વન.
 વળતી જેતાં, ઊભી વેગળી, રાધિકાને નિરખે,
 વર્ત્યો છે આનંદ સરવને, સંત મર્મએ પરખે ॥ વન.

શાર્દૂલવિકિરિતવૃત્ત.

ધારીને વનમાળ વર્ણ વિવિધા, વિશાળ વક્ષ સ્થળે.
 શોભે અસ્તક મોર પિચ્છ શ્રવણે કુસુમનાં કુંડળે,
 વ્રંદા વ્રંદ વિપત્તમાં વિહરતા વીચિત્ર વેશે હરી.
 છે વિશાસિ વિશેષ લોચન વડાં વિશેષતાં ત્યાં હરી. ॥ ૧
 કાંતી તેજ અપારશું લખ લખે, દીપંતમાં વિસ્તરે.
 એ જ્યોતિ ગહિ ત્યાં પ્રદેશ સખળો, લીલામયી શું તરે,

વ્યાપી શુભ સમસ્ત વ્યક્તિ મહિ તે, પીયૂષને સીંચતું.
 પામી નૂતન શક્તિ નૂતન રસે, શું સર્વ ત્યાં ખીલતું. ॥ ૨
 વૃક્ષો વેલ વિપૂલ એ વ્રજવને વાયુથી વિકંપતાં.
 નામી મસ્તક પુષ્પ પીમળ મયી હર્ષે શિરે અર્પતાં,
 કામળ કઠિ વિરામતાં તરવરે પંખી તથાં વંદરે.
 દર્શાવે કલ નાદ રૂપ ગિતથી શુનીજ આનંદ રે ॥ ૩
 ખેલતાં વન જૂમિમાં મૃગ પશુ, પ્રેમે પુઠે ધાય છે.
 સ્પર્શને નિજ મસ્તકે પદ રળે સંતુષ્ટ સુહાય છે.
 દીપે મુકુટ સૂર્ય કાટિ કિરણે, શોભા મહી ના મણા,
 વાયુ પ્રેરિત વૃક્ષ પત્ર વિપુલાં, શું વીંજણા છે અણ્યા. ॥ ૪
 નીલું નિર્મળ એકપત્રું નલ અણ્યું ઊંચે વડું છત્રે,
 પુષ્પો, પદ્મ વડે સુપીમળ મૃદુ છંટાછ સર્વત્રે.
 કાળી કર્કશ દેહધા થતી રખે પીડા પદ્મવિંદને,
 વીમાસી તૃણ રામ કામળ લિલાં પૃથ્વી ધરે છે તને ॥ ૫
 પાસે ઉમિં ઉરે વિશુદ્ધ સલિલા સ્વામા ધરી નાયતી,
 કાલિંદી નિત કળ્પ કીર્તન કરી સદ્ભાગ્યથી રાયતી.
 વેળુ ઊજવળ રક્ત તે અખિલ ને ગૂલાલ રૂપે તૂટે.
 શ્રીપાદાબ્જ તથાં શું અર્ચન મિશે છે, ધન્ય એને ઘટે ॥ ૬
 તેને શું કરવા કૃતાર્થ મનમાં ગોવિંદ વિચારતા,
 તેનો માર્ગ પદે પવિત્ર કરતા, પ્રીતેથી સંચારતા,
 સીજતી અધરામૃતે રસ જારી, શું મોરલી ગાજતી.
 હ્રેકાતો સ્વર ચિત્તહારી મૃદુભો દીગંત વિસ્તારતી ॥ ૭
 વેણુ નાદ સુદિવ્ય તે પ્રસરતાં દુર્વૃત્તિ ત્રાસી જતી.

ભક્તિ વૃત્તિ સ્વરૂપિણી ત્ર / વધુ, શાણી રહે રીજતી,
 કલિંદી તુટ ઊભી વિસ્મય થતી, આતુર નિહાળતી.
 ઓચિંતી તહિં મધ્યમાં પ્રભુછનીજે થાય મૂર્તિ છતી, ॥ ૮
 શિદ્ધે વીટિ વળી રહી સરવ ત્યાં નેહેથી નિહાળતી.
 લીલા હાસ્ય વિનોદની અકળ એ અજ્ઞાનને ટાળતી,
 પૂર્યા પૂર્ણ મનોરથો, અનુલગ્યો આનંદ દૈવી ખરો.
 ગે.પી ગોપ પતી તણે વિજયરે સંતો સદા ઊચરો ૯ ॥

૫૬.

વાગીરે વાગી મોહનની મોરલી.

ધુમી ઘેર ગગનમાં જાય બળી ॥ ૧૬.

નિર્મળ નીલ વ્યોમ ઝગારે છે, ખીલ્યો શશિ પિયુષ પ્રસારે છે;
 રત્નું વ્રંદાવન તેજથી નીગળી ॥ વાગી.

મૃદુલ શુભ નાદ પ્રથમ નિસરી, વિપુલ વયુ તેનું ગયું પ્રસરી;
 રીંજ્યો રીંજ્યો સહજ ત્રિલોક ગળી ॥ વાગી.

ભુચર, જળચર, ખેચર શોભ્યું, થેભ્યો વાયુ જમના જળ થેભ્યું;
 થોભ્યા મોહી, શશિ ગ્રહ ગંગને વળી ॥ વાગી.

અહો વેણુ નાદ ચમત્કારી, થંભ્યું વિશ્વ કૃતિ ગતિ વિસારી;
 હ્યું ચિત્ત સર્વનું પુજમાં લળી ॥ વાગી.

ગાજ્યો વ્રજ યનિતા શ્રવણ બેદી, કામળ કમનીય કાળજ છેદી;
 શકે તેની દેહ મધ પીગળી ॥ વાગી.

ભુલ્યું તનમાત તરત ભુલ્યું, આકસ્મિક દિવ્ય અંતર ખીલ્યું;
 વિરહ નેદના વિજળી કિછળી ॥ વાગી.

વાલમજીની લેહ તિલ્લણ લાગી, પતિ સુત રનેહી સગાં ત્યાગી;
ધાધ ધસમસતી વને વેગળી ॥ વાગી.

નવિન દેહ પ્રગટી નવિન કાંતી, દિશે મીટી ભવની સકળ બાંતી;
દીપે દિવ્ય તેજની તે પૂતળી ॥ વાગી.

જીવણજીમાં પ્રાણ પુરણ પ્રેતી, હડી વાયુ વેગે ન કંઈ જોતી;
ઝીલી જઘ્ઘ સન્મુખ, શુદ્ધિ ટળી ॥ વાગી.

મોહી જોષ મદનમોહન મુરતી, શિયિલ સદુ દેહની યજ્ઞ છે ગતી;
અલૈકિક વ્યાપી રહી છે રણી ॥ વાગી

અહી કર ઉર હરીએ આંખી, નાખ્યાં ભવ અંવન સદુ કાપી;
પરમ પ્રીત પ્રાણજીવનની ફળી ॥ વાગી.

પદ. *

(મારગડા મુકોની મોહનલાલજી—એ રાગ.)

નંદકુંવર પોદયા રૂપાને પારણે,
હોંસેથી હોંચોળે કો પ્રજા નાર જો;
કોમળ કોકિલ કંઠે ગીત અલાપતી,
નિજ ઉર ઝરપે રસ કંઈ નવિન રસાળજો. ટક.
ગાતી, મલકાતી, શિશુ સ્વરૂપ નિહાળતી,
તાન મહી તે બૂલી તનતું જાન જો;
શ્યામ સ્વરૂપ લાવણ્ય અમી રસને ઝરે,
અણુમણે કરતી નયને તે પાન જો ॥ નંદ.
ખિલવા લાગ્યું રૂઢ્ય કમળ ખિરે ખિરે,

* માણસના અંતરમાં જે પારણું મુકે છે તેને વિશે સમગ્ર આ પદ છે.

કુળુ ચંદ્ર પ્રત્યે તે આકર્ષાય જો;
 અંતર નિપતે નવિન ભાવ અણુધારિઓ,
 ભામિની ભોળીને તે નવ સમજાય જો ॥ નંદ.
 એવે મળિયાં નયને નયનો રહેજ ત્યાં,
 એક લક્ષ્યતા અચળ થઈ તત્કાળ જો;
 દોર પારણાની કરથી ગદ્ય છે પડી,
 પ્રગટી પ્રભુની કાંતિ પરમ રસાળજો ॥ નંદ.
 કોટી સૂર્ય સમું જ્યોતિ ઝળકી રહ્યું,
 અદ્ભુત કામણુગારું દિવ્ય સ્વરૂપજો;
 મોહી માનુનિ મન મંથન ચાતાં પછી,
 અલિલાયા ઉદ્ભવતિ અકળ અનુપ જો ॥ નંદ.
 ઉંચલી લીલા કરમાં પ્રભુ પાસે જઈ,
 ચાંપે છાતી સરસા વારંવાર જો;
 ફરિ ફરિ કરતી ચુંબન વદન સરોજને,
 તોએ તૃપ્તિ પામે નહીં લગાર જો ॥ નંદ.
 અંતરમાં જાણે ઉતારી રાખું હું,
 ધાડું પ્રીતે રૂદય મહીજ સદાય જો;
 અકળિત અનુપમ અનુભવતી આનંદ તે,
 પળ પળ છાતી પ્રેમેથી ઉછળાય જો ॥ નંદ.
 સમાવતાં તે શામળિઆને આપમાં,
 ગદ્ય સમાધ તેમાં પોતે આપજો;
 ગયું પારણું નંદકુંવર દિશે નહિ,
 ઝળહળ જ્યોતી ઝળકે એક અમાપજો ॥ નંદ.

ભોળી વળ વધુ ઉર જોને તું ધરતી,
આલિંગન સુખન કરતી હરખાયજો;
વિશ્વપતિ અવિનાશી આત્માશમ તે,
વીરાજો નિરંતર અંતર માંલ જો ॥ નંદ.

ગરબી.

અચળ ચતુરા ચાલી જળ બરવા મિષે,
પ્રિયુષા ન કુમારી જમના તીરજો.
તલપે અંતર નંદ કુંવરને ન્યાળવા,
નેહી નયણા બાળિયાં ગુપત અધીરજો ॥ અંચળ
નિર્મળ ચંદ્રમુખી શીર, કીરણ પ્રસારતું,
સુવર્ણનું તેજસ્વિ બેડું રહોય જો.
શું શશિ ને શિર અરણ્ય ઉદય ઝળકી રહ્યા,
ત્રીજો પ્રહરે વિસ્મય થઈ જન જોયજો ॥ અંચળ
પાતલડી કટિએ ધરી બીજું પાત્ર તે,
ધીરથી હંસીની ચાલે ચાલજો.
ઝંઝરના ઝણકારા શું છડિદારના,
દેવીના છે નેકી શબ્દ રસાળજો. ॥ અંચળ.
જમના તટપર લલિતા લટકાળી લહી,
જળ બરીં બેડું મસ્તક મુકયું આપજો,
વિમળ મધુરાં હસિત વદન ને રનેહથી.
બોલાવે શ્રી રાધાને નિષ્પાપજો ॥ અંચળ.
જંચા નેણે નિશ્ચળ રાધા ચાલતી,

લલિતા શિરપર બિનું ચળકિત પાત્રજો,
 જા જા ધુતારી તું શું છળતી મને,
 હૃદયે રિસમાં રાધા ક્રુરતું ગાત્રજો ॥ ચંચળ
 શામળીઆને સંતાડ્યો જળપાત્રમાં,
 પશુ હું નિરખું છમિ પાત્રે પ્રત્યક્ષજો.
 એને પશુમે પુરણ પિછાણીરે લીધો,
 જહિં તહિં લીલા એની લહું એ દક્ષજો. ॥ ચંચળ.
 લલિતા વિસ્મયતાથી વળતી રે વંદે,
 મિથ્યા મુજપર શીદ કરે તું રાષજો,
 કેમ સમાએ નંદકુંવર જળપાત્રમાં,
 ભામિની બોળી ક્યાં દે મિથ્યા દોષજો. ॥ ચંચળ
 લલિતા સઘળી સમગ્રું તુજ ચતુરાધને,
 વેશ ધારી એ નટવર નંદ કિશોરજો.
 સમજ સમય એ નાનો ને મોટો બણે,
 છજે નહી રાધાને જાદુ જોર જો ॥ ચંચળ
 લે લે એની જોષ મારે એડણું,
 ગિતારું લલિતાએ તે તત્કાળ જો.
 જમના જળમાં જળ સંધુ રેડી દિધું,
 ખાલી એંડું મુક્યું નથિ ગોપાળજો. ॥ ચંચળ
 શરમાતી ધ્રિપુબાન કુમારી સંચરી,
 જળ ભરતાં તે જમના જળમાં જોયજો.
 સ્વામ સ્વરૂપ સલુણાજી સલિલે શોભતા.
 નિરખી ધરણી ઢળિને મૂર્છિત હોય જો. ॥ ચંચળ
 એવે શામળીયોજી ત્યાં આવી ક્રિમાં.

સ્પર્શ કરતાં ઉભી થઇ છે નારજો,
લલિતા ને રાધા આદિ જન સર્વને,
બાપી રહ્યો છે ત્યાં આનંદ અપારજો. ॥ ચંચળ

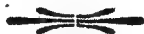

૫૬.

(ગોવાળણીના ધર પછવાડે, મોહન મોરલી બજાવેરે-એ રાગ.)

ઉભી રહી છે ગિરિવર શિખરે, શાણી રાધા ત્રજ રાણીરે;	
ચક્તિ નયને, કંપ રૂદયને, ગદગદ કંઠે વાણીરે.	ઊભી.
નિરખતિ લયનાં ચિન્હ ચોપાસે, અંતર માંહી વિમાસેરે;	
સાહેલી સરવે છૂટી પડીને, નિર્જન વન અહિં ભાસેરે.	ઊભી.
ખરે અરે હું વન મારગની, નોતી તે છેક અગાણીરે;	
લતાએ લપટિત કુંજગલીમાં, નિશ્ચય આપ ભુલાણીરે.	ઊભી.
ચિચિત્ર રચના કુંજગલીની, ગુંથાઇ વીકટ વાળીરે;	
ભુલા પડે જ્યાં પળમાં, ચુકે તો, જતા જતો સંભાળીરે.	ઊભી.
શ્યામની ધુનમાં ત્વરિત ગતીએ, વણુ નિરખે હું ચાલીરે,	
વાંકી ચુંકી વડી વાડની વચ્ચે, વાટ ન વળતી ભાળીરે.	ઊભી.
અણુચિંતબ્યું વાદળ દળ કાળું, આવી ચડ્યું ઉભરાઇરે,	
કીલ અંધારં દશ દિશાએ, પ્રસરી વળ્યું પળ માંહીરે.	ઊભી.
ઓ વીજળીથી ગળતું ગંભિર, ગમન શું જાય ચીરાઇરે,	
શું હું કહું હવે, જાગી કહીં હું, સૂએ મુને નહીં કાંધરે.	ઊભી.
વેગથી છૂટ્યો કેવો પવન પશુ, ધૂળવતો સૂમવાટેરે,	
એકલી હું અહિં ધિરજ શું ધારં, રખે રૂદય મળ ફાટેરે,	ઊભી.

સાંભરી આવે સંકટ સમયે, સુંદર સ્યામ સલુણારે, જિભી.
 હોય સમિપ તો પાર જિનારે, બાળક પણ નીપુણારે.
 લીન રિચારે સ્વસ્થ થતાં તે, નયન કમળ ખીડાચારે; જિભી.
 કામળ કરથી કામળ માત્રો, લલ્લાં છે નીજ બિડાચારે.
 નયન પીઠ્યાં પ્રત્યક્ષ પ્રિતમનું, આશિંગન સુખ પામીરે; જિભી.
 ગયું નિમિર, નથી વાદળ વાયુ, દુઃખ સરવથી વિરામીરે.
 જય જય ગોવિંદ, જય જય રાધે, જય જય વ્રજની જુમીરે; જિભી.
 કૃષ્ણજનું જહોં તેજ અતૈરિક, રત્નું છે નિત્ય ઝમ્મીરે.

૫૬.

મોહન મુરતીરે. ખસે નહોં નયનોથી;
 નાવે નિદ્રા વ્રજ વનિતાને, ચોંકિ ઉડે શયનોથી ॥ ૮૬.
 નિદ્રામાં પણ સામળિઆના, સ્વપ્ન સદાએ આવે;
 જાન નથી નિજ તનનું બકતી, જોતે જયમ મન ફાવે ॥ મોહન.
 જીડીને એ બાકુળ નયનો, ખોશી નિરખે ત્યાં એ;
 સમીપમાં સામળિઓ માની, બાથ બીડવા ધાએ ॥ મોહન.
 અરે ભુલી શું બ્રમણ મંદી. સમગ્ર થય નિરાશ;
 પડે સેજમાં શુન્ય બાણીને. નાખંતી નિશ્વાસ ॥ મોહન.
 આસો માસે પુરણ કળાને, આંહણિઓ છે પીલ્લો;
 જળીમાંથી પ્રકાશ પડતો, છે સર્વોગે ઝીલ્લો ॥ મોહન.
 એવે દૃષ્ટિ અંદ્ર બિંબપર. પડતાં અચળ ડરી છે;
 સુંદર વરને નિરખે મિત્રે, નેતો નેહ બરી છે ॥ મોહન.
 જોતાં જોતાં આંખ મિચાઈ, ભુલિ જાન તે જોતે;

તોએ સન્મુખ બિબ મુર્તિમય, નિરખે અંતર પોતે ॥ મોહન.
 મયો અંદ્ર ને મયું અજવાણું, ગાઇ છે વીની રાત;
 શબ્દ અને કોલાહલ કરતો, પ્રગટ પડે પ્રભાત ॥ મોહન.
 ભગી બીડી નારી શિદ્ધે, શકે સમાધી મીટી;
 ભવ સંસાર તણી જંગળે, લિધી ફરીથી વીટી ॥ મોહન.
 પ્રેમ અલૌકિક ધન્ય કેમ નહિં, જનમ મરણ એ ટાળે;
 ચોટ લાગિ એવી તેને ક્યમ, પ્રેમે પ્રભુ ન ન્યાળે ॥ મોહન.

+ પદ.

કુંવર ચતુર તોરેરે, આપ યશોદા ॥ ૧૬.
 અહો એની ચતુરાઇ, રસના શું જાણે ગાઇ.
 ફૂનિ ન જાય કળાધરે ॥ આપ.
 દિશે છે બાળક નાનો, ગુણનો બંડાર કાનો,
 બહુ બુદ્ધિ મંત માનોરે ॥ આપ.
 જમનાને તૂટ સામે, સુખ પદ શુભ નામે,
 જવું હતું નિજ કામેરે ॥ આપ.
 કાનુડાનો કર ઝાલી, જમનાને તીર ચાલી.
 લહી નાવ ત્યાં રૂપાળીરે ॥ આપ.
 કાનુડાને સાથ લઇ, બેઠી હું તો તેમાં જઇ.
 ચચળ નાવિક લહીરે ॥ આપ.

+ છડા, પીંગળા અને સુપુમ્બા નામની શરીરમાં જે નાડીઓ છે તેમાં છડા તે જમના નહીં ફરકે છે. -

એવામાં શું થયું માર્છ, ગગન ગયું ઘેનાઇ.
 આળ્યો વેગે વાયુ ધાઇરે ॥ આઇ.
 ચડી આવી વીળ જળે, ઊછળ્યાં તરંગ બળે.
 પંથ ન નાવિક કળેરે ॥ આઇ.
 ખડકે સું અથડાઇ, પડયું છિદ્ર નાવ માંડી.
 જળ ચાલિયું બરાઇરે ॥ આઇ.
 સામળીએ શિઘ્ર મારું, ચીરી નાખ્યું ચિર ચાર.
 પાણીનું પુરાયું બારું રે ॥ આઇ.
 બચબીત આંખ મીચી, પાણીએ નાખ્યું કલેચી.
 લીધી કાનુડાએ ખેંચીરે ॥ આઇ.
 નાવ આમ તેમ ફરે, મથન નાવિક કરે,
 માત્ર મુજ થર થરેરે ॥ આઇ.
 સામળીએ સાન કીધી, શીખ શું સહજ દીધી,
 નાવિકે તે માની લીધીરે ॥ આઇ.
 અંચળના કરી પરી, દદના વિશ્વાસ ધરી,
 હોડલી હંકારી ખરીરે ॥ આઇ.
 વાર ન લાગી લગાર, પામિઆં નિર્ભય પાર,
 થઇ શાંતિ સુખકારરે ॥ આઇ.
 ધન્ય ધન્ય બાળ તારો, મુજને ઉમારનારો,
 માનું બાર કું હજરોરે ॥ આઇ.
 અમર અતિ સુહાઓ, દુખીને આશ્રય થાઓ,
 જમ એના જશ ગાઓરે ॥ આઇ.

મંદાકાંતા.

ખીલ્યો વ્યોમે, પિયુષ ઝરતો, ચંદ્ર તે શાંતિ દાતા.
 પંખીઓ ને, મનુષ્ય પશુઓ, પામતાં સુખ સાતા;
 ચંદ્રીકાએ, ધવલ પટથી, રિશ્વતે ખૂબ છાયું,
 ધીર ધીરે, પિમલ મૃદુલી, સીંચતાં વાય વાયુ. ૧
 સેવે શાંતી, ભ્રમર કમળે, માળમાં પંખિ પોટે,
 બેઠાં બેઠાં, પશુ પક્ષ બહુ, નીંદમાં ઝોકિ ઘોરે;
 શાંતિ સંધે, પશુ ગણુગણે, શમ્ભુ ક્યાંથી મધુરો,
 વારી વોહો, ખળખળ કરે, સૂર પૂરે અધુરો. ૨
 ખીલ્યું ખીલ્યું, મધુવન અની, મોહ ચિરતારતું રે,
 શોભા માંડી, સ્વરગ વનને, જો નિરસ્કારતું રે;
 એકાંતે ત્યાં, અનુચિત સમે, સુંદરી કાણુ સોહે,
 હોશે દેવી, વન વિહરતી, અપ્સરા ક્યાં ન હોએ. ૩
 કેશો કરી સુ લટ વિખરી, જો નિચે ઊતરે છે,
 ઊરે આવી, અપળ ગતિથી, લહેકતી તે ફરે છે;
 શોભે ગીરી, સ્તન યુગલ તે, શંકુ આકારવાળા,
 સ્પર્શી તેનાં, કલુષ શિખરે, મારની માર બાળા. ૪
 નારી ઊંચે, નિરખિ ગગને, ચંદ્ર રૂપે રૂપાળો,
 છાતી ફૂટે, ચચલિ ચિતમાં, મૃગિ તે દેતી ગળે;
 ઊરે અગ્ની, બળતિ અનિશે, છે બની બાવરી તે.
 બેબાકુળાં, નયન કર ઉંચા, જોય સંધે ફરી તે. ૫
 છાંડી કાર્યો, બય સકળને, લોક મર્જદ છાંડી,
 રાત્રીએ તે, વિજન વનમાં, આવી હોશે શું ગાંડી;

વિચારે છે, હામિ રતિ તહી, એમ તે કામિનીરે,
 વાગી વાગી, અહિજ મધુરી, મેરત્રી સ્યામનીરે. ૬
 શબ્દો ગાજે, વિજન વનમાં, નક્કિ તે નાદના છે,
 જો જો નીચે, નિરખું વણિ શું, ચિન્હ આ પાદનાં છે;
 બહેલી બહેલી. નમિ નમિ નિચે, રેણુને ચુંગતીરે,
 ગિડી શોધે, અધિરિ કહિં એ, પાદ પંકતી જતીરે. ૭
 ધુંડી થાકી, પ્રિતમ પણુ ત્યાં, દષ્ટિએ ના પડ્યારે,
 વીમાસે છે, જિવ જિવનજી, નિષ્કુર નીવડ્યારે;
 પામી મૂર્છા, પૃથવિ પડિ ત્યાં, રાણિ રાધા રસીલી,
 કામુ કાર્યુ રદય કુમળું, લાગિ નીરાશ ખીલી. ૮
 ધાયા ધાયા, તરત કરણા નીધિ ગોવીંદ પોતે,
 ચાંપી તેને, રદય સરસી, સ્નેહથી ચુંગિ જોતે,
 રોમે રોમે, પિયુષ સહજે, વ્યાખ્યું સર્વાંગ માંહે,
 ધીરે ધીરે, નયન કમળો, જો વિકાસીત થાએ. ૯
 આશ્રયે તે. વિરદિણિ બણી, દર્શણે હર્ષ બેલી,
 દુઃખો સર્વે વિસરિ ગઇ છે, થાય આનંદ હેલી;
 એણી પેરે, જનમ ધરિને, જીવ સંસ્કાર વાળો,
 સત્કર્મોથી, વિમળ મૃદુ ને, અંતરે તે રૂપાળો. ૧૦
 થાતાં તેને, ધગિત સમયે, કાંઇ સંસ્કાર ગિદે,
 આધ્યાત્મિકા, શુભ વિષયનો, લાગશે રંગ રહે;
 સંસારેથી, વિમુખ મનડું, અંતરે તો વળે છે,
 માયા કેરાં, દુખ કર જીવે, બંધનો પીગળે છે. ૧૧
 સાચિ અક્તિ, તણી ભિતરમાં, ચોટ જ્યાં તિવ લાગી,

ભાગી ભાગી, ભવની બહુધા, ભીતિ ત્યાં તર્ત ભાગી;
સ્ફુરે સ્ફુરે, ગુપ્ત બિતરે, નાદ દૈવી સ્ફુરે છે,
વિયોગેથી, પિડિત જિવડો, વ્યાકુળો તે ગુરે છે. ૧૨

આતૂરો શું, નિશ્ચિન ભમે, છદ્દના દર્શણે તે,
છે મજાવા, વિધન નડતાં, છો ભમે, ના ગણે તે;
કાળી રત્ની, દિવસ ઉજળો, સર્વ સામાન્ય તેને,
સ્થિતી વર્તે, સતત ચિતમાં, ભક્તિની એક જોને. ૧૩
એવી રીતે, મથન કરતાં, બાન પોતાનું જૂલે,
ઓર્ચીતો તે, તવ જઘ પડે, અંધકારે વિપૂલે;
અંધારું એ, નથિ ખરું અરે, મૂળ તેનું જણાએ,
જોતાં જોતાં, તરત ઝગડે, આતમારામ તાંહે. ૧૪.

શિખરિણી વૃત્ત.

પ્રસાર્યો ક્ષીરાબ્ધી, વિમળ નહિ સીમા કહિં જડે,
નિચે જોયે સધે, નવ સમજ જોતાં કંઈ પડે;
વિરાજે છે મધ્યે, ભવણ મુરતી જ્યોતિ રૂપ જે,
મહા વિષ્ણુ જોને, સુર અસુર સર્વે નિત ભજે. ૧

દુષ્પ્રાધારી શેષે, શયન કરિ શાંતિ: પ્રસરતા,
શકે અભાંડોની, ભવિષ્ય રચના ચિત્ત ધરતા;
ઝમુકે છે અંગે, અતિ રચિર પીનાંખર વળી,
ન જાએરે શોભા, ભુવણ શુભ દિવ્યો તણિ કળી. ૨
ગદા શંખે ચક્રે, મૃદુલ કમળે પાણિ વિલસે,
રૂડા બાણુ બધો, ચતુર ભુજને આશ્રય ભસે;

દિપે કાણો તિવ્ર, કર વિપુલ તે કૌસ્તુભ મણી,
 સુગંધી વિસ્તારે, ચપળ વન માળા અતિ ધણી. ૩
 ખરે એકે સૂત્રે, વિવિધ વરણી વ્યક્તિ સધળી,
 ખતાવે શું આંહી, રહિ અભિન એકત્રજ મણી;
 જડયો નાના રત્ને, કિરિટ શિર શોભે અમુલરે,
 “બુઓ ઊંચે ઊંચે, જન” શિખ દિએ છે અતુલરે. ૪
 નિહાળે શ્રી લક્ષ્મી, રહિ સમિપમાં એક ચિત્તથી,
 વિના આજ્ઞા જેની, સયન સમયે પ્રવૃત્તિ નથી;
 વિંટયાં ચારે પાસે, બહુ અવનિના મંડળ ધણું,
 મણીની ગુંથી શું, નિયમસર માળા નથિ મણા. ૫
 દિપે સર્વે મધ્યે, સુરજ સમ સર્વોપરિ કંઈ,
 રહી સુ તેજસ્વિ, કિરણ અતિ સૂક્ષ્મે સહુ લહી.
 અહો સર્વે વ્યક્તિ, ગૃહ સહિત સૂર્યો નિરખતાં,
 પ્રભુ પોતે મધ્યે. રન્ધ્ર અતિ સૂક્ષ્મે ઝળકતા. ૬
 વિના એના તેજે, અગણુ રવિ તે તેજ દિન છે,
 રહી વારી મધ્યે, લવણ કણિકા જેમ લીન છે;
 ન ચંદ્રો ના સૂર્યો, નથિ દિવસ રાત્રી કંઈ તહીં,
 પરંતુ જ્યોતિની, અદ્ભુત છટા વિસ્તરી રહી. ૭
 ન જોતાં જોવાએ, ગહન, નિજનું બાન બુલવે.
 ન પ્રુદ્ધિએ ગ્રાહી, કયમ અકથને વૈખરિ કવે;
 અહો રાત્રી એનું, સ્મરણ જિવ સદ્ભાગ્ય કરશે,
 પરં શાંતિ સ્થાને, ભવ જળા તરી આપ કરશે.

આરતી.

(શ્રાવણ માસ માટે.)

જયદેવ જયદેવ, જય બાળ મુકુદે, (૨)
 જય શશિ બાળક વંદે, જય પરમાનંદે ॥ જય.
 બાળ કીડાથી ગોકુળ, પવિત્ર અતિ કીધું;
 સુખ વૈકુંઠ સરીખું, વ્રજ જનને દીધું ॥ જય.
 રમતા પડતા ઉઠતા, હસતા મૃદુ કાંઈ;
 જોતા વદન સમારી, કેશાવળી છાંઈ ॥ જય.
 દધિ માખણ લીલાળ્યાં; ગોરસ બહુ ફેડ્યાં;
 હણિધર શિરપર નાચી, માન સમુળ મોડ્યાં ॥ જય.
 વંદા વિપિન પિહારી, જય જય ગૌચારી;
 વૃક્ષ લતા ફળ પુલે, વધાવી લે ભારી ॥ જય.
 ગેડી લટકો કરતી, કરમહિં ઉછળતી;
 નિરખી વ્રજ વનિતાઓ, અંતરમાં બળતી ॥ જય.
 જય જય અસુર વિદારી, ગોવરધનધારી;
 મદ સુરપતિ અન્નનો, નાખ્યો ઉતારી ॥ જય.
 દુધ કદંબે બદિંચુ, પીંછ મુગટ ધારી;
 સુંદર ક્યામળ મુરતી, દિપતી ચિતહારી ॥ જય.
 અપરે ચુંગિત વેણું. ચળકિત છે નયને;
 મોહન મંત્રે ગાજત, ભાંજત ભવ બયને ॥ જય.
 ગગને નાદ છવાયો, વેગે વ્રજ ધાયો;
 વ્રજ વનિતાના કાળજ, કોરી હરખાયો ॥ જય.
 થઈ બહીવશ વ્રજ નારી, વાગ્યાં વિખમાણુ;

વરને વિપરિત, પ્રેમા, પ્રભુજીમાં પ્રાણી ॥ જય.
 ચરણ કમળની પાસે, દોડી ભરિ આશે;
 અદ્ભુત રાસ વિલાસે, રિજવી અવિનશે ॥ જય.
 સુરગણ પત્ની સહિતે, વિસ્મિત રહિ ગગને;
 વૃષ્ટિ પુષ્પની કરતા, જોતા મન મગને ॥ જય.
 નંદ જસોદા નિત નિત, ઓવારણ લેતાં;
 લાડ લડાવી વિધ વિધ, આનંદે રહેતાં ॥ જય.
 ત્રિલાનો નથિ પાર, સાર કંઈક સમજે;
 આદિ પુરૂષ ઇશ્વર છો, ગાતા નીગમ જે ॥ જય.
 બાળ કૃષ્ણ રૂપધારી, જય જય મોરારી;
 સાધુ જન સુખકારી, જય જય ભવતારી ॥ જય.

આરતી દશ અવતારી.

જય જય શ્રી ભગવંતા, જય વિશ્વનિયંતા, (૨)
 સોહે શયન અનંતા, નિર્ગુણ ગુણવંતા ॥ જયદેવ જયદેવ
 કરિ કિરપા અહ્માને, જય મિત રૂપ ધારી,
 વેદ હરણ કરનારા, હયગ્રિવને મારી ॥ જય.
 ત્રિભુવન મય પૃથ્વીને, પૃષ્ઠે જળાનિધિમાં,
 અમૃત ધર સમ તારી, કૃષ્ણ રૂપ મધિમા ॥ જય.
 ધરાદ રૂપે વસમનિ, કરિ કંદુક કેલી,
 દંત દંડ પર તોળી, જય જય જગમેલી ॥ જય.
 દિરણકશિપુ હણિઓ, રત્નમે પ્રગટીને,

નિજ પ્રહ્લાદ ઊગાર્યો, જય જય નરહરીને ॥ જય.
 તણ પગલે ત્રિલુવનને, આંખી બળિ છળિઓ,
 સુરવર સુમન વધાવે, જય વામન બળિઓ ॥ જય.
 દીદી વથ ક્ષત્રીઓ, મદમાતા મારી,
 પરશુરામ રૂપ ગાળ્યા, ધર્મ, ધરા તારી ॥ જય.
 રામનું ક્ષત્રી તેજ, રામે હરિ લીધું,
 રાજ્ય રાણી રાવણને, વિભિષણને દીધું ॥ જય.
 અદ્યુત બાળ ચરિત્રા, અસુર વિહારક છો,
 જય જય કૃષ્ણ કૃપાળુ, ધર્મ ઉધારક છો ॥ જય.
 તળ્યાં રાજ સુત નારી, યુધ કશ્ચકારી,
 ધર્મ નીતિને બેઠે, ઊગર્યા સંસારી ॥ જય.
 દુષ્ટ મ્હેઝ સંહારક, સત્ યુગ વરતાવો,
 જય જય કલિક રવરૂપ, પ્રસન્ન સદા થાઓ ॥ જય.
 આરતિ દશ અવતારી, જન જે કેા ગાશે,
 વિજય કૃપાથી જન તે, નિર્ભય રે થાશે ॥ જય.

આરતી.

જય દેવ જય દેવ, જય કશ્ચા મિંદુ,
 તેજોમય શ્રી ત્રિંબે, વદુ અલખ મિંદુ ॥ જય.
 ચિદરૂપ વિલાસવંત, સંત મહંત બજે;
 અંતર્યામિ સનાતન, અંતરહિત ગરજે ॥ જય.
 અધરધણી ધરણીના, ધરણી અધર ધરતા;
 નિરૂપ વિવિધરૂપ સંધે, વિશ્વ વિશે મરતા ॥ જય.

અગમ્ય નિગમથી પાર, જ્ઞાન નિગમ હેતુઃ
 દુસ્તર ભવસાગરમાં, અચલ અભય સેતુ ॥ જય.
 જન લોચન તુજ કિરણે, ઘટ તિમિરે દેખે;
 જોય સરવને તુ પશ્ય કો ન તુને પેખે ॥ જય.
 સ્પર્શ કરે તું સહુને, સહુ અવની માંહી;
 તુજને સ્પર્શ પરંતુ, નથિ કરતું કાંઈ ॥ જય.
 ઉત્તર દક્ષણ પુરવ, પશ્ચિમ ઉપ દીશા;
 નથિ નથી ઉર્ધ્વ અધો પશુ, અદ્ભુત જગદીશા ॥ જય.
 રતિ શશિ અહ નક્ષત્રે, ભુવન ચતુર્દિશમાં;
 ધામ ન એકે તારે, નથિ કંઈ તુજ ઉપમા ॥ જય.
 તોય ચરાચર સધે, જહિંતહિં છમિ તારી;
 ચિતને ચેતન આએ, મન જાએ હારી ॥ જય.
 પુરણ નિરંતર ભરપૂર, નથિ કશિ પશ્ય ન્યુન;
 તોય નિરૂપ નિરંજન, નિર્મૂલ્ય ને શુન્ય ॥ જય.
 સૂક્ષ્મ મહી અતિ સૂક્ષ્મ, તુજ કાંતિ બાસે;
 અમણ મહત્ પ્રભાંડો, તુજમાં નિવસે ॥ જય.
 રોમ રોમ ને છિદ્રો, આણુ પ્રતિ આણુ માંહી;
 તેજ અખડીત તારે, નિલ રહું છાઈ ॥ જય.
 જ્યોતિ અનંત અખંડિત, ઋણકિત નિજ પોતે;
 અવર પ્રદાસક પણુ તે, જણાય નહિ જ્યોતે ॥ જય.
 સુવર્ચ્ચ મય કિ છો શું, અમણ રજાં પ્રસરી;
 ઉછળે તેજ તરંગો, શુભ ઉપરા ઉપરી ॥ જય.
 કથન કહે કયમ મહિમા, પ્રભુ બળ કશું મારે;
 ચિંતન પણ પળ રહેયે, વિમળ હજો તારે ॥ જય.

હોરી.

x લૂંટી લૂંટીરે લાજ કનૈયે સખી,
 એવી ટેવ પડી છે નહારી સખી ॥ લૂંટી
 જળ ભરવા નદિ ગઇતી હું કાલે,
 મુને નિરખી નિકટ છેલ આળ્યો સખી ॥ લૂંટી
 નયન નચાવી રસીલાં હસતો
 પગ લપસી તણાયો ધડુલો સખી ॥ લૂંટી
 તરત તેણે જળમાં ઝંપલાવ્યું,
 ઝાલી મુજને, લિધો અહિ ધડુલો સખી ॥ લૂંટી
 છટકી ઊભી રહી માગ્યો ધડુલો,
 લેવા લાંબો કિધો કર મેં તો સખી ॥ લૂંટી.
 તરત અહીં કર તાણી મુનેરે,
 પડિ અણચિતિ જળમાં બિંબાઈ સખી ॥ લૂંટી.
 ચિડવાઈ કઠિન વચન મેં કહ્યારે,
 હસિ છળથી મુને મુખ ચુપ્પ્યો સખી ॥ લૂંટી
 તન તરછોડી મેં હાથ ઝુટાવ્યો,
 માંડે તાણી ચીયું ચીરચાર સખી ॥ લૂંટી
 જાણી મુને પર પ્રેમ પરાયણ,
 શુદ્ધ દોષ રહીત ખરે હું સખી ॥ લૂંટી.

x સાધારણ અર્થે શિવાય "લાજલૂંટી"નો બીજો અર્થ એવો
 છે કે જેમ કોઈ વસ્તુ લૂંટી લઈ જાય તેમ મારામાં લાજ હતી તે
 લઈ લીધી. હથેર ભડિત કરતાં જો કોઈ પહેલાં લોકથી શરમાતો
 હોય તો ભડિનું બળ વધતાં શરમ જતી રહે છે.

નયન ને શિરપર છાળક જળાની,
 મારી મારી કરી બાવરી હું સખી ॥ લૂંટી
 કીધાં અડપલાં બિગ્નરે ધણેગં,
 વાઈં લમ લમ અધિક સતાવે સખી ॥ લૂંટી
 વચન એકાંત મિલનનું દિધું મેં,
 તારી તીરે કાનુડાએ તારે સખી ॥ લૂંટી

૫૬.

છુપે ક્યાં સુધી છુપાવ્યોરે, સ્નેહ સલજ્જે ॥ ટેક.
 છુપાવ્યો તે કયમ છુપે, પ્રગટે એ અનેક રૂપે,
 જાને તે છતે નિરૂપેરે ॥ સ્નેહ.
 છે નાગર નંદ કિશોર, તુજ કાળજડાની કોર,
 રાધે તુજ મનનો મોરરે ॥ સ્નેહ.
 છે અધિક પ્રાણુથી પ્યારો, અંતરમાં નિત વસનારો,
 જાણ્યો એ આત્મા તારોરે ॥ સ્નેહ.
 બહુ ચતુર સિક તુજ વાણી, લોચનની લટક કંઈ શાણી,
 મૃદુ હાસ્ય મરમની ખાણીરે ॥ સ્નેહ.
 એ સમિપે વારે વારે, જાગે તું નિમિત્ત હજારે,
 કરિ ઝાંખી નીચું ન્યાળેરે ॥ સ્નેહ.
 દરશાવે નિજ ચતુરમ્, સેવામાં છે અધિરાધ,
 કૃતિ એની લહે સુખદાધરે ॥ સ્નેહ.
 અંતર મેં તારૂં પિછાણ્યું, રાખે હાવાં શિદ્ધ જાનું,
 ધન ધન બાયગ તુજ માનુરે ॥ સ્નેહ.

છાંઈ રૂદ્રે રાખી એની, બજ બજ એને નિત એની,
 રે શરમ ધરે છે શેનીરે ॥ રનેહ.
 આતુરતા તુને ધણી છે, તવ શિદ્ધ અતિ મિશ્ર ધણી છે,
 સિદ્ધિ તો શૌર્ય તણી છે રે ॥ રનેહ.
 પુરુષ પ્રેમે અલખેલી, બજ બજ પ્રભુને તું હેલી,
 વાશે સુખ આનંદ હેલીરે ॥ રનેહ.

પદ રાગ હોરી.

આવ્યો વિલાસી વસંત,
 સખીરી મારીરે, તજ ચિત ચિંતા ॥ રેક.
 મસ્ત દિરેદો, સુમન સમુદો,
 ધસિ ધસી ચૂસે અંત ॥ સખીરી.
 પંખિણી મંડળ માંહી મચેલો,
 પંખી શું કલ કૂંજત ॥ સખીરી.
 સુંદરી પ્રંદે, મસ્ત કપી વર,
 ખેલત ખેલ અનંત ॥ સખીરી.
 પેશી નલિન વન, ખેત્રે ખિલી શશી,
 તોડી તિમિરના તંત ॥ સખીરી
 મદન ઝિહ્વણ છે, ત્રિશ્વ વસંતે.
 સત તજે શિવ ને સંત ॥ સખીરી.
 દિવ્ય ભકિત રૂપ દેવી તૂનેરે,
 આધિન છે ભગવંત ॥ સખીરી.
 કાનુડો તુને છે નિજ આત્મા,
 સુ દિવ્ય લક્ષણ વંત ॥ સખીરી.

રતુ આનંદી ને આનંદ મય તે,
લપટાવશે ઝર કંથ ॥ સખીરી.

૫૬.

ગાજો ગાજોરે, આજો ગગન જયનાદે,
વાયુએ વિસ્તારિ વધાઇ, વિશ્વ કુશી આલ્હાદે ॥ ટેક.
દશ ધંદ્રીનો મસ્ત દશાનન, અહંકાર સ્વરૂપ,
ભોગ વિલાસી ધંદ્રપુરી સમ, લંકાનો છે ભૂપ ॥ ગાજો.
જહાલાં રાક્ષસ ત્રંદ કરીને, દેવ સરવને દમતો,
મિહિ બહુ વિધ સાધી નિશદિન, દુર્ભતી સ્વાર્થે રમતો ગાજો. ॥
ધર્મ દ્રેપીએ અધર્મ પ્રીતે, વર્તાવ્યો ચોપાસે,
ત્રાસે ક્રૂણ ગયું ત્રિલોકી, રથું રામની આશે ॥ ગાજો ॥
મુર, સાધુ, સેવક સરવેની, સાચી લઇ સંભાળ,
રૂક્યા રઘુપતિ રામચંદ્રજી, કૃષ્ણાનિધિ કૃપાળ ॥ ગાજો.
ધેરી લંકા, બાળી, લંકા, લુટી લંકા સારી,
રોળ્યાં છે રક્ષુ રજમાં મસ્તક, રાક્ષસને સંહારી ॥ ગાજો.
સીતા હરણ કરીને દુબે, સૂતો સર્પ જગાડ્યો,
દશ શિર છેદી, બેદી તનને રાવણને રણ પાડ્યો ॥ ગાજો.
જય જયકારતણાં ગર્જનથી, મગન સમસ્ત છવાયું,
દેવ પુષ્પની વૃષ્ટિ કરતા, વિશ્વ સકળ હરખાયું ॥ ગાજો.
દિવ્ય અલંકિક, મંગળ મૂર્તિ, રામ રૂદ્રમાં ધારો,
સીતા પતિ શ્રી રામચંદ્રનો, જય જય સહુ કિચ્ચારો ॥ ગાજો.

પદ.

હાર્યા, હાર્યા પ્રભુજી, જીયો હું રાવણુરાય ॥ ટેક.
 વૈકુંઠથી મુને કરી વિબુટો, પાડીઓ પૃથ્વી માંભ ॥ હાર્યા.
 ચરણુ કમળના કિંકરથીએ, સદન વિયોગ ન થાય ॥ હાર્યા.
 ધર્મ નિરોધી, કર્મ કીધાં મેં, જાણીએ શ્રેષ્ઠ ઉપાય ॥ હાર્યા.
 માનવ દેહથી જીતળ કિતર્યા દીધાં દર્શણુ જગરાય ॥ હાર્યા.
 શિર દશ છેદી, મુજ તન ભેદી, પાડ્યો મુને રણુ મંભ ॥ હાર્યા.
 આસુરી દેહથી, મુક્ત થયો છું, જન્મ સદ્ગુણ મુજ થાય ॥ હાર્યા.
 ઇચ્છા પુરીને કીધો કૃતારથ, ફરી ફરી લાગું પાય ॥ હાર્યા.
 શું લડવાનું મારું ગજુરે, કીડી કુંજરનો ન્યાય ॥ હાર્યા.
 ભક્ત વસલ ભગવાન સદા છે, લીલા તે નહિ સમજ્યા ॥ હાર્યા.
 તમ કશ્યાને, પ્રેમ કૃપાને, ગાકું વિજય મદિ માયા ॥ હાર્યા.

જ્ઞાન વિશે.

પ્રહાપણી વૃત.

હૂટે છે હરિરસ સાધુ સર્વ હૂટે, બ્રહ્માંડે સહુ લુટતાં ન લેશ ખૂટે;
 રીજે છે અધિક હરી વિશેષ હૂટે, નેનાથી અભિમય ધાર ખૂળ છૂટે.
 સંતાનો સરવ સમાન તે વિચારે, સંધાને સમતુલ તે કૃપા પ્રસારે;
 પૂરે છે જગત નીખિલ સૂર્ય તેજે, અંધોને તિમિર પરંતુ હોય રહેજે.
 રાત્રીએ પિયુષ શશી સદા ઝરે છે, હોંમે તે સરવ વનસ્પતી ઝિલે છે;
 ઝેરીલાંપિયુ જિવ જંતુ ના ગ્રહે છે, વેલુમાં, પાણુ અમી ને વ્રધા વહે છે.
 વિશ્વે છે ગુઢ રચના ઘણી રચેલી, સંધાને, પ્રગટ સમીપ છે મુકેલી;
 જોએ છે કંઈ જન અંતરે તપાસી, પીયે છે ચતુર પુરુષ સાર, પ્યાસી.
 પામે છે સહુ જન સાધનો સમાન, વિરોધી પણ ઉપયોગ છે નિદાન;
 દીએ છે શરિર હરી સમાન બાધ, કર્મોમાં પણ બિનતા રહી સખાધ.
 શાનેરે હરિ શિર દોપ વ્યર્થ મેલો, લક્ષ્મિને વણુ સમજેજ આપ ઢેલો;
 લીએ છે સહુ નિજ યોગ્યતા પ્રમાણે, દાતાને અનિ કૃપણી મુઠો પિછાણે.
 વ્રહ્મી સરવર પૂર્ણ જ્યાં બરાએ, પાણી તે ક્યમ અદકું તહીં સમાએ;
 ભગિતો જ્યમ અનિ અંતરે બરાશે, સિંચાંતા, બિતર અતી પ્રદુલ્લ થાશે.
 મારે ઓ, મનુશ લુટો લુટાય તેમ, પોતાનો સફળ કરોની જન્મ એમ;
 દીશે છે પુરણ કૃપાળ વિશ્વનાથ, અગ્નિને બહુ બરમાય જીવ સાથ.
 મજે ને, અતિ તપથી અનેક દાને, જાત્રા ને સુકૃત સદૈવ તીર્થ સ્નાને;
 વસ્તુ જે પરમ કદી નહી પમાએ, રહેજે તે હરિરસ પાનથી સધાએ.

ભાસે છે ભરપૂર વિશ્વમાહિ સંધે, સંસ્કારી જિવ લલિ ધાય ત્યાં સુગંધે;
 પીતાં તે વમન થતા લુંડા વિકાગ, થાએ છે વિમળ વપુ પછી અપાર.
 વ્યાધીઓ, સમુજ, બુધાય નાશ પામે, આનંદે હરિગુણ ગાનમાં વિરામે;
 જીતે છે નિજ ભવ આં અને ભવિષ્યે, બ્રહ્માંડે હરિરસ તે અપૂર્વ દીશે

પ્રહરિણીવૃત.

પૃથ્વીમાં બિનર રહે ન પૃથ્વી જાણે, પાણીમાં ગુપત જીને ન પાણી જાણે.
 અગ્નિમાં સતત વસે ન અગ્નિ જાણે, વાયૂથી નિન વિટલ્લે ન વાયુ જાણે.
 છે વ્યોમે સદિવ રહ્યા ન વ્યોમ જાણે, રાજે છે મન મહિ તે ન મન જાણે.
 બુદ્ધિમાં, ઝળકિત તે ન બુદ્ધિ જાણે, હુંકારે, પણ વિચરે ન હું પિછાણે.
 ચિત્તે છે, તદપિ નહીજ ચિત્ત જાણે, અવ્યક્તે સતત તે ન અવ્યક્ત જાણે.
 વર્તે છે મુઃ અતિ અંતરે સદાએ, જ્યોતી છે પણ નવ લેશ તે જાણાએ.
 જ્યોત્સ્ને જ્યમ રસ અંતરે વહે છે, તોએ તે તરવર કાંઈ ના લહે છે.
 સંચારે વિજળિ સદાય તાર માહે, કાળે છે અનળ, અજાણ એક ત્યાંહે.
 પુષ્પે છે પરિમળ પુષ્પ તે ન જાણે, શબ્દોમાં રહિ ગનિ શબ્દ ના પિછાણે.
 વ્યાપ્યું છે સકળ શરીર મધ્ય વારી, અસાની જડરૂપ વાદળી ખિચારી.
 શોભાવી પટકુળ અંતરે ધરે જે, જાણે ના પટકુળ દેહને ખરે ને.
 તત્ત્વો તે શરિર રૂપે સુધાય જેનાં, અસાની શરિર બધાં જાણામ તેનાં.
 અંધારું અતિ ઘટ એ બધે પ્રસાર્યું, સાચું તે નહિ સમજાય ને છુપાયું.
 દેહોમાં વ્યરથ જીવો ધરે અહંતા, લે જોઈ સ્વરૂપ તજી શરીર ચિંતા.
 હું વિષય અજ શિવ ઈંદ્રહું, ન અન્ય, જાગીને સત સમજીતું મન બધ્ય
 સદિનું મુજ પણ એક હુંજ સ્વરૂપ, જુઠા છે બ્રમકર ચિત્તાનાં ચિદ્રૂપ.

એ શ્રામે લય સહુ ચિત્તને અભાવે, યોગીઓ પરિભવ ચિત્તનો ગમવે.
સાંધી દ્યો સ્વરૂપ તણી પિછાણુ એમ, મીઠેરે જિવ શિવનો વિભેદ જેમ.

૫૬.

જોધ જોધ મેં જોધરે, સારી જગતને જુહી ॥ ટેક.
કામ ક્રોધ મદ મત્સર લોભે, વસ્તી સકળ રહી મોહીરે ॥ સારી.
પિંડ તણા સહુ પોષકતોષક, વૃત્તિ બધી પિંડ પ્રોધરે ॥ સારી.
છળ કુડ કૃતિમાં રહિં પંડિતાઇ, પ્રવિણુ જુહી ખરી ખોધરે ॥ સારી.
સાધવા સહજજ સ્વારથ નિરખે, બીજની હાણુ ન કોધરે ॥ સારી.
બહુ ગુણવાન ગણે જન જેનું, નિજ સરીખું નિચ લોહીરે ॥ સારી.
એમ કુમાર્ગે વિશ્વ તણાતું, લહું સહુ આત્મા કોહીરે ॥ સારી.
ત્રાહી ત્રાહી પ્રભુ ધુરે થવાતું, જોધ રહું હું તો રોધરે ॥ સારી.

સમાનતા.

ઈંદ્રવજ્ર.

ગાજે ધ્વનિ ખૂબ સમાનતાનો ॥ સર્વે દિશા, પંડિત માન્યતાનો ॥
પંડિત તેઓ નહિરે જણાએ ॥ સૃષ્ટિતણા નીમ લહે ન કાંએ ॥
સમાનતા છે કહિં વિશ્વવિખે ॥ મર્માણિ જેની રચનાજ દીશે ॥
વનસ્પતિની બહુ જાત જોધ ॥ છે ભિન્નતામાં જગ સારી મોહી ॥
કો પુષ્પનાં, કોઇ ફળો તણાં છે ॥ બન્ને વિના વૃક્ષ જિજ્ઞાં ધણાં છે ॥
પુષ્પો ફળો તે પશુ ભિન્ન રંગી ॥ વેલી, તૂણા ધાંસ, બનેક રંગી ॥
જીયા હોજેલાં કંઈ વૃક્ષ મોટાં ॥ બીજાં ધણેશં જહું છેક છોટાં ॥
વાડી, ગિરિ, વન, નદી તટાદી ॥ રૂડાં જુડાંઓ સ્થળનાં સવાદી ॥

પાને નથીરે પૃથ્વી સમાન ॥ છે ગિરિ ને મહદર દૃશ્યમાન ॥
 કો પાંડુથી જૂનિ, કંઈ રસાળી ॥ કો કોલસાની, કંઈ રત્નવાળી ॥
 છે સાગરો ને નદી ક્ષુદ્ર નાળાં ॥ રૂપે ગુણે તે પશુ છે નિરાળાં ॥
 આકાશમાં સૂરજ ચંદ્ર તારા ॥ તેજસ્વિ ને દિવ્ય દિપે અપારા ॥
 સમાનતા ત્યાંપણુ જો નથીરે ॥ જુદી જુદી સ્થિતિ બધે કથીરે ॥
 નિજંવ જાણો નથિ એક એમાં ॥ બેદો તણું છે તવ મૂળ શેમાં ॥
 પક્ષી પશુ ને જીવજંતુ જાતી ॥ ક્યાંહી જણાએ નવ તુલ્ય જાતી ॥
 છે કિનરો, ભૂત, પિશાચ, આદિ ॥ છે દેવપિતૃ અસુરો પ્રમાદી ॥
 જોતાં નથી તે મહિં તુલ્યતારે ॥ મનુષ્ય મધ્યે કયમ હોય ત્યારે ॥
 અનેક વર્ગે રહી બિન્ન વૃત્તિ ॥ વર્તી રહી બિન્ન બધે પ્રવૃત્તિ ॥
 છે વિશ્વની માંહી અનેક વ્યક્તિ ॥ વિશ્વેશની શોભની યુક્તિ શક્તિ ॥
 સર્વે તણા નિશ્ચળ બિન્ન ધર્મો ॥ સર્વે તણાં બિન્ન સદાય કર્મો ॥
 જેવું હશે કારણ બાધ જ્યાંહે ॥ છે કાર્ય તેવું નિપતેજ ત્યાંહે ॥
 જ્યાં કારણો તો સરખાં ન હોએ ॥ ત્યાં તુલ્યતા કાર્યની કાણુ જોએ ॥
 સૃષ્ટિનું અસ્તિત્વ અનેકતામાં ॥ અનેકતા સોણ વિભિન્નતામાં ॥*
 સોહાઉં હું એક અનેક રૂપે ॥ એ કામનામાં અતિ મમ્ હૂપે ॥**
 એકે નહિ સૃષ્ટિ કદાપિ હોય ॥ માતા પિતામાં બીજ સર્વ કાય ॥

* સૃષ્ટિનું અસ્તિત્વ અનેકતામાંજ રહેલું, અનેકતા છે માટેજ સૃષ્ટિ છે, અને અનેકતા બિન્નતામાં રહેલી છે. બિન્નતા ન હોય તો અનેકતા કેમ શોભે ?

** હું એક છું તે જતાં અનેક રૂપે પ્રગટ થાઈ એવી હૃદયની ઇચ્છા થઈ અને તે ઇચ્છા સૃષ્ટિનું કારણ છે. એ ઇચ્છામાં પ્રણાં શુભ રહત્યો સમાવશાં છે,

પૂરૂષ ને પ્રકૃતિ યોગ થાએ ॥ સૃષ્ટિની ત્યારે રચના રચાએ ॥
 નિર્ગુણ છે પૂરૂષ નિર્વિકારી ॥ સદાય સત્યે સ્થિતિ એક ન્યારી ॥
 રે પ્રકૃતિ તો ઉદ્ધરી દિશે છે ॥ પ્રસન્ન વિકારમહી હસે છે ॥
 એ હાસ્યમાં મોહ મહા ભર્યો છે ॥ વિવેક મોહો સમુળો હર્યો છે ॥
 ચાળા કરી સલચક્રી ચુકાવે ॥ શાશ્વત સંધિ જીવની મુકાવે ॥
 સ્વભાવ જેનો નિત છે વિકારી ॥ રૂપો કૃતિને બહુ વિધ ધારી ॥
 તેથીજ લીલામય સર્વ સૃષ્ટિ ॥ થાએ બહુ બાવની નિત્ય વૃષ્ટિ ॥
 અનેક ભેદો વરતે ન જાહે ॥ સાંદર્ય ને શક્તિ ન ત્યાં સુહાએ ॥
 અનુભવો ત્યાં બહુ વિધ કયાંથી ॥ સ્વરૂપ સંપૂર્ણ પમાય જ્યાંથી ॥
 અનેકતા જે રહી અત્ર તત્રે ॥ પ્રોવાઈ છે સૂક્ષ્મ એક સત્રે ॥
 આધાર છે એક અનેકતાનો ॥ દ્વિતાર્ય એ તો શિખવે છ છનો ॥
 આ જે પ્રભુએ રચના રચી છે ॥ જેમાં સદા વિસ્મયતા પચી છે ॥
 અપાર શક્તિ બહુ બુદ્ધિમંત ॥ તેની ભોંકાનો નધિ કાંઈ અંત ॥
 વ્યાપી રહ્યા ન્યાય બધે સદાય ॥ કર્મો પ્રમાણે ફળ પ્રાપ્તિ માય ॥
 સત્કર્મ છે ઉન્નતિ શુભકારી ॥ આંતિતણું તીવ્ર તિમિરહારી ॥
 લીલા લહી તત્વ બધે તપાસું ॥ શિક્ષા લખને પુરૂષાર્થિ થાશું ॥
 ભેદો ભુંગા તે યજિ સર્વ જશે ॥ ચૈતન્ય જ્યાં એક સદા પ્રકાશે ॥

દંદ્રવજી.

માતાંગ મોટો મદને ઝરતો, નિહાળી રૂડાં વનમાં ચરતો,
 નિશ્ચે મને મરખ કો વિચારે, માદો થયો એ મરશે સવારે. ૧
 બીજા જનોને કહિ તે વળે છે, દોળે તહીં એમ ધણા મળે છે.
 હા હા જીએ સત્ત્વ વહી જતુરે, હોશે બાણ કષ્ટ કદી થતું ર. ૨

વાતો પરસ્પર કરે છે એવી, ખુદી બધાની રહિ એક જોવી,
 હોકાર મોટા સહુકો કરે છે, કાંઈ કરી એ નગરે ફરે છે. ૩
 માતંગ જે નીજ સ્વરૂપ જાણે આનંદમાં અંતર મસ્તિજાણે,
 લોકે ધણો શોર બકાર કીધો, માતંગ તેથી ન લગાર બીધો. ૪
 ઘણો તહીં કોઈક આવિ જોએ, હોકારથી વિસ્મૃત શિદ્ધ હોએ,
 હોકારનું કારણ તે પુછે છે, તેને ધણા બીજર એમ દે છે. ૫
 પેલે દિવાનો, નિરખો રહ્યો છે, માતંગ માદો બહુરે થયો છે,
 છે ચીકણું ને અંધ જેવું વારી, ગંડ સ્થળેથી વહિ જાય ભારી. ૬
 વિનાશ એનો સમિપે દિશે છે, જાવા સ્વધામે નહિ તે ખસે છે,
 પાછો વળે ચામજ સારવાર, થાએ હતો તેમ ફરી લગાર ૭
 હાથી બિજાને બહિં તે બમાડે, એ એપ બૂરો સહુને લગાડે,
 ગાતા હસીને સમજાવતોરે, છાંડો જુઠા તર્ક અને મતોરે ૮
 માતંગ એવા વિરલાજ કોઈ, રીજો શું સાધારણ હસ્તિ જોઈ,
 આને શિરે મોતિ અમુલ્ય પાકે, એ ના મળે, શોધી તુષેંદ્ર થાકે. ૯
 ચિંતા તણે ઘેરે બધા સિધારો માતંગમાં એ મણિ રૂપ ધારો,
 શર્માઈ નીચું સહુ કોઈ ન્યાજો, પાછાં તહીંથી ખગલાંજ વાજો. ૧૦
 જાણે નહીં ને કરતા ટિકા જે, તે એણી પેરે પછિ આપ લાજો,
 પાપાણુને રત્ન અમુલ્ય કેરી, સાચી પરિક્ષા કરતા ઝવેરી. ૧૧
 બીજા લિપે કાચ તણી કણી તે, ભુત્રી પિછાણી, અમુલ્ય મણી તે,
 વાંચ્યા ધણા ગ્રંથ નિચા વળીરે, કુંચી ગુરથી પણ ના મળીરે. ૧૨
 તે હાઈ સાચું કયમ બાધ દાખે, બેઘા વિના કોઈ ન સ્વાદ ચાખે,
 જાણ્યા વિના ના વધવું કદાપી, બોલો કદાપી નહિ વેણ પાળી. ૧૩

રે દોષ દષ્ટિ સમુળી તળેરે, ધર્મ અને દોષ નહીં મળેરે,
સારંગ સઘેયિ લિયો સ્વિકારી, ઇચ્છો કદી ઉન્નતિ જો તમારી. ૧૪

કવિત અથવા મનહર છંદ.

ચાગી રહી છે જુગળ, જપન ઉપર બાધ,
ધન ધાન્ય ફળ તણાં, ફુંગર અપાર છે;
હાજી હાજી હજુરનો, શું હુકમ, કરનાર,
હજુરમાં યોપદાર, ચાકર હજાર છે. ૧

વાડી ગાડી લાડી મન, માનતી મજાહ માટે,
બ્યારે મન ગમે ભારે, તરતુ તૈયાર છે;
સગાં અને રનેહિ મિત્ર, ખુશામતીઆ અનેક,
પણુ જન દુખી, બ્યાધી, પીડીત લાચાર છે. ૨

શરીર સામર્થ્યવાન, કશરત કરી બણી,
પાચનની શક્તિ બહુ, બધે વખણાઇ છે;
પેટના પોપણ તણાં, ફાંફાં બહુ મારનાર,
વસુ વણુ પશુ સમ, સ્થિતિ દુખદાઇ છે. ૩

આવીને મળી છે અતી, સમૃદ્ધિ અખૂટ અને,
શરીર આરોગ્ય અને શક્તિમંત રહોય છે;
નિત્ય કરનાર કલેશ, આવી મળી નાર ભુંડી,
કુટીને કપાળ જન, દીન રાત રોય છે. ૪
વળી કંઇ માનવીઓ, સંતતિ રહીત બહુ,
કરમને ઇધ દોષ, અહોનીશ જુરતા;

કોને મળી સંતતિ તે, સંતતિ અંગાર રૂપ,
 તેનું ઉર કોરી ખાય, ચિંતા ને આતુરતા. ૫
 દઈ ભોગ તન મન, ધનનો અપાર કોઈ,
 વિદ્યાઓ બણીને ધણી, પંડિતાઈ મેળવી:
 નહી ધન નહી માન, મળ્યું જન મંડળમાં,
 ફળી નહોં લેશ આશ, પ્રથમથી કેળવી. ૬
 સ્વાસ્થ્ય સખળ અતી, દ્રોષ ધરખા અપાર,
 કટકારી કલેશ તણાં, કારણો સદાય છે;
 બિન બિન વ્યક્તિ મહોં, બિન બિન મંડળમાં,
 બિન બિન પ્રજા મહોં, ખુનરેણ ચાય છે. ૭
 ગુણ ન ગણાય કંઈ, નખળા પૂજ્ય જહોં,
 ધર્મને અધર્મ તણી, જરી ન પિંછાણ છે;
 સાધુ સંત સન્યાસિઓ, પામે દુખ દીલ માંહી,
 આસુરી પ્રખળ મહી, લહી જમ હાણ છે. ૮
 કામ ક્રોધ ભોજ મોહ, દુખમાં દોરવનાર,
 સકળ સંસાર તણાં, બીજ જે ગણાય છે;
 સારં કે નહારં બીજ, જેવું ભાઈ હોય તેવું,
 સારં કે નહારં પછી, તરવર થાય છે. ૯
 દુખી બીજમાંથી થયો, દુખિયો સંસાર તેમ,
 સમજી લીધો સદાય, કેવળ અસાર તો;
 સુખ હોય શોધવું તો, ન મળે સંસાર માંહિ,
 મુકી સહુ મોહ જુઓ, સંસારની પાર તો. ૧૦

૫૬.

જુઓ જુઓ ભાઈ, ગુરુજીની અગમગતી,
 જોનો મહિમા જોઈ શારદા, વિસ્મય થતી ॥ જુઓ.
 પ્રાઈ પાપના પુંજ પલ્લમાં, પાવક વણ પરજળે,
 અંજન આંજ્યાં વિના જન્મના, અધાપાને ટાળે ॥ જુઓ.
 તારણ વણ જવસાગર દુસ્તર, અપાર પાર ઉતારે,
 જમ કિંકરના ત્રાસો મોટા, તેથી સહજ ઝિગારે ॥ જુઓ.
 પાંખ દિધા વણ ચૈદ જીવનમાં, ઝિડવા શક્તિ આપે,
 દેવ દાનવો પદ રજ હોંસે, એની મસ્તક થાપે ॥ જુઓ.
 રજને અધિક બનાવી અજથી, શબ્દ શ્રવણમાં રેડી,
 જગ જંજળો જુડી જીવની, નાખે સંધી ફેડી ॥ જુઓ.
 અધમ જીવને શીવ બનાવે, પ્રણમું પ્રીતે પાથે,
 મહિમા મોટો સદ્ગુરુજીનો કોથી નહિ વર્ણાએ ॥ જુઓ.

મનહરછંદ.

રક્ષાના બાર ભરે, વિશુદ્ધ સર્વાંગ કરે,
 મંદીર મંદીર ફરે, જય જય જોયરે,
 વ્રત ને પૂજન પાઠ, જપ, તાપ, દાન, યજ્ઞ.
 કરે બ્રહ્મ ભોજન ને, તીર્થ બહુ સંચરે; ૧
 ત્યાગી ને વેરાગી બણી, માગી ઘેર ઘેર ભીખ,
 પડી રહી આળસમાં, કાળ નીજ નિર્ગમે. ૨
 ભલે ભાઈ એવું થાય, ભક્તિ ખરી ન કથાય.
 બુધર ન ભોળવાય, એમ નહી રીજશે,

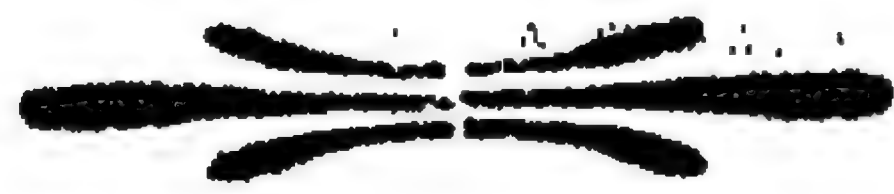
ભગવંત ભક્તાવિન, ભક્ત ભગવંત રૂપ,
 નિયમ એ નિલ્ય નિજ, અંતર ગંહી દસે, ૩
 નીજ ઇષ્ટ રીજવવા, ચિંતન સંતત કરે,
 પ્રવૃત્તિ વિશેષ ખરી, નિવૃત્તિ સ્વિકારશે,
 મહેલી મન મલીનતા, રૂઢ્ય પવિત્ર કરી,
 શણુગારી સદગુણથી, તે સદા સુહાવશે. ૪
 નીજપણુ ભુલી જઈ, સ્વાર્થ વૃત્તિ ગઈ વહી,
 પર હિપકાર મહી, નીજ ચિત્ત લક્ષશે.
 પર પીડથી પિડાય, ટાળવા કરે હિપાય,
 નીજ હીત સમ લહી, પરહીત રક્ષશે, ૫
 દયા દીલ ઊભરાય, પ્રેમથી સદા તણાય;
 પ્રાણી માત્ર પ્રતિ જન, ભિન્નતા ન ભાળશે,
 કર્મની રચાઈ દેહ, કર્મથી પ્રકૃષ્ઠ તેહ.
 કર્મ દેહ ધર્મ લહી, સ્વજીવન ગાળશે ૬
 દયાળ, કૃપાળ, પ્રતિપાળ, દુષ્ઠ ટાળનાર,
 પ્રભુ મુજ ઉદાશીન, બેશીજ નહી રહે,
 નાચે નરનાર પણુ, દોરી નટવર હાથ.
 બૂત માત્ર તણું શુભ, નિરંતર તે ચહે ૭
 અરે ખરે અતિશ્રમ, પડે મુજ પ્રભુજીને,
 કેમ હું આળસ મહી, બેશી રહી બેઝીરે,
 તેનો શ્રમ કનિ થાય, તેમ હું કરું સદાય,
 દાધી તેણે એજ કાજ, શક્તિ શીદ બેઝીરે, ૮
 પરમ પુરૂષ પુજ્ય, પિતાજી પ્રભુ પવિત્ર,

પુત્ર હું પ્રયત્ન કરી, બધું પ્રેમ પાત્રે,
 પરમાર્થ જગતનું, પ્રભુ કાર્ય કરી કરે,
 પુણ્યથી પ્રકાશવંત, સફળ આ માત્રે, ૯
 મનન તે એમ કરી, કાર્ય કરિતાર તણું,
 કરવા તત્પર રહે પૂરણ ઉત્સાહથી,
 સમર્પણ પરિણામ, પ્રભુજી ચરણ કરે,
 નીજહીત નથી લેશ. ભક્ત તે કહું કથી, ૧૦

૫૬.

માયા તૂજ નેનને છુપાવે છુપાવે ॥ ટેક.
 કરે ઉત્પાત અતિ, કળાય ન તૂજ કૃતિ;
 અગણુ જીવોને ન ફસાવે ફસાવે ॥ માયા.
 સુંદર રસીક દુઃખ, ઠગ રૂપ લહું બગ;
 અજ્ઞાનીને નહિં લલચાવ લલચાવે ॥ માયા.
 વસે મહીં અહીં એરી, પુરુષનો દુષ્ટ વેરી;
 જાડી ડાંખ કારી દિયે, જોષ નિજ દાવે ॥ માયા.
 કામળ હૃદય નાર, દયાળુ કહી અપાર;
 કેમ તૂજ કુર કૃતિ, કઠિન સ્વભાવે ॥ માયા.
 આલિંગન કરી કરી, લિયે સર્વ વિત હરી;
 અધરના પાનથી ન વીખ પ્રસરાવે ॥ માયા.
 એમજ પીડિત આપ, બાળે તન પરિતાપ;
 તણાઈ લહર મહી, કરે કહીં રાવે ॥ માયા.
 વરતે તિમિર ત્રાસ, નિરખું વિનાશ પાસ;

હજી પણ મોહને સમાવરે સમાવરે ॥ માયા
 સજતો અરે ઉપાય, વ્યર્થ તુજ કૃતિ ધાય;
 કરં કરં તેજ ધની, શુદ્ધ ભક્તિ ભાવરે ॥ માયા
 પરમ ગુરુ કૃપાળ, દીન બંધુ પ્રતિપાળ;
 માયાતીત તૂજ પતિ, અતુલ પ્રભાવરે ॥ માયા.
 દેવ દેવ તે મહેશ, ટાળશે તે સર્વ કલેશ;
 તેને ભજી માગીશ હું, પ્રભુ દયા લાવરે ॥ માયા.

પદ.

સંત તણી સત સંગત કરજો, સંતને ચરણે મસ્તક ધરજો ॥ ટેક.
 દોષ તમારા સરવ તે હરશે, નિર્મળ ચક્ષુક્તિ ચિત્ત તે કરશે ॥ સંત.
 પાપાણુને તે ધડિ ધડિ ભાવે, મૂર્તિ પ્રભુની પુજ્ય બનાવે ॥ સંત.
 સંત સમાગમ, સત સુખદાઇ, સાંપડતો સદ્ભાગ્યેજ કયાંહી ॥ સંત.
 સંત સદા પરમેશ્વર બીજો, પૂરણ પ્રીતથી પદ રજ પૂજો ॥ સંત.

પદ.

સંત તણો મહિમાય, અકળ છે, સંત તણો મહિમાય ॥ ટેક.
 સદ્ગુણનું તન ધર્મનું મંદિર, પુરણ પવિત્ર ગણાય ॥ અકળ.
 શુદ્ધ સમ્વિદ્યાનંદ સ્વરૂપે, તે જીવ સદિવ સુહાય ॥ અકળ.
 વેદ શ્રુતીના, મોહ વિનાશી, નાદ શ્રવણ જહિં યાય ॥ અકળ.
 જળ-હળ જ્યોતિ જ્ઞાન પ્રકાશે, અંતર તમ રણિ જાય ॥ અકળ.

જીવ દરીદ્રી, અહિં સેવાથી, ચક્રવર્તિ પલટાય ॥ અકળ.
 દાનસુરા, ઉદાર, કૃપાળુ, સુરથી અધિક લજાય ॥ અકળ.
 એની કૃપાથી ભવ ભય મિટતા, સાયુજ મુક્તિ સધાય ॥ અકળ.
 સંત સકળનો જય જય નિત્યે, અવનિ મહી ઉચરાય ॥ અકળ.

પદ જોગીઓ.

અતી દુર્લભ આ નર દેહ, પામ્યો પુરવના પુણ્યથી તેહ,
 ચિત ચેતી જો મન વિચારી, આવી પરમની પ્રાપ્તિની વારી;
 નાવ ભવ જળ તરવાનું એ છે, જન્મ છૂતવાનું શસ્ત્ર કહે છે,
 સહુ સુર સ્વરગે વસનારા, નર દેહને તંલપે અપારા.
 લખ ચોર્યાસી લહિ બાધયોની, તેમાં અંત્ર મનુષ્યની જોની,
 ફરિ ફરિ હાથ એ નહિ આવે, મિથ્યા મનુષ મુરખ તે ધુમાવે,
 જ્ઞાની વેરાગી કરમ ઉપાસી, બ્રહ્મચારી ગૃહસ્થ સંન્યાસી.
 વળી જન યોગ કેરા અબ્યાસી, લહે મહિમા તે મનમાં વિમાસી;
 જોયા ગુણનો રતનાગર એ છે, તેનો લાભ ધીવર બહુ લેઈ,
 મન માનતી મોજ તે માણે. છુપી શક્તિ તેની કોણ જાણે,
 નરદેહ મંદીર છે વિચિત્ર, વસે દેવતા ત્યાંહી પવિત્ર,
 દેહ વણુ જીવ છે બળહીણ, થાએ દેહથી પાતક ક્ષીણ.
 નરદેહથી જીવ શિવ થાએ, દેહ સાધન સમગ્ર સુહાએ,
 કર રાત્રું જાત સદાએ, પરમારથ એથી સધાએ.
 કર નિર્મળ દિવ્ય એ ધામ, પછી ભજ ભજ આતમારામ,
 એમ જનમ સકળ તુજ થાશે, સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ પ્રકાશે.

૫૬.

માગે માગેરે, બાધ તું આશ્રય કેનો;
 ત્રિવિધ વસ્તુને છે તું વળગ્યો, પાર ન આવે જોનો ॥ ટેક.
 વિલાસિ ઈંદ્રીઓને બાઝી, મચિયો મસ્ત વિહારે;
 સગાં સ્નેહિનાં મંડળ અધ્યે, સ્નેહ પાશ વિસ્તારે ॥ માગે.
 આશા તૃષ્ણાથી જોડાયો, ચઢ્યો માનને મોભે;
 રાત દિવસ પુષ્ટિ પામ્યો છે, ધન કીર્તીના લોભે ॥ માગે.
 અતિ બાલ્ય તેં સરવ વસ્તુમાં, વૃત્તિ નીજ પ્રસારી;
 લીધા મિથ્યા જગત મોહને, નિત્ય સખળ સ્વિકારી ॥ માગે.
 ગયું વડી જળ જગાશયેથી, યંત્રે વિજળી ખુટી;
 તુજ આશ્રય શુભ અંતર ફેરે, ગયા તેજને લૂંટી ॥ માગે.
 દુઃખ પ્રસંગો પડતાં દિન દિલ, હરીને ક્યાં બોલાવે;
 માનીતા તુજ આશ્રય હસતાં, કરે ઠેકડી હાવે ॥ માગે.
 દુર હરી છે તો તે તારા, સ્વરને શું સાંભળશે;
 રે અજ્ઞાની એમ ન તારે, મનતું માંગ્યું મળશે ॥ માગે.
 હરિ તે આત્મારામ નિરંતર, ઝળહળ જ્યોત પ્રકાશે;
 નથી દુર તે નિજ અંતરમાં, ગુપ્ત નિત્ય નિવાસે ॥ માગે.
 વધુ સમજે ખોટું ખરચીને, તેજ સખળ તેં ખેંચું;
 તિમિર તાંદ્ર વ્યાપ્યું અંતરમાં, જણાય નહિ કંઈ જોયું ॥ માગે.
 માનીતા ચંચળ આશ્રયની, મમતા દે તું મેલી;
 વાળી દે અંતરમાં વૃત્તિ, એજ શિખામણ પહેલી ॥ માગે.
 વસ્તિ ને વ્યવહાર ગર્જના, મધ્યે હરી ન નિરખો;
 શાંતિ ને એકાંતિ ઝળકિત, આશ્રય પોતે પરખો ॥ માગે.

(મેં તો ધુંડત શીરી માધુ બનમે--એ રાગ.)

રૂડી આવી આ રૂઠુ વસંત,
હારે જુઓ ખોલી નયન સહુ સંત ॥ ટેક.
મુદ્રિ લીલા નથી, વ્યરથ રઆઇ,
દીશે કરતા તે શ્રેષ્ઠ ધીમંત ॥ હારે.
પૃથ્વીએ કીધાં, સહન સંકળે,
દેહે ચીરા શું કારી દીસંત ॥ હારે.
દિવશ વીત્યા ને, સાંપડીયું સુખ,
દહ ચિતની એ ધીરજવંત ॥ હારે.
સ્વરૂપ સુરજનું, છે પેલગાયું,
ખીલ્યો કરજ્યાળુ કાંતીમંત ॥ હારે.
સૂર્ય પ્રતાપે, વિલસે વસુધા,
ખીલ્યાં ધ્રુવ ગુણ લક્ષણવંત ॥ હારે.
પરમ સૌંદર્ય ને આનંદ રૂપે,
દીપે દર્શણ શ્રી ભગવંત ॥ હારે.
દેહ અને દેહી એમ વિલસતાં,
જન્મ મરણની મીટશે ચંત ॥ હારે.

ધીરાનું ૫૬.

કર્મ નિયમ છે નિશ્ચળરે, લેશ માત્ર તે નહિં ચળશે;
આણુ હાથથી છુટયુરે, પાણુ નહિં તે વળશે ॥ ટેક.

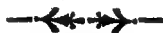
દ્રુવ સરીખો અચળ વિરાજે, કર્મ નિયમ જે ન્યાય,
 વિશ્વ સકળ આધિન છે તેને, મહાશક્તિ બ્રહ્માય;
 તેનાં દૃઢ આદેશોરે, અદ્ય જીવથી ક્યમ ટળશે ॥ કર્મ.
 રૂપ રંગ ને ગંધ નીચનો, નથી જાતિનો ભેદ,
 નાથ લલચ્યાણું લાંચ તણું ને, નથી ખેદ ઉભેદ;
 પક્ષાપક્ષી માંહીરે, કર્મ નિચે નહિં ટળશે ॥ કર્મ.
 નવ ગૃહને બંધનમાં નાખ્યા, ડોલાવ્યું કૈલાસ,
 પવન પાણી પાવક પણ જેને, સેવે નિત થઈ દાસ;
 તેહ દેશાનન પામ્યોરે કર્મ દંડને કો કળશે ॥ કર્મ.
 હિરણ્યકશિપુ બળિ બાણાસુર, બળિઆ બીજા રાય,
 ત્રણ ભુવનના જીતનારાઓ, નમે કર્મને પાય;
 સાઈં ફળ સારાંનુરે, માફું માઠાંનું મળશે ॥ કર્મ.
 બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, ઇન્દ્રાદિકને, રૂપિ મુનિ મહા સમર્થ,
 કર્મ પ્રવાહે સર્વ તણાયા, થયાં કર્મ ન વ્યર્થ;
 રવિ શશિ નક્ષત્રોરે, કર્મ તેને પણ ફળશે ॥ કર્મ.
 વિવિધ વિષયના જીહાં સુખનો, અભિલાષી જે હોય,
 કરે જ્ઞાનની વાત વડી પણ, બગ ભગત તે રહેય;
 બોળાંતે છે ભુલવેરે, કર્મ નિયમને શું છળશે ॥ કર્મ.
 અંતરમાં જે સદા પ્રકાશે, સાક્ષી રૂપે આપ,
 નથી છુપું તેનાથી કાંઈ, બસે પુણ્ય કે પાપ;
 ચુકવી તેની દૃષ્ટિરે, દુર જીવ તે ક્યાં પળશે ॥ કર્મ.
 આશા, તૃષ્ણા, મોહ મિટે ને, રાગ, દ્વેષ પણ જાય,
 કરિ કર્તવ્ય ન ફળને જોએ, કામ વૃત્તિ હણાય;
 સાચાં નિર્મળ જ્ઞાનેરે, નિજ અજ્ઞાન જવ મળશે ॥ કર્મ.

સાને ઇશ્વર રૂપ બને છગ, ઇશ્વર આધિન કમ,
 નથી કર્મનું લેપન તેને, લહે ગુપત એ મર્મ;
 ખીજા જુઠા ઢાંગીરે. નરકમાં ટળવળશે ॥ કર્મ.

૫૬.

આશો શબ્દ તણો મહિમાય, હારે એ તે કેમ કરીને કથાય ॥ આશો.
 ગાછ રહો ઘટ નિત અલાંડે, તાલ સહિત સુર માંલ ॥ આશો.
 સહિ સકળનું એ અવિનાશી, કારણ મૂળ સુદાય ॥ આશો.
 સંતત પાલન પોષણ કરતા, લય પણ એથી જણાય ॥ આશો.
 અકળિત અદ્ભુત એ રૂપ મધ્યે, ગુપત ત્રીમૂર્તિ સમાય ॥ આશો.
 આનંદ ઉર્મી ઉછળિ રહ્યાં છે, અમૃત સત ઉભરાય ॥ આશો.
 મરમ પરમ એ લહિને નિરંતર, સંત પ્રસન્ન મન થાય ॥ આશો.

ગીતીવૃત.

ગગન વિશે જાંચે જ, રવિ શશિ તારા અગણિત વિસ્તરતા,
 સર્વે આ પૃથ્વી સમ, ગોળા રૂપે સદૈવ છે ફરતા;
 તેજે ઝળકિત સર્વે, નિરખી વિસ્મિત થતાંજ જન મોહે,
 પૃથ્વી પણ માળાનો, અદ્ભુત મણકો તથા વિધી સોહે. ૧
 રત્નો નાના વિધનાં, પૃથ્વી કુખે અપાર ઝગઝગતાં,
 પાણીવાળાં મોની, ઉદ્ધી ઉદરે અનંત નીપજતાં;
 સુવર્ણ આદી ધાતુ, પ્રકાશ મય શું મનને લલચાવે.
 પાષાણો પણ ચળકિત, નિજ પૃથ્વી આ વસુધા દરસાવે ૨
 છે સાગર ને સહિતા, અવર જળાશય પ્રગટ તેજ તરતાં,

બરફ ખડક ને પર્વત, ગુપત અખુડ તેજને સદા ઝરતાં;
 ધુલ ફળ અનંક જાતી, સદજ તેજને સદાય ધરનારી,
 વનસ્પતી પણ સર્વે, છે નિજ તેજે જન ચિત હરનારી.. ૩
 જળ ઝરતાં મીનોનાં, અંગ ઝખુડે પ્રકાશિ શું વિજળી,
 પાંખીઓ પચરંગી, પેખી દિદિપ્તમાન થાય રણી;
 સિંહ વ્યાધ આદી કંઈ, પણ પ્રકાશે શું તેજ નિજ કેશે,
 તેજે - વેદિત તેમજ, વસં માનવી જુદે જુદે દેશે. ૪
 અંતરિક્ષ પણ તેજે, પુરણ ભરેલું સદા સરમ વિલસે,
 તેજે વ્યાપ્ત તિમિર છે, તેજ રહિત કો અણુ નહી દિશશે;
 કોમાં ઓણું હોયે, પ્રગટ નથાને નહોંજ દેખાએ,
 તેજ મૂર્તિ અગ્ની સમ, તેજ કોઈમાં વિશેષ સેદાએ. ૫
 ઉપર નિચે દશ દીશા, બાલે તેમજ નીચું અંતરમાં,
 તેજ તેજ વીલોકું, કોઈજ રથગ પાણુ લહુંજ અંતર મા;
 સમસ્ત બાપી તેજે, તરતાં દેખું અનંત બ્રહ્માંડ,
 નિરાધાર જે સહુનો, આશ્રય ભુત છે સમર્થ શ્રી દંડ. ૬
 અંધ અલૌકિક શ્રદ્ધા, જોએ તે તો મરમ ગુપત વાંચે,
 પુરુષ પ્રકૃતિ બેના, વિકાસ નિરખી રૂઢ્ય વિશે રાચે;
 અદ્ભુત જુગલ સ્વરૂપનું, અનાદી જ્યોતિ અનંત દુર્બોધ,
 કોટી પ્રણામ તેને, એજ ગુરુ મુજ દિએ સદા બોધ. ૭

પદ.

મનવા કહે શું ધુડતો તું ફરે ॥ ૧૬.

ભુવન ભુવન બટકે ભુત પેરે,

શિદ્ધ દેશ વિદેશ વિશે ચિન્તરે ॥ મનવા.
 વન ઊપવન વા ગિરિ જળ તરવર,
 રવડે નિજ હેતુ નહીજ સરે ॥ મનવા.
 આળા આળક કેડ છોતે જ્યમ,
 કદિં આળક મુજ ફરતી ઊચરે ॥ મનવા.
 મંદમતી નહી મીનજ પ્રીછે,
 શુભ મોતી અમુલ્ય રત્નું ઉદરે ॥ મનવા.
 નાભી છોતે કરતુરોં કારણ,
 રવડે મૃગ વ્યર્થ સુવાસ વરે ॥ મનવા.
 સંતત શ્વાસે, સોહં સોહં.
 તન યંત્રથી શબ્દ રૂડો નિસરે ॥ મનવા.
 ગુપત એ વાણી સમજ સમજરે,
 બ્રહ્મ શિક્ષણુ આપ પિછાણુ ખરે ॥ મનવા.

ભુજંગી.

સદા સર્વથા દેહ આ છં નકામી,
 બુલાવે મતી જોડિં આશ્ચર્ય પામી.
 ભસે ભોગ ભાવે કષ્ટ ભોગવે છે.
 જીહ્વા સપ્ત સંસારનાં જોગવે છે. ૧
 સહે છે વૃષા, ઉષ્ણતા, શીત સર્વે,
 દ્વિપે અંગ સામર્થ્યમાં નિલ્ય ગર્વે,
 મથે અંગ આરોગ્યતા કાળ જન,
 દિપાવે અલંકારથી નીજ તંન. ૨

વ્યથા અદ્ય થાતાં કરે શોથ ભારી,
ખરું દેહને તત્વનું તત્વ ધારી.
મથે રક્ષવા જનન તે સાનુરાગે,
બધી વસ્તુ મિથ્યા ગણે તેની આગે. ૩

સ્વભાવીક છે સ્વાર્થની વૃત્તિ એવી,
ભલી આપની વૃદ્ધિ વીચારી લેવી.
અતી કારમી દેહ આ મોહકારી,
રહે છે, સહે છે, કરે છે વિચારી. ૪

શું હોષથ હું દેહ રૂપેજ ત્યારે,
પડ્યો ગૂઢ વીચાળ સદેહ મારે.
જડી બૂત જે દેહ છે મણી થાને,
ન દીશે કંઈ લાગણી કોઈ વાને. ૫

થઈ ઇન્દ્રિયો શુન્ય નિસ્તેજ સારી,
ગતી હીન દીશે ધણી તે અકારી.
જડી બૂત જે દેહનાં સર્વ અંગ,
લહે તે કથા હવે શોક પ્રસંગ. ૬

કહી દુઃખ ને સુખ ને આધિ બાધી,
રહી વેમળો જોય થાતા ઉપાધી.
બુદ્ધો નકિ કો દેહને દેખનારો,
નહી દૃષ્ય દૃષ્ટા બને એક ચારો. ૭

ખરું તત્વ જે દેહમાંથી ગયું રે.
જતાં તે કદાપી ન દાણે લલ્લુરે.

જદા દેહ આ નાશવંતી પ્રસિદ્ધ,
 તદા સત્ય ને નિત્ય હું આપ સિદ્ધ. ૮
 બળું અગ્નિથી ના, ન શ્વેત્રે હથાળી,
 ન કોટી પ્રકારે છણેલો છણાઈ.
 જડી ભૂત કેમે ન ચૈતન્ય હોએ,
 કદી હોય ચૈતન્ય તે સત્ય સોહે. ૯
 વિના આદ્ય ને અંત તે સર્વ વ્યાપી,
 નહિ સત્યનો નાશ હોએ કદાપી.
 નિરાકાર ને તે અવિચ્છિન્ન સોહે,
 અતી શક્તિમંતોજ સંપૂર્ણ હોએ. ૧૦
 ન તેના વિના કો અણુ એક ખાલી,
 ન કો વસ્તુ બે એક ઠામે નિહાળી.
 નહી સત્ય તે હોય શું સત્ય સંગે.
 સદા વ્યાપ્ય બ્રહ્માંડ છે એક રંગે. ૧૧
 તદા બ્રહ્મ હું બ્રહ્મ હું સત્ય જાણું,
 નહી અન્ય કો વ્યર્થ વાતો પ્રમાણું.
 અહો સૂખ ને દુઃખ છે સર્વ ખોટું,
 સદ્ બ્રાંતિનું મૂળ અજ્ઞાન ખોટું. ૧૨
 અતી સૂક્ષ્મથી સૂક્ષ્મ હું આપ પોતે.
 સદાનંદમાં દીપ્ત હું નીજ જ્યોતે,
 નિરાકાર ને નિર્વિકારી પ્રમાણું,
 શિવોહં, શિવોહં, સદા એક વાણું. ૧૩

પદ (ઝુલણા).

કાળ તે હુંજ છું જાણજે હે પ્રિયા, એમ શંકર કહે પાર્વતીને,
 કાળ તે અભ ને અભ તે કાળ છે, કોક એની લહે કૃતિ ગતિને.
 દિવસ ને રાત પખવાડીયું, માસ ને વિવિધ રતુ અને વર્ષ પુરું,
 કલ્પ મન્વંતરો ને મહાકલ્પ પણ, કાળનું સર્વ દર્શણ અધુરું.
 અગણ કલ્પો અને અગણ મન્વંતરો, ચપળ થઇ સહજ વીતી ગયારે,
 હામ દેકાણું તેં તેનું ના જાણીયું, છુપીને ક્યાં સમોતા થયારે.
 મૂખ વિકાળ અતિ કાળનું ગહન છે, પાર તેનો ન ક્યાંહી પમાએ.
 વિવિધ રૂપ સર્વ જે અવિ તેમાં પડે, ભક્ષ થાતાં તદિં તે સમાએ.
 અગણ સૂર્યો અને અગણ શશિને ઝહો, અગણ નક્ષત્ર તારા અનંત,
 અગણ અભાંડને કાળ એ ગણિ ગયો, ભવિષના અગણનો એમ અંત.
 અગણ અભા અને અગણ વિશ્નુ અને, અગણ રક્ષો થયા ને થશેરે,
 એણી પેરે ગતી સર્વની જાણવી, કાળને એ નહીં ચૂકશેરે.
 એમ વિમાસણે થાવું દિગ્મંદરે, ચિત્રવત આપણું મુખ વિકાશી,
 ભ્રમણ ચક્રોળથી ખુદ્ધિ મંચિત થઇ, થઇ ગતી હીન પડશે નિરાશી.
 શકિત અહ્લુત ને અકળ છે કાળની, રૂપ કે રંગ એને નથીરે,
 આદિ ને મધ્ય ને અંત એને નથી, સ્વરૂપ એનું કહું શું કથીરે.
 જેમ આકાશમાં વાયરા નીપને, થાય આકાશમાં જેમ લીન,
 સિંધુમાં જેમ મોજાં થઇ ઉછળતાં, સિંધુમાં થાય અતે વિલીન.
 સકળ સૃષ્ટિ વડી નવ નવા રંગની, પ્રગટ દેખાય જે વારવાર,
 સર્વ મોજાં અને વાયરા રૂપ છે, નથિજ તે કાળના ઉદર ખહાર.
 થઇ ગયું થાય છે ને વળી જે જશે, ચિત્ર છે એક ત્યાં સહુ તણુરે,

મૃદ અગ્નિ તીમીરમાં અંધવત, બિનતા માનતો શું બણ્ણરે.
 ગ્રહ શશિ આદિથી ગગન ઉંચે બધું, ગગનથી તે નથી વેગળારે,
 સર્વ પ્રત્યેક એ ગગનના અંશ છે, અંદ્રમાં જન્મ તેની કળારે.
 માપ છે કર્મનું, કાળનું રે નથી, કાળ છે એક રસ નિર્વિકારી,
 અચળ અવિનાશી સર્વત્ર વ્યાપી રહ્યો, નીજ સત્તા બધે છે પ્રસારી.
 રૂપ સ્થાવર અને રૂપ જંગમ તણો, ઉદર છે એક બંડાર એનું,
 સર્વનું મૂળ ને સ્થાન ને જીવન પણ, પાર કે વેગળું નથિજ કેનું.
 જહિં તહિં જોઈ ત્યાં મધ્ય બિંદુ હસે, પરિધ કયે નથી રે જણાતો,
 મનન કર મનન કર ચતુર હે નાર તું, એથી સંશય બધોરે દહાતો.
 વ્યક્ત અવ્યક્ત એ સર્વ રૂપે રહ્યો, વર્ણવ્યો જાય એનો ન મહીમા,
 શાંતી એ સમજતાં, પરમ ગતી પામશે, પામશે શ્રેષ્ઠ શાંતિ અસીમા.

વૈતાલ્ય છંદ.

ચપળતા નિજ શાંતિ સદા હણે,
 અચળતા મહિ શાંતિ બધા બણે.
 ચપળતા મહિ વ્યક્તિ વસે વડી,
 જતિજ અંતર શક્તિ જુદી પડી.
 અચળ બિંદુ મહી રહિ પૂર્ણતા,
 અગણ્ય રૂપ થતાં થતિ ન્યૂનતા.
 સબળ મેધ ધુમે અતિ વૃષ્ટિએ.
 સમય કળ તણો તવ સૃષ્ટિએ.
 સકળ તત્વજ મેધનું નીસરે,
 બધું દિકાં સહુ અજ પછી હરે.

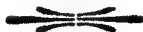
મલિનતા ન જશે જળ ડોળતાં,
 મલિનતા ઠરશે સ્થિરતા થતાં.
 વરણ ચંચળ અધુ બહુ જુએ,
 નયન તે નિજ જ્યોતિ બધુ ખુએ.
 અવળુને ત્યમ નાદ અનેક છે,
 નિયમ વિશ્વ વિશે નિત એક છે.
 ભ્રમણમાં નયિ પૃથ્વી વિરામતી,
 અગણુ છે ઉતપાતની ત્યાં ગતી.
 ગગન તે તલ માત્ર નહી ચળે,
 નયિજ ક્ષેશ તહીં કંઈ કો પળે.
 સુખદ છે સ્થિરતા સરવે સમે,
 અચળતા મહિ શાંતિ સદા રમે.
 અતિશ વેગથી વાહનમાં જતા,
 સ્વરૂપ વસ્તુ ન તેજ પિછાણુતા.
 ધટિત ચંચળતા નિજ છાંડવી,
 અચળતા ગળવા મતિ માંડવી.
 ભ્રમણુ જુડું તદા સહુ મીટશે,
 સ્વરૂપના સહુ સંશય શીટશે.
 બહુ તરંગ જળે ઉછળી રહે,
 સ્વરૂપ શુદ્ધ નહી જન ત્યાં લહે.
 શિથિલ ચિત્તની વૃત્તિ બધી હજો,
 પુરણુ શાંતિ સદા સહુ શોધજો.
 નિરખતાં નિરખાયજ શુન્ય જ્યાં,

સતત શાંતિ કશી નથિ ન્યુન ત્યાં.
પરમ શાંતિ સદૃ બય હારી છે,
સદૃળ જન્મ કરે શુભકારી એ.

૫૬.

રોતાં જગત તેં જોઈ છે, રે અલ્યા ॥
બુદ્ધિ હવે શું બધી ખોઈ છે, રે અલ્યા ॥ ટેક.
હુંકાર એકલો હતો પ્રથમ તે,
જાણ્યું ન બીજું કોઈ છે, રે અલ્યા ॥
મારું મારું પછી ધીરે પીછાણ્યું
જોઈનીજ હીતની સોઈ છે, રે, અલ્યા ॥
મારું ને તારું. બિન્ન બેઠ માંહી
મતી તેં તારી પ્રોઈ છે, રે અલ્યા ॥
સારી તેં જીંદગી રોતાં દુખેથી.
નાખી નિજ દેહને ઘોઈ તેં, રે અલ્યા ॥
રોતાં જગતને છાંડી જવું છે
તેમાં તે શીદ મતિ મોહી છે, રે અલ્યા ॥
માયા ધેનુને પાળી પ્રીતે પાણુ
અંતે તું પામ્યો ભોહી છે, રે અલ્યા ॥
છે સુર ધેનુ ભક્તિ શંકરની
પાંજે પિયુષ તું દોહી તે, રે અલ્યા ॥

હું અલ્પમસ્તરે, નથી કશી દરકાર ॥ ટેક,
 સંસારના વ્યવહાર કહે પણ. દીશે કહીં સંસાર ॥ હું
 પ્યલો અમૃતનો પાયો ગુરૂશ્રી, ગાજી રહ્યો એકતાર ॥ હું
 દૈત્ય ને દાનવ, યક્ષ ને કિન્નર. ગધર્વ દેવ હનુર ॥ હું
 ક્રોધ છે વિશ્નુ ને ક્રોધ વીરંગી, ઇંદ્ર ને યમ દમનાર ॥ હું
 સીમા સંકેતિત સમય ને રચણની, જુડી ન જોડિં લગાર ॥ હું
 એ મુજ કલ્પિત રૂપની છાયા, સરવનો હું કિરતાર ॥ હું
 વ્યક્તિએ સધી સહજ સમાધ, મૃગજળનો ઝળકાર ॥ હું
 વ્યક્તિ નિમિરની લય. સહુ પામી, મીટી જતાં અંધકાર ॥ હું
 ધુમી રહ્યા હું એકજ સંધે નથી અવર નિરધાર ॥ હું
 એક અખંડિત જ્યોતિ સ્વરૂપે, કરે આનંદ વિહાર ॥ હું
 જય જય શંકર જય જય ગુરૂવર, પડ્યો સકળ બયપાર ॥ હું

હું એ નથી મહા વાક્ય બણાએ,
 જાણે તેને જગ જરૂર જાંતાએ ॥ ટેક.
 હું તે કવણ હું, એ તે કવણ છે, સંબંધ કેમ ઉભયનો સુહાએ ॥ હું
 હું એ નથી મહી નથિ તે વળી શું, મરમનું માન કરો મનમાં હો ॥ હું
 હું તે પ્રથમ છે, એ છે પછીરે, હું એ થતાં બહુ વ્યક્તિ રચાએ ॥ હું
 સતને અસતએ, અસત નથી તે, સંયોગ શું? કયમ? સત્ય મનાએ ॥ હું
 હું નથી એ નથી, નથિ નથી બાધ, શેષ પછી તહીં શું રે કથાએ ॥ હું

હું એ નથી ને એ હું નથી, નથી હું, નથી એ, શું સમજાઓહું
એ ત્રણ પ્રગટિત, જે થકી થાએ, જ્યોતિ તે અદ્રણિત આદિ સુદાઓહું
એજ પ્રણવ ત્રણ માત્રા તણો છે, આત્મ સ્વરૂપને એથી પમાઓહું

ઈંદ્રજિત.

એકત્ર જેમાં શશિ સર્વથાએ, એકત્ર તારા સહુ જ્યાં સુદાએ,
એકત્ર જેમાં સહુ મૂર્ય સોદે. એકત્ર જેમાં સહુ અગ્નિ હોએ.
એકત્ર જેમાં સહુ વેદ બાસે, એકત્ર દેવો સહુ જ્યાં નિવાસે,
એકત્ર જેમાં સહુ થાય પ્રાણી, એકત્ર જેમાં સિન સર્વ વાણી.
એકત્ર જેમાં સહુ ઔષધીઓ, એકત્ર શક્તિ થતી જ્યાં બધીઓ.
એકત્ર જેમાં નદિઓ મળે છે, એકત્ર જ્યાં સુક્ષ્મભુતો બળે છે.
એકત્ર જેમાં ભુવનો અનેક, વીલીન જ્યાં પ્રકૃતિ મળ એક,
એકત્ર જેમાં અરૂપી રૂપી છે, એકત્ર જેમાં વિજળી છુપી છે,
એકત્ર જ્યાં થાએ સમસ્ત વર્ણ, જે સર્વતું શ્રેષ્ઠ સદાય શર્ણ.
પ્રભાવ તેનો મહિમા અનંત, શોધી રહ્યા તે, વિર ખુદ્ધિ મંત,
રે જીવ જે તું નથી દુર તે તો હૃતપદ્મમાં સોજ સદય તે તો.
તેનું ધરે સંતત ધ્યાન ચિતે, શરે ખરે તે જગ સર્વ જીતે,

૫૬.

જાઓ હિમતને શું હારી, મગશે ફરી ન આવી વારી ॥ ટેક
ફલંબ દેહ મળી માનવની, છે એ શુભ એધાણી,
સમય સાધિ લે તે છે શાણો, પરંપરા એ વાણી ॥ જાઓ.

માર્ગ ત્રિધો પણ ધણો સાંકડો, ખડગ ધાર સમ સોહો,
 પ્રયત્ન વણ પણ પરમપ્રાપ્તિને, વિરલો જીવ શું ખોએ ॥ જાઓ.
 એજ માર્ગને પુરવે વિરલા કંઠક ગયા છે કાપી,
 પમાય છે પદ પરમ, અવરને, એમ ખાતરી આપી. ॥ જાઓ.
 નથી અમારી શક્તી બાધ, એવું નહીં ઉચરશે,
 તકં વિતકે તણાઇને નહિં, સંશય માંહિ ઉતરશે ॥ જાઓ.
 જે ચૈતન્ય હતું તેઓમાં તમમાં તેજ નિવાસે,
 પાર નથી તેની શક્તીનો સમરથ સદા પ્રકાશે ॥ જાઓ.
 નિજ જળમાં દદ શ્રદ્ધા રાખી, આરભો પુરપાય,
 ગુરુદેવના મહા પ્રતાપે, સિદ્ધ થશે પરમાથ ॥ જાઓ.

પદ.

ઓળખ ઓળખરે, જીવ તું-આતમારામ,
 સંત સમગમથી શોધી લે, સાચો નિજ વિશ્રામ ॥ ટેક.
 મુકતી મુકતી માનવ મુરખા, મોહિત થઇશું માગે,
 કોણ આપશે કોણુજ લેશે, અચરજ મુજને લાગે ॥ ઓળખ.
 ક્ષીર નીરને જીદાં પાડે, તેજ હંસ વખણાએ,
 સારાસાર પડે જીદાં તવ, તત્વ ખરું પરખાએ ॥ ઓળખ.
 પંચભૂતની પુતળી દેહો. પંચભૂત વિનાશી,
 એ સરવેથી ભિન્ન અંતરે, સાક્ષી છે નિવાસી ॥ ઓળખ.
 મનોભાવ વિકાર નથી તું. નથિ તું વળિ વિચાર,
 નથી બુદ્ધિ ને અંહકાર તું. પ્રાણ નથી નિરધાર ॥ ઓળખ.

નથી દાતા તું નથી ભેતા તું, નથિ કર્તા તું કાંઈ
 કર્મ રહીત, રહીત અપેક્ષા, છે નિલેપ નવાઈ ॥ ઓળખ.
 જન્મ નથી ને, નથી મૃત્યુ પશુ, નિર્ગુણ નિરાકાર,
 સ્વયંબોધ રૂપ, અનંત વ્યાપક, સાર તણો પશુ સાર ॥ ઓળખ.
 સૃષ્ટિનો આધાર સતત પશુ સૃષ્ટિ થકી નિરાળો,
 બંધન મોક્ષ ઉભયથી તે પર, સ્વતંત્ર નિશ્ચય ન્યાળો ॥ ઓળખ.
 સ્વરૂપ તણું અજ્ઞાન બંધ છે, મુક્તિ પશુ અજ્ઞાન,
 આપ શિષ્ય ને, ગુરુ તે આપજ, આપજ સોહે જ્ઞાન ॥ ઓળખ.
 આત્મા તેજ સદા પરમાત્મા, આત્મા તે વિશ્વાત્મા,
 સ્વરૂપ પિછાને પ્રયત્ન કરવું, મુકી મનના લામા ॥ ઓળખ.

ગુલાણી છંદ.

જોગીઓ જંગલે જરૂર જોઈ રહ્યો, જીવતાં જૂજવાં જીવ જાંત,
 નેહથી ન્યાળિયાં નગર, વીમાસનો, શું પ્રભુની લિલા છે અનંત.
 જોઈ જહિં તહિં બધે, જીવ ઉભરાય છે, વિશ્વમાં કોઈ ખુણો ન ખાલી,
 સર્વનું જાય જીવન ભલીલાતથી, સોલ સમરથ જગન્નાથ વાલી.
 મનુષ્યના પ્રંદ નિજ કાર્યમાં ધુમિ રહ્યાં, પિંડને પેખતા ભક્તિ ભુલી,
 અલિક કૃત્રીમ સુખ સાધનો શોધતાં, નગર નિવાસથી જાય દુલી.
 મુરખ દુલાઓ શું નિજ કૃતીથી બધે, જાય કિલ્મિયની છાઈ નાખી,
 દિવ્ય અદ્ભૂત સૌંદર્યની કાંતિની, નિર્મળી કવચિત ત્યાં થાય જાંખી.
 દુનીયા માંહિ તે મનુષ્યને દેખતા, લેખતા તે નથી અવર પ્રાણી,
 અધિક રડા જિવોની ભુમી છે બણી, નથિ પ્રભુની લિલાને પિછાણી.
 પાર તહિં પામિએ ઉદધિ અગાધમાં, રમણ શું કોટિ જીવો કરે છે,

પવન વણુ પાણિમાં, તિમિર દુષ્ટ વિશે, કેમ તેનું જીવન વીચરે છે.
 નદિ જળાશય ગુફા, પર્વતો ગગનમાં, જહિં જીઓ તહિં વસે વસ્તિ ભારી,
 પૃથ્વિને ખણિ ખણિ છેક ગિડે જતાં, નવિન નિરખાય આશ્ચર્યકારી.
 વ્યામ વિશાળ આ, વન વનસ્પતિ વડે, વિવિધ વર્ણાવડાં વૃક્ષ વેલી,
 અગણ્ય પશુ પંખિ જિવ, જંત નીવાસનાં, કલરવે કરત કલ્પોલ કેલી.
 વૃક્ષ ને વેલિ વાસીત વિમળ વપુ, જ્હાલ વિશેષ વિસ્તરતાં શું,
 અવર જિવને કરે મુદ્દિત સંબંધની, ને અભીલાષ ઉર ધારતાં શું.
 પાંદડે પાંદડે, અણુ પ્રતિ આણુ વિશે, તેજનો ગુપ્ત આભાસ ભાસે,
 સર્વ વ્યાપી સદા મૃગ ચૈતન્ય તે, તેમનાં અંતરે પણ પ્રકાશે.

એમ સહુ સ્થળ વિશે, જે અનુકુળ જિવન, હોય તે જિવન જીવો ધરે છે,
 હોય રૂપી અરૂપી ભુમિ પણ બધી, સોજ ભરપુર જીવે ખરે છે.
 રત્ન શશિ ને ગૃહો આદિ જોએ ભુમિ, અવર તે શુન્ય શું છે બિચારી,
 રૂપ ને અરૂપ વ્યક્તિ વસે તહિં ધણી, શક્તિ જેની લસેરે અપારી.
 જ્યોતિના સમિપમાં હોય તે જ્યોતિમય, અધિક બિગ્નથી નિત્યે પ્રકાશે,
 ઘટ ઉપાધી વડે હોય વિંટલાયલી, વસ્તુ બહુ દુર તે જાંખી ભાસે.

એમ બહુ વ્યક્તિઓ, પાર નહિ પામિએ, અનુક્રમે પંકિતમાં ગોઠવાઈ,
 કલ્પના શું કરે, શિર ભમી જાય છે, ચિત્રવત થઈ રહું શું નવાઈ.
 તેજના પાત્ર ને તેજથી સાંખ્યાં, વિશ્વમાં વ્યક્તિ સહુ એમ બાંધી,
 જ્યોતિ છે જીવન ને જ્યોતિ વ્યવહાર છે, જ્યોતિ છે, છો વિનાશો ઉપાધી.

વિશ્વમાં જીવ છે, અગણ્ય કોટી બધા, બાંધિઆ રનેહના એક પાસે,
 છે પરસ્પર આધીનતા સર્વદા, પુરણ સ્વતંત્રતા નહિ વિભાસે.
 મેલ રે મેલ અભિમાન તું જીવડા, દ્રેષ ને કલેશની વૃત્તિ ટાળ,
 અન્ય જીવો પ્રતી રનેહ સહાયને, સાચિ સેવા તણી વૃત્તિ પાળ,

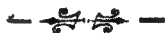
પૂર્ણ છે પૂર્ણ છે, નિખિલ બ્રહ્માંડરે, કંઈ કરે તે ન થારે અપૂર્ણ.
જ્યોતી જ્યોતી બધે જોજીં છું સર્વદા, થાય અજ્ઞાન જ્યાં છેક ચૂર્ણ.

પદ (જોગી)

જુરાં ગગન નિચે અંતરિક્ષે, તિવ્રદષ્ટિથી લહું એકલક્ષે;
તેજ તેજ છે વ્યાપ્યું સર્વત્ર, પડે પ્રગટ શું રચના વિચિત્ર.
હીરાકણીઓ શું અગણિત ઝળકે, થાએ ને જાએ પ્રત્યેક પલકે.
પંક્તિ તેની તે રેશા રૂપાળી, સીધી, વક્ર, વર્તુલ રૂપ બાળી,
અન્યો અન્ય તે ધાડી ગુંથાઇ, જોયી આકૃતિ અગણુ મનાઈ.
કૃતિ કલ્પનાની સહુ એ છે, એક તત્વ તે સરવ લસે છે.
ભિન્ન ભિન્ન ભલે રૂપ ધારે, ભિન્ન નામ ભલેજ હૃદયારે,
જન જોય તે વિસ્મય થાએ, જ્ઞાન હૃદય તેથી પમાએ.
અન્યો અન્ય છે આકૃતિ જોડી, બળે તોડતાં ખોડી વખોડી,
નથી એક સ્વતંત્ર નિરાળી, દહેરી જળનિધિની જેમ બાળી,
એક ચિત્રનાં સરવ એ અંગ, સોઢા સાંધીઆં સહજ સહંગ.
એક તુટતાં તે ચિત્ર અપંગ, થાય સૌંદર્યનો તહિં ભંગ,
છુટી પડી અહિં તહિં આકૃણાએ, અતે તેનો વિનાશજ થાએ,
અરે શું હું તે હું હું કરું છું, મારી ફેગટ ફાંફાં મરું છું.
વિશ્વ રૂપ મહાં એમ સંધે, જીવ બાંધિઆ જકડિત બધે,
મહા પ્રાણુ સરવતું જીવન, મહા પ્રાણુ વિના નહિં જન.
બેદ બ્રમણની હુંમાં ભમે છે, તેને અજ્ઞાન પુરણુ હમે છે.

ધન્યું મુરખ શું મુક્તિ હું મારી, વૃત્તિ સ્વાર્થની એજ નઠારી,
 ડવ જોડ્યા સફળ મમ સંગ, થાય, સંબંધ એ કયમ ભંગ,
 ભંગ થાતાં રૂધીર રેલાશે, જતાં આશ્રય બહુ કષ્ટ યારી.
 આંખે પડળ કે આબુ અંધાર, સ્થિતિ સાચી હું શેં ન વિચાર.
 નહિ, નહિ, મૂળ મુક્તિ હું માંગું, બધે બાંધ્યું બંધુત્વ ન ત્યાગું,
 બીજા પીલાયે સંસાર માંહે, કયમ શાંતિ તે મુજને સુહાએ,
 બીજા દુખિઆ તે હુંજ દુખી છું, સુખી સર્વ તો હુંજ સુખી છું.
 માટે મથવું તે સરવને કાજે, એજ દર્શવ્ય માયરં છાજે,
 એક નાવમાં સાથ બધાએ, સહુએ સાથ તે પાર જવાએ.
 દહ એજ મતી મમ થાજે, જય આતમારામનો ગાજે;

પદ બિલાવલ.

અંતરમાં ઊતરી અલ્યા, એટા કોટ કરીને,
 સંબંધ બાલની વસ્તુ સું, લિધો સરવ હરીને ॥ ટેક.
 નિમગ્ન થઈ એક નીજમાં નિત્ય મન મલકાએ,
 સમજ સમજ પશુ જિવન તે, પૂર્ણ સફળ ન થાએ ॥ અંતર.
 કાજો કારામદ કરી કહી, રીજે ગોંધાઈ પોતે,
 પાત્રમાં અગ્નિ શુપત રહેા, અંતે બુઝાય જ્યોતે ॥ અંતર.
 પુરી રાખ્યો ઘટ પાત્રમાં, કદી સહઅરશ્મિ,
 નથિ હપયોગી તે પૃથ્વીમાં, જેમ સંતાડી ભક્તિ ॥ અંતર.
 હું મહી સર્વ સંકેતવું, એક, સ્વારથ, એ છે
 બોળખ આતમારામની, નહિં સાચી તે દે છે ॥ અંતર.

સંસાર જે તુજમાં વસે, નથી બિન્ન તે તુંથી,
 પટમાં તંતુ, તંતુ પટ મહી, શુભ રચના છે શુંથી ॥ અંતર.
 પ્રાણ અનંત પ્રવાહમાં, જીવ બિંદુ બિછળતું,
 બિંદુ તે પૂર્ણ પ્રવાહથી, વેગળું શું નીકળતું. ॥ અંતર.
 કોટ ને અંતર આંતરા, નાખવાં સર્વ તોડી,
 પ્રેમ વિસ્તારીને વિશ્વને લેવું સ્વરૂપમાં જોડી ॥ અંતર.
 આતમારામ અનંત છે, તેમાં સરવ સમાયું,
 સરવમાં તેમ તે ઝળકતો, એમ નિગમમાં ગાયું ॥ અંતર.
 રસબસ થઈ અધુ પીગળતાં, ભેદભ્રમ ટળી જશે,
 તત્વ અખંડ સ્વતંત્ર લાં, એક સત્ય સુદાસે ॥ અંતર.

૫૬.

સુઝે ન મુજને કાંયરે હું તો બનિયો દિવાનો ॥ ટેક.
 હર હર શંભુ, શિવ હર શંભુ, લાગી એ ધૂન સદાયરે ॥ હું.
 એકજ ધારી, એજ લવારી, કંપે ન જીભ જરાયરે ॥ હું.
 શિવ શિવ શબ્દે, શ્રવણ શુંકે છે, શુન્ય સુશિખરે ચડાયરે ॥ હું.
 સન્મુખ જહિં તહિં, નિરખું હું શિવને, નેનમાં શિવજી સુહાયરે ॥ હું.
 શિવ શિવ શબ્દે અમૃત ઝરતું, સર્વાંગ પુલકીત થાયરે ॥ હું.
 અકથ અનુપમ, અખુટ એ રસથી, અસ્ત ધ્રુમું જગમાંલરે ॥ હું.
 પુરખ મિદાનંદ માંહિ નિમગ્ન, હૃદયે હૃદયે હૃદયરે ॥ હું.
 હું હું દિવાનો, દાખો દિવાનો, દુનિયા, શું દરકાર લાયરે ॥ હું.

હારે અલ્યા અલખ નિરંજન તે,
 નહિં જોગી જગમાં જણાએ ॥ અલખ.
 હારે જોની દષ્ટિ વિષયમાં નિમગ્ન,
 ભુલ્યો ભવમાં અથડાએ ॥ અલખ.
 હારે તે તો પરવર્યો ઉલટે પંથ,
 જોનો નહિં પાર પમાએ ॥ અલખ.
 હારે કષ્ટ ફળતાં પુરવતું પુણ્ય,
 ભિતર નિજ વૃત્તિ વળાએ ॥ અલખ.
 હારે એ તો પડતર છે ભૂમિછેક,
 ગિચાં ઝુંડ ઝાંડીનાં લહે ॥ અલખ.
 હારે બહુ કાળથી બાઝીયાં ઝુંડ.
 સમુળાં ઉખેડી નંખાએ ॥ અલખ.
 હારે પડ્યા વળિ મળ પુનઃ પ્રયંડ,
 ખસેડ્યા દહતા ધરાએ ॥ અલખ.
 હારે ઘટ તિમિરમાં કણથી એમ,
 મારગ નિજ શુદ્ધ કરાએ ॥ અલખ.
 હારે તવ ગુર ઉપદેશનો ઘંટ,
 શુણી જીવ સાવધ થાએ ॥ અલખ.
 હારે સદ્ બુદ્ધિનો પડતાં પ્રકાશ,
 ગુહા તહિં ગ્રુપત જણાએ ॥ અલખ.
 હારે બધું નિડર ને કરતાં પ્રવેશ,
 પરમ ગુર તહિં ઉભરાએ ॥ અલખ

હારે શુભ ઉજવળ મુરતી રચીર,
 ઝળળ ઝળકે મધ્ય માંહે ॥ અલખ.
 હારે જોત જોતાં અલોપ તે થાય,
 ગઈ ગુફા મુરતિ તે ક્યાંહે ॥ અલખ.
 હારે એક વિના નથી કંઈ અન્ય,
 સ્વરૂપ સિદ્ધ આપ સુદાએ ॥ અલખ.

૫૬ (ભોગીઓ)

ખીજ જળ માંહી ગુપત નિવાસે,
 જળે અંકુરી કમળ વિકાસે ॥ ટેક.
 બેદિ જળને ઉપર તેજ આવે, ભોગી ભ્રમરનું મન હરખાવે,
 જળ વણ નહિં કમળ વિલાસે ॥ ખીજ.
 સ્યામ ગગને સુધાનિધી ખીલે, તેનું અમૃત આપધી ઝીલે,
 જીવ ઝંપતાં તાપ વિનાશે ॥ ખીજ.
 કાળી પુરવ દિશા અધકારી, તહિં પ્રગટે સુરજ તમહારી,
 જગ ચક્ષુ એ ભાસ્કર ભાસે ॥ ખીજ.
 ઘટ વાદળ દળ વિકરાળાં, તહિં વિજળી કરે ચમકારા.
 મેઘ ત્રિહિન ન વિજળી પ્રકાશે ॥ ખીજ.
 રૂડું મંદિર તમથી છવાએ, કંઈ વસ્તુ પિછાતી ન જાએ,
 પ્રગટે તહિં દિપક ઉજાસે ॥ ખીજ.
 માયા અશાન જલિં જલિં હોએ, તહિં ઝળહળ જયોતિ ન રહોએ,
 જયોત ઝળકતાં અય સહુ નાશે ॥ ખીજ.

તમેમય વિટલાઇ અંધારે, જિવ શિદને હિમ્મત તુંજ હારે,
રવિ કિરણ ઉદય અહિં થારો ॥ ખીજ.
નિજ સ્વરૂપ ને વીર્ય વિચારે, અતી ધીરજ અંતર ધારે,
તરી તિમિર સમુદ્ર તે જાશે ॥ ખીજ.

પદ.

જો જો જીવ તું અંતર માંહે, રચના અદ્ભુત તહીં સુદાએ ॥ ૧૬
સુરજ શશી ને ગૃહ નક્ષત્રો, તારા અગણિત ચળકે,
પૃથ્વી પાણી પાવક પ્રગટયા, પવન ગગનમાં ખળકે ॥ જો જો.
પર્વત ગુફા સાગર સરિતા, વનસ્પતિ રહી ખીલી,
કીટ પતંગો પશુ પંખિડાં, લીલા પેખ રસીલી ॥ જો જો.
વિષવિધ જાતી માનવની લાં, મોહે મસ્ત ફરે છે,
અગણ્ય જીવ લાં જન્મ પામતા, જીવો અગણ્ય મરે છે ॥ જો જો.
દેવ દાનવો મુનિ મહાત્મા, રૂપી અને અરૂપી,
નાનકડાં અંતરની માંહે, વિશ્વ રહ્યું છે છૂપી ॥ જો જો.
જો અવકાર જણાએ તે તો, છે અંતરની છાયા,
છાયા સંકુને મનાવી સાચી, નિલ જળે છે માયા ॥ જો જો.
ખલાંડે તેવું પિંડાંડે, પિંડાંડે ખલાંડે,
પોકારી પોકારીને એ, કહ્યું વેદના કાંડે ॥ જો જો.
સોય અમ્રના સરખું બિંદુ, ઝળકે ઝળકળ જ્યોતિ,
વિસ્તરતાં તે અનંત, સુરતિ, આપ પશું લાં ખોતી ॥ જો જો.
અનેક ખલાંડો પિંડાંડો, બિંદુ મહિ સમાયા,

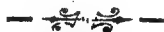
આણુ પરમાણુ અણાંડોમાં, ઝગહળ ત્રિંદુ જણાયાં ॥ જો જો.
 તેમજ પિંડાંડે અણાંડો, જોતાં દર્શન થાએ,
 પિંડાંડે જ્યોતિ ત્રિંદુની, ઝળકી રહી સદાએ ॥ જો જો.
 એમ વિલોકીને પોતાનું, સ્વરૂપ સાચું સમજો,
 સત્વર એ સમજીને નિશ્ચયિન, નિગ્મનંદમાં રમજો ॥ જો જો.

ગઝલની રાહ.

દીધું મેં મન દહ દીધું, હરી ચરણે શરણુ લીધું,
 ધુણું પાદાબ્જ મધુ પાની, હવે દરકાર મને શાની.
 જગતને જોઈ છે ભુડી, નયન રંગો, ગયા ઉડી,
 મોંટી મર્તી મૂળ અભિમાની, હવે દરકાર મને શાની.
 સકલ સંસાર કરતા મન, ગયું તે નેરણું છે શુન્ય,
 અમણુ છે સર્વ પીછાની, હવે દરકાર મને શાની.
 ઉપાધી કેરું, કારણુ જે, સકળ બધા બાજુ ધારણુ જે,
 કારણુની છે ન નીશાણી, હવે દરકાર મને શાની.
 કહો જગ જેમ તે ચાહે, નથી દીલ તો પછી ત્યાંહે,
 જઈ કરશે શું જગવાણી, હવે દરકાર મને શાની,
 હવે તે ચોર શું લૂંટશે, નથી કઈ ત્યાં કશું ખુટશે.
 લીધી ફકીરી, ફડી માની, હવે દરકાર મને શાની.
 રીપુના ફેડીઆં થાણાં, નથી ઠરવાજ ઠેકાણાં.
 કવણુ કરશે મને હાની, હવે દરકાર મને શાની,
 જતી મુની જે સદા જોતે, પયોધી પ્રેમનો પોતે.
 પરં જે અલ્લ કહે શાની, હવે દરકાર મને શાની.

પૂરણ ભરપૂર છે પ્રેમ, જીભનો જ્યાં નથી બહેમ,
જુદાઈની ન એધાણી, હવે દરકાર મને શાની,
સદા જ્યાં એક રાજે છે, સદા સુર એક ગાજે છે.
રહે ત્યાં જીવ મસ્તાની, હવે દરકાર મને શાની.

જીવણા છંદ.

જિવન જીવન અલ્યા શું કરી તું રહ્યો, જિવનમાં મોહ પામી અપાર,
જિવન સાચું કિયું, સમજ તેની તને, જાણજે કે નથીરે લગાર.
જિવન જે જીવું ત્યાં, કંપલાવી પડ્યો, હાંસભર નીશદિન ત્યાં મર્યો છે,
કરિ કુતર્કો જીવું જાંઝવાનાં જળે, ગગનમાં મ્હેલ મોટા રચ્યો છે,
જિવન સાચું અલ્યા, આપ સમજી રહ્યો, તે નયિ જિવન પણ જાણુ મર્ણ,
પંચ ભૌતિક તથા, પિંડ જડ સું જડ્યો, રહિત ચેતન તણું લીધું શર્ણ.
જોડું પૃથ્વી વિશે, જઈ પડ્યું, ઢગવળ્યા, માટીના, શીંગતી અણિજ મિજની,
તિમિરમાં કુલીઓ, સ્વરૂપને ભૂલિઓ, દિવસ વીતી પડી ઘોર રજની.
પૃથક પરમાણુઓ, થાય, પદ્મટાય છે, પણ પળે પ્રકૃતિ પિંડ પુતળી.
કાળ વિકરાળ દુકાળિઓ ફાળથી, મૂકતો મૂખમાં રૂપ મસળી,
એમ મૃત્યુ અલ્યા પણ પળે થાય છે, ગાય છે રૂપિ મુની તત્ત્વ જ્ઞાની.
મોહિ સુવર્ણ સમ આશ્વથી ધાય છે, જોઈ પડછાયને વસ્તુ માની,
જાગૃતિ તેજ નિદ્રાખરે જાણુ જે, જાણુ નિદ્રા ખરી જાગૃતિ છે.
જ્ઞાન જે જાણુતો તેજ અજ્ઞાન છે, થાય અજ્ઞાન તો જ્ઞાન પ્રીછે.
જિવનતો પ્રથમથી, છે અખંડિત સદા, એક સૂત્રે મણી અગણ્ય પ્રોયાં.
સૂત્રને ત્યાગિ મન, માંડિયું મણિ મહી, ચિત્તના ગૂણ તત્કાળ જોયા,
પરમ સૌંદર્યને પ્રેમ મય સૃષ્ટિના, વિવિધ વિલાસ બહુ સુખદાઈ.

રમણ કરતો હતો, પ્રથમ તે આજરે, સુપન વત ક્યાં ગયા છે છુપાઈ,
સ્વપ્નવત સર્વ સંસાર વ્યવહારને, તે ખરા તૂળને ખૂબ લાગે.
નહિ લહે લેશ તું, સ્થિતિ જગત વિશે, જે બનાવો બને તૂજ આગે,
મરણ પામ્યા વિના જિવનની જીકિતને, જરૂર નહિ જોગવાએ જરાય.
પીંજરામાં પુર્યો હંસ પરતંત્ર છે, ગગનમાં કેમ તેથી ઉડાય,
નિર્વિકારી, નિરાકારિ આનંદમય, જિવન જે એક સતંત્ર વ્યાપ્યું.
પૂર્ણ પત્રિત જે પામવા પરિશ્રમે જોગિએ ચિત્ત છે નીજ આપ્યું,
ખોયું તે ખોયુંરે, જિવન તે ખોયુંરે, જીવન જીવન હવે શું જલ્પે.
ગગનના નગરવત, ક્ષણિક સંસારમાં, સૂખને શોધવા વ્યથે તલ્પે,
જૂલ્હી સંસારને, સમર કિરતારને, પરમ ગુરૂ અંતરે જે વિરાજે,
તેજ સદ્ગુણિના સુરંજના કિરણથી પ્રેરશે શક્તિ તુજ હીત કાજે.
જામ જુડા ભાગશે, નીંદ્રી જગશે લાગશે નવિન અનુભવ અધારે,
ચેતરે ચેત તું મુરખ જિવડા હજી, જિવન જોવાની છે, હોંમત જ્યારે.

પદ (રખતો.)

જિવ આસપાસ નિહાળિને, અજ્ઞાન માંડી તું રસ્યો,
તું પૂછિમાના ચંદ્રને, આ દુષ્ટ રાહુએ ઝર્યો ॥ ટેક.
હું કોણ છું ? હું કોણ છું ? તે જણવા આતૂર તું,
બહુ શોધ માંડી તેં તથાપી, ચૂકિઓ છે ચતુર તું ॥ જિવ.
જાએ દ્વિમાલય શિખર વાસી, ઉતરતો નીચે ગયો,
નવ નવી ન્યાણી જૂમિકાઓ, મોહિ તેમાં લિન થયો ॥ જિવ.
તેમાં પ્રવેશી તું રહ્યો, આ તેજ હું છું માનતો,
હોસી ઉપાધિ રાજિ અધ, નધિ વિમ્મકારી જાણતો ॥ જિવ.

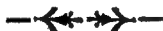
નીચે વળી બીજું નિહાળી, ચિત અતી વિમાસતો,
 આ પથ હૃદય શું હું ખરે, તેમાં પછી પ્રવેશતો ॥ જિવ.
 અહિ એક ઉપર મિજને, વળિ અન્ય પથ અહિ છે ઘણી,
 એ સર્વ કારાગૃહ કહિન, રૂપે રહી તુજને બંધી ॥ જિવ.
 સોપાન પંક્તિ ઉતરતાં, અંતે તું સ્થૂળમાં ઉતરે,
 સહવાસથી પછિ માનતો, આ સ્થૂળ હું પોતે ખરે ॥ જિવ.
 ભુલ્યો અલ્યા તું એમ ભુલ્યો, ભોંયરામાં છે પડ્યો,
 આનંદ ધન તન કષ્ટ મનમાં, માનિ સાચું તું રડ્યો ॥ જિવ.
 ગુણવંતિ એ ઉપાધિને, વિમાસિ જોની અંતરે,
 કેવળ વિરોધી નિર્ગુણો તું, કેમ એ હોએ ખરે ॥ જિવ.
 તું છાં જોને છાંડજે, સહુ છાંડજે ઉલટા કમે,
 ચડવા એ રિધિ ધૈર્ય હોમન, ખાંતથી મચજે શ્રમે ॥ જિવ.
 જે જો નહીં તે તું નથી, નહિ જોય તું તે તુંજ છે,
 કર ખોજ અંતરમાં તહીં, અદ્ભૂત જ્યોતિ પૂંજ છે ॥ જિવ

હરીગીત છંદ.

સુંદર સલીલા, સોલ્ય, સલિતા જળ સ્વરૂપ જણાય છે,
 જળમાં ક્ષણિક તરંગ અગણિત, થાય તરત સમાય છે;
 વહિ જાય ચંચળ એ તરંગિણિ, સ્થિર નથી પણ એક તે,
 પલટાય છે રૂપ એમ પણપણ, તોય કહિં નહિ તેજ તે. ૧
 અગ્નીથી નિસર્ગો ધુમ્ર કેરો, સ્તંભ જોએ જે ચડે,
 સ્થિર કો અવસ્થા પણ નથી, ભમતી નવી ધુમ્ર રજ વડે;

નથિ સ્તબ તેનો તેજ પણુ, તે એક રૂપ દેખાય છે,
 પલટેછ પણ પણ સ્વસ્થિતી, વળિ વાયરા જે વાય છે. ૨
 અતિ તિવ્ર વેગે ભ્રમણ કરતાં, નિત્ય સુરજ મંડળે,
 અવકાશના સંભોગમાં, અચળિત અવસ્થા કો કળે;
 સ્થિરતા અને રૂપ એકતા, જોતાં જણાએ છે જગે,
 ભ્રમણા બુડી એ જણવી, માયા મનુષ્યોને દગે. ૩
 જિવ જો વિચારી એમ તું, છે જિવન ચંચળ તાયરં,
 પણ એક દરતી કો સ્થિતિ નહિં, લહિશ શું ત્યાં માયરં;
 સ્થુળ શરિર જેને મોહિ મોહિ, બહુ પ્રયત્ને પોષતો,
 તેની ગતી પણુ એજ છે, વળિ તેમ સદગા કોષ તો. ૪
 કોનાં હવે સાચાં કહો, સ્નેહી સગાં બંડારે,
 છે અજન્મ માયાનો અરે, આ ખેલ વિસ્મયકારે;
 આ જિવન તે ક્ષણિક બનાવો, એક તે જોનાર છે,
 અવિનાશિ અવ્યય સતત સત્, મન બુદ્ધિથી જે પાર છે. ૫
 તું ખોજ કર તે કાણુ છે, છે શક્તિ શીરી તે તણી,
 તે તૂંજ છે તે તૂંજ છે, શક્તી અનંતોનો ધણી;
 સરવે મહી તે તૂંજ વિલસે, સરવ વિલસે તૂંજમાં,
 અનન્ય છે તું એક રે, નીમગ્ન થા તે હુંજમાં. ૬

૫૬.

ઉદય ઉદય લહું, સુરજનો સામે.

નવિન જિવન સહુ, જગત આ પામે ॥ ઉદય.

સુરજ સરખાં, ફિરજ સદત્ત, પ્રસરી વળ્યાં છે, અદિં સર્વ તા ઉદય,

સહસ્ર શીર્ષા, સહસ્ર લોચન, સહસ્ર બાહુ, અંતર રોચન ॥ ઉદય.
 જ્યમ જ્યમ તપતું જ્યોતિ પ્રતાપી, જાગૃતિ વધતીત્યમ જગ વ્યાપી ઉદય.
 પ્રટનિ કેરા વેગી પ્રવાહે, વિસરી વિવેકને, શ્રવ ધસડાએ ॥ ઉદય.
 પ્રતાપ મોટા વિશ્વપતીનો દર્શાવે દીવશ, સૃષ્ટિ કૃતિનો ॥ ઉદય.
 ક્રમે પ્રવૃત્તિ બંધ પડે છે, નિવૃત્તનીશા આવી અડે છે ॥ ઉદય.
 લીન નિદ્રામાં જિવ સહુ થાએ, ચિસ્મૃતિ સંધે, પુરણ છવાએ ॥ ઉદય.
 વિશ્રાંતિ શાંતિનો, સમય નિશ્ચા છે, જ્યોતિ સ્પર્શી રૂપશિતળ પ્રકાશે ॥ ઉદય.
 સૃષ્ટિ પ્રત્યય ને એ ગિયરે છે, ચક્ર નિરંતર એમ ફરે છે ॥ ઉદય.
 અકળ લીલાતુલ્ય સમરથ શંકર, કથન કરે કયમ અલ્પ હું કિંકર ॥ ઉદય.
 જમણુ એ ભારી, બહુ દુઃખકારી, લેજે લેજે હર, મુજને ઉગારી ॥ ઉદય.

અંપરવકત્ર વૃત.

હરપદ સુખદા સદા રમરો, અવર બધું દુર દીક્ષથી કરો.
 સમરણુ ભુતનું ગણો વૃથા, પળ વિતિ તે નહિ થાય અન્યથા. ૧
 ચપળ સમયમાં વિમોહશો, પવનસમા, વહિ કયાં તમે જશો.
 વળગિ મમતમાં પ્રસંગને, સુખ દુખના નિરખો છ રંગને. ૨
 સ્થિતિ નવ નવિમાં રચ્યેતના, અનુભવથી પ્રગટે પ્રકંપના,
 ભુત ભવિષ દિશે સિમાવના, સમય બિજો મન કેરિ કલ્પના. ૩
 નિમિષ નિમિષને ગણી જતી, નથિ ટકતી અતિ વેગની ગતી,
 ક્ષણિક ઉચરતાં કહી પળી, ગુપત લણી ભુતમાં ગદ્દ બળી. ૪
 અકળિન રૂપ એ બધે છળે, અમિત થતા બહુ શ્રવ ભૂતળે,
 નહિ જરિ ટકતી નીમવને, સત સમજી જિવ મર્ષા રે બને. ૫
 સમય વરતનો પછી કરો, ભુક્ષવણિમાં કયમ સુઘરે દસો,

વિપત ભુતતણી વિસારવી, ભવિષ ભણી નિજ દૃષ્ટિ વાળવી. ૬
 સ્વરૂપ સમયનું ખરું લહે, અચળ ચિતે નિત નિરુદ્ધ રહે,
 મરમ ભુત તણો, જુઓ કળી, ત્રિધિ કૃતિઓ કમ માંછ સાંકળી. ૭
 કૃતિ ભવિષ મહી યશે યથા, અનુસરતો દિપશે સમે તથા,
 મરમ પરમ એ ધરો ઉરે, અસ તતજી સતમાં રહે। તુરે. ૮
 વસતિ અચળતા સદા જહીં, ખરું સત છે સમજે સદાતહીં,
 ન કૃતિ, ન ગનિત્યાં વિનાશની, સમિ ઉરમી તહિં સર્વ શ્વાસની ૯
 શિવ ચરણ સદા પ્રશાંત છે, જહિં કંઈ કર્મ તણી ન શ્રાંત છે
 નથિ ભુત હમણા નથી પડે, સમય સદા અવિકારિ એક છે. ૧૦
 શરણુ સુખદ એ ગ્રહો સદા, સત સતએ નહિ અન્ય ને લહું,
 જિવન ખરું તહીં પમાય છે, સતત અખંડિત કાળ છાય છે. ૧૧

મન વિશે.

પદ (ખિહાગ)

મન જીતે જગ જીત, એ છે પરમ વીતનું વીત ॥ ટેક.
સમય સિમા ને સર્ગ પ્રલયનું, કારણ ચંચળ ચીત ॥ મન.
સ્પંદન મહિંથી ઉરમી ઉછળે, વિશ્વ વ્યક્તિની રીત ॥ મન.
સ્વરૂપ ભુક્તી, જુડી માયામાં, ત્રિપત વેઠવી નીત ॥ મન.
મન્મથ માર્યો, થયા ન શિવજી, લીલા મહિ મોહીત ॥ મન.
શાંતિ: સેવન કર શિવ સમરી, ધરી આત્મામાં પ્રીત ॥ મન.

પદ.

મનનો મરમાળો, મહિમા મહત્વનો માનો ॥ ટેક.
મનનો મહિમા છે બહુ મોટો, જો જો મનન કરીને,
અકળ સ્વરૂપ ને ગતિ ગહન છે, સમજો ફરી ફરીને ॥ મનનો.
નાનકડું ને શુન્ય જણાતું, વિશાળ વિશ્વ સમાવે,
વિના પાંખ અહ્યાં ફરીને પળમાં પાછું આવે ॥ મનનો.
માત બને એ તાત બને ને, બને પતિ સંતાન,
સગાં રનેહી સંસાર બને છે, વૃક્ષ પશુ નાદાન ॥ મનનો.
મન છે અહ્યા મન છે વિષ્ણુ, મન તે રૂદ્ર બાહ્યાએ,
વિવિધ રંગના વસ્ત્ર વિચિત્રે, બહુ રૂપી પરખાએ ॥ મનનો.
શશિ સુરજ ને ગ્રહ નક્ષત્રો, પંચ તત્ત્વ તે એ છે,
ઈંદ્રિ રહિત એ છતાં સદાએ, સકળ અનુભવ લે છે ॥ મનનો.
ઉત્પત્તિ સ્થિતિ સંહારજ, દેશ કાળ પરિમાણ,
એની સ્ફુરણા માંહી સધાળું, સમાય સર્વ નિદાન ॥ મનનો.

નર કે નારી નથી રૂપારૂપ, એ ગોશં એ કાળું,
જડ ચૈતન્ય ઉભયને જોડે, અદ્ભુત શક્તિવાળું ॥ મનનો.
જન્મ મરણ ને બંધન મુક્તિ, સહુ એને આધારે,
મન તે બિન્ન નથી આત્માથી, તેજ તરે ને તારે ॥ મનનો.

૫૬.

મન ચપળ પવન સમ ધાએં,
ફરિ ફરિ મથન હું પ્રયત્ન કરું પણ, નહિ નવલેશ ધરાએ ॥ મન.
વિચરત વિધવિધ અતિ દુર નગરે,
નવિન રંગ ને રચના રમણિક, લહિને મુખ મલકાએ ॥ મન.
વિપુલ સંજિત ભય કર બહુ સાગર,
વિધન રહિત તે સહજ ત્વરાએ, તારણ વણ તરિ જાએ ॥ મન.
વિજન વિપિન ગિરિ ગુપત ગજ્જરે,
પશુ જિવ જાંતુ નહિ ગૈણુકારી, ફરત નિડર નિશાએ ॥ મન.
ગગન ઊંચે રવિ શશિ નક્ષત્રાં,
સ્વરગ મૃત્યુ પાતાળ તેધિ પર, અવર લોકમાં જાએ ॥ મન.
ચપળ અતી ચપળા પણ તેથી,
ધરત અધિક તે નિશ્ચયિન ગતિને, કૃતિ કદિ નહિ સમજાએ ॥ મન.
જોય સકળ રથળ એકજ સત્તા,
ગુપત મધુર ને ચિતહર સંધે, એકજ નાદ મુહાએ ॥ મન.
વશ વરતત મન એ સત્તાને,
પરમ શક્તિ વશ મહિમા તેના, કયમ લહું નહિ વરણાએ ॥ મન.

સૃષ્ટિ લીલા વિશે.

ગ્રીષ્મ રૂપનું વર્ણન.

પ્રચંડ ગ્રીષ્મે તપનો રૂવિરે, પ્રવેદથી વ્યાકુળતા હવિરે ॥
 વસ્ત્રો અનીશે દુષ્પદાઇ લાગે, તેને તનેથી જન તર્ત લાગે ॥
 રે એક વસ્ત્રે ગભરાટ થાયે, શું પંથ કોયે જીવ ના પિડાએ ॥
 કંઠાળનો કોપથી સુત જીવ, વિમુક્ત કોયે જીવ સોહ શિવ ॥
 છે ચક્રવર્તિ જયમ કોઇ રાય, કારાગૃહે તસ્કર તે ગણાય ॥
 સાચું સદા શુદ્ધ સ્વરૂપ શોધે, વસ્તુ રચે શું સુખ જોહ રોધે ॥
 વિરક્તિ તેથી જન નિત્ય મચ્છે, ના અન્ય કર્મે નિજ હીત પ્રીછે ॥
 સંસારના મારગ માંહિં હીડે, તેને સદા તાપ અપાર પીડે ॥
 છે પંથ લાંબો ધરિ ધૈર્ય હામ, પાંથી પજે છે કરતો મુકામ ॥
 અધ્યાત્મ માર્ગે, જયમ જીવ કોઈ, થેભેછ દિક્ષા સ્થળયેઝ્ય જોઇ ॥
 પાંથી તૃપા પુષ્કળથી પિડાએ, અંખી રહે છે જળને સદાએ ॥
 પથે પ્રવાસી નહિ પાણિ પામે, તે શક્તિ હીણા થઈને વિરામે ॥
 પાદે તપી છે નૃષ્ટિવ પ્રચંડ, છે મસ્તકે મારણ મારતંડ ॥
 જવાળા ઉડે છે બહુ ચાર પાસે, પાંથી અરણ્યે કહિં કેમ ન્હાસે ॥
 પાણી વિના પ્રાણુ રમે પડેરે, જગાશયો ના નજરે જડેરે ॥
 એવે રિજે છે મૃગ વારિ જોઇ, જીહું જણાતાં વણિ આશ જોઇ ॥
 સંસારમાં જેમ અલીક આશે, જીવે વૃથા મોહિન નિત્ય ધાશે ॥

તાપે મિટે અમૃત સત્ય બોધે, ધુર્તો ગુરુને જન વ્યર્થ શોધે ॥
 આ પંચ ભૂતાત્મક પૃથ્વી વિશે, વ્યાપીત વન્હિ જ્યમ એક દિશે ॥
 વાયુ તણી દહેર નથી લગારે, વન્હી ખરે વાયુ થયો વિકારે ॥
 સેવેછ પાંખી ગતિહીન માળા, નિર્વિય દીશે પથુ વિકરાળાં ॥
 પડી રહ્યો વ્યાધ નદી કિનારે, હિંસાની ભીતી નથી લેશ ત્યારે ॥
 બેરીંગ રેતે થઇ શક્તિ હીણુ, પડ્યો ન લેખે જિવ જંતુદીન ॥
 મયૂર છે ઉપર વૃક્ષ સાખે, નીચે રહ્યો સર્પજ ભીતિ પાખે ॥
 દેહો જદા દુઃખથી કક્ષાંત થાય, દુર્વૃત્તિ વેરી તવ વિસરાય ॥
 જળાશયો ભેંસ સદાય સેવી, કાળી રિજે કાદવથી પચેલી ॥
 વૃક્ષો થયાં ખિંત ન પત્ર હાલે, જો વારિનું તત્ત્વ જતું વરાળે ॥
 કર્મોય છે કુંજિ વનસ્પતિઓ, દુઃખથી જેવી નખળી મનિઓ ॥
 આકર્ષિ લે છે રવિ તત્ત્વ તાપે, કૃશાંગિ રૂડી સલિના વિલાપે ॥
 જળાશયો કર્કશ તે કરે છે, શ્રવે નિવાસી તદ્દી મરે છે ॥
 પશ્ચાદી ખીખાં ફરતાં નિરાશે, ચિંતા તુરાં છે શું હવેજ થાશે ॥
 છે પર્વતો નિશ્ચળ ને યશસ્વિ, શોભે મહા ભવ્ય રૂપે તપસ્વિ ॥
 છે હારની પાછળ હાર લાગી, ભેયું મળ્યું મંડળ હોય લાગી ॥
 બેડા સીંધા આમ્રન એક વાળી, દીશે ક્રિયા દેહની સર્વ ટાળી ॥
 તેને નથી આશનું જ્ઞાન લેશ, જોતાં રહ્યાં કેવળ નળ વેશ ॥
 હંડા ચીરાઓ તહીં જે જણાતા, ખાડા પડ્યા માંસ તને ખચાતાં ॥
 ચિંતા નથી વૃક્ષ ઉગે શરીરે, કપ્પડો રતુનાં ન ગળે જરીરે ॥
 લાંબા તપે કર્કશ દેહ હોય, શું ધુંસરું સ્થામ શરીર રહોય ॥
 મધ્યે નભે સૂર્ય લસે પ્રનાથી, બૂમંડળે તેજ મયુંછ વ્યાપી ॥
 તે તેજથી પર્વત વિંટલાયા, શોભે શકે ઓજ તપસ્વિ કાયા ॥

દેહે ચઢે છે પશુ ભીતી છાંડી, છે આશ આરો મળશે અગાડી ॥
 આસે નહીં જે રહિ સાવધાન, નીચે પડે છે લપસી નિદાન ॥
 સાંજે સવારે રિજિ સૂર્ય એને, કરે સુવર્ણ નથિ જન તેને ॥
 ખાંધે ધરી કામળ ડાંગ હાથે, મેષો અજનુ, લઈ વંદ સાથે ॥
 જાંચો રખારી વન વિચરે છે, જીભો રહે તે પશુઓ ફરે છે ॥
 તટસ્થ છે અંતર્યામિ જેમ, પ્રજા સ્વતંત્ર વરતેછ તેમ ॥
 એકુત જે ખાતર નિલ જાંખે, ક્ષેત્રે પશુને દઈ દામ રાખે ॥
 એસે નિશિથે તદ્દિ તે નિરાંત, જાણે મળી બેગી પશુ જમાત ॥
 પ્રાણી પિડાજે અતિશે કરે છે, પ્રભુજી તેનાં બળને હરે છે ॥
 નિઃશબ્દ રૂદેથી રૂદન જાડે, તે શાપ રૂપે વલગેછ પૂડે ॥
 સહઅ રસ્મિ બહુ જે પ્રતાપી, તેને ફળે એમ જિવો વિલાપી ॥
 ધીરે ધટે છે રવિ તેજ હાવે, જાંચેથી તે છેક નિચેજ આવે ॥
 એ દિવ્ય મૂર્તિતણિ એ ગતા છે, શું તેની? જેની અહિં દુર્ભતી છે ॥
 અધ્યાન્હ મીટે રવિ ઉતરે છે, ધીરે ધીરે તાપ બધે ટળે છે ॥
 ઉદયોગિ છે ગામડિઆ ચક્રલા, વીરામતા તે સમિસાંજ વેળા ॥
 પંખી પશુ આજસ સર્વ છાંડી, સ્વકર્મ માંહી મચનાં અગાડી ॥
 સૂર્યાસ્તથી શીનગતા પ્રસારે, ઉત્સાહ વર્તે વન માંહી બારે ॥
 ગાજી ઉડ્યું કાનન કલ્કલાણે, બીની અતિ પામતી હોય જાણે ॥
 વાયૂની દહેરો લમ વાય ધીરે, શાંતિ જિવોને ઇચ્છતી શરીરે ॥
 પંખી સમૂહો ક્ષણકંડિરાવે, વૃક્ષે જઈ વૃક્ષ ધટા ગમ્મવે ॥
 પ્રસન્ન તે શું સુરના અલાપે, ધૂણાવતાં મસ્તક તાલ આપે ॥
 જ્યાં ગામનું પાદર છે રસાલ, એમાં મળે ત્યાં રમતાંજ જાણ ॥
 છાયું તરે ત્યાં વડનું વિશાળ, તેની ગુંથીને વડવાઈ જાણ ॥

કેા બાળ બેસે, અહીં ડાળ હાથે, શામે ઘટા વૃક્ષની છત્ર માથે ॥
 બે પાગ નીચે લટકી રહે છે, કેા સોજતી તે કરથી અહે છે ॥
 હાંચોળનો તે પગને ઉછાળી, કુદી દીયે છે હસી અન્ય તાળી ॥
 જીભો થયો જો અટ બેસનારો, ઉંચા સ્વહસ્તે, અધિ સુસ્ત ડાળો ॥
 ખોખા ભરી કેા ધુળને ઉછાળે, દોડે, પડે, કેા, ઉઠિ ચાક ટાળે ॥
 એવી રીતે સર્વ અઝા કરે છે, અંધારૂં થાતાં ધર તે ફરે છે ॥
 છે ગામનું ગોદર સુ રસાળ, ત્યાં વૃક્ષ ખીન્નું વડનું વિશાળ ॥
 ચોરો કિધો જ્યાં દીસતો રૂપાળો, આવી મળે જ્યાંહિ અનેક નાળો ॥
 બહેકા રહી છે અરણી સુવાસે, પ્રતપ્ત વૃત્તિ સુખી તૃપ્ત થાશે ॥
 ભોગા નચિતે તહિં થાય ભોક, વિસારતા ત્યાં શ્રમ કાંઈ શોક ॥
 દેવાક્ષયે નીકટ કેા મળે છે, ત્યાં દેવનાં કીર્તનમાં બળે છે ॥
 પૂજારી ત્યાં આરતિને ઉતારે, ઘંટા ધુમે નોખત નાદ ભારે ॥
 સુગંધ ધુપો કરપુર ફેરી, સર્વત્ર ફેલાઈ રહી ભગેરી ॥
 બાવીક ભકતો કંઈ તાળિ પાડે, વાજ્ર ખીજાં જન કેા વગડે ॥
 જિંચા સુરેથી જય દેવનો તે, ઉચ્ચારી આનંદ સ્વરૂપ પોતે ॥
 એ શૂભ નાદો દુર વિસ્તરે છે, પ્રવાસીઓનાં ચીતમાં ફરે છે ॥
 તારા ઝખૂકે શશીબોમ ખીલે, ઝરે અમી તે જગ સર્વ ઝીલે ॥
 છે બોમ ઉચે નીલ નીમંલુરે, તારા હીરાની કણ્ઠીકા જીલુરે ॥
 બૂલ્યો ખરે સાચું હવે જણાય, કેા દીવ્ય શક્તી ગગને સુદાય ॥
 કેા ચંદ્ર ખૂખી મધુરું હસે છે, અગણ્ય તારા નયનો લસે છે ॥
 શન્તિ પ્રદાઈ નિલ વસ્ત્ર ધારી, આવી કૃપાળુ જીવ દુઃખ હારી ॥
 આ જગતની એ જનુની કહી છે, પુત્રી રૂપે દેહ બધી રહી છે ॥
 પ્રેમાર્દ્ર તે પીડ અમની જાણી, પોતે પધારી રહી વિશ્વ રાણી ॥

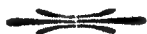
ખુદી વળી કામળ જ્યાં પ્રકાશે, ત્રીવિધ તાપો તહિં શાન્ત થાશે ॥
 પુરાણ રામાયણની કથાએ, પ્રસન્ન ભક્તો બંજનો ગવાએ ॥
 પામેછ શાન્તિ સહુ એણીપેર, નિદ્રા લીએ છે. જાં નિજ ઘેર ॥
 સાદું ભણું જીવન એ ગળાએ, ઉપાધિએ ના મનડું વિધાએ ॥
 વિશુદ્ધ વાતા વરણે વિટેલો, ભક્તીથી આમીક નથી ચુકેલો ॥
 ત્યાં દિવ્ય સત્તા સધળે પ્રકાશે, તેની ઝમ્મી અંતરમાં છપાશે ॥
 વ્યક્તિ બધી જ્યાં હરિ ગુણ ગાએ, નાસ્તીકતાથી નહિં ત્યાં દરાય ॥
 એ દિવ્ય વેણુ નહિં સંભળાએ. મોટાં વિદ્વાસી નગરોની માંહે ॥
 ઘોંઘાટ ભારી તહિં તો મચ્યો છે, સદાય દિંસારવ ત્યાં પચ્યો છે ॥
 હોમાય જંતુ જીવ તો અનેક, ને હોમ ધુમ્મો ધટ જાય છેક ॥
 દુર્ગંધ વાતા વરણે જીવત પવિત્ર વ્યક્તિ દરશે શું ત્યાંહી ॥
 મોટા જનો જે નગરે વસંતા, લક્ષ્મી વડે જે જગમાં લસંતા, ॥
 લક્ષ્મીની વૃદ્ધિ મહીં છેક લીન, વિચારમાં પ્રવૃત્ત નીશદીન. ॥
 ઉપાધિની ના ગણના ગણાય, છે વ્યગ્રચિ-તે સ્થિરતા ન કાંચ, ॥
 તે દેહને તત્ત્વ ખરું પિછાણે, તેનું જીવું જીવન સાચું માણે. ॥
 ના અંતરે દૃષ્ટિ કરે કદાપી, સદા વિકારી સ્થૂળ માંદિં થાપી, ॥
 તાપે પુરાં તે અકળાઇ જતા, દાસો પ્રતી તો ખુબ ખીજવાના. ॥
 પંખા તમે જોરથી ના ચલાવો, બકારતા આળસુ કેમ થાઓ, ॥
 સેવે પદ્મજો જમિને અગોરે, નિદ્રા થનાં તે પછિ ખૂબ ઘોરે. ॥
 ઊંઘી ઊઠી આળસ નીજ મોડે, પાણી બળી ચંચળ ચક્ષુ દોડે, ॥
 આઇસ અઇસ કરીને પુકારે, મિશ્રીત હંડુ પય તે પિનારે ॥
 ધીરે મિઠાં સર્જત પાન થાએ, ઝંપે ન તોએ જિવ તો જરાએ ॥
 થાએ રવી ઊતરનો જહોરે, વાડીનીં તૈયારી થતી તહોરે ॥

છે લાડી, ગાડી, વળિ રૂડી વાડી, શું કામ છે વાર હવે લગાડી ॥
 ઝીણાં સુવાળાં પરિધાન ધારે, પત્નિ ગુંથાઇ શણગારમાં ॥
 કેશો સમારી ફૂલથી ગુંથે છે, ચાંદ્રો કપાળે કરિને ચુંથે છે ॥
 ફરી ફરી આરસીમાં જીએ છે, ચાંદ્રો તપાસી ફરિ તે લુહે છે ॥
 વિલંબ થાએ બહુ એણિ પેરે, અંતે રૂડાં બૂધણ વસ્ત્ર પહેરે ॥
 ગાડી મહી દંપતિ તો વિરાજે, ગાડી તણા ધંટ મધુર ગાજે ॥
 વાતો મિઠી તે હસિને કરે છે, શું નેહ છુપે નયનો ઝરે છે ॥
 વાડી મહી તે જઇ જનરે છે, સામા સદ્ સેવક સંચરે છે ॥
 શું બંગલાનો શણગાર શોભે, વિવિધ વસ્તુ મહિ મન લોભે ॥
 છે ટેબલો ને ખુરશી મહેલી, ભીંતે ઉંચે છે છબિઓ જડેલી ॥
 જાણે સજ્જા છબિ દીસતી શું, દંપતિ સામે કંઈ હીમતી શું ॥
 છે મૈત્ર્ય તોએ સમજવી જ્ઞાને, પૂછે ક્યાં છો અમ તુલ્ય જ્ઞાને? ॥
 જડાત્મ તો નિશ્ચય છું અમેરે, છે પ્રાણપ્રેયા જડમાં તમેરે ॥
 રાખી રૂડી ટેબલને સમારી, પુજો ફૂલથી લયતીજ બારી ॥
 દ્રાક્ષો ત્રિવીના ઝુમખા રસાળ, શોભાવતી ચાંદિની ચાંચ થાળ ॥
 નારંગિ, લીંચુ વળિ સંતરાએ, પાત્રો રૂપાનાં બહુ રંગિ છાએ ॥
 છે ફાળસાં કેરી સુગંધવાળી, આકર્ષિ લે છે ચિતને સકાળી ॥
 પુજો અને પત્ર વિવિધ રંગી, દીપાવતાં ત્યાં ફુલપાત્ર ચંગી ॥
 સીસા ધણા શર્ણતથી બરેલા, છે રંગબેરંગી તહીં મુકેલા ॥
 જોઇ વળે છે નર નારી તાંહી, વસ્ત્રો ઉતારે પછિ દુઃખદાઈ ॥
 બાગે બધે રહેલ કરે ફરી તે, જોડયાં જણાએ બહુ બાલ્ય પ્રીતે ॥
 લીલા તૂણા પાણિથી ઉછરેલાં, શોભી રહ્યાં કોમળ કોતરેલાં ॥
 જાણે સુવાળો જનનો ગલીએ, બીજાવિ શોભીત કિધો બગીચો ॥

વાંકાચુંકી ત્યાં જળનીક જાતી, છે પ્રકૃતિ સ્ત્રી તણી એક લાતી ॥
 વનસ્પતિઓ પયથી પ્રકુલ્લે, પુષ્પો ફોના જુમખાજ જૂલે ॥
 સાથે ફરે છે નર નાર ત્યાંહે, નિહાળી નેનો અતિ તૃપ્ત થાએ ॥
 વૃક્ષે વળી કો વિંટલાઇ વેલી, ન્યાળે મધુરં દસિ નાર પેલી ॥
 શું સ્વામિને તે સમજાવિ સાને, સુગી રહે છે મલકાતિ માને ॥
 પુષ્પો સુગંધી બહુ ચિત્ત હારી, તોડી કિયે કામળ હસ્ત નારી ॥
 આંતી મને તો મનમાં પડે છે, શું વેલિને વેલિ જઇ અડે છે ॥
 સન્માન તેનું કરવા વિચારે, સ્વમસ્તકે સ્ત્રી લઇ પુષ્પ ધારે ॥
 જાણે ખરી અંતરની હરીરે, જાણું અમણ્યો નહિં હું જરીરે ॥
 બેશે પંખી બાગ મહી નિરાંત, છે નીજ દેહે ખરિ ખૂબ ખાંત ॥
 દેશી વિદેશી બહુ રંગી છોડ, છે વૃક્ષ વેલી નયિ જેતી જોડ ॥
 શોભે કુંડાં રંગિત લાલ કાંધ, ખીજાં રૂપાળાં વળિ છે ચિનાઇ ॥
 તેની સુપંક્તિ, દિપતી મરોડ, જિભા રૂડા ચામર રૂપ છોડ ॥
 ફળે ફુલે શોભિત વેલ વૃક્ષ, આકર્ષતાં વિવિધ વર્ણ લક્ષ ॥
 વિદેશી પુષ્પો દિસતાં રૂપાળાં, છે એક ખામી ન સુગંધવાળાં ॥
 દેશી તણી છે અલિહારિ સંધે, શું મોહકારી સ્વરૂપે સુગંધે ॥
 રૂપે રૂપાળાં નહિ કોઇ રાજે, છુપા ગુણોનાં બહુ વ્યાધિ જાંજે ॥
 છે બાજનું રૂપ અનિ રૂપાળું, છે તુચ્છ જો બીતર તેનું કાળું ॥
 પુરી રહ્યા શીતળ શું પુઆરા, જાણે જિણી વર્ષાનિ મેઘ ધારા ॥
 આવી મળે ત્યાં વળિ મિત્ર કોઈ, પ્રસન્ન થાતા રચનાજ જોઇ ॥
 હાંસેશી ત્યાં ચર્જત તો પિવાય, મેવા તણા સ્વાદ લલા ચખાય ॥
 વાનો મહી ત્યાં સમિ સાંજ વીતે, જમે જમાડે જનને બજીતે ॥
 પાછા વળે છે પશ્ચિ સર્વ ઘેર, વ્યતીત થાએ દિન એણિ પેર ॥

જૂઠી અલી ઓ સ્થૂળ દેહ કાશી, મલીન દુર્ગંધિત ને વિકારી ॥
 કેવો કિધો છે વશ તે પતીને, સેવે સદા તે તુજ પ્રકૃતિને ॥
 તે મૂઠ મોહી તુજનેજ જોએ, પોતાપણું એમ વિશેષ જોએ ॥
 શેઠાણું મોટી બહુ જામ દાસી, રાજ બને સેવક આ લિજા શી ॥
 જે સ્થૂળ દેહે વળગી સદાએ, રહે બહુી તે બહુમા ઉપાએ ॥
 તે દેહનો આશ્રય શ્રેષ્ઠ જે છે, તેને કદી ના લવલેશ પ્રીછે ॥
 તે આત્મ હત્યા કરતા નરીરે, તેની બવિષ્યે મતિ શું ? હરીરે ॥
 આસક્ત છે લક્ષ્મિ વિશેજ જેઓ, તુને સ્મરે કયાં, જગ તાત તેઓ ॥
 પ્રવૃત્તિમાં જે જરિ ના વિરમે, તૃષ્ણા અનંતે નવ પાર પામે ॥
 તેને મળે ના અવકાશ ત્યારે, તારી બહુી દૃષ્ટિ કરેજ ક્યારે ॥
 જે મ્હેનતુ વર્ગ મહી મળૂર, ચિંતાતુર પોપણુ કાજ ઊર ॥
 તેને શત્રુઓ સરવે સમાન, કુડુંબનું રક્ષણ એક ધ્યાન ॥
 તે તાપને લેશ નહી ગણે છે, વૃત્તિ જુડી આળસની હણે છે ॥
 મીઠો અને અન્યજ કારખાને, છે વ્યાસ વન્દિ દવ જેમ રાને ॥
 પ્રવેદથી નીમળતા બિચારા, કામે મયે છે નિન તે અપારા ॥
 પંચામ્નિનું સેવન શું કરે છે, સ્વામી તણું હીત ચિતે ધરે છે ॥
 છે અગ્નિ અગ્નિ, વળિ અગ્નિ પૂડે, છે અગ્નિ પક્ષે, શિર અગ્નિ રૂડે ॥
 અગ્ની બધે એમ બધે બળે છે, તે તો સ્વધર્મથી નહીં ચળે છે ॥
 એ ઉત્તતિ માર્ગ મહીં વધે છે, સ્વધર્મનો નીયમ એ બધે છે ॥
 પ્રભુ લિલા ચિત્ર વિચિત્ર તારી, કળી શકે શું મતિ અદ્ય મારી ॥
 છે વ્યક્તિ લિન્નો ગણતી ન થાએ, રૂપો બધામાં જડતા જણાએ ॥
 સત્તા રહી એકજ સર્વ વીશે, તું અંતરે પ્રેરક એક દીશે ॥
 આશુ આશુએ તુજ છે પ્રતીમા, રંગો મુણે છે તદ્દપી અસીમા ॥

જૂતો તયી બિન્ન સદા કૃતી છે, અનેક માર્ગો જિવની ગતી છે ॥
 જ્યાં જ્યાં ફરી દષ્ટિ પ્રભુજી નાખું, ત્યાં ત્યાં બધે હું વૃજનેજ દાખું ॥
 જોતાં નહારું કંઈ ના જણાય, છે નેષ્ટ તેમાં પણ ગુણ કાંય ॥
 ચેષ્ટા બધીઓ ગુણની મણાય, ખૂબી બધા માંહિ કંઈ જણાય ॥
 છે બિન્નના આ સહુ કેમ ત્યારે, મૂઝાય છે મસ્તક એ વિચારે ॥
 તારા વિના અન્ય કશું નથીરે, અનાતમ શું કોણ શકે કથીરે ॥
 અભાવ ચૈતન્ય તણો રહેરે, જડાત્મ તેને ચતુરે કહેરે ॥
 ચૈતન્ય જ્યાં ત્યાં ભરપૂર બાસે, જડત્વ ત્યારે કહિરે સમાશે ॥
 જડત્વ જુહું નમુજું અસલ, કો સન્નિપાતે જ્યમ હોય બ્રાંત ॥
 ચૈતન્ય જ્યાં ત્યાં ભરપૂર બાસે, સૈંદર્ય સાચું નિત ત્યાં પ્રકાશે ॥
 સૈંદર્ય માંહી લિનતા થતારે, આનંદમાં મોહ મિટી જતારે ॥
 સાચું ચિદાનંદ સ્વરૂપ મારું, માણ્યા પછી અન્ય કશું વિચારું ॥

વર્ષાર્થ. (મંદકાંતા)

જંગલમાં જોગીરાજ.

આહા ભયે, ગગન સઘળું, ધોર કાળું છવાયું;
 અબો ફરું, સખળ યુથ આ, ક્યાં થઈ ભેગું ધાયું.
 સૂષી સારી, તીમીરમય, ના વસ્તુ સન્મુખ સુઝે;
 માયા મધ્યે મુરખ જીવડો, જેમ ના રૂપ જુઝે.
 એકાંતી હું. વન વીપુલમાં, પર્ણકુટીની માંહી,
 શું સંજોગો, નીત નવ નવા, આ વીલોહું હું આંહી.

વાયો વાયો, પંચ પવ । શું, પ્રુમ આ સુસનારે;
 પાડે પાડે, તરવર બલાં, કો ધણાં ધાટ વાટે,
 મોઝાં મોટાં, જળનીધી વિષે, જોરથી તે ઉછાળે,
 જાણે વેગે, ડુંગર અગણો, ધાય વીકાળ ફાળે.
 ધુ ધુ સ્ખન્દે અતુલ ભય શું, વીરતર્કુ છે ખગોળે;
 ઉંચે નીચે, પળ પળ જતાં, નાવ ગંભીર ડોલે.
 છોજો મોટી, ભીતર પડતાં, નાવમાં વ્યાધુ વારી;
 નાવીકાદી મનુષ્ય ખુડતાં, શું ઉઠે કીકીઆરી,
 સંસારે આ જ્યમ વીવીધ કુ, વાયરા પ્રુમ વાએ;
 મોટા મોટા, અમળ જીવડા, સેહેજમાં જોખમાએ.
 ધાવા લાગી, ચપળ વીજળી, ઉપરા આપરીરે;
 નાખે છે શું, નીજ વપુ રખે, વ્યોમને એ ચીરીરે.
 વસ્તુ સંધી, પ્રગટ પડતી, નીજ રૂપે ખગોળે;
 વેગે વ્યાપી, ભુવન ભુવને, તેજમાં સર્વ જોળે.
 આવે જાએ, પળ પળ ખરે, તેજ એ છેક ઢુકે;
 પીછાણે છે, સ્વરૂપ સુજનો, જેમ ખુદી ઝખુકે.
 ને ચોક્યો તે, ચતુર ચુકતો, લાભ દુર્લભ્ય જોએ;
 શુરા ધીરા, અચળ ચીતના, પામતા પાર કોએ.
 ગાજે ગાજે, ગગન ધુજતું, છે કડાકા બડાકા;
 એઆકુળા, ભયભીત બણી, લોક છાંડે તડાકા.
 એણીપેરે, ભય વીપીનમાં, લોક વેણા ધણી રે;
 શાણા પોતે, અવળ ધરતી, ના કદી તે બણીરે.
 ટપો ટપો પુરણ ખળથી, મેઘ અબેથી ઝુટયો;

ઉંચાં ગીરી ધવલ શીખરે, આથડી બેઠી કુટ્યો.
 વેગી ધારા, ખળળ કરતી, ભુતળે ઉતરે છે;
 શુષ્કો નાળાં સરવર નદી, પુષ્ટ પુરી કરે છે.
 આત્મભોગે, વિપત પરતી, શુણ્ણનાં તેની રાવ;
 ટાળી દેવા, મથન કરવું, સાધુનો છે સ્વભાવ.
 ઉંચો ગીરી, ગમન અડતો, બેઠીને વાહ્યાંને;
 મારે તેને, ફરો વર્ણો રીસે, અશ્રુ તે વાળવાને.
 મોટા સાથે, વગર સમજે, ક્ષુદ્ર જો બાથ બીડે;
 ધુમાવીને, નીજ વીત બધું, નીચું નીલાળોં હોડે.
 પંખી ઉડા ઉડ કરી રહે, શોષતાં શર્ણ ધામ;
 ગાયો આદી, કંઈક પશુઓ, મસ્ત થાતાં તમામ,
 પુચ્છો ઉંચાં, શીરપર ધરી, કુદતાં નાસતાંરે.
 ઝાડી ઝુડે, ગીરીવર ગુફા, ધુંડતાં આસતાંરે;
 ઈંદ્રી પેઠે, સમય સમજી, છાંડતાં નીજ કર્મ.
 શક્તીહીણાં જડવત થયાં, પાળતાં મૌન્ય ધર્મ;
 ગાજે ગાજે, વીજન વનમાં ઠસરી ઉઘ જોતે;
 સુષ્ટી મધ્યે, સખળ દીપતો શું અલંકાર પોતે.
 શાંતી ઉંચે, થઇ તરત કે, શાંતી સધે છવાઇ;
 આનંદે આ, ભુતળ સધળું, શાંત શોભેછ કાંઈ.
 લીલા સંધી, મહન શીખ શું, ના દીએ માનવીને;
 કર્તા કેરી, ગુણ કૃતી કથે, અઠીભાવે દ્રવીને.
 અભો, વાયુ, ચપળ વીજળી, ગર્જના વારો વૃષ્ટી;
 ગીરી, ગુફા, તરવર, પશુ, પક્ષી આદીક સુષ્ટી.

દેવી સત્તા, પ્રમટ જનને શું નહીં એ કરે છે;
 શું તે બકરી, અમીરસ નહીં, ભક્ત ઉરે ભરે છે.
 જ્યાં જોઉં ત્યાં, અકળીત છુપી, વ્યાપી છે એક સત્તા;
 જ્યોતી રૂપે, હૃદય ઝળકે, ના લહે તે પ્રમત્તા.
 લોકા જાણે, સમય વનમાં, છું નીરાધાર છેક;
 છું સર્વેનો, પણ સદીવ હું, શ્રેષ્ઠ આધાર એક.
 માયાની છે, અસત સરવે પંચભુતાત્મ વ્યક્તી;
 આત્મા પોતે બીજ સકળનું; આદી ચૈતન્ય શક્તી.
 મૃદ્ધિ સંધી, પ્રથમથી સદા, આપ માંહી સમાધ;
 સર્વ વ્યાપી, ગુપ્ત વિલસું, એક હું સર્વ માંહી.
 મારા વીના, નથી અવર કા, છે કશી બીતી મારે;
 સંસારીઓ, દીસત દુખીઆ, ગાદ અજ્ઞાનમાં રે.
 જોગી જાણે, સુપનની દશા, જે અહીં જાગૃતી છે;
 નીદ્રા તેને, પરમ સુખદા, જાગૃતીની સ્થિતિ છે.
 લીલા સાચી, દીસત સહુ જ્યાં, બાહ્ય છે દૃષ્ટિ મારી;
 પામે તે તો, વીલય બધી જ્યાં, અંતરે તે ઉતારી.
 ઉઠે ત્યારે, સ્ફુરણ મહોંથી, વિશ્વની વ્યક્તિ થાએ;
 થાતાં શાંતી, સ્ફુરણ સમતાં, એક અદ્વૈત છાએ.
 જ્યાં સુધી રે, કરમ ભુમી આ, માનુષા દેહ ચાલે;
 સૃષ્ટિ સ્થિતિ, પ્રલયનો લીલા, જોષને જીવ મ્હાલે.
 જોગી જેને, સમય સરખે, છે અરીન્દ્રીજ એક;
 વર્ષા આદી, ક્ષણિક રૂપો, જાણુતો તે ન નેક.
 મારી સ્થિતિ, કયમ કરી અરે, જીવ સંસારી જાણે;
 આનંદ છે, સ્વરૂપ લીનતા, તેજ વિસ્તારું બાણે.

સદગુરો, અકથ મહીમા, પ્રેમથી ગાઉં નીત્યે;
પાદાબ્જને નમી નમી ધરું, દીવ્ય એ મૂર્તિ ચી-તે.

શાર્દૂલ વિકીરિત.

આદા હીમગિરો ગિરિવર તને છે ધન્ય સાચે કહું,
દેવી પૃથ્વી શિરે સદા ઝળકતો કરીરૂ તુને લહું.
જાંચે છેક ચડી જતો ગગનમાં, સર્વાંગ છે ઉજવળ,
દીપે અંતરના અમુલ્ય મણિએ તેજસ્વિ ને નિર્મળ. ૧
તું દષ્ટાંત રૂપે બાણિ મનુશને ઉપદેશ આપે વડો,
સદગૂણિ દદ ને પવિત્ર બાણિને, રે જાનતીમાં ચડો.
સેવા તારિ કરી કદા સદજ તે, કેમે વ્રથા ના જશે,
રૂડા દિવ્ય અનુભવો મનુશને કેા સિદ્ધ શિદ્ધે થશે. ૨
એમાં વિરમય શું થવું, જિવ જરા જોની તું વિચારીને,
કીડાનું સ્થળ એ વડું, રૂપિવરો દેવાદિ નિવાસિને.
રાત્રીના ભય ને પરિશ્રમ સહી, હું એક આ પર્વતે,
આવીને શિખરે લિલા લહિ બધી, જાઓ મુકી ગર્વ તે. ૩
અંધારું પ્રથમે બધે પ્રસરિયું છે રાત ચોપાસરે,
તારા નિર્મળ વ્યોમમાં ચળકતા, છે તેજ આભાસરે.
ભૂમી ઉજવળ હીમથી લસલસે, કીર્ણો મૃદુ સ્પર્શતાં,
કીર્ણો કાંઇક ધ્રુવતાં શશિ તણાં પીયૂષને વર્ષનાં. ૪
નીલા વ્યોમની છાછ છાય, તરતુ તેમાં ઝિણું તેજરે,
હુપુ અંતરમાં પ્રવેશિ પસરે શાંતી રૂડી સહેજરે.

ગોળાકાર નીચે પ્રદેશ ફરતો, મધ્યે હું ઊંચે રહ્યા,
 શીરે ધૂમટ ખેંચિયો ગગનનો, હીરા જડેલો લલ્લો. ૫
 આ પૃથ્વી સરખી ધણી અવનિઓ, દીપે સહસ્રો ભલી,
 છે પ્રત્યેક તણા અખીપ સખળા, લીલા ન જાએ કળા.
 જાણે સોલ્લ સુપ્રભિનો સમય શું, નિઃશબ્દતા વિસ્તરી,
 પોતે એકજ હું રહ્યા અદિં, બધા સંસારને વિસરી. ૬
 જો પૂર્વે પલટે દિશા સ્વરૂપને, ધીમે ધસે જાગૃતી,
 ચિન્હો સૃષ્ટિ નવીનતાં પ્રગટતાં, થાએ છબીઓ છતી.
 ફાટે શૂભ પ્રભાત છે પ્રસરતો, પારો દિગંતેજ શું,
 જો તારા દિશુ તેજ સર્વ બણુતાં, શર્માઈ છુપાય શું, ૭
 દીગંતે પલટાય છે પળપળે શું રંગ રેશા ધણી,
 ગૂલાબી રચિરાંગિ કોમળ તનું, શું પૂર્વ દીશા બણી.
 દૈવીને મૃદુ હાસ્યની સુનયના, થાતાં કંઈ સ્મરણે,
 ધારે શ્રેષ્ઠ વખાણિયો કવિવરે, સુવર્ણનો વર્ણ ૮
 તેજસ્વી કીર્ણો સહસ્ર પ્રસરે, છેટે સમંતાતરે,
 સ્પેર્શે વસ્તુ સમસ્તમા રૂદ્યને, રંગે ભટ્ટી ભાતરે.
 જોતાં મોહિ પડ્યો સહસ્ર રશમી સ્નેહાતુરો જિહ્વળી,
 આછંગે ચડિને લિયે હરખતો, આલિંગને તે રળી. ૯
 દર્શાવે પ્રથમે બહુ રૂપ રવી, કીડાવતી કામની,
 છે પૂરણ સમર્થ ના વશ થશે, બેળી ભુક્ષે ભામની,
 સુવર્ણ રસિલી રવી નિર્જ વિશે, દે છે સમાવી વળી.
 જીવાત્મા મહિ જેમ કો સહજરે બુદ્ધી ગપ છે ભળી, ૧૦
 લીલા આ ચિતહારિ તારિ કહું શું, ભારી ચમત્કારી છે.

શું ગોળાર્ધ પ્રકાશતો પુરવમાં પશ્ચીમ તો કાળી છે,
 નીલું વસ્ત્ર હિરામયા તન ધરી ગોળાર્ધ શું પ્રકૃતિ.
 તેજસ્વી શુભ કારિ પુરૂષ બિજો, ગોળાર્ધ શોભે અતી, ૧૧
 જ્યાં સુધી નથિ વ્યક્તિ એ ઉભયની, ત્યાં સુધી તીમીર છે
 વરતુ સર્વ સુખાય એ ઉભયથી. એ વહિને નીર છે,
 શોભીતાં બહુ રંગનાં ફિરણુ તે, પૂર્વે ગયાં છે રમી.
 એ નારાયણ મૂર્તિ સૂર્ય સમિપે વૃત્તિ બધીઓ સમી, ૧૨
 જ્યાં વાતા વરણે રવિ ફિરણુનાં, તેજ તરંગો થતાં.
 આવીને અથડાય કાય સરખા, તૂપારમાં ઓપતાં,
 સિંધુ તેજ તણું અતિ ચળકતો, હીરા વિખેર્યા શકે.
 પાંદે થાય પ્રહાર તોય ગિરિ આ, ડોલે નહી છાલકે, ૧૩
 દીશે છે અવકાશ તેજમયામાં, શું વ્યાપિ આપદ્યતા.
 ઝીણાં કીર્ણ રવી તણાં સરવને, તે શું હશે પ્રેરતાં,
 વ્યક્તી દિવ્ય અનેક શું લસલસે, ધૂમી રહી ઉઘમે,
 આનંદે સહુ તેજના જલધિમાં, લીલાચૌ કાંડા રમે. ૧૪
 આહા જો નથિ અંતરિક્ષ પણુ આ, રે શુન્ય કેથે જરી.
 જોતાં જો ન જણાય તોય વસતી, સંધે દિશે છે ભરી,
 એ છે સૂક્ષ્મ પરંતુ સૂક્ષ્મ અદકી, એથી ન કેમે હશે.
 ઊંચે એમ વિચાર સિંડી ચડતાં, ક્યાં પાર કે પામશે, ૧૫
 છે અહલુત કૃતી લિલા પ્રણુ તણી, શક્તી શું એની હશે.
 અજ્ઞાને અભિમાનમાં મલમતા જીવે તણું શું થશે,
 સર્વે જાણની સૃષ્ટિથી નિસરતાં રક્ષી રૂપી કીર્ણરે.
 સ્પર્શી અંતરમાં કરે રૂદયને, વીકાસતું પૂર્ણરે. ૧૬

છૂપી અંતરની છબિ પ્રગટતી, આશ્ચર્યતા શું કહું,
 છાયા તે તણિ સર્વ બાહ્ય રચના, ઝાંખી ધણેરી લહું.
 પદ્મે ગૂપ્ત બીજ ને ફરિ રહ્યું, તે બીજમાં પદ્મ છે,
 સટ્ટીના ગુહ બીજમાં લય ખરે, સટ્ટી રહી ગુપ્ત છે. ૧૭

સર્વે સૃષ્ટિ સમાધિને મુજ વિશે હું શું સ્વરૂપે રહ્યો,
 મોહન મંત્ર તણો વડો મરમ તે, મેં તો હવે છે લલ્યો.
 જિંચે સૂરજ આવતાં તમ ટળે, ગોળાર્ધ બીજ તણું,
 જ્યોતી મંડળનું હવે સહજ ત્યાં હું મધ્ય બિંદુ બણું, ૧૮

ને અજ્ઞાન તિમીર અંતર રહ્યું તે દૂર જ્યાં થાય છે.
 જ્યોતી જ્યોતિ અગમ્ય શીતળ અતી સર્વત્ર સુદાય છે,
 મીચી નેણુ બણી તટસ્થ નિરખું, શું આ વિલોકું અહીં.
 આતો સૂરજ અંતરે ઝળકતો, શું ઊતર્યો છે સહી, ૧૯

કાટી રશ્મિ પ્રકાશતાં દશ દિશા વેગે બધે ધાય છે,
 ઝિણાડી નયનો ઉંચે નિરખતાં, ત્યાં સૂર્ય દેખાય છે.
 છે આશ્ચર્ય અતી અરે ભુલવણી, આ શું મને થાય છે,
 જેતાં અંતરમાં ફરિ રવિ તહીં, તેજસ્વિ સુદાય છે. ૨૦

જેતાં કેવળ લીન હું થઈ રહ્યો, ભૂલી બધું જ્ઞાનરે,
 યાતાં જગૃત, સ્વપ્ન નિશ્ચય હશે, યાતું અનુમાનરે.
 હા ! આનંદ અપૂર્વ વૈખરિ વડે, એ કેમ વર્ણાયરે,

રોમે રોમ પ્રફુલ્લ હર્યથિ હજી સર્વાંગ કંપાયરે. ૨૧
 રે હીમાલય ધન્યવાદ તુજને, આપું બહુ વારરે.
 સાચે કોષ્ઠક વીરલા સમજશે, તારો અમતકારરે,

પ્રાર્થુ' છું તુજને અનુભવ મુને, આવા ફરી આપજો.
પાદાબ્જો દિન દાસને તુજ તણી સેવા મંહી થાપ જો, ૨૨

શાદુલ વિકીડિવૃત.

(વસંતરતુ.)

લીલા ને મહિમા વસંત તુજ હો, દો વીરલાઓ કળે.
વ્યક્તિ માત્ર સમસ્ત આ જગતમાં આનંદથી નીગળે,
કેવી નૂતન વસ્ત્રથી વસુમતી, શોભે નવાં જોખને.
શ્યામા એ શણગાર શું ચળકતા, રીજો ધરીને તને,
વૃક્ષો વેલિ નવીન રૂધિર-રસે, સર્વત્ર ખીલી રહ્યાં.
તેજસ્વિ ફળ પુલ મંદ હસતાં, વીવીધ વર્ણે લહ્યાં,
વાતાવર્ણ મધૂર પીમળ મૃદુ, ધારે મૃદુ અંતરે.
વાયુ શીતળમંદ ગુમ હરિને લ્હાણી બધાને કરે,
જૂરાં લાલ પિળાં અનેક વરણી, પાંખી હોડે સંગમાં,
ગાઓ છે કલંકડિ ગાન મધુરં દો મસ્ત ઉમંગમાં.
પૂંચ્છો મસ્તક ધારી કીરિટ રૂપે લાડે પશુઓ ધણાં.
ફૂટે છે કિંકિઆરતાં તરવરે, વંદો કપીઓ તણાં,
મ્હાલે છે મૃગઆદિકા વન વિશે, શૈલો ઘુતી પ્રસ્તવે.
સર્વેને અભિલાષ શું નવ નવી, ગિરે છુપી ઉદભવે.
જૂરં નિર્મળ યોગ જ્યોતિ જગમાં સર્વત્ર જિહાળતું.
સિંધુ ને સરિતા સરો લહ હસી, વાળેછ પાણું છતું,
રાત્રે ફમુદ બધું પૂર્ણ ખીલતાં પીયૂષ વર્ષાવનો.

સર્વાંગે, નર નારને રસભરી, સુકાંતિ ખીલાવતો,
 બૂલે છે રિસ, માન, માનવિ સદ્, સ્નેહે વિલાસે લયે.
 ખેલે બાળક વ્રંદ મસ્ત અણિને, તોદાન ભારે મયે,
 ગાજે તાલ મૃદંગ ને ડફ વિણા, મસ્તાનો ગાનો થતાં.
 ગૃલાલે, અગ્નિલે ઘટા થઈ રહી ધૂપે ૩૩ વાસના,
 એણી પેર નિહાળતાં, ઉદધિ આ આનંદનો ઝિછળે.
 પ્રાણી માત્ર તરંગ માંદિ તરતાં, હવે બિના નીગળે,
 જ્ઞેનાથી સહુ સર્ગ પાલન અતે સંહાર દેખાય છે.
 જ્ઞેની શક્તિતણી લિલા કૃતિ અધુ સંતો સદા ગાય છે.
 એ અવ્યક્ત અનંત, વિશ્વ રૂપ જે દુર્લભ્ય ધ્યાને કહ્યો,
 સત્ ચિત્તને આનંદના સ્વરૂપથી, ભક્તીથી જાએ લલો.
 તે અવ્યક્તનો એક શક્તિ પ્રગટી, આનંદની આ સદ્,
 પામું છું શુભ સદ્ય દર્શણુ અહો એની કૃપા શું કહું.

છરપો.

(પંચભૂત.)

ગગડે ધન ગર્જન. ભયંકર કેવું જાયે,
 ખગોળ મંડળ સહિત વ્યોમ શું પડશે નીચે;
 ઝમુકે ખડગ સમાન, તિક્ષ્ણ વિદ્યુત રૂપાળી,
 કપટી કુર ક્રતાંત, કાંપતી કોષે ભાળી;
 આ લલિ વિકાળ પ્રસંગને, રદ્ધ થયયરી જાય છે,
 વન નગર નિવાસી પ્રણિઓ, ભયભિત સહુ ગભરાય છે.

વાયુ, પશુ બળવાન, અકળ બળ એનું દીશે,
 કરતો શું સંહાર, ભરાયે તે જવ રીશે;
 કરતો મોટો શબ્દ, વેગળે વેગે ધાયે,
 સાઈં નરતું નહી, નિરખતો તે તો કાંએ;
 કંઈ મોટાં અગણિત તરવરો, મરડી તોડી પાડતો,
 બહુ સુંદર ભરચક નગરને, સહજ મહી ઊગાડતો. ૨
 જળ છે શીતળ તોય, નથી નિત શિતળ રવભાવે,
 સિંધુ કરે ઘોંઘાટ, ઊછળતો નાવ કુખાવે;
 માલ મનુષ્યનો બક્ષ. કરે પશુ તૂમ ન થાયે,
 ડુંગર સમાન તરંગ વપુ વિકાળ જણાયે;
 છે નદિ તન્વાંગી પશુ જદા, પૂર જોશમાં ધાય છે,
 તટ તોડિ નગર વનમાં ધસી, કરિ વિનાશ ધ્રુવાય છે. ૩
 અગ્નિ અતિશય ઊઘ, જગતમાં છે જાણીતો,
 મોટી ને વિકાળ, પ્હાર જે જિભ તાણી તો;
 શું નહિ કરશે બક્ષ. સદાએ હોય ભુખાળો,
 જુનાં મોટાં નગર, તણાં ખડિએરો બાળો;
 જળને ઠામે તે થળ અને, થળને ઠામે જળ કરે,
 બળ વરણ અગ્નિનું ગહન છે, પુરણ માનવી કયમ કળે. ૪
 સમરથ જળ વન્હિ ને, ધરા નિજ ઊરે ધારે,
 ભક્ષે પર્વત દેશ, થાય મુખ વિકાસ ત્યારે;
 પ્રગટ કરે પર્વનો, સમુદ્રો ઉદર સમાવે,
 ધ્રુવને નિજ અંગ, જગતમાં બય વર્તાવે;
 સહુ પ્રાણી પર્વત ઔપધી, જળ, અચળિત તનપર પાડે.
 વળિ નિત્ય નિરંતર નિયમમાં, આપ અધર ફરતી રહે. ૫

અદ્ભુત શું સામર્થ્ય, રહ્યું પ્રસરી જગ માંડે,
 ભિન્ન ભિન્ન બહુ રૂપી, પ્રગટ જહિં તહિં દેખાએ;
 શક્તિ એક અનંત, અંશ એ સરવે તેના,
 સર્વ ધર્મમાં દિવ્ય, લક્ષણો ગાયાં જેનાં;
 મન વાણી બુદ્ધિથી અન્નગ, કાટિ સ્પર્શિતો જે ધણી,
 ભડ ભડો ભાવે ભાળતા, વ્યક્ત શક્તિ તે પ્રભુ તણી. ૬

વા ટિ કા.

દોહરા.

અહો વાટિકા તાયરી, સાચી છે બલિહાર,
 શ્રમિત જનોના તાપને તું હરતી તત્કાળ.
 સજજન વસતા જગતમાં, નહિ પોતાને કાજ,
 પરહિતમાં રહિ પ્રસન તે સેવે સર્વ સમાજ,
 ધનાઢય ને નિર્ધન અને, બાળક નર ને નાર.
 સમાન સહુને માનતી, અમૃતની પાનાર;
 ચિતહર તુજ સૌંદર્યનું, વર્ણન થોગ્ય ન થાય,
 મનુષ્ય પંખિ જંતુ પશુ, તુજ સમિપે સહુ ધાય.
 રાતા ઉજવળ ને જુરા, લીલા પીળા રયામ,
 વિવિધ વર્ણનાં પંખિડાં, લે વૃક્ષે વિશ્રામ,
 ભિન્ન ભિન્ન કલરવ કરે, કામળ મધુર અપાર.
 શ્રવણે નાદ સમસ્ત એ કેવો છે સુખકાર,

બિન્ન બિન્ન છે જાતિ ને, બિન્ન બિન્ન છે રંગ.
 નાનાં ને મોટાં બધાં તરવરનો છે સંગ,
 જામ જીમ જસવંતિ ને, ચંપો ને કલિહાર,
 કરેણ ને છે મોમરો, ગુલાબ હારો હાર.
 હોડ વિદેશી શોભતા. વિવિધ રંગ ધરનાર,
 છે ફુલ, ચમરી કંઈકને, શોભાનો નહિ પાર.
 વિધવિધ ગુણનાં ફળ બાણાં, બહુ રૂપ રંગ રસાળ,
 ભટકી મન લગ્નઆવતાં, તરવર કેરી ડાળ.
 કુમળાં લીલાં ધાસનો, મલિયો અતી વિશાળ,
 હાંકી લે છે પૃથ્વીનું તન કાળું કંગાલ.
 પુષ્ટિ દેવા પૃથ્વીને, જળના વહે પ્રવાહ,
 હડી પુવારા વરસતા, સમાવવાને દાહ.
 રચના લીલા તાયરી, કુદરત કયમ વખણાય,
 બિન્ન બિન્ન રસ વસ્તુને, લાલો તેં જગ માંલ.
 દરેક વસ્તુ મહિ વસે, કંઈ લાવણ્ય સદાય,
 પણ લાવણ્ય તણી અહીં, જાત અનેક જણાય.
 સ્વેતે છે સૌંદર્ય પણ, છે કાળાસે કાંચ,
 પ્રસિદ્ધ છે આ જગ વિશે, ખટ રસનો મહિમાંય.
 અહો વાટિકા તુજ વિશે, નિરખું છું હું અત્ર,
 બહુ વિધ અનેકતા વડી, થઈ રહિ છે એકત્ર
 થતાં સમસ્ત અનેકતા, બનશે એક સ્વરૂપ,
 સંપુરણ સૌંદર્યનું, દર્શન થાય અનુપ.
 અનેકતા પ્રત્યેકને, લક્ષો નહીં લગાર,

બહુ અવયવની એક છે. મૂર્તિ કરે વિચાર.
 એ હિતકારી મનુષ્યને, શિક્ષા દે તું શ્રેષ્ઠ,
 નથી નકામી ગુણરહિત, વસ્તુ એક પણ નેષ્ટ.
 એજ કારણે તું દિયે, શાંતી ને આનંદ,
 મિત્ર ભાવને જે હણે, તે સાચે સુખકંદ.
 મિત્ર મિત્ર વૃક્ષાદિકો, અવયવ તણું રચીર,
 જોતાં જો આ છે બધું, સુંદર તૂજ શરીર.
 તેમ વિશ્વ સહુ સ્વરૂપરે, વિશ્વપતીનું સેજ,
 લીન એકમાં થઇ જતો, ભેદ બ્રાંતિને ખોય.
 ને અજ્ઞાન તીમિરને, સહજ તરીને જાય,
 સાધી પરમ પુરૂષાર્થને, નિર્ભય રહે સદાય.

અગ્નિવણી વૃત.

વનપ્રદેશમાં સમીસાંજ.

સહિ સૌંદર્યની શું બલિહારી છે, ॥
 વિશ્વના નાથની શું કૃતી ન્યારી છે ॥
 આવિઓ જંગલે ધૂનમાં ચાલતાં, ॥
 જોડે એકાંતમાં એકમે ન્યાળતાં. ॥ ૧
 દષ્ટિ મર્યાદમાં દેશ વિશાળ છે, ॥
 હીન વીત્યો સમીસાંજનો કાળ છે, ॥
 પંખિડાંના મધૂરા તહીં નાદ છે, ॥
 શીત સુગંધિ જ્યાં વાયુનો સ્વાદ છે. ॥ ૨

તુમ ઇંદ્રી કરે, હોંસ ઊરે ભરે, ॥
 આશ્રમેના શ્રમે રહેજ શિષ્યે હરે, ॥
 જાળ ચારે દિશા વૃક્ષની હાર છે, ॥
 કાટ શું વન દેશે પ્રતીપાળ છે. ॥ ૩
 કે કૃષ્ણગી ધરી શીર કેશાવળી, ॥
 કાષ્ટ ચુંથી રૂડાં પુષ્પથી તે વળી, ॥
 એક સંપી અહીં સર્વ આવી મળી, ॥
 છે ગિરી મધ્યમાં, વીટિ તેને વળી ॥ ૪
 હિમ પ્રદક્ષિણા કાળ એ શું સદ્. ॥
 એ ગિરીરાજનો છે મહીમા બદ્ધ ॥
 કાચ જેવો ઝરા વારિના નીર્મળ, ॥
 મુલની મોતિમાળા ગિરિ કંધર. ॥ ૫
 કે પ્રગલ્ભા કૃષ્ણગી અધીરા અતી, ॥
 ગીરિનાં અંગ આલિંગને રીજતી, ॥
 લેશ ગીરી તપસ્વી નહીં એ ચળે, ॥
 નાર નીરાશ બ્યાં કામના ના ફળે. ॥ ૬

૩-૪-૫. વનને ફરતી વૃક્ષની હાર છે તે શું વનનાં રક્ષણ માટે કાટ કીધેલો હશે? કે કદાચ એમ સમગ્રમ છે કે એ વૃક્ષો નથી પણ નાણુક પાતળી કમરવળી સ્ત્રીઓ છે જેમાં કેટલીકો અમરીઓ ધારણ કરે છે; કેટલીક માથાના કેશમાં કૃષ્ણ શોભાવી રહેલી છે, અને વનમાં મધ્ય ભાગે જે પર્વત આવી રહ્યો છે તે પર્વતને સઘળી સ્ત્રીઓ વીટલાઈ વળી છે, કેમકે એ પર્વતનો મહિમા બળો મોટો છે અને તેથી તેની પ્રદક્ષિણા કરવા તેઓ માગે છે.

ઊતરીને નીચે ચાલિ તે જાય છે, ॥
 સ્વામી સમુદ્રની સન્મુખે ધાય છે, ॥
 જે બપોરે બધી વીશ્વને બાળતો, ॥
 જે પરિવેદથી માત્રને બાળતો. ॥ ૭
 બાતુ તે જેની સામું ન જોવાયરે, ॥
 પશ્ચિમે તે હવે અસ્ત તો થાયરે, ॥
 પીડી મધ્યાન કાળે અતી વીશ્વને, ॥
 વીશ્વને વીનવે, નમ્ર કવો બને. ॥ ૮
 તમ સુવર્ણનો વર્ણ તે ધારતો, ॥
 ક્રમણાં કીર્ણ સર્વત્ર વિસ્તારતો, ॥
 રંગનો સંગ તે જ્યાંહિ જ્યાંહિ અડે, ॥
 રંગ્યું તે રંગથી સર્વ દૃષ્ટિ પડે. ॥ ૯
 સોહા તેજસ્વિ રાતાં ગિરી શીખરો, ॥
 મોહિને થાય વીરમીત જોતાં નરો, ॥
 સત્પુરુષો તણો જેમ છે સંગરે, ॥
 સેવકો પામતા તે તણો રંગરે. ॥ ૧૦

૫-૬-૭. પર્વતના ઉપરની કાચના જેવા નિર્મળ નીચે ઊતરે છે, તે ડોકમાં લટકતી મોતીની માળા દશે પણ નહિં નહિં, એ તો નાણુક પ્રગલ્ભા સુંદરોએ પર્વતનું આલિંગન કરે છે, પણ તેઓના સ્પર્શથી તપસ્વિ રૂપ પર્વત જરા બળતો-ડગતો નથી તેથી તે જિઓ નિરાશ થઇ નીચે ઊતરે છે અને પોતાના સ્વામિ સમુદ્રની બંધી જવા માંડે છે.

૮-૯-૧૦. જે સુરજ બપોરે પ્રાણી માત્રને પરિતાપ કરે છે

સૂર્યને શું જવું લેશ રે ના ગમે, ॥
 જો હચો ને નીચો મૂળતો આથમે. ॥
 વૃક્ષના અંતરે કીર્ણ શું નાચનાં, ॥
 બાજી સર્વાંગને આસરો ભયતાં. ॥ ૧૧

ત્રિંજનાં દર્શણે સ્વસ્થ હું તો ઠરું, ॥
 ધ્યાન હું અંતરે નેત્ર મીચી ધરું, ॥
 દિવ્ય મૂર્તિ રવી કેરી વીકાસતી, ॥
 ગુપ્ત શું મૂળને વેણ થાએ છતી. ॥ ૧૨

પ્રાણીને પ્રાણનો હુંજ દાતાર છું, ॥
 વિશ્વને પૂજ્ય હું વિશ્વકીર્તાર છું, ॥
 થાય જિદ્દ અને અસ્ત તે માયરે, ॥
 માનવી મૂર્ખ શું હપ્ત શોકે ડરે. ॥ ૧૩

જક્ત હીતાર્ય ના લેશ વિરામતો, ॥
 સાધી કર્તવ્ય આનંદ હું પામતો, ॥

તેની ગતિ શું થાય છે? સમિસાંજ થતાં ને નરમ થઇ જાય છે અને કુમળાં રાતાં-સોનાના જેવાં કીરણ-હાથ લાંબાવીને બધાને રીજવવવાને મથે છે. એ કીરણોના રંગના સ્પર્શથી પર્વતનાં શિખરો તેવા રંગનાં થઇ રહે છે, સત્સંગનો આવો મહીમા છે.

૧૧. સૂર્યને હવે જવું ગમતું નથી, એ કેમ જાણ્યું? જુઓની તે મૂળ છે, હચો નીચો થાય છે, અને પોતાનાં કીરણ રૂપી હાથે વૃક્ષની ડાળો, પાંદડાં થડ, પંખામાં અંત-ખાલી જગામાંથી પ્રવેશ કરી બાજી પડે છે, અને જાણે થાયના કરે છે કે અને પકડી રાખે.

સોઠું તેથી સદા સચ્ચિદાનંદરે, ॥
 મૃત્યુ આધિન જે અન્યથા આવરે, ॥ ૧૪
 નીજ કર્તવ્યમાં મરત સર્વે બણો, ॥
 ને કૃણાસક્તિની વૃત્તિ બૂંડી હણ્યો, ॥
 વૃક્ષનાં બીજ જે માટી માંહી ગરે, ॥
 કીર્ણથી બેદિ હું તેમના અંતરે, ॥ ૧૫
 ખેંચિને શક્તિઓ ગુપ્ત વિકાસતો, ॥
 વૃદ્ધ પામી બને બીજ તે વૃક્ષ તો, ॥
 બીજનાં વૃક્ષ ને વૃક્ષનાં બીજરે, ॥
 મૂળથી એ ક્રમે સૃષ્ટિ જે સંચરે, ॥ ૧૬
 કિન્નતિ જીવની થાય જેથી સદા, ॥
 અંતરે ગુપ્ત શક્તિ ખિલે સર્વદા, ॥
 તે પ્રયત્નો ખરી ખાંતથી આદરો, ॥
 દુઃખદા બેદ બાવેશી નિત્યે ડરો, ॥ ૧૭
 મુળ રૂપે સહુ થાય એકતરે, ॥
 કાર્ય છે દૈવી એ, પુણ્ય પવિતરે, ॥
 ધર્મથી કાર્યમાં રાખશો ના મણા, ॥
 ધર્મથી ગૂણસંપન્ન તેથી ધણા, ॥ ૧૮
 એમ કહ્યાણુ તો સર્વ કેરું થશે, ॥
 જન્મ ને મર્ણના ત્રાસ તે મીટશે, ॥
 પામિ વિરામ નિઃશબ્દ આ વાણીરે, ॥
 ખેલિને જોડું છું લોચનો તાણીરે, ॥ ૧૯

સૂર્ય તો ક્યારનો અસ્ત પામી ગયો, ॥
 કબ્જુ વર્ણી નિશાનો સમે છે થયો, ॥
 જ્યોતમાં મંદ પ્રકાશ પ્રસારકો, ॥
 ભીતિ ધારી શિરે નીકળે તારકો. ॥ ૨૦

જ્યાં પ્રતાપી પુરૂષો થતા અસ્તરે, ॥
 કુદ્ર વ્યક્તિ ધસે અગ્ર સમસ્તરે, ॥
 દુષ્ટ તીમીરની થાય સત્તા જહીં, ॥
 ભીતિઓ નીપતે છે અનેકો તહીં, ॥
 ઘેર હિંસાતમકી શબ્દને શૂણ્યતાં, ॥
 પાનિ પાછી કરી ધૂનમાં ધૂણતાં. ૨૧

વિવિધ વિષયો.

શાદુલ વિકિડિત વૃત.

સદ્ વિદ્યા શુભ દાયિની, વિનયદા વિશારદા શારદા,
સિદ્ધિ બુદ્ધિપતી ગગનન, મદા વિદ્વો હરે જે સદા.
રિદ્ધિ સિદ્ધિ વિલાસ સુખ, બહુ જે સિંધુ સુતા આપતી,
દુર્ગા દુર્ગતિ નાશિનિ, દુરિતના દુર્બંધ જે કાપતી.
જ્યોતી રૂપ પ્રતાપિ જે, દિનમણી તીમીર તાંદો હરે,
વિષ્ણુ વિશ્વપતી અહોનિશ સદા, સર્વેની રક્ષા કરે.
ત્રીપુરારી ઊમાપતિ ત્રિનયની, કલ્યાણુધારી હર,
ચાતાં પૂર્ણ પ્રસન્ન એ, સરવતે ઇચ્છીત દેજો વર.

દુઃખનો શોક.

૫૬.

અહજ વાંકાં તહિં રહું બાધ શેતે,
કહિં જાઇ કહું દુઃખ દિલનું હું કેને ॥ ૧૬.
કરમ આગળ દુખ ફોગટ કરવું.
ધીરજધી જ્ઞાન સદા પ્રદ ધરવું ॥ અહજ.
ભાવિ તે કેમરે કોઈ મિટાડે,
નહિ પુણ્ય પણ્ય કંઈ આવતું આડે ॥ અહજ.
શું પાપ કહેવું ને પુણ્ય હવે શું,
બુદ્ધિ કહે જીવ એહ કહે શું ॥ અહજ.

વિચાર કરું તવ રિપરિત લાગે,
 કાર્યનું કારણ નહિ કંઈ થાગે ॥ અહજ.
 સર્વનું કારણુ ઇશ્વર લહેતાં,
 જૈમ ન ઉપડતિ સ્વચ્છંદી કહેતાં ॥ અહજ.
 જાયું તે નિશ્ચય સરળ જવાનું,
 સુમન ખિલ્યું પણ તે ખરવાનું ॥ અહજ.
 દિલમાં દિલાસા મથી મથી લેવા,
 કર્મના સરવ એ અકળિત મેવા ॥ અહજ.
 કોઈ સમય પર સુખ હતું રે,
 આજ વળી બહુ દુઃખ થતું રે ॥ અહજ.
 સુખ દુઃખ નિશ્ચિન દૈવને હાથે,
 આવી મળે નીજ ફલને સાટે ॥ અહજ.
 દૈવ કૃતિ ન અગોચ્ય કથાએ,
 સંદેહ જીવને વ્યરથ દુષ્ટ થાએ ॥ અહજ.
 અકળિત હરિ કૃતિ રજવત્ પ્રાણી,
 કેમ શકે મહા મર્મ તે જાણી ॥ અહજ.
 પૂર્વનાં કર્મનું કાર્ય એ જોવું,
 સાચું એ સમજી પછી શીદ રોવું ॥ અહજ.

ૐ વ મ.

દોહરો.

ઉદયમ કરવો સર્વદા, સુખ સહુ ઉદયમ માણ,
 કંઈ પણ જન દુખ હલણુ તે, આજસથી નહિં થાય.

વિદ્યા વણુ અમનના, તિમિર નહિ છેદાય,
 વિદ્યા સંપાદન કદી, આળસથી નહિ થાય.
 તાપ વૃષ્ટિ ને શીતળતા, જહોં તહોં યોગ્ય જણાય,
 ફળ પ્રાપ્તિ વાળ્યા વિના, આળસથી નહોં થાય.
 રક્ષણ કરવા શરીરનું, લુગડાં મુખ્ય ગણાય,
 વણુવાં સીવવાં તેમને, આળસથી નહોં થાય.
 સરીતા પટ તરિ જાવું ને, જળ તો દુર નહિં જાય,
 જળનું ઉલ્લંઘન તહોં, આળસથી નહોં થાય.
 અશ્વોદયથી દીપતાં, વૃક્ષો ગીરી સુઢાય,
 શીખર અડીને નિરખવું, આળસથી નહોં થાય.
 અલંકારમય પદ્મિની, શશિ મુખ ખુબ જળકાય,
 પિયુ મનરંજન તેથી પણ, આળસથી નહોં થાય.
 આશીથી પીડીત જન, જો નહિ કરે ઉપાય.
 દરદ ટળણુ ઔષધ વિના, આળસથી નહોં થાય.
 પળ્યા વિના પરદેશ જન, નહિ કદિ યોગ્ય ધડાય,
 ધર બેઠાં વેપાર પણ, આળસથી નહોં થાય.
 પંડીતની મૈત્રી વિના, નહિ રૂડી રીત શીખાય,
 દરીદ્રતા દુખનું દળન, આળસથી નહોં થાય.
 રિપુદળ આવ્યું જોરમાં, ગગન નાદથી છાય,
 વિખરામણુ એ વેરીનું, આળસથી નહોં થાય.
 અતિ વિકરાળાં વનમાં, સુરત પડ્યો વન રાય,
 ભક્ષણુ પ્રાપ્તિ તેહને, આળસથી નહોં થાય.
 મુતર્થ આદિ ખનિજને, મણિ મોતી સરસાય,

તેના અનુપમ ધાટ તે, આળસથી નહીં થાય.
 મુજ કાર્તિના સૂર્યમાં, ગૃહ તારા ઝંખાય,
 અભિલાષા બહુ રૂઢિ એ, આળસથી નહીં થાય.
 રંગ મંડપે નવ નવી, શોભા અધિક રચાય,
 મંડપની રચના બહી, આળસથી નહીં થાય.
 મહેલ મંદીરો શોભિતાં, મહેનતથી બંધાય,
 વશ વનચર ઉપયોગનાં, આળસથી નહીં થાય.
 સત્સંગતથી જ્ઞાનને, ભક્તિ મુક્તિ જન ગાય,
 પણ સત્સંગત સહજમાં, આળસથી નહીં થાય.
 કર્મ બિચારું શું કરે, એથિ ન પેટ ભરાય,
 પુરુષારથ વણ કાંઈ પણ, આળસથી નહીં થાય.

અપકારનો બદલો ઉપકાર.

૫૬.

શુભ શિખ સલુણી અવગુણ કેડે, ગુણ કરતા વિરલા કલા,
 જન અવર ધણા, પણ એ સમ નહિ અમુલ્ય જગમાં કો લલા ॥ ટેક.
 કંઈ કાંઈ કદાપી ચુક કરે, સજ્જન નહિ મનમાં લેશ ધરે;
 લહે બ્રાત તણું મુળ સગપણુરે ॥ શુભ.
 અવગુણ કેડે ગુણ કરવાનો, ગુણ પશુ પખિમાં છે માનો;
 જડમાં પણ છે રહેલો છાનો ॥ શુભ.
 દય બળદ હાથી ને ગાય બણી, વરને જન નિર્દય છેકે બણી;
 સેવા કરતાં તે તોય ધણી ॥ શુભ.

જન ડાળ હણે મળ મુત્ર ભરે, વડ ગંભિર પણ શ્રમ સરવ હરે;
 કૃતિ દુષ્ટ નહી તે ચીત ધરે ॥ શુભ.
 મળ મનુષ મુકે કો સરવરમાં, પણ સર નિર્મળ કરતું પળમાં;
 સુખ શાંતિ સિંચે તેના દિલમાં ॥ શુભ.
 ચંદનનાં થડને કંઈ કાપે, પણ પિમળ રૂડી તરે તો આપે;
 જેથી સુખશાંતિ તન બ્યાપે ॥ શુભ.
 ગુણ કેડે ગુણ તો સરવ કરે, જન કરજ લિયે તે કરજ ભરે;
 એમાં અચરજ નહિં ચતુર ધરે ॥ શુભ.
 અવગુણ કેડે ગુણ જહિં હોએ, અંતર નિર્મળ ત્યાં તો સોહો;
 પ્રેમે પ્રભુ એવાને જોએ ॥ શુભ.
 શિક્ષા સાચી કહિ છે આ મેં, જે વરતે તે પ્રભુ પદ પામે,
 તેની કીર્તિ ગવાએ સહુ ઠામે ॥ શુભ.

મરણ પાછળ શોક નહિ કરવો.

ચોપાઈ.

મિથ્યા કરું હું જીવને કલેશ, નયિ ફરિ પણ જીએ લોકેશ;
 દેવ દેવના દેવો ગયા, દૈત્ય રાક્ષસો નિર્મુખ થયા.
 રાજા રણવીરા કુણ માત્ર, સ્થિર નયિ હર્યુ વિશ્વે કો પાત્ર;
 સ્થિર વસ્તુ નયિ જગમાં એક, મર્મ ભર્યો એ જ્ઞાન વિવેક.
 પત્ર વાયુથી આવી પડ્યું, પત્ર વાયુથી ઉડી ગયું;
 ખગ ચંદ્ર જોવું ન પૂઠ જવાય, દુર્ભિનથી જોયું ન જણાય.
 જળ તરંગ ઉછાળી અંગ, જાય એકવા જતું તરંગ;
 તે પણ તે સાથે સમિ જાય, ચાલે એમાં નહિ ઉપાય.

જળ આબુ' જળ ઉતરી જાય, એમાં શું વિરમય કહેવાય;
 પશુ પક્ષિને નિર્જીવ જેહ. જાયું તેથી જવાનું તેહ.
 જકત નીમ વશ સહુ કો રહે, મુક્ત થવા જન મિથ્યા ગહે;
 શોકે નિજ તન દમવું વ્યર્થ, પિડિત થયે શું સરશે વ્યર્થ.
 સગાં સહોદરને આપણી, કરાવવી ચિંતા શિદ્ધ ધણી;
 દુખિઆનો ઇતિહાસે વાસ, તે લઈ તજવો શોક નિવાસ.
 મરણ કારમું આ ભયકાર, એથી અધિક પણ થયાં અપાર;
 જીવ હરે છે જે દાતાર, કરવો તવ શિદ્ધ કલેશ અપાર.
 પ્રભુ પ્રસનતાનો એ કલેશ, જ્ઞાની કાણુ કહે એ બેશ;
 હરી ઇચ્છાના મારગ મહી, સમ ચિન્તે સંચરવું સહી.
 આડે માર્ગે જે સંચરે, અગણુ વિપત તે પોતે હરે;
 નાશ નથી કેશનો અહીં, માત્ર રૂપાંતર છે જગ મહી.
 મરણુ દહેરી નિદ્રા સુખકાર, જેમાં ચિંતા નહાય લગાર;
 દુખ નથી એમાં સુખ અનંત, જ્ઞાને સમજે સાધુ સંત.
 સંસારી માયાર્યો વિરક્ત, જિવ થાએ શિદ્ધ રડિ રહું રક્ત;
 અધિખાનુ જગ અતિ વિકાળ, દેહ કોટડી ત્યાં ભયકાર.
 માયા બંધન જિવ ગમરાય, એથી છુટવું ચતુરો આણ;
 પ્રભુનું વૈભવમય જ્યાં પુર, હવે સુખ જ્યાં છે ભરપુર.
 અહિંથી છુટી ત્યાં જઈ વસે, પ્રેમે પ્રભુની સેવા ઠસે;
 મત જનનો જીવ સુખિઓ થાય, શું જીવતાથી નહિજ ખમાય.
 રડીકુટી દુખ શિદ્ધને ધર, મરણુ સમે અપમુક્ત કર;
 જ્ઞાન અંકુશે ધણું શોક, દેહ મદોન્મત મથું હું ફોક.

સ્નેહીનો સાંભરતાં સ્નેહ, ઉચરું શું દુખ થાએ જોહઃ
 સુખમય હુત દુખકારી થયું, મુજ સમ કો નહિ દુખિયું લલ્યું.
 વળિ કશું ઉતરિ રૂઢય વિચાર, નડે દેહનો ધર્મ અપાર;
 જ્ઞાન દૃષ્ટિએ જોઈ જદા, જોઈ ન એમાંનું કંઈ કદા.
 મરણ અર્થ એમાં શું વસે, જીવ દેહથી જુદો ખસે;
 નિર્જિવ દુખકારી છે તન, ફેગટ ચિંતા તેની મન.
 જીવ અમર નહિ પામે નાશ, માત્ર રહે નહિ આપણ પાસ;
 વિયોગ લાંબો એ મીટશે, મળી જીવ સંધા ભેટશે.
 સાથે રહેવું સમય અનંત, શોક તજીને થાવું જ્ઞાંત.

નવું વર્ષ :

હરીગીત.

રૂઝું વર્ષ ઉગ્યું આજ સહુ કો સ્વસ્તિ શબ્દ પોકારતા,
 શરણત મિઠાઈ પાન સુંદર, પુષ્પ ગોટા વાટતા.
 અંતઃકરણ બધું નવિન રૂઢિરે, સ્નાયુ ઉછળે જોરથી.
 કંઈ આશ સુખકારક પ્રકાશી, ધ્રુમે જન બહુ શોરથી.
 સહુ વાત મિથ્યા છાંડોને, પ્રભુ સ્મરણ કરિ હિત ચિત ધરો.
 ગત વર્ષના ધાયલ જનો, ઉત્સાહ પાછો આદરો.
 ગત વર્ષના જે રંગ વિધવિધ, અબ્ર ચિત્ર રૂપે ગયા,
 સુખ દુઃખ કોટી હર્ષ ચિંતા, કાળનાં પ્રાણી થયાં.
 આજે નવો રવિ ઉદય થાએ, નવલ રંગ વિરાજતા,
 ગત કાળનો સહુ શોક ટળિઓ. હર્ષમય સહુ છાજતા.
 સહુ વાત ॥ ગત વર્ષ ॥

આળસ સમય હજીવાની ઇચ્છા, હતિ સ્વતઃ તે સંચર્યો,
આ વિશ્વ ચૈતન રવિજ દીશે, અપણ ને ઉઘમ ભર્યો.
રવિ કીર્ણ મધુર વન ઉપવન, સીધું બેઠો પાણું ફરે,
જન નેત્ર બીતર લલિત મનહર, ત્રિત્ર અનુમમ ચીતરે.
સહુ વાત૦ ॥ ગત વર્ષ૦ ॥

જન સર્વકો કલ્લોલ કરતા, જિઘમે ફેરા ફરે,
કોકિલ સ્વરાં પંખી તણાં, બહુ વંદ આકાશે ચડે.
સહુ પ્રાણિઓ ગત વર્ષનાં, દુખ શોકને વિસારતા,
ઉત્સાહથી ઉઘમ કરો, સહુ દેવ દુત ઉચ્ચારતા.
સહુ વાત૦ ॥ ગત વર્ષ૦ ॥

ફરિ સૃષ્ટિને પ્રારંભ આજે, લહી જૂન વિસારજો,
નિજ દેશ હિતની વૃદ્ધિમાં, તન શ્રમ કરો ધોધારજો.
વેપાર વાધે લક્ષિમ લાધે, વધે વિદ્યા દેશમાં,
જન કળા ને કૌશલ્ય કૃત્યર્થો, ગાય કાતિ વિદેશમાં.
સહુ વાત૦ ॥ ગત વર્ષ૦ ॥

પુસ્તક નવીન રચાય અદકાં, થાય ખ્યાતિ દુર ગામમાં.
ચિત્તરે તિમિર ને દેશ સુધરે, ઠરે દુષ્ટ નહિ કામમાં.
સારાંશ કે કવિતા રૂપે, નિજ દેશને કરવા તમે,
શોધી ઉપાયો સરસને, કરજો ફળદ આ શુભ સમે.
સહુ વાત૦ ॥ ગત વર્ષ૦ ॥

ગત વર્ષમાં જિગ્યાં કદું ફળ, ઝાંજ સમુજ તે બાળજો,
જે મિષ્ટ હોય છોડ તેનાં, સિંચી ઉછેરી પાળજો.

ગત વર્ષના અવગુણ સમજા, જળ માંડી ચિનયાં જાયને,
નિજ દેશના ઉત્તરપાંતું મુજા, શ્રમ સદા પરમાણુને.
સહુ વાત૦ ॥ ગત વર્ષ૦ ॥

આ વર્ષ જાશે સામકારી સુકન શુભ જહુ થાય છે,
માંગદ્ય કારી વેદના બહુ સ્વર ગગન સંજાયા છે.
એ આદિ વિધવિધ સુકન સમજે કામ કામ દેખાય છે,
આ વર્ષ કામ દુધા ફળે, આશીશ કવિજન ગાય છે.
સહુ વાત૦ ॥ ગત વર્ષ૦ ॥

અકોવિશે..

અજળ આ રચે તન યંત્રે,
ધુમે ઘટ સોહં મંત્રે ॥ ટેક.
સોહં સોહં મંત્ર અખાંડિત, અંતરમાં જપ થાય,
નાડી સહસ્રો પ્રસરી રહીને, તેજ સ્વરૂપ સુહાય. ॥ અજળ.
ઘડા અને પિંગળા ને સુખમણી, એ ત્રણ મુખ્ય ભણાય.
સાખા અનેક તે તેથી પ્રગટતી, બહુ બળવાન કથાય ॥ અજળ.
ચંદ્ર સમાન ઘડા શું અળકતી, પીંગળા સૂર્ય સમાન,
સૂર્ય સશી ને અગ્નિ સરીખી, સુખમણીને માન. ॥ અજળ.
આધાર પશ્ચત્તી નિષ્ટ નિરખતાં, સુખમણીનું સ્વરૂપ,
પુરણ વિકાસિત હોય ધતુરે, તેવી તે સોહ અનુપ. ॥ અજળ.
શીર સિખરપર છેક ચઢીને, વિસજતી તે આપ,
તેની અંતરમહિ વિશ્વસતવજા, અદ્ભુત જોનો પ્રતાપ. ॥ અજળ.

એજ અખંડીનું તેજ અધારે, વળાની અંતર માંલ,
 પ્રણવ પ્રકાશીક ચિત્રિણી ચળકે, જોનો મહન મહિમાય. ॥ અજખ.
 ચિત્રિણી મધ્યે બ્રહ્મ નાડીનો, ખીલી રહ્યો સુપ્રકાશ,
 આનંદ આપતી અમૃત ઝરતી, જોગીની પુરતી આશ. ॥ અજખ.
 એમ એ ચિત્રિણી, ચક્ર કઈકને, બેઢીને જોએ જાય,
 જાણે સરસ્વતિ ઉલટી વહે છે, નાદ મધુર સંભળાય. ॥ અજખ.
 આધાર ચક્રનું સ્થાન ગુદાગ્ર, વિરતરી પાંખડી ચાર.
 વંશપંસં બીજ રહ્યાં છે, પાંખડીમાં નિરધાર ॥ અજખ.
 અનુર્ભાત્રા, રક્તવરણુ ને, દેવ દીપે ગણનાથ.
 શક્તિ તે સિદ્ધિ ને પુદ્ધિ રહી છે, મેષક વાહન સથ. ॥ અજખ.
 છે તહિં વાયુ અપાન વરતતો, જાણ વળી આનંદ,
 યોગાનંદ વળી વીરાનંદ, છે તહીં પરાનંદ. ॥ અજખ.
 અજપા જપ છસે, ઘડી એક, ઉપર પલ આળીશ,
 સંબંધ પૃથ્વી તત્ત્વ સું એને, ડાડિની શક્તિ કહીશ. ॥ અજખ.
 રે ગુપ્ત અંતર શક્તિ તણું તે, છે મુળ મળાધાર.
 ઉન્નતિ ક્રમમાં પહેલું પગથિયું, સાધકને નિરધાર ॥ અજખ.
 તેના અધીપ અતી બળવાંતા, દેવ ગણેશ ગણાય,
 શુભ અશુભ સહુ કર્મ મહી તે, તેથી પ્રથમ પૂજાય. ॥ અજખ.
 એ મુળ ચક્રનો જન્મ કરનારો સર્વ વિધાનો જણ,
 કુશળ કાવ્ય મહી તે, થાશે, જગ મહી શ્રેષ્ઠ વખણ. ॥ અજખ.

ખટ પાંખડીનું ચક્ર બીજનું છે, સુંદર સ્વાધિષ્ઠાન,
 વંશમંદરં બીજે, વર્ણ છે પીત સમાન. ॥ અજખ.

દેવતા તેના બ્રહ્મા વિરાજે, સાવિત્રી શક્તિ સુદાય.
 પુશ્કિંગ ઉપર સ્થાન રહ્યું છે, પૂર્ણ રજો ગુણુ છાય. ॥ અનન્ય.
 હંસ તણ્યું છે વાહન એમાં શાશ્વત છે સ્થૂળ દેહ,
 જગૃત સ્થીતી, વૈખરી વાચા પૃથ્વીનું તત્વ છે તેહ ॥ અનન્ય.
 એક ધરીકા ને પણ આળીશ, ખટ હજરનો જાપ.
 દર્શણ કરિ લે, વાસ વસે છે, વરણુ રૂપી તહિં આપ ॥ અનન્ય.
 વિકાર અહંકાર આદિ છે, પામત અહિંજ વિનાશ.
 મોહ રહિત ઉત્તમ યોગીનો, રૂડો ફળે અભ્યાસ. ॥ અનન્ય.
 શરદ રતુના ચંદ્ર સરીખો, છે વંકરો પ્રકાશ.
 નીલ કમળ સમ રાક્ષિની દેવી, અંતર કરતી નિવાસ ॥ અનન્ય.
 અહિંજ સમિપમાં કુંડળીનીને, નીરુખ સર્પાકાર,
 પૂર્ણ અધોમુખ, ધુમ્ર કળાની, રક્ત વરણુની અપાર ॥ અનન્ય.
 સુદાય સાડા ત્રણ આંટીથી, નિદ્રા અવસ્થા માંલ્ય,
 જગૃત કરવા જોને મથે છે, હંસથી યોગી સદાય ॥ અનન્ય.
 સદસ્ય દળની કર્ણિકા મધ્યે, પેશી પરમ શિવ સંગ,
 પામીને અમૃત વૃષ્ટિ તણો ત્યાં આણુતી શુભ પ્રસંગ ॥ અનન્ય.
 અજ દેવતા ને બ્રહ્મ રૂપી છે, છે એ ધણી બળવાન
 તે બ્રહ્મ રંધ્ર સુધી વિસ્તરતાં, ગુંજતી બમર સમાન ॥ અનન્ય.

નાભિ મંડળમાં ચક્ર મણીપુર, છે અબ્ર સરખું નીલ,
 દશ દળ તેનાં સુંદર ખીલે, રીજે નિરખનાં દીલ ॥ અનન્ય.
 છે ડહંણાંતંચંદં, નંપંદં, તે ખીજ,

લલિત સહિત શ્રી વિષ્ણુ વિરાજત, ગરુડનું વાહન નીજ ॥ અજબ.
 વાયુ રૂપી ને સ્વપ્ન અવસ્થા. યંત્ર ત્રિકોણુ જણાય,
 સોળ ધડી પળ છેંતાણિશમાં, જપ છ હજાર જપાય ॥ અજબ.
 સમર્થ સંહાર પાલન માંહી, પ્રામીને ઉત્તમ જ્ઞાન,
 સોહં મંત્રને જપતો જોગી, પામે બધે સન્માન ॥ અજબ.
 ઝિએ અનાહત ચક્રવર્તુરે, રાજતું રૂઢ્ય સ્થાન,
 કેવું પ્રકાશીત તે અતિ સુંદર, બંધુક પુષ્પ સમાન ॥ અજબ.
 ક થી તે ઠ સુધી અક્ષર શિરપર, ધારી અનુસ્વર બાર,
 પાંખડી બારની મધ્યે દિપે છે, બીજ રૂપે શુભકાર ॥ અજબ.
 પ્રાણ વાયુનુ ધુમ્ર મંડળ તે અંતરમાં બળવાન,
 દેવતા રૂપ ને ઊભિઆ શક્તિ, વર્ણ શશાંક સમાન ॥ અજબ.
 નંદિ વાહન ને સુષુપ્તિ અવસ્થા, ત્યાંહી તમે ગુણ છાય,
 સાલોક સુક્તિ પ્રદાઇ જુમિ એ, સામધ્વની સંભળાય ॥ અજબ.
 છેક બિતરમાં, વમળ ચરખું જળ હળ જ્યોતિર્લિંગ,
 શુદ્ધ સુવર્ણ સમાન સુહાએ, ભવ ભય કરતું ભંગ ॥ અજબ.
 સોળ ધડી પળ છેંતાણીશમાં, જપ છ હજાર જપાય
 પ્રસિદ્ધ વિશ્વ વિશે બહુ એનો, પટકોણુ યંત્ર જણાય ॥ અજબ.

વિશુદ્ધ ચક્ર તે સોળ કળાતું, વિલસે કંઠ સ્થાન,
 જિવ દેવતા ને વિરાટરૂપી, શક્તિ અવિદ્યા માન ॥ અજબ.
 અ આ ઇ ઈ ઉ ઊ ઋ ઋ, લ્હ લ્હ એ ઐ બાઇ,
 ઓ ઐ અં અઃ સોળ એ સ્વર્યા, પાંખડી સોળ સુહાઇ ॥ અજબ.
 ધુમ્ર ચરણ ને વાયુ વાહન છે, જાણુ અથર્વણુ વેદ,
 જવાળા કળા ને તુર્યા અવસ્થા, સમજજો સંધ્યો ભેદ ॥ અજબ.

પ્રાપ્તિ તે સાધુજ મુક્તિ તણીરે, ભૂમિકા એ કરનાર,
 બે ધટિકા ને છ પળ અહિં છે, જપ પણ એક હજાર ॥ અનન્ય.
 પંચ વદનને દશ ભુજ ધારી, શોભીત તણુ લોચન,
 વ્યાધાંખર ધર ગિરિજ સંગે, શિવજી અહીં શોભન ॥ અનન્ય.
 જયકરતા એ ચક્ર તણોરે, સુંદર છે જોગીશ,
 ઇન્દ્રિય છૂત પર કાય પ્રવેશે, કુશળ તે જાણીશ ॥ અનન્ય.

આશા ચક્ર રહ્યું ભ્રમધ્યે, ચંદ્ર કિરણુ સમ તેજ,
 પાંખડી બે ત્યાં પ્રગટ પડી છે, હંક્ષાં છે બિજ બેજ ॥ અનન્ય.
 ખટ મસ્તકની દેવી અંતરમાં, હાટીની જેનું નામ,
 વીણા પુસ્તક માળા કરમાં, શોભાવડી શુભ ધામ ॥ અનન્ય.
 વિદ્યુતવત તહિં વિલસિ રહ્યું છે, શિવલિંગ તેની મધ્ય
 ઓંકારનું તે ચિન્હ અનુપમ, જોઈ પ્રકાશિત શુદ્ધ ॥ અનન્ય.
 એજ સુશોભિત આશા ચક્રે, દર્શણ મનનાં થાય,
 ભ્રમધ્યથી પણ સહજ જોયે ત્યાં, બુદ્ધિનું ધામ સુહાય ॥ અનન્ય.
 બુદ્ધિની ઉપર અર્ધ શશીનું ચિન્હ કરે અજાર,
 જોયે સહજ પણ તે ચક્ર પિંડુ, દર્શાવે અર્ધ મકાર ॥ અનન્ય.
 તહિં પણ શિવજી વિરાજી રહ્યું છે, શશિ સમ સ્થિતિ પ્રકાશ,
 યોગી અતીશય રંગન થાએ, થાય સહજ સદુ આશ ॥ અનન્ય.
 દેવતા અગ્નિ ચક્ર તણા છે, શકિત સુપુમ્બ્યા સમર્થ,
 પ્રજ્ઞા અવસ્થા, અનુપમ વાચા, સિદ્ધ પરમ ત્યાં અર્થ ॥ અનન્ય.
 બે ધટિકા ને છ પળ ઉપર, અક્ષર અહિં ચાળીશ,
 અનપા જપની સાચી ગણુતરી, એક હજાર ગણીશ ॥ અનન્ય.

ઉત્તમ વડના ઉત્તમ માની, ત્રિલોક દર્શી શાંત,
રાગ ને શોક રહિત, સહુનું હિત, કરનાર છે નિર્બીજ ॥ અનન્ય.

શાંભે શિખા મંડળની સમીપે, સહસ્ત્ર દળનું સ્થાન,
કોટિક સૂર્યના તેજથી અદકાં, તેજનું તેજ નિધાન ॥ અનન્ય.

દેવ સદાશિવ આપ વિરાજે, રૂપિવર પાસ વિરાટ,
છે મુળ માયા શક્તિ પોતે, સોદાં વેદનો પાઠ ॥ અનન્ય.

જાંચી અવસ્થા વિમાન કરી, ગાળે અનુપમ વાય,
તત્વાતીત ને બીજનું વાહન, મિંદુ લહી દિલ રાય ॥ અનન્ય.

ભિતર માંહી ત્રિકોણ ઝળકતો, કો કહે વિષ્ણુ ધામ,
શિવ નિવાસ કરે અહિં એવું, સિદ્ધ કહેછ તમામ ॥ અનન્ય.

હરીહર પદ ને દેવી સ્થાન, એજ બધે વખણાય,
દૈત વિલાસી મઝી હર ગૌરી, નામજ એનું બણાય ॥ અનન્ય.

પ્રકૃતિ પુરૂષ રૂપ વળીરે, માને મુની જન કોઇ,
નામ ને રૂપ દિશે જીજ્ઞાસાં પણ, તત્ત્વ રહ્યું એક સોહી ॥ અનન્ય.

અરણ્ય ઉદયના વર્ણ સરીખું, ચંદ્રનું છે દર્શન,
તેજસ્વિ બાર શરી સમ મધ્યે, નિર્વાણ પદ શોભન ॥ અનન્ય.

બ્રહ્મ સ્થાન રહ્યું નિર્વાણે, કંઈક બણે છે હંસ,
કેવળ મુક્ત અહીં જીવ થાએ, મોહ થતા વિધ્વંસ ॥ અનન્ય.

બે હટિકાને, છ પળ ત્યાં છે, જપ પણ એક હમર,
શુદ્ધ સ્વરૂપે આત્મા શાંભે, જળહળ નીરાકાર ॥ અનન્ય.

ચક્ર ધણાં પણ્ય મુખ્ય કલાં એ, નથિ મહિમાનો પાર,
 સંકલના સરવેની તપાસો, રચના વિચિત્ર અપાર ॥ અજબ.
 નાદ છુમે ઘટ સરવની મધ્યે, ગુપ્ત સ્વભાવિક નિત્ય,
 શ્રવણ દધને સાંભળી લેતાં, સાધક થાય પુનીત ॥ અજબ.
 મર્મ તે મનમાં માણી કિયોરે, એક અખંડીત ધાર,
 રાત દિવશ ઉપદેશ દિયે એ, જિવને પરમ શુભકાર ॥ અજબ.
 શ્વાસ સ્કાર પુરે અંતરમાં, હૃદય નિસરતો બહાર,
 સઃ તે તે ને હં તે હું છું, થાય ગુપ્ત ઉચ્ચાર ॥ અજબ.
 ગુર પ્રસાદે સુખમણામાં, કમ પડે વિપરીત,
 હંસઃ હંસઃ મંત્ર તણો જપ, જીવ જપેછ ખચીત ॥ અજબ.
 આધાર આદિ ચક્ર તણારે, ગણપતિ આદિ દેવ,
 મંત્ર સમર્પણ તેહને કરવા, જપ જપતાં તતખેવ ॥ અજબ.
 સોહં સોહં એમ નિરંતર, અંતર માંછ પુરાય,
 સોહં મંત્ર પરમ હિતકારી, શુદ્ધ જ્યોત્તી સદાય ॥ અજબ.
 પ્રત્યેક ચક્રનું સોહં ભાવે, પ્રીતે કરી પૂજન,
 સેવાન પંકિતથી એમ પરમ પદ, પામશે અંશીજન ॥ અજબ.
 આનંદ અનહદ વ્યાપી રહે ને, ભય સહુ થાએ ભમ,
 એક અખંડીત મુળ જ્યોતિમાં જ્યોતિ થશેજ નિમગ્ન ॥ અજબ.

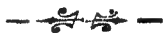
મુલાણા છંદ.

માનું સદ્ ભાગ્ય મુજ, બધું સ્નેહિ સગાં આજ કિરપા કરીને પધાર્યા,
 ઉદ્ભવે પૂર્ણ સંતોષ મુજ અંતરે, દર્શણે લોભિયાં નેન ઠાર્યા.

થાયશ છે નમસ્કાર છેલ્લા હવે, સજ્જનો સર્વ મેલો સ્વિકારી,
 હોય જે બોલ્યું ચાલ્યું કરો તે ક્ષમા, વીનતી એજ છે હેલ્લિ મારી.
 પરમ ચૈતન્ય કાળજ તણું તે સમો, પ્રવિષ્ટ, પવિત્ર, સુપુત્ર જેટ,
 શક્તિ દિલ્લો કરીને મુને તે મયો, સર્વ આશા તણું કેંદ્ર એટ.
 પ્રાણુથી પ્યારી મુજ પુનિઓ પણ મુને, મુકી ટટનાવતી મઠઈ ચાલી,
 પરમ પ્રેમાળ મુજ પતિન પણ પરવરી, રાત દીશે મુને ધોર કાળી.
 આવઓ સનિમ છે સમય સુખદાઇ આ, દુષ્ટ વિયોગનું દુઃખ જાશે,
 જાળી જલદી હવે, બેટું સફુને મળી, સદ્ય સંયોગનું સુખ જાશે.
 જાશું ભાઇ અમે, જાશું અહિંથી અમે, સમય પ્રયાણનો જાળી સામે,
 શ્રી ગુરુદેવના અનુચરો આવિયા, જાશું નિશ્ચય હવે અવર ધામે.
 જુનળ ઉપર બધું કાર્ય પુરું થયું, નિજ પરિધાન અહિંના તણશું,
 અવર પરદેશને જે અનુકૂળ કલાં, વચ્ચે તે તો હવે રે સજ્જનું.
 બહુ મયા છે વિતિ, મુગના મુગરે, સાચું પીતા તણું ધામ છોડે,
 ચાકિઓ દેશ વિદેશમાં બટકતાં, ફરિ કરિને નવા વેશ જોડે.
 શ્રી ગુરુદેવના સુખદ પદ પંકજને, પ્રીતથી સેવશું રે સદાએ,
 થાય તેની કૃપા તો પિતા પુત્રનો, ક્ષાંતિદા અચળ સંયોગ થાએ.
 સ્નેહ વિસ્તારિઓ મુજને સહુ તો, માનુ આભાર મોટો તમારો,
 એમ સંબંધ જે ઘટ અતિ જોડિઓ, કો ભવે તે નથી છૂટનારો,
 ફરિ ફરિ ભવિષ્યમાં સર્વ મજાશું ખરે, માનજો મારું હું કહું છ સાચું,
 હાલ માનાર વિયોગ તે અદ્ય છે, શોચ કરશે નહીં એજ જાચું.
 સ્નેહ સાચો સદા દૈવિ છે સમજજો, ઇશ્વરી તત્વનું તેજ એ છે,
 ઇશ્વરી આંશ જે અંતરે આતમા, પ્રેમનું સ્વરૂપ તે વિલસે છે.
 તત્વ તે નિર્વિકારી અવિનાશિ છે, પ્રેમ તેથી અવિનાશિ જાણો,
 જીવનું તેજ આકર્ષણું જીવને, રચીને નથિજ કેપડાં પ્રમાણો.

શું જ્યુ સ્થૂળ અદૃશ્ય જો થાય તો, સ્થૂળ તે તો નથી જીવ પોતે,
 દેહ પરિધાન પલટાય જીવું થતાં, દેહિને વિશ્વમાં સંત ગોતે.
 હું છઉં, છો તમે, નયિજ કોઈ નથી, અહિં તહિં સર્વદા સર્વ કામે,
 સરવ સંયોગ વિયોગ છે બ્રમણરે, બ્રમણ એ માત્ર છે રૂપ નામે.
 રૂપ ક્યાં સર્વદા એક સરખું હતું, આત્મ જોગન અને આ સ્થિતીરે,
 નામ પાડ્યું હતે બીજું જો લાઈ તો, હોત આ નામની શી મતીરે.
 પોપટો પુરીઆ, પીંજરા માંહિ તે, પીંજરાને કદિ પરહરે છે,
 પામી સ્વતંત્રતા દેશ વિદેશમાં, મન રૂચે ત્યાંહિ તે સંચરે છે.
 ચર્મ ચક્ષુ વડે નહિં મને નિરખશો, લેશ તેથી થશે મા નિરાશ,
 સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિ વડે નિરખશો જો તમે, તો મને નિરખશો નીજ પાસ.
 સત્ય પરમાત્મા, સત્ય છે આત્મા, સત્ય છે ધર્મ ને સત્ય પંથ,
 સત્ય છે સતત આશ્રય સહુ વિશ્વનો, ઊભરે ધર્મના પૂજ્ય અંથ.
 સત્યને સેવજો, એક દ્રઢતા થકી, સત્યને છોડશો નહિં કદાપી,
 પ્રાણી માત્રો પ્રતિ પ્રેમ વિસ્તારજો, દ્રેપ ને કલેશ કુસંપ કાપી.
 સર્વનાં અંતરે, તત્વ એકજ લસે, અવરનું હોત જાણો સ્વહીત,
 છેલ્લી આ શીખ મુજ પાળતાં કીર્તિ, ને, શ્રેયને લાભશો થઈ પુનીત.
 કષ્ટકારી ભવાખ્યથી ભયાનક બહુ, ક્ષણિક મોગ્ગ મદા ઊછળે છે,
 છૂટવા ઇચ્છતા તેથી ધીમંત રે, અમણ જિવડા જહિં ટળવળે છે.
 સાંપડયો સમિપમાં એજ પ્રસંગ શુભ, ઊર ઊછળેછ આનંદ મારે,
 સત્ય વાવેકથી ચિત્ત વિચારજો, કલેશ કરવો ઘટે નહિં તમારે.
 કલેશ તમને થતાં, અધિક મુજને થશે, માર્ગમાં વિદ્ન ત્રિલંબકારી,
 ધૈર્યને ધારિને, શાંતિને સેવજો, ગત બણી શુભ ઇચ્છા પ્રસારી.
 ભજન માળે ભક્તો ભજન મવડાવજો, જાંઝ ફિરતાલ વાજે બલેરી,
 નાદ વિભાનથી ત્વરિત ઊચે મતી, મગન માંહી થશે જીવ કેરી.

ઐજ કર્તવ્ય છે, સ્નેહિઓ સહુ તથા, શોક છાંડી તમે ઐજ કરજો,
 છે નમસ્કાર મુર્ખ, છે નમસ્કારરે, સ્નેહિને સ્નેહથી કંઈક સ્મરજો.

લગ્ન પ્રસંગે વર કન્યાને આશિશ વચન.

શ્રી સદાશિવ પ્રસન્નો સ્તુ:

સગ્વિણી વૃત.

શ્રી ગુરુદેવ સાક્ષાત છે. દેવરે.
 ભક્તિ પાદાબ્જની કલેશ ચિંતા હરે;
 લગ્ન આ તે મહીમા તમારો વદે.
 છે નમસ્કાર સાષ્ટાંગ આ શ્રીપદે;

શાર્દૂલ વિકિરિત વૃત.

દેવી સ્ફટિક રત્ન મંડિત રૂડા કૈલાસ શોભાવતા,
 જેના ચર્ણ સરોજ સૂર અસુરો વંદી કૃતાર્થો થતા.
 જેના વૈભવ ને વિલાસ કથને શક્તિ હિણા શારદા,
 તે શ્રી સાંબ ઉમાપતિ શિવ હજો કલ્યાણકારી સદા. ૧
 જેવાં પુરુષ પ્રકૃતિ વિજયને પામે સુસંબંધથી,
 રાધા માધવ જુગ્મ રૂપ જગમાં જોડ્યાં સદાસ્નેહથી.
 સાથે કામ રતી સદા ત્રિભુવને કર્તવ્યથી વીલસે,
 દીપો તેમ સદાય દંપતિ તમે સંસારમાં સુયશે. ૨

ધુદ્ધિ શ્રેષ્ઠ વિચાર વીમળ વડા વૃદ્ધિ સદા પામજો,
 સુ દૃષ્ટાંત રૂપી જગે તમ તથાં થાજો બધાં કામજો.
 રિક્તિ સિદ્ધિ સમૃદ્ધિ વૈભવ અને હંચા વિલાસો બહો,
 આધિ વ્યાધિ ઉપાધિ સર્વ ટળતાં, દીર્ઘાયુ સુખી રહો. ૩
 મધ્યે જેમ જળાશયે કમળ છે નીરે ન લેપાયરે,
 શોભાવે સરને અને ચિત્ત હરે, તે આપ શોભે ખરે.
 જાયે દ્રષ્ટિ શરી બણી પિયુષને, પ્રીતે પિયે તે સદા,
 (તેમ) સંસારે રહિ અંદ્ર શેખર તણી, પામો કૃપા સર્વદા. ૪
 * * નાં લગન આ શબ્દ કૃપાએ થતાં.
 નાહો હર્ષ તથાં બધે ગગનમાં ચારે દિશા ગાજતા,
 રક્ષો ઉભયને સદાશિવ સદા, આનંદમાં રાખજો.
 હેતુ જન્મ તણા કરો સફળરે, એસ્તુ સહુ ભાખજો. ૫

ખિસેંટમાતાની આરતી.

જય જય વસંત દેવી, જય જય શ્રી માતા,
 ભવ્ય શુદ્ધ તેજસ્વિ, છબિ તુલ્ય વિખ્યાતા ॥ જયજય શ્રી માતા.
 ભારતવાસી સમસ્ત નિરખે અનિ કોડે,
 પ્રણામો પાદારવિંદે, હસ્ત ઊભય જોડે ॥ જય.
 દેહ વિદેશી મધ્યે, ભારત જીવ ઝળાડે,
 જ્યમ રક્ષાટિક મૂર્તિમાં, સુરજ કિરણ ચળાડે ॥ જય.
 ધર્મ, જ્ઞાન, ને સત્ય, કરુણા કોમળતા,
 પરહિત, પ્રેમ, નિહરતા, આભૂષણ હસતાં ॥ જય.

* આ સ્થાને વરકન્યાનાં નામો ઉમેરી લેવા.

ભારત ભૂમિ દિવ્ય, શુભ મહિમાવળી,
 નિર્ગુન, નિર્ધન નિગડિત, નિદ્રિત, નિહાળી ॥ જય.
 કંપિત રૂઢે તેની, વારે તું પાછ,
 આત્મ યશ આરંભ્યો, અપૂર્વ જગ માંહી ॥ જય.
 કર્મ યોગિની દેવી, ભૂતળ તું ઉતરી,
 અરણ્યોદય દેખાએ, જનગૃતિ રહિ પ્રસરી ॥ જય.
 ઉત્સાહ મધુરા પૂરતા, ધટો વાળે છે,
 સુગંધ પ્રસરી શબ્દો, જય જય ગાળે છે ॥ જય.
 ભારત રક્ષક રૂપિની, પ્રતિનિધિ તું આવી,
 ઝગ ઝગ ઝળકિત હાવે, નિશ્ચય છે ભાવી ॥ જય.
 ધન્ય ધન્ય માતૃશ્રી, દીર્ઘાયુષી હજો,
 તુજ છઠ્ઠા ને પરિશ્રમ, સત્વર સફળ થજો ॥ જય.

દેવી બીસેન્ટની વર્ષગાંઠને દીવસે વંચાયલી કવિતા.

ગીતિવૃત.

દિવ્ય અલૌકિક મૂર્તી, તિવ્ર તિમિરહર વિમળ શશીવરણી,
 દિવ્ય મધુર આલાપે, ચપળ ચિત્તને સુખ શાંતી કરણી.
 દુષ્ટ અવિધા તનુજો, દુર્ગુણ અસુરો સખળ ત્રામકારી,
 વિદારી તેનાં બળને, કુટિલ કળીના દરત કબેશકારી.
 અભય હસે કર કમળે, હૃદય કમળાની સુવાસ વિસ્તરતી,
 જીવ જમર દુર ભમતા, પાએ આવે થતાં હૃદય સુમતી.

જનમ મરણ બધ હારિણી, બવજળ તારિણી. કુમાળ વરદાઇ.
 પરહિત વિમળ વિહારિણી, જીવહિત કારિણી યવિત જગઆઈ.
 પ્રતિદિન ઉજવળ કીર્તી, અધિક અધિક વિસ્તરે જગતમાંડી,
 ધારણ કરવા ધરણી, પરમ તેજ એ અશક્ત શરમાઈ.
 દીગંતને બેદીને, પાર જઇને પ્રકાશનો મહીમા,
 વિશેષતાં વિસ્મય થઇ, મહન જનોને જણાય નહી સીમા.
 ઉજવળ ચળકિત વસ્ત્રો, વિજળી ચમકી, છુપિ શું હરખાએ,
 દિવ્ય અમુલ્ય ગુણોનાં આભુપણથી સ્વરૂપ સુહાએ.
 ધવલ પુષ્પના હારો, ચંચળ પરિમળ સદાય પ્રસરાવે.
 ઉચરે ઝીણા સ્વરથી, અંતર પરિમળ અધીક છુપાવે.
 ધવળ હિમગીરી કાંતિ, યશના સ્પર્શે રૂડી વીશેષ લસે,
 અસત્ય, સંશય ત્રાસી, શોધે છાના સ્થળો તીમીર વીશે.
 વસંતવત્ સુખદાઇ, નામ મધુર પણ વસંત છે ધારી.
 સરસ્વતી શું પોતે, ઉત્તરી પૃથ્વી તળે, અશુભહારી.
 અગણ જીવોને એણે, ઉગારિ ક્ષીધા કુડી કૃતિ કરતા,
 આંખ આપી અધોને, સન્માર્ગે છે કીધા સુખે ફરતા.
 જીવન પ્રવાહ સુધારે, નિવારતી તે ભુંડા ત્રિવિધ તાપ,
 ઝાળખ આપ સ્વરૂપની, જીવન હેતુ બતાવતી આપ.
 બિજ વિદ્યાનાં વેર્ષાં, સંસ્થા વિધવિધ નવીન કરી ઉલાસે,
 અંકુરી છોડ થયા છે, નિરખે સુજનો હરખ ભર્યા આશે.
 દુષ્ટ દેષ ઈર્ષ્યાને નિંદાને પણ ભેષ ન ગણકારી,
 નિજ કર્તવ્યે મચિને, સમાન દ્રષ્ટી સદાય દ્રઢ ધારી.

મૃતવત આર્ય ભુમિને, પુનરપિ સજીવન તુમવચ્ચ કોણુ કરે,
 શોભે શ્રેષ્ઠ સુધર્મે, ધર્મ અષ્ટતાતણું તું કષ્ટ હરે.
 હે ગુરુદેવ દયાનીધી, પરમગુરુ હે જગત્પત્તા નાથ,
 પ્રણુમીને સાષ્ટાંગે, માગું વિનયે જુગલ જોડી હાથ,
 શ્રી આન્ના દેવીતો, મદિમા રવિ સમ સદા વિજય પામો.
 ધર્મ ધ્વજ દરદરતાં, જન હિતકારી સદૃશ થજો કામો.
 નિત્ય નિરોગી રાખી, પ્રીતે રક્ષણુ સદાય સહુ કરજો,
 દીર્ઘાયુ શાંતીપદ, આપી એનાં વિધન સકળ હરજો.

બાળકને આશીષ.

કાવ્યછંદ અથવા રોલાવૃત.

બાલ્ય શાળી દીશે, મિત્ર બાળક તું મારા,
 મળ્યો માનવી દેહ, ફળ્યાં છે સુકૃત તારાં;
 સદ્ વિદ્યાને પ્રાપ્ત, કરીને સમ આચરજો,
 હણી સ્વાર્થની મતિ, પરાયાં દુઃખને હરજો.—૧
 સમજ નિજ કર્તવ્ય, અગિત નહીં તેથી થાતો,
 રીઝજો પ્રેમ પીયુષ, પ્રાણી માત્રાને પાતો;
 કરજો નિજ કલ્યાણ, જીવનનો હેતુ સાધી.
 રહો તુજથી દૂર, આધિ, વ્યાધિ ઉપાધિ.—૨
 કિર્તી ઉજવળ વિમળ, જગત્માં તુજ વિસ્તરજો
 આશા સધળી શુભ, સદાએ તારી ફળજો;

સુખ સંપત આયુષ, પ્રભુ સંપૂરણ આપો,
રક્ષણ કર, કર અભય, અચળ તુજ મસ્તક થાપો—૩

ખેડુત વિષે.

રોળાવૃત.

રે ખેડુત તું ખરે, જગતનો તાત ગણાયો,
આ સધળો સંસાર, પાળતો તુંજ જણાયો;
કપાસ ફળદ્રુલ ધાસ, ધાન્યને તું નિપજાવે,
અન્ન ખાય સહુ જીવ, ધરે જનુ વસ્ત્રો બાવે.—૧
સહે તાપ વરસાદ, વળી બહુ મેહનત કરતો,
રહે શરીરે લકુ, સદા સંતોષે ફરતો;
ઉત્તમ ખેતી ખરે, વળી તે પર ઉપકારી,
ખરી ખંતથી દીએ, જગતને શીખ તું સારી.—૨

ભુજંગી છંદ.

તુને ધન્ય છે ધન્ય છે ખેતીકાર, કરે જગતને તું મહા ઉપકાર,
કરે માત પૃથ્વીની સેવા અપાર, સદા રક્ષે તો પ્રત તું સ્નેહકાર. ૧
કરી અંગનાં મર્દને રાજ્ય માતો, જનુતી અભિમાનથી નિત્ય માતો,
વડાં વૃક્ષને ચોઝિદારો કિધા છે, બધે વાડના કાટ ઘેરી લિધાછે. ૨
મુકી વેલિ સાહેલિ સેવા નિમિત્તે, વધાવેછ જે પૂજને પુષ્પ પ્રીતે,
ખટાદાર વિશાળ છે વૃક્ષ જન, રહી આમરો ચમ્બરો શોભિ તવ. ૩

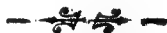
અણ્યા વીજળા વૃક્ષનાં પત્ર તાંહી, અતી રીજતા, વાંસ તો ગાનગાઇ,
 સહ જકતની એ જનૂની તણીરે, પ્રતીનીધિ સેવા કરે તું ધણીરે. ૪
 સહે તું વૃષા શીત ને તાપ આરે, તપશ્ચર્ય એ કાજ તું દેહ ધારે,
 તને ને મને ને ધને સેવીઆઇ, કૃપા તેની સંપૂર્ણ હૃદિ સદાઇ ૫
 વિપત્તી શિઆળાનોં મીટાડવાને, જિંએ ન્યાળતો સૂર્યને પ્રાર્થવાને,
 અતી તાપથી માત જ્યારે પિડાય, જીએ ચિન્હ કેવો રિજે મેધરાય. ૬
 રૂઢાં ખાતરે જીદરે પુષ્ટિ આપે, જીડાં ખૂંપરા દૂખદા તૂંજ કાપે,
 પછી મેધ જ્યાં પૃથિવને પાણિ પાએ, વસુધા વપુએ ખિલેલી સુહાએ. ૭
 તુને હર્ષ તે અંતરે ઉછળે છે, બહુ ધાન્ય તું માતને રે ધરે છે,
 રસીલું હવે વંન વીશાળ દીશે, ઘટા અલ્પની છાંદ છે બ્યોમ વીશે. ૮
 ઉભો મધ્ય માંહી વને તું સુહાએ, શિરે દૂમટે બ્યોમ શું છત્ર છાએ,
 પ્રકાશે બધું વીજળીની છટાથી, ઉડે મર્જના મેધની સુ ઘટાથી. ૯
 નચિતે જીએ વીજળીના ઝપાટા, તુને વાયુના વાય વેગી સપાટા,
 તુને ધન્ય જિંએ વહે દેવતાઓ, પિતા જકતનો તાર કલ્યાણ આઓ. ૧૦
 બધે અન્ન ને વસ્ત્ર તે તૂંજ આપે, વાળી ઔષધી વિશ્વના વ્યાધિ કાપે,
 તુટ્યા દેવતા વૃષ્ટિ ધારાથી તારો, આરે થાય છે જો અભિષેક ન્યારો. ૧૧
 રીજ્યા દેવતા ધૈર્ય તું ધાર મનં, જનૂની હવે થાય નિશ્ચે પ્રસન્ન,
 કરે પૂર્ણ હૃદિ બધી તાયરી તે, સ્વિકારી ખરી તેંજ સેવા કરી તે. ૧૨
 સહ પ્રાણિને એક આધાર તારો, સહે મૂર્ખ તુને નિચો ને નહારો,
 દિયે શીખ તે તૂજ પ્રત્યેક કૃત્ય, ન જાણેજ તે માનવી છે અસત્ય. ૧૩
 કૃષીકાર આ દેહ ભૂમી તું એમ, રૂઢાં કર્મથી સેવવા રાખ નેમ,
 સ્વધર્મે નિતી પાળનાં માર્ગ જાશે, થશે તૂજ કલ્યાણ સુહી પ્રકાશે. ૧૪

દેવી બેસંત માટે પ્રભુ પ્રાર્થના.

શાર્દૂલ વિક્રિડિત.

શ્રી નરસિંહ સમર્થ વામન અને પરશુતણા ધારક,
કૌશલ્યા સુત રામ ગોકુળપતી સદ્ધર્મ ઉદ્ધારક;
જેને પ્રાણુ પ્રિયા સમી લહિ તમે રે પૂર્વથી પાળી છે,
પાદાન્ગે વક્ષ સ્થળે ધરી વડી જેની પિડા ટાળી છે.
કાંતીમંત, પવિત્ર, પાવન કરી, ને પૂજ્યશાળી કરી,
જેની ઉજવળ કીર્તિ વિશ્વ નિખિલે દીગંતમાં વિસ્તરી;
જેનાં રમ્ય નદી તટો વન રૂડાં, ને ગીરી ને કંદરો,
ભક્તિ ભાવથી તેથી સેવન કરી રીજે તપસ્વિ નરો.
દેવો, સિદ્ધ, રૂપી જહિં નિવસતાં અધાપિ એ કારણે,
સ્થાપી ભારત ભૂમિ તે પ્રભુ તમે સદ્ધર્મ વિસ્તારણે;
જ્યાં મધ્યાન રવી તણી ઝળહળી જ્યોતી પ્રતાપી અતી,
વ્યાપ્યું તાંદ્ર તિમિર, મૂર્છિત પડી ને, કાળની શું કૃતિ.
પાછી જગત ને સતેજ કરવા ખાતે પ્રયત્નો કરે,
માતા દેવિ વસંત દિવ્ય સ્વરૂપી, કો શક્તિ સૌંદર્ય ખરે;
સાષ્ટાંગે તમ પાદપંકજ મહી કાઠી પ્રણામી કરી,
સાચા અંતર ભાવથી વિનવિને માગું અમે શ્રી હરી.
ભારત વર્ષ દિતે સમર્પણ કિંઈ જેણે સદા જીવન,
દીશે મોક્ષલો ત્યક્તિ કો તમ તણી સદા લક્ષણે સંપન;
રક્ષા એની કરો, સદા વિધનને સંકષ્ટને કાપજો,
દીર્ઘાયુષ, અરોગિતા જય બધાં કાર્યો વિશે આપજો.

ભક્તિ માટે પ્રાર્થના.

પદ (દેશ)

પ્રભુ મુને ભક્તિ પ્રસારેરે,
અતી ઉન્વળ વિમળ તમારી ॥ પ્રભુ.
જહિં શ્રુતિ સ્મૃતિની આસક્તિ અતીરે,
મુને મુક્તિદા એહ વિસ્તારેરે ॥ અતી.
કુકમળી કાળાસ થકી આ,
મુજ કાયા છવાઇ સુધારેરે ॥ અતી.
અંતર સ્યામ તિમિરમય દીશે,
શુભ ગુણમય હરિ તે દિપાવેરે ॥ અતી.
ભક્તી વિનાનો જનમ મુંડો છે,
હરી મુને કાંઈ દયા દિલ ધારેરે ॥ અતી.

પદ.

આનંદ ભગ્યો હો, અંતરમાં ગેતાં,
આશૂત ભાસે હો, ઉપાધીઓ ખોતાં;
ઈંદ્રીઓ સરવેરે, કરમ રહિત થંભી,
ટળ્યું છે તનતુરે, બાન દુઃખદ દંભી.
અસત જગ કેરે, રૂપ તે લોપ થયું,
રવી કેરા પ્રતાપેરે, કુમર જમ ઉડી ગયું;
બધન તે પુટ્યાં હો, નિગુણ નિજ સોહો,
ત્રિકાળ તણો તવ રે, પ્રરણ લય તહિં હોએ.

અંતર તે ખિન્નતારે. વિશાળ થતું જાએ,
અનંત તે અંતે હો, સરવ વ્યાપક જાએ;
ઝળહળ જ્યોતી હો, સ્વયં પ્રકાશે છે.
કંઈ આનંદ હિમિરે, વિમળ વિશ્વાસે છે.
નથી કોઈ દંષ્ટારે, અવર ખીણું કંઈ,
નિરંતર એકજરે, તત્ત્વ રહ્યું છાંય;
અનુભવ એવારે, ખરી લહું તે મુક્તી,
કંઈ સંત તે જાણેરે. અવર જુરી બિન્ની.

શશિકળા વૃત્ત,

હરિ હરિ હરિ નિશ્ચિન જપ જિવરે,
વ્યરથ અવર લલિ તર ભવ જળારે.
જનમ જગત મહિ ધરિ હિત વિસરે,
ભવિની ગતિ નવ વસિ તુજ ચિતરે.
કરિશ કરિશ કરિ દિન નિરગમતો,
ક્ષિતિનળ સમય ન પળ પશ્ય ટકતો.
ભવિષ ન તુજ વશ, સમજ મુરખરે,
છળ મય જગ રૂપ લલિ ન હરખરે.
ગગન કુસુમ કદિ શુભ નવ કરશે,
જલધિ મથન વણ્ય મણિ નવ મળશે.
પળ પળ પચન નિકટ વહિ ઉચરે,
વિમળ મતિધિ હરિ દુખહર બજરે.

કુખધિર તુજ લલિ અતિ રવ કરતો,
 વ્યરથ ઉપજા પર ખન ખુખ ઝરતો.
 ક્ષણિક શરિર મુખ થકી દિલ લલચે,
 ગગન વરણુ વત તરક અતિ રચે.
 જમદુત નિશદિન તુજ શિર તલપે,
 બક સમ અવસર લલિ ઝટ ઝડપે.
 સરસ સમય ગત ફરિ નહિં મળશે,
 મુરખ ચપળ ચિત ખલુ તુજ છગશે.
 ગતિ તુજ તન તણિ દિન દિન ધટશે,
 શ્રમ વણુ નવ ધટ મન મળા મટશે.
 પ્રખળ મથન નથિ અખિતજગ વ્યનું.
 કશું ફળ સિધ તવ સદજ સમયનું.
 અખિત જગત હરિ ગુણુ ક્યરે,
 શ્રવણુ અહર નિશ કરિ ધર રતિરે.
 “નિશિ ભય હરિ અતિ વિતિ મુખમહિરે,
 સમર સમર જન ભુવન પતિ હરે”.
 ક્યરિ વિહમ શુભ, જગ સહુ જગરે,
 સ્તવતિ સરિત હરિ હલુ હલુ સુરવે.
 ગભિર ઉદ્ધિ અતિ જગતધિ ઉછળે,
 ક્ષિતિધર હરિ દૂર પ્રતિ સુર ક્યરે.
 કવણુ નિપુણુ જન નિજ હિત ન કરે,
 સમજ સમજ કંઠ નિજ હિત તું અરે,
 અદ્ભુત વિભુ કૃતિ અવધિ રિહિન ને.
 ખલુજ જનમ પણુ પુરણુ નહિ કળે.

સહજ સમય ૧૨ જનમ સુધરશે,
ભવ ભય દુખકર સહુ તવ ટળશે.

૫૬.

અંતર તું નીજ ખોલ, મનવા, અંતર તું નીજ ખોલ,
હારે ત્યાં તો ઝળકતી જ્યોત અમોલ ॥ મનવા.

અંતર ખોલ્યા વણુ નવ મળશે, ઘટમાં ધાલ્યો ગોળ ॥ મનવા.
અમૃત ફળનો સ્વાદ ચહે તો, નાખ ઉઝરડી છોલ ॥ મનવા.
રાખોડીના આવરણ માંહી, ધુપિ ચિંચુગારી ગોળ ॥ મનવા.
જો વિંજતાં રાખોડિ વિખરતાં, ઝગકે જ્યોત અમોલ ॥ મનવા.
વિસ્તરતાં તે સદ્ય સહજમાં, પુરશે સુધગું ખગોળ ॥ મનવા.
ગુપ્ત ગુંજતો ધ્વનિ મુળથી તે, ધુમશે ઘટ જ્યમ ઢોલ ॥ મનવા.
અનુભવ એ અંતરમાં થાતાં, નિજ આનંદે ડોલ ॥ મનવા.

દ્વિવચ્ચ.

માયા મયા આ ભ્રમણા ભરેલો, કદપીત કોટી રચના રચેલો,
તેમાં હસાયો જિવડો ખિચારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૧
છે કર્મને આધિન વિશ્વ સર્વ, નિષ્કર્મતાનો લહું વ્યર્થ ગર્વ,
કર્મે વહે છે વ્યવહાર સારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૨
છે બીજ કર્મો સહુ બંધનોનું, જીવીત તે સ્થાવર જંગમોનું,
સિંધુ વિશાળે ન જણાય આરો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૩
કર્મો વિકર્મો ઉછળે તરંગ, જ્યાં ભય નાવો કંઈ થાય ભંગ,
મેલે નિશીથે ન જણાય તારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૪

છે વાસના ભાર અપાર બાંધ્યો, તે છાંડવાનો ન ઉપાય સાધ્યો,
 ખોટા કર્મ પાર જવા વિચારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૫
 મિથ્યાભિમાને જિવડો તણાએ, સામર્થ્ય પોતાનું બધું મનાએ,
 છે દુષ્ટ એ દૈત્ય જીલાવનારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૬
 જોતાં અવસ્થા તણુ જગૃતાદી, તેમાં છળોં કર્મ તણો પ્રમાદી,
 અજ્ઞાન એવું દુખદા નિવારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૭
 કર્મો ત્રિગૂણો મહિં અંકુરે છે, વ્યથિ જીવાત્મા વશ કર્મને છે,
 કર્મેયિ ત્યારે બનુ કેમ ન્યારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૮
 જે મૂળથી ઉત્પન્ન સર્વ કાચ, જેથી સદા પાલન નાશ હોય,
 તે કર્મનો યત્ર ચલાવનારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૯
 આ પંચભૂતી જડ દેહ જોને, મૃત્યુ પછી કર્મ કરેછ પોતે,
 તત્ત્વે જળે છે છુટિ તત્ત્વ ભારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૧૦
 કર્મો બધા તે પ્રલયે સમે છે, તેનાયિ સર્વે આણુઓ રમે છે,
 બીજો ઉજે જ્યાં ફરિ વૃથિ વારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૧૧
 કર્તવ્ય છે કર્મ મુને સદાએ, તે હાથરે અર્પણુ નિત્ય થાએ,
 એ સન્મતી અંતરમાં ઉતારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૧૨
 કર્મો તણાં કો ફળની સૃષ્ટિઓ, મને કદાપી નવ લેશ થાઓ,
 બુદ્ધિ અહંતા તણિ સર્વ ટાળે, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૧૩
 અર્થારવિદે ધરિ શબ બકતી, કુવાસનાથી નમિ માગું મુક્તી,
 માયા પ્રભુ ભક્ત બણી પ્રસારો, સંસાર દુઃખોયિ હરી ઉગારો ॥ ૧૪

ભુજંગી.

સદાએ હું આધીન છું નાથ તૂને,
 મને તે હજો તેની ચિંતા ન મૂને.

જીડો વેશ તે હારવો શીદ મારે,
 પરંહીત તે માયરં કેમ સારે.
 જટા જૂઠ ને મૂચ્છ ગુંછાળ દાડી,
 વધારં નહીં જંગલે ધાડીં ઝાડી.
 બનુ નગ્ન ના છેક હું લાજ છાંડી,
 શરીરે બધે રાખ હેંસે લગાડી.
 ધરં ચીપિઓ હું ન હાથે અમાડી,
 વળે શું બધે ધેર જે બીખ માંડી.
 બાણું મુંડ હું માથું તે ના મુંડાવી,
 જવું ક્યાંહિ રનેહી સગાંને રડાવી.
 તને જોડું ના જેરૂં વચ્ચે રંગી,
 કરં પાંસનો દંડ ના નિલ સંગી.
 પડયો આપ સંસાર સંગ્રામ આવી,
 ખસું પીઠ શું વિશ્વને રે બતાવી.
 જીવું કર્મને એમ શું રે ચુકાવી,
 બાણું યોગિ શું જાડું શું એમ ફાવી.
 ભુલી મર્મ જે નીજ કર્તવ્ય ચૂકે.
 અહીં તે તણી પેઢિ દેવાણું કુકે,
 બણે નકંનો તે અધિકારિ કાંધ.
 ખરા યોગની એ મળે જોગવાઈ,
 અહી જાણવું કર્મ ભૂમીની માંહે.
 વિના ભોગવે કર્મથી ના છુટાએ,
 લહું દેહ પોતાનો ગુણે પડીરે.

મુક્યું કર્મ છે રામ રામે જડીરે,
 નહીં જાણ એ દેહ છૂટી પડીરે.
 અરે મુક્તિ સાધન એ છે વડીરે.
 વંદે વિષ્ણુ નીખીલ કર્મ પ્રવાહે.
 સર્વે સર્વે ત્યાં ને થશે તેજ તાંહે,
 પાછી વિધનો શ્રવ કયાં કર્મ ત્યાગે.
 વિના ત્યાગ ને યોગ છે મુક્તિ આપે,
 કરે કર્મ હું નીજ કર્તવ્ય જાણી.
 વિના લેશ તે કર્મમાં રાગ આણી,
 રહું નિરપેક્ષી તે ફળે છાં ગમે તે.
 તણું ત્યાં અહંભાવ નિત્યે હમે જે,
 જગતકર્મનો જેમ હેતુ સધાએ.
 બહી કર્મ હું તેમ વર્તું સદાએ,
 સદા કાર્ય અપુરું તને ધરા નિત્યે.
 ધરે તૂજ ચર્ચાંબુજે ચિત્ત પ્રીતે,
 ખરી એજ સેવા કરે એજ સેવા.
 બંહુ યોગ એ સત્ય દેવાધિદેવા,
 બધાં બંધનો કર્મના કષ્ટકારી.
 કરે દૂર એ યોગ કલ્યાણકારી,
 નહીં જાણું બીજું, ન હું જાણું બીજું.
 રહી તૂજ આધીનતા માંહિ રીજું,
 ઉતારે મુને પાર એ માર્ગ તું તો.
 કરે પ્રાર્થના એ કૃપાનાથ હું તો.

૫૬.

કરું તુજ આરાધન, ઓ પ્રભુજી કરું ॥ ટેક.
 ભક્ત મળી ભેગા કરિએ તુજ.
 એક ચિત્ત ચિંતન ॥ ઓ.
 સત્ય જ્ઞાન બળ પ્રેમ દયાનું,
 તેજ રવરૂપ સંપન્ન ॥ ઓ.
 જન્મ તણે હેતુ સિધ કરવા.
 શોધે સહુ સાધન ॥ ઓ.
 મથિએ મથિએ તુજ ઈચ્છાનું,
 કરવા પ્રતિપાલન ॥ ઓ.
 બળ બુદ્ધિ દૃઢ આગ્રહ દમ્ભને.
 કર શુભ ગુણ સંપન્ન ॥ ઓ.
 તિમિર નિવારી નયન પ્રકુલ કર.
 પાર પડું ભવવંન ॥ ઓ.
 નિલ નિયંતા ત્રિભુવનમાં તું,
 પરમગુરુ ભગવન્ન ॥ ઓ.
 નામું નામું શીર ચરણમાં,
 અમર હજી પ્રસન્ન ॥ ઓ.

 વિદ્યાર્થીની પ્રાર્થના.

શ્લોક.

હે વિદ્યા તાત પ્રભુ કૃપાળુ, છે પ્રેમમૂર્તિ દિક્ષના દયાળુ;
 ભેગા થઇ બાળક વીનવુંરે, વિદ્યા ભણી સુખન છે મનુરે.

- કાપો તમે આજસદ્વૃત્તિ કાપો. અઘવાસમાં ઐક્ય લક્ષ આપો;
 સાથે રહીને દહને સદાય. સર્વેની વૃદ્ધિ કરિએ સદાય. ૨
- ભુંડી અદેખાઈ તમે વિદારો, સર્વે મહી સંપ રૂડો વધારો;
 કંકાસ ને રીસ, વિરોધ ટાળો, કુસંપના ખીજ બધાય બાળો. ૩
- સંતાન તારાં સહુ કોઈ રહોએ, જુદાઈ તેમાં નહિં કોઈ જોએ;
 બાંધ્યા બધા એક કુટુંબ પાશે, કેમે કરી જોથી નહીં છુટાશે. ૪
- વીવીધ રંગી કરણો ધણાં છે, તેઓ બધાં એક રતી તણાં છે,
 સીનારના તાર જુદા જાણાએ, એકત્ર સૂરે મધુરા છવાએ. ૫
- એકત્રતાથી સહુ કામ માટે, બોલે બધો સાથ સહુ ઉપાટે;
 સમાનભાવે સહુ કો નિહાળું, સંબંધિના નીચમ નિચ પાળું. ૬
- ખીજ તાણું જે હિત તેજ મારું, ભુંડી ખિછ સ્વાર્થમતી વિદારું;
 પાપો પિડાકારિ પુરાં પિછાણી, કલ્યાણની પુણ્યમતી પ્રમાણી. ૭
- છે સારનો સારજ સત્ય માટે, વૃત્તિ થજે નિશ્ચળ એ સદાએ;
 અજ્ઞાનનાં વાદળાને વિખેરો, દુર્ગુણ રૂપી હરિ ગ્નય ચોરો. ૮
- આપી સુયુદ્ધિ નિંતિ પંથ બાળો, સ્વધર્મથી જીવ રહો રૂપાળો;
 વિદ્યા ભણી સદ્ગુણ રતન પામું, પરોપકાર્યે નવ હું વિરામું. ૯
- આચાર વિચાર વિશેષ વાણી, ખીજ જનોને કરું સુખ બાણી;
 શાણીજ વિશ્વે રચના પિછાણી, તે બોધ રૂપે લઉં હું પ્રમાણી. ૧૦
- વિદ્યા ભણી ભક્તિ તમારી શીખું, કૃપા તમારી નિશદીન બીખું;
 કામો કરું અર્પણ આપનેરે, દેવે સુયુદ્ધિ હરિ એ મનેરે. ૧૧
- રાખું રહે મૂર્તિ તમારી નિત્યે, સુધારું હું જીવન શુભ કૃત્યે;
 માગું પ્રભુ એજ સદાય માગું, લાંબો પડી પ્રીતથી પાય લાગું. ૧૨

દ્રુત નિર્ણયિત.

સકળ વિશ્વ તણે કરતાર તું, જિવન પ્રાણ તણે ભરતાર તું;
 અખિલ સ્થાવર જંગમને વિશે, તુજ અખંડીત તેજ સદા હસે.
 રૂપિ મુની બહુ ધર્મ પ્રવર્તેકા, પુરણ તે નથી તૂજ પિછાનકે;
 નિગમ નેતિજ નેતિ કહી દરે, નિરૂપને રૂપ તે કયમ બિચરે.
 જિવ હિતારથ સૃષ્ટિ, પ્રભુ સૃષ્ટ, વિપુલ અંતરમાં કરિ કાળજી;
 પરમ ઉન્નતિને જિવ પામવા, નિયમ વિશ્વ વિશે સરવે હવા.
 વૃષભ ધર્મ રૂપે ધરતો ધરા, સખળ રક્ષક તે નિમિત્ત આખરા;
 જિવન મુક્ત જિવો શુભ રતાંકા, રૂપિવરાદિક ધર્મ પ્રવર્તેકા.
 અવતરે તુજ અંશિ બધાય એ, કયમ વિરોધિ પરપર થાય તે;
 મધુર નાદ કરે સહુ એ ખરે, નિયમના અવગણી કુટિલો ધરે.
 નયિજ બુદ્ધિ બધી સમ સર્વથા, સકળ બોધ મહી જિનના તથા;
 વિવિધ ધર્મની પદ્ધતિ વિરતરી, ચક્રિત સંબ્રમમાં મતિ ગાભરી.
 નિરથ વીવીધ દર દિશે બણાં, પરમ એકજ હેતુ સહુ તણા;
 નદિ વિપૂલ કૃષો દરો નિર્મળી, સરવ સાગરમાં જઈને મળી.
 વિવિધ વર્ણનિ ધેનુ સુદાવતી, પણ બધી પય આપજ આપતી;
 અગણ્ય મારગ મિત્ર જણાય છે, સરવથી મિરિશ્રંગ ચડાય છે.
 ભગત શીલ તણા દિન કારણે, સદુપદેશ બદ જન જો ભણે;
 ભવ ભયો બુતજો કયમ ટાળવા, કવણ નીયમ નિશ્ચય પાળવા.
 સકળ જીવન તે કયમ થાય છે, તુજ પદાન્ગ પ્રમુજ પમાય છે;
 ધરમ સર્વજ એ ઉપદેશતા, નિતિ તણા નિયમે નથિ ભિન્નતા.
 મુરખ દ્રેષ કરે પર ધર્મને, ન સમજે નિજ પાતક કર્મને;
 પરમ સત્ય હસે સદુને વિશે, પિડિત ભોચન તે નવ દેખશે.

નમન તેહ પ્રવર્તકને કરે, રંગર એ ગુજ અશિ ન વાસરે,
રૂપિયરો ઉપદેશક જે સદ્. કરગર કરજો કરણા મદ્.
તમ કૃપા મૂળ રંક બણી હજો, પ્રભુ પદાગ્ન પ્રતિ ગતિ મે થજો.

પદ.

સન્મતિ દેજો દયાળુ, પ્રભુજી મુને સન્મતિ ॥ ટેક.
કિમવળ તેમની જળકિત એકજ, મુરતિ તમારી નિહાળું ॥ પ્રભુજી,
બીજું બધું અહીં સૃષ્ટિ સકળમાં, દિશે નિમિર ઘટ કાળું ॥ પ્રભુજી.
લાગી રહી છે લગની તમારી, નામ જપું હું રસાળું ॥ પ્રભુજી,
તનમન ધન છે અર્પણ તમને, મારું ન કંઈ સંભાળું ॥ પ્રભુજી.
કર્મ વિવિધ જે અંધ સ્વભાવિક, તમને સમર્પણવાળું ॥ પ્રભુજી,
સુકૃત દુષ્કૃત અર્પણ તમને, પોતે ન કાંઈ કું પાળું ॥ પ્રભુજી.
વિદ્યા અવિદ્યા, સમજું ન કાંઈ, શિદ્ધ પછી વસ્તુ ગાળું ॥ પ્રભુજી,
છે તેમ કારણ કાલા વાલા આ, કિરપા એ કરજો કૃપાળું ॥ પ્રભુજી.

પદ.

જોડયો જીવ પ્રભુ, પદપંકજ જોડયો,
ધુટે વજ્ર ક્ષેપ તે કેમ વછોડયો ॥ ટેક.
સુકૃતકંઈ પુરવતણાં મુજ ફળિયાં, પરમ પદપંકજ તમ તણાં મળિયાં,
બુડાં છો ને કરમનાં દગ ખંજભળિયાં ॥ જોડયો.
લાગી જહીં ભક્તિની ચોટજ લાગી, બનેજન વિશ્વ વિશેજ વિરાગી,
હારી ભય તેને બધા ભય લાગી ॥ જોડયો.

જુએ એ તો એક સદાય જોએ, સકળ નિજ વૃત્તિને પ્રેમમાં પ્રોએ.

ગણે નહિ નિંદના દુરિજન કોએ ॥ જોડયો.

સદા વીંટલાયો હું તમ કંખનાએ, લલિત છાત્રી કોતરી અંતર માંહે,

પ્રતીભિંબ અણુ પ્રતિ અણુમાં સુહાએ ॥ જોડયો.

રહું જાગતો કે નિદ્રાવશ હોંડ, લોચન મહી મુરતી નિશ્ચળ લહી મોહું.

ભિનર અને બહાર બધે એજ જોડું ॥ જોડયો.

સખળ તમ નામના મંત્ર રસાળે, અખંડીત નાદ તે પ્રાણ ઉછાળે,

ધ્વની સરવાંગ આનંદિત વાળે ॥ જોડયો.

લાગી લાગી લગની તે એક તમારી, બેડી બીજી માયાની નાખી વિદારી.

કરી દીધી દેહ અર્પણ આ મારી ॥ જોડયો.

જીવું તમ તેજના પ્રાણ પ્રવાહે, પામું પામુ પુષ્ટિને તુષ્ટિ હું ત્યાંહે,

વિના જળ મીનનું જીવન કાંહે ॥ જોડયો.

નથિ હું તમ પ્રીતને પાત્ર જરાય, નહી મુજ અવગુણ ગણતાં ગણાય,

કૃપા કરી એજ મોટા મહીપાય ॥ જોડયો.

ચોંટયુ તમ ચરણ કમળ મહી ચીત, થજો દૃઢ અધિક અધિક તે નિત,

પરમ પામું એમ બની હું પુનીત ॥ જોડયો.

આરતી.

જયદેવ જયદેવ, જય અંતર્યામિની, પ્રભુ જય ॥

ચિંતન ચિતમાં કરિયે, ચરણે શિર નામી ॥ જય

પ્રાણાત્મા, જૂતાત્મા, પવિત્ર પ્રણવાત્મા

વર્ણાત્મા, સર્વાત્મા જય જય પરમાત્મા ॥ જય.

ભુવન ભુવનમાં ગાળે, તુજ સત્તા મહિમા,
 નથિ તુજના, નથિ સીમા, નથિ કહિં તુજ પ્રતિમા ॥ જય.
 પંચતત્વથી પાર, પાર નહિં પમાએ,
 વેદ પુરાણ કુરાને અનુપમ વખણાએ ॥ જય.
 ઓમાતીત, કળાતિત, કાળાતિત, નિત્ય,
 લહું સત્ ચિત આનંદે, અનિત્યમાં નિત્ય ॥ જય.
 તેજોમય, અમૃતમય, ભવ જયને હરતા,
 વિજય વિજય સુર સરવે, સવિનય જિયરતા ॥ જય.
 દુર્ગમ આગમ નિગમે, સુગમ રૂઢ્ય કમળે,
 અમણિત ઝળહળ ફિરજે, જ્યોત અખંડ ઝલે ॥ જય.
 કાળ નથી, નથિ કર્મ, ધર્મ, અધર્મ નથી,
 વર્મ ગયાં વિખરાઈ, દ્વંદ્વ નિકંદનથી ॥ જય.
 કોહં કોહં મનને, મિટશે મનમોહં,
 અભોહં, શિવોહં, મુકનોહં સોહં ॥ જય.
 વ્યર્થ યંત્ર ને તંત્ર, મંત્રજ એ સાધન,
 સંતત તે સાધીને, કરે તુજ આરાધન ॥ જય.
 માગું તુજ પ્રસાદી, ધરિને દ્રઢ ભક્તિ.
 કહિન જુદાં બંધનથી, પ્રગટ હજી મુક્તિ ॥ જય.

ધુતારાગુરૂ

શાહુલ વિકિડિલ.

ધર્મે ધર્મ વિનાશ તે થઈ રહ્યા, આ શું અરે જોઈ છું,
 નાખીને નિશ્ચય કંપિત રહે, રે અંતરે રાજી છું.

તારી હે કળિકાળ વઠ કૃતિઓ, ક્રમે કળાએ નહીં,
 યુક્તી તેમ પ્રયુક્તિ છેક છળવા, શું ને કરી છે અહીં ॥ ૧
 વેગે નિર્મળ નીર તે નદિ તણું, રેલે તણાઈ જતું,
 વાણીથી ધસડાઈ વાણીજ જતી, પ્રલક્ષ જેણે છતું;
 જ્યારે ધર્મ તણી કળાક્ષિણ થતી, પ્રાણી પિડા પામતા,
 ધર્મોદ્ધારણ કારણે જીવનમાં, દેવી પ્રયત્નો થતાં ॥ ૨
 યોગીને બળ આસુરિ બળબળે, મરતો બનીને મથે;
 ધારી વેશ વિવીધને નિકળનાં, જીદા જીદા તે પથે;
 ટાળાં તીડ તણાં ધણાં અણચિતાં, શું બોમને છાય છે,
 ચૂસી તત્વ લિયે વનસ્પતિ તણું, કાઠો કરી જાય છે ॥ ૩
 તારા પ્રેરિત તેમ હે કળિ કુડા, આસુરી જીવો કંઈ,
 હામે હામ જણાય છે રખડતા, સન્યાસિ સાધુ થઈ;
 વાતો તે વદતા વડી વડિ બને, લલકારતા બોધને,
 પોતા વાંસ મડેલ તે, નહિ લહે, જે ઘંદ્રિ નીરોધને ॥ ૪
 એ જીંડા બગભક્ત હેતુ નગના, છૂપાવતા અંતરે,
 દંભે આત્મ સ્તુતી કરી વિચરતા, ગિથ્યા મદાત્મા કરે;
 ઇંદ્રીના વિષયો મહિ ચિત સદા, સંપૂર્ણ બોલુમ છે,
 જેતાં પાત્ર સુદામણું ભિતરમાં, કુલીબ તે ગુમ છે ॥ ૫
 બોળા બાવિક જીવને મરમનાં, વેળા વદી બોળવે,
 કર્માતું અમને ન લેપત કદી, એવા ગપાટા લવે;
 સેવા જે નરનારિઓ અમ તણી, પ્રીતેયિ નિત્યે કરે,
 તે સહભાગિ મનોરથો સિદ્ધ કરી, સંસાર સિદ્ધ તરે ॥ ૬
 એણી પેર લેમાવિ પાત્રક પથે, એ જીવને દોરવે,

એનો નકં નિવાસ નિશ્ચય લહું, છટે ન તે કો ભવે;
 ધૂતારા જનથી હગાઈ પ્રથમે, પસ્તાઈને પૂછે,
 સાચા સંત સમાગમે જન હરે, વીમળ તેથી પળે ॥ ૭
 શાશ્વત સજ્જન હે દયાળુ દિલના, શં મૈન્ય ધારો તમે,
 વીખેને પિંછ હંસનાં તન ધર્માં, એ કાગનાં આ સમે;
 ખેડુનો ખણિને ચતુર બળથી, માળી વગડો વડી,
 તીડો સત્વર દુષ્ટ એ અહીં ચકી, ત્રાશી જતા રે ઉડી ॥ ૮

સોમવતી અમાસ-સમુદ્ર જત્રા.

વસંત તિલકાવૃત.

આળ્યો કરાળ કુટિલો કળિકાળ કારી ॥
 વૃત્તિ સ્વધર્મ તણિ માનવિએ વિસારી ॥
 રે સ્થૂળ પિંડ મહિ ચિત્ત સમસ્ત પ્રેયુ' ॥
 ખોયો વિવેક નહિં અંતર તત્ત્વ જોયુ' ॥
 વિસ્તારતાં અતિ અધર્મ પ્રજા પિડાએ ॥
 કલ્યાંતમાં દિન નિશા જગ માંહિ જાએ ॥
 છે ધર્મ દિવ્ય નિયમોનું મહાન કેંદ્ર ॥
 પાળે સદા સમજીને રૂપિએ મુનિંદ્ર ॥
 દેવી નિદેશ જહિં ભંગ જનો કરે છે ॥
 પ્રત્યક્ષ હંડ આદિં તે પછિથી બરે છે ॥
 કર્તવ્ય કર્મ સદુ ધર્મ સદા સિખાડે ॥
 તે જીવને જરૂર રે શુભ માર્ગ પાડે ॥

આજે નથી રહ્યું શિક્ષણ ધર્મ કે જે
 હેતુ વિના જિવન જાય થતાં અનેક મ
 વર્ણાશ્રમો તણિ રચી શુભ પદ્ધતિ
 નેથી થતી હોય તો વિશ્વ સદગતિ
 જે માંહિ જગત વ્યવહાર બધા શુભામા
 જોતાં જણાય નહિ તે કહિ રે છુપાય
 કુબુદ્ધિનું બળ અહોનિશ તો વધે ॥
 રે શુ અધર્મની ધન હોય બધે ॥
 ક્યાં શોચું હું જગતનાથ અતી બળિષ્ઠ ॥
 થાશે નહીં ધરમનાં કદિ બીજ નહ ॥
 આવી પ્રસંગ શુભ કો જીવે મજે છે ॥
 સંસ્કાર કો પુરવના શુભ તે ફળે છે ॥
 રક્ષા મહી શુપત પાવકનો સુલિંગ ॥
 રક્ષા હોય પવનથી પ્રગટે નિર્મળ ॥
 તેની કૃતિ પણ મહી પલટાઈ જાતી ॥
 વ્યકતી સ્વરૂપનો વિશેષ પાછીયો થાતી ॥
 સંસ્કારથી રહિત રત્ન અમુલ્ય એવાં ॥
 આજે અને નગરમાં કંઈ જોઈ શકાં ॥
 વર્ણો વડી બગડિ સ્વારથ માંહિ રાચી ॥
 વર્ણો બિજી મહિ રહી હજિ બકિત સાચી ॥
 ભકતો થયા, નહિ હતા, સહુ આહારો તે ॥
 કો રોહિદાસ? જગમાં જાણે ધણે તે ॥
 કો જીવે આહાર રહે ધરિ રહે કુદર ॥

કા. દેહ આકાશ તથા પથ્થુ શ્વ કુદ ના
 દેખાવ આ વરણસકર શુ પ્રગ્ન છે ॥
 આકા કળી સમયની કૃતિ એ મજા છે ॥
 આ અર્થ જુમિ અતિ પાવનકારિ નિત્યે ॥
 જેમાં નિવાસ કરતા રૂપિ મુનિ પ્રીતે ॥
 શ્રીરામ, કૃષ્ણ, બુધ, શંકર, અદિ જ્યાંદો ॥
 કલ્યાણકારિ પ્રગટયા અવતાર ત્યાંદો ॥
 આધ્યાત્મિકા શુભ અલંકાર કાતિ દીપ્ત ॥
 સર્વત્ર ભેદિ જુમિને કરિ પૂર્ણ લીપ્ત ॥
 આકાશ સુધો ધટ શુ પ્રસરી હતીરે ॥
 કાષ્ઠકને હજિ લગી થતિ ને છતીરે ॥
 જેનાં ચરિત્ર તણું કીર્તન નિત્ય થાએ ॥
 જેના ધ્વની ગગનમાં ધ્રુમતા સુહાએ ॥
 ર પુણ્યકારિ નદિ નિર્મળ જ્યાં વહે છે ॥
 જેનાં સુન્દર તટ વૈભવને કહે છે ॥
 સેવાંજ એ તૂટ અતી રૂપિ મુર્તી સંતે ॥
 પાર્શ્વિ પૂજન કરી તપ સાધિ ખને ॥
 એ સુકૃતો ઉચરતી સન્નિધિ સુનાદે ॥
 રણ્ય મહામજા લક્ષ્મી પુણ્ય પાદે ॥
 સસરના વિવિધ થાને ચિરકળ ॥
 સેવી ગંગા નિર્મિત શુભ રૂપિ મુનિ મહાના ॥
 તેઓ તણ્ય અગમ્ય હજિ તેજ તારે ॥
 પ્રત્યક્ષ અંધિ જનન પ્રતિ મુલિ માએ ॥

શાંતિઃ છવાઈ રહિ છે સુખદા સદાય ॥
 એ શુભમાં સ્વર હ્રુપા શુભ સંભળાય ॥
 એવી સનાતન પવિત્ર જુમી રસાળી ॥
 નાખે રવી પ્રથમ તીમિર જેનું ટાળી ॥
 પામે પ્રકાશ જહિંથી જગ આ સમસ્ત ॥
 ત્યાં ધર્મ કેમ કદિ કેવળ થાય અસ્ત ॥
 પાળે પ્રજા બહુ વિધીથી અનેક પર્વ ॥
 થાતી પવિત્ર કરી તીરથ સ્નાન સર્વ ॥
 નક્ષત્ર માસ શુભ સોમવતી અમાસ ॥
 જેનો મનાય મહિમા સહુ પાપ નાશ ॥
 આજે અવસ્ય ફળદાયક સિંધુ સ્નાન ॥
 જતાં તૂટે મનુષ્ય વ્રંદ ગળાવિ ગાન ॥
 કેવું વસી રહ્યું નિજન તિથ આજે ॥
 કેવો પ્રદેશ સધળો રમણીય રાજે ॥
 દીશે ઉમંગિ ચિતનાં નરનાર સર્વ ॥
 છે વૃદ્ધ બાળ નિચ ઊંચ રહીત ગર્વ ॥
 ખેલે હળી મળિ હસે સહુ બેઠ ટાળી ॥
 છે મેદિની સકળ એક કુટુંબ બાળી ॥
 માડાં અને અવર વાહન આવી છૂટે ॥
 વિશ્રામનાં તર નિચે સ્થળ આજ ખુટે ॥
 કો પાથરી જમીન આથર ને પિયળનાં ॥
 બેસે સુખેથી જન જોખન વૃદ્ધ નાનાં ॥
 રડે સુકાપ શુભ સામરનો કિનારો ॥

છે અર્થે ચક્ર ૩૫ કિન્ની મનુષ્ય હારો ॥
 માળા અમુલ્ય બહુ જીવિત સત્ત કરી ॥
 સિંધુ તણે સુલભ તે રહિ કંઠે ઘેરા ॥
 અગ્નિ તણાં રચિર ચીર અનેક રંગી ॥
 વાયુથી અમળ થતાં ચિર ચિત્ત બંગી ॥
 જાંઘે તપે સુરજ વેલુ નિચે તપે છે ॥
 કુળું શુભાળન કરમાતું હરી જપે છે ॥
 ચાતાં મૃદુ પદ સરોજ વિશેષ રાતાં ॥
 અણે ત્વરાથી મુકતી કંઠે લેતી થાતા ॥
 બેઠી સમુદ્ર તટ નીકટ બ્રહ્મ ટોળી ॥
 તાણ્યાં ટિલાં વિલુતિ, મૂકી મલીન ઝોળી ॥
 જાંગી દુટી કહિંચી સાચરિ કોષ આણી ॥
 વાંસે પિછોડિ શિર ઉપર બાંધિ તાણી ॥
 શું કૃષ્ણ કંકણ અતી નિજ મુખ કાંતી ॥
 હોરો જિતી ચિત્ત મહી કરમાઇ જતી ॥
 કો સાદડી સુલભ આસન પાથરીને ॥
 બેઠા પલાંઠિ ભર જોય બધે ફરીને ॥
 નાહે સમુદ્ર મહિ ત્યાં નર નાર સાથે ॥
 અગ્નિ સમુદ્ર જળ મુકતિ લેશ માથે ॥
 ત્યાં નાબિએર ફુલ કુંકુમ પાત પેસા ॥
 થાએ સમુદ્ર મહિ અર્પણ સર્વ દીશા ॥
 જાંઘે દિપે અગન નિર્ભજ હેઠ નીસ ॥
 તેજસ્વિ મૂર્તિની પ્રભા પ્રસરી નિખીલ ॥

નીચે સમુદ્ર જળમાં ઉછળે તરંગ ॥
 પ્રસેકમાં વિહરતું રવિચિંત્ન ચંદ્ર ॥
 મેઘમાં અતીશય દિરા ઉછળી રહ્યા શું ॥
 નક્ષત્ર તેજ નિધિ જૂનળમાં લલ્યા શું ॥
 એ નીલ ઝોમ જળ અંતરમાં હવાએ ॥
 એ સૂર્ય કાંતિ મહિ વિશ્વ વિગ્રીન થાએ ॥
 એ તેજ સિધુ તન ઉપ- તો તરે છે ॥
 જોનારનું સહજ ચિત્ત ખરે હરે છે ॥
 પૃથ્વીથી ઝોમ સુધિ વ્યાપ પ્રભા અતુલ્ય ॥
 સંસ્કારિને પ્રગટની સ્ફુરણા અમુલ્ય ॥
 રે માનવી પશુ બિન્ન જિવ વૃક્ષ વેલ ॥
 સિધુ નદી ગિરિ ગુફા અદ્ભુત ખેલ ॥
 ગ્રામ્યે રૂં વન વળી નગરો વિશાળ ॥
 વેષીત તેજથી બધું દિપતું રસાલ ॥
 એ જ્યોતિ છે જિવન આ સહુ જકત કેરું ॥
 તે ગુપ્ત શિક્ષણ દિયે જિવને ભભેરું ॥
 છે સ્થૂળ મૂર્તિ રવિ વિસ્મયકારિ જોની ॥
 શકતી અનંત અકળીત ભણાય તેની ॥
 એ સૂર્ય બિન્ન મહિ પુરુષ જે વિરાજે ॥
 જોની ધુતીથી રવિ કોટિ સહજ લાજે ॥
 જોનો નિદેશ રવિ મસ્તક નીજ પારે ॥
 અદ્ભુત શક્તિ નહિ તેની કળાય ક્યારે ॥
 ચૈતન્ય તે સતતરે ઝળકી રહું છે ॥

સૌંદર્ય તેનું પ્રસરી સમજે મધુ છે ॥
 આવાં સમજે નહિ મલીન પુરાં થયાં જો ॥
 આકર્ષતાં નિજ લક્ષ્મી જન પાત્રને તે ॥
 તે નીજ ઓજા જન અંતરમાં પ્રસારે ॥
 ને કૃમળાં રૂઢયાં તમને વિદારે ॥
 આત્મીક જ્યોતિ તવ હૃદય રહેજ થાએ ॥
 સદ્ભાગિ કેા સમજતા પ્રભુની કૃપાએ ॥
 નાસ્તીકનાં સહજ સંશય પીગળે છે ॥
 ભાષીક વૃત્તિ પ્રભુ પ્રત્ય કંઈ વળે છે ॥
 મેળો અને મુગ્ધતા હરીભક્ત કરી ॥
 આવ્યા હતા નિરખવા નિજ ધર્મ વેરી ॥
 તે વૃત્તિ અંચળ કરી નિજ ઘેર જાશે ॥
 કામનું જીવન હિલટ ખુબ ખાશે ॥
 સ્મરેથી પાવન થઈ નર નાર જાતાં ॥
 વચ્ચે બિનાં સિર ખલે પરિઆં સુહાતાં ॥
 નીચે મર નિગળનાં જળ બિંદુ જાણે ॥
 ભક્તિ ઉઠેથી ઉભરામ તને પ્રમાણે ॥
 કિન્નરીય વાં બિતરથી નિસરી જતાંરે ॥
 પ્રત્યક્ષ બિંદુ રૂપ ભોક્ત વિશે થતાંરે ॥
 જાતાં જુએ સમિપ આહાણુ પંકિત રાજે ॥
 આરો અહીં અહિંજ વેણુ અમેક ગાજે ॥
 બહેનો કહે વળિ વહે જનજાનસજ ॥
 ૭ પર્વણી અતિ પવિત્ર મણ્યાતિ આજ ॥

ઘો દક્ષિણા નિરથ આહામ્મનેજ દાન ॥
 આશીસ છે અમ તણા બહુ રાજમાન ॥
 શબ્દો અનેક શુભતા નહિ એ પ્રકારે ॥
 જન્માણુ કયાં જવું હવે મનમાં વિચારે ॥
 બેસે નમે ત્યાં પછી જન્મ એ હામે ॥
 નયને પ્રભાસ મુખ વિપ્રજ તેની મામે ॥
 કુકુમ અદન જળાદિક વિપ્ર આપે ॥
 છપા અને નિજમ પુરુષોજ છારે ॥
 ચાંદ્રો કહે સરનાં મિત્ર કુકુમેરે ॥
 થાતાં પ્રસન્ન નર નાર પમે નમેરે ॥
 પૈસા અનાજ ફળનાં ત્યાં દાન દે છે ॥
 તે સ્વર્ગ વિપ્ર વદિ ઝેળીમહી બરે છે ॥
 એ બકા જાણ વદિ પછિ વીચરે છે ॥
 પાડી જુમે અરર વિપ્ર કરો ધરે છે ॥
 પૈસો અનાજ ચિયડી તહિં કોઇ પામે ॥
 પહોચે જન્મ મરવ એમ થનાં મુકામે ॥
 આવી રહ્યાં બહુ ત્વરા કરો નીજ હામે ॥
 બીજાનુ વેળુ પર પાચરીને વિરામે ॥
 ગાડું પાણું નિકટ વૃક્ષ ધરા શિરે છે ॥
 શું ડોમતી વૃષભ નિંગડિ તે ધિરે છે ॥
 મુખ્ય ઝીણું અગદ ડોંસથી ધાસ આમે ॥
 તેને હરે નહિજ થાક જરા જણામે ॥
 સેબીત બંટડી ગળે બળદોની ડોળે ॥

"ભાત" થતો મધ્યમ ધન્ય" નાં એમ જોશે ॥
 પાવાળું છે કદિં હવે મને જે કહારો ॥
 પિંડો નહીં બહુ વિવ્રંબ થતાં હવાડો ॥
 આંધ્રે કેવાનું મહું છે મધિ મન મુકે ॥
 અધિકૃત કાચ પછિ આગળ કોઈ ચૂકે ॥
 એવાં મદે વચન વૃદ્ધ વડા વિચારે ॥
 હા સચિ વાત કદિ તર્ક કહે બિખારે ॥
 સતાડિ આંધ્રિ બધે પોટલી નાર લાવે ॥
 માઠો છુટે તરન બાળક ઝપલાવે ॥
 થોભો જરા ઉચરીને અટકાવી રાખે ॥
 ભૂખે બધાં મરિ ગયાં નથિ નાર બાખે ॥
 છે વાડિ પેડિ તહિ કૂપ જણાય મોટો ॥
 કો સંચરો લઈ મડો વળિ દોરિ લોટો ॥
 એવાં શુણ્ણી વચન કો જન શિશ્ન બેડે ॥
 લાવી ઘડો જળ ભરી મુકતોજ પૂડે ॥
 લાડુ પુરી મહુ બિચુ બનિયાં અચાણાં ॥
 પચાળિ પાયરી પછી પિરસ્યાંજ બાણાં ॥
 આરોગિયાં સરવ જોખન વૃદ્ધ બાળ ॥
 તેઆરિ ત્યાં નિકળવાની થતી સકાળ ॥
 જોડાય માડું મહિં બેશિ બધાય જાય ॥
 ઊમે સ્વરે તિરથનો જય ખુબ ગાય ॥
 જાત્રા થઈ પુરણુ ધેર વળેછ સર્વ ॥
 પાળે પ્રજા પુરવણી સુષવિત મર્વ ॥

આવી સુતિવ રહિ લામણી દેશ માંહે ॥
 વત્નો ધિજાં ધરખાં દૂળશે શું તાંહે ॥
 રે આયનો ધરખ ના નિર્મૂળ થાશે ॥
 નિશ્ચા ભલે મુરખ તો મથળે પ્રયાસે ॥
 એ જિતરો પ્રથમ હશ્વરથી અનાદી ॥
 પ્રીતે પિયે પિયુષ આર્ય પ્રભ સવાદી ॥
 મોટી પ્રભ થઇ હતી અદ્ધ ખીજ એવી ॥
 તેની સ્થિતિ નિરખજો રહિ આજ કેવી ॥
 વસ્તુ નિખીલ મહિ જેની છબિ પ્રકાશે ॥
 જેના વિના નહિં કદી કઈ વ્યક્તિ ભાસે ॥
 જેમાં ખરે સકળ વિશ્વ સદા સમાયું ॥
 ચૈતન્ય તે નિખિલ વ્યાપક નિલ ગાયું ॥
 સદ્ભાવના ગદન અતર કાતરાઈ ॥
 તેને મને સકળ વસ્તુ સુપુન્ય ભાઈ ॥
 વસ્તુ સ્વરૂપ નવ ભક્ત જરાય જોએ ॥
 ચૈતન્ય ગુપ્ત મહિં તે નિજ ચિત્ત પ્રોએ ॥
 તેજે પ્રભુ સગુણ સૂર્ય સ્વરૂપ સોહે ॥
 વારી મહીં જળ નિધાં લહિ જીવ મોહે ॥
 શું દિવ્ય શક્તિ નહીં જીભય સૂચવેરે ॥
 અગ્નિઓ મન ગમે લમ છો લવેરે ॥
 છે દિવ્ય ખંડ જળ સૃષ્ટિ વિરાટ રૂપે ॥
 જેના મહાન ઉદરે જિવ કોટિ છૂપે ॥
 તેનો ન પાર નયનોથી કદી પમાએ ॥

દીગંતમાં પ્રસરી બોમ વિશે સમાએ ॥
 ત્યાં બોયોતિ ને ઝગમગતું નયિ શું બણાતું ॥
 સાચે અલૌકિક આતી ભુતજે બણાતું ॥
 બેતપત્તિ ને સ્થિતિ અને લય શક્તિ એમાં ॥
 ગાળ રહ્યો ધટ અખડિત શબ્દ તેમાં ॥
 પ્રત્યક્ષ અંશ શુભ દેવ વરણ કુરો ॥
 આશ્ચર્યથી જન લહે મહિમા ધણુરો ॥
 એનું કરી સ્મરણ બાવથી પાય લાગું ॥
 જોડી સ્વપાણિ દિનવાણિથી એજ માગું ॥
 બંધુત્વ ને વિમળ પ્રેમ મનુષ્ય પાળો ॥
 ધર્મ અને કૃપણ સ્વાસ્થ્ય બુદ્ધિ ટાળો ॥
 સન્માર્ગમાં જિવ સમસ્ત પ્રભુજી વાળો ॥
 સર્વે સ્વધર્મ મહિ જીવન નિજ માળો ॥
 આનંદનાં નિત જનો હરિ ગૂણ ગાળો ॥
 માનુષ્ય જન્મ શુભ સાર્યક લિદ્ધ થાળો ॥

શ્રીમદ્ જગદ્ગુરુના વિરોધીઓ માટે.

રૌક્ષાવૃત.

બન્ને કરો નિંદકો, ગમે લમ તમે લવારો,
 તિરસ્કારને પાત્ર, દિશે તમ તથા વિચારો;
 પર નિંદાનો ગૂણ, ધરમ તમ તણો શિખાડે,
 પ્રભુ પડછાયો રમે, આવતો અમને આડે.

સમજો છો કે અમે, એકલા પંડીત પૂરા,
 સરવ વિષયમાં કુશળ, નથી કંઈ વાત અધુરા;
 શું સમજી તમ વિના, નથી બીજા જન્મ માંહી,
 મૂઠ મિત્ર જે બધા, કરે તમસું સરસાદ. ૨
 જ્યમ ઘેટાનું વંદ, એકની પૂછળ ચાલે,
 તમ પગલે સંચરી, નિયમ એ જે જન પાળે;
 તે સાચા ને ચતુર, બંધે માનોરે માનો,
 સ્વતંત્રતાની વાત, જીઠી તવ શીદ વખાણો. ૩
 પુરુષ સ્વતંત્ર વિચાર, અમે નિશ્ચીન કરીશું,
 બિન્ન જે એ કરે, તરત તવ તુટી પડીશું;
 બુદ્ધિ સરવ સમાન, હશે શું પ્રશ્ન પુછીશું,
 નથિ વદશે જે તમે, ભિન્નતા ન્હાય પછી શું. ૪
 ભિન્ન વિચરે તણી, તૂટના કો કરનારા,
 ન્યાયાસન પર ચઢે, વિરોધે જે લડનારા;
 અભિપ્રાય છે સત્ય, તમે માનો પોતાનો,
 તે હક સામા તણો, લિયો છો જિનવી શાનો. ૫
 અક્ષલ અક્ષલ કરી, કુદી બુમરાણુ કરો છો,
 બાલકપણમાં હતી, તેજ શું આજ ધરો છો;
 હજી ભવિષ્યમાં કેમ, નહી તે તો બદલાશે,
 તેની શી ખાતરી, તમેથી બાધ અપાશે. ૬
 જે મતિ નહિ બદલાય, પુરુષ સર્વગ કથી શું,
 મનુષ માત્ર તવ અહીં, જૂલને પાત્ર નથી શું;
 પશ્ચિમના વિચાર, મગજમાં ખૂબ બરાયા,
 પુરવ તણા ત્યાં કેમ, બિચારા જાય સમાયા. ૭

પશ્ચિમ પશ્ચિમ કરો, રહ્યા પશ્ચિમને મોહી,
 અતે જો જો રખે, થયા કો સ્વદેશ મોહી;
 પશુ પશ્ચિમ આજનું, સનાતન પૂરવ સોહો,
 રૂપિ, મુનિ, વિપુલ શીર્ષ, થયા જગ આજે મોહો. ૮
 જેની વિદ્યા તથા, અંશ સધજે પ્રસમાં છે,
 અંશ પ્રતાપે નવિન, વિદેશે વેશ ધર્માં છે;
 પશ્ચિમના પૂજકો, પુરવને નહિ પિછાણો,
 ડાખી આંખે જુએ, હોય જમણીએ કાણો. ૯
 સરવ નિમિર હરનાર, જગત જ્યોતી સહાએ,
 સુરજ પ્રતાપી પ્રથમ, પ્રગટતો પુરવ દિશાએ;
 કરી પુરવને પીઠ, પશ્ચિમે નીરખનારા,
 તેની બાસે ચક્રિત, બણીને ભુલે અપારા. ૧૦
 પુરવ ભુનીમાં જન્મ, ધરીને તહિં વસનારા,
 અપર માતથી મોહી, જનેતા વખોડનાશ;
 નિજ નિજ કૃતિમાં બને, ભુલાં બન માંહી પુલાઓ,
 રહિયું તમથી દૂર, તમે તમ મારગ જાઓ. ૧૧
 કુંડી દૃષ્ટિનો મનુષ્ય, નહી કો વસ્તુ જોએ,
 તેથી તે વસ્તુની, જગતમાં નાસ્તિ નહોએ;
 ખુદ્ધિ શૂરા બહુ, દિશે નાસ્તિક સંસારે,
 પ્રભુ ભક્તને મુરખ, લહીને નહિ ગણકારે. ૧૨
 નથી ઉતરતી વાત, મગજમાં આ તો અમતે,
 ઉચરી કરવા હાસ્ય, પડી કુટેવજ તમને;
 નથી ઉતરતી વાત, વાત એ માનું સાચી,
 સિંહણ દુધને કેમ, મહે કુંભીકા કાચી. ૧૩

મગજ ગિચાઈ અહીં, શુન્ય ને શક્તિ હીણ,
છે કુદરતનો દોષ, થશે નહિ મનમાં ખિન્ન;
અધ્યાત્મિક અધિકાર, રૂઢિમાં નિલ્ય વિરાજે,
નહી જુઝાતી જહીં, પ્રેરણા દૈવિ ગાજે.

૧૪

અંતર શિખ જે સ્ફુરે, દૈવી તેને નહિ શુભવી,
ભુલને પાત્ર મનુષ્ય, બધી હા તેને ભણવી;
શું એ છે પુરુષાર્થ, અને સાચી જ્ઞાણાષ,
ભલે તમારે મન, અમારી છે ગાડાષ.

૧૫

નિજ હિત રક્ષણ કાજ, અમે સહુ અમરથ છીએ,
માયું નહિં તમ મદદ, અમે અમ નારગ જૈએ;
એક માર્ગે જનનાર, બિજા માર્ગે નહિં જાણે,
ધાલે જુહું ડોળ, સરવના જાણ પ્રમાણે.

૧૬

કીયો સરવમાં શ્રેષ્ઠ, તૂલના તેની કરતા,
લહે ન નિજ મુખાંધ, ધર્મ પિટના શું ફરના
કૂપ તણે મહુદ, કૂપને દુનિઆ જાણે,
કૂપમાં નિલ્ય કુટાય અવર નહિ વાત પિછાણે.

૧૭

ઉપરનો દેખાવ જોઈને ચોકી જાએ,
જીતરિ અંતર માંહિ, સ્વાદ તો કેમ ચખાએ.
ગ્રાખ્યા વિના વ્યર્થ, ટિકા જે જુઠી કરતા,
તેના જેવા જગે, હશે ખીજા કે નરતા.

૧૮

ખરી ધર્મની ચોટ, લાગિ જેને અંતરમાં,
અવરણમાં તે ધુમે, લઈ નિજ મરતક કરમાં,

- નિંદાની દરકાર નથી કરતા તે કાંઈ.
સ્વભાવ સમ છે કૃતિ, જીએ મનમાં મલકાઈ,
મોટા મોટા ભક્ત, પૃથ્વિમાં આજ પુન્યમે. ૧૯
- પડિ તેને પડતાલ, વેઠિયાં કદ બધાંએ,
દેખી નિંદા કદ, નહી દીલમાં મનરાશું.
સહન શિતળતા વિશે, પુરણુ દહ નેથી ચાશું, ૨૦
- ધરણું હામ વિશેષ, વિધન વિકટો જીતીશું.
વળગણુ અમને નથી, મિળ. જનની રીતિસું,
કરશું નિજ કર્તવ્ય, નથી દરકાર મિળની,
નિજ કર્માધિન જીવ, નિયમ એ નિશ્ચય માની. ૨૧
- પ્રસરો, પ્રસરો, વાસ, પાત્ર દુર્ગંધ તથારે,
છે તમ એજ સ્વભાવ, ચુકો એ કયમ હમણારે.
કરતુરી ને કમળ, નહી નિજ સ્વભાવ તજશે,
સમાન શત્રુ મિત્ર, સુગંધે સહુને ભજશે. ૨૨
- પુરવ જનમ રે તથાં, કર્મને જિવ આધિન છે,
કર્મે નીજ સ્વભાવ, સ્વભાવે કૃતિ નિશ્ચિત છે.
સૃષ્ટિનો એ નિયમ, મનુષ્ય શાણા સમજે છે,
ખીજાની કરણિએ, નહી તે દુઃખ બળે છે. ૨૩
- ભિન્ન કૃતિની નહી, કશી ચિંતા ચિત હોએ,
ધીરા કરિ કર્તવ્ય, નહી સમતુલના ખોએ.
માટે નિંદક ભલે, બકો જ્યમ ખુબ બકાએ,
સન્મતિ તમને દઈ, કરો પ્રભુ શુભ સદાએ. ૨૪

ઘરડી આંખને દુનિયાનો દેખાવ.

શાદુલ વિકિડિત.

દેખું ઓ દુનિયા દયામણી તને, દેદાર શું આ થયા
 રડા દીવશ તાયના પુરવના, તે મર્વ ક્યાંહી ગયા.
 લાસિયે લસતી લહી તું લલના, મળેલામાં લાડતી,
 શું લાવણ્ય વિનાસ લોચન તળી હોરે શુરા પાડતી.
 વીલાસી બહુ વર્ણની ચામતી, આશા નવીનો જહો,
 તેજસ્વી તુજ ઓજા ઉપચરતી, શું શાભિ પોતે રહી.
 લોભાગે લપટાઇ લાલચ મહી ધાયો હું બિનગમાં,
 સેવા તાયનો મેં અહો નિશ કરી. જૂલો જુડા રંગમાં.
 જોયા મેં બહુ દાવમાજ નખના મિત્રે નવાં તાયરાં,
 આખ્યા સ્વાદ અનેક મેં સમયના, તૂમી ન પામ્યો જરા
 એ જુડાં મધુપાત તુલ્ય સવળા, અંતે રસો નીવડયા,
 હોગી હાનિ, હુદયોજ આપવાણું હું, રે માર મોટા પડયા.
 રાત્રે રતિ, રડાવિયો બહુ મને, તેં માંનિ રૂપણાં,
 તોએ રીઝવવા ફરિ ફરી તને, કીધાં પ્રયત્નો બધાં.
 સર્વે સંચિત સંપતિ પુરવની, કીધી હતી જો અમે,
 તારે કાજ વિચાર શુન્ય બચિને, લિડાવિ નાખી ક્યમે.
 સેવા મેં બહુ વર્ષ તારિ ફરિ તે, ખોયો જ્યા કાળરે,
 સાચું સૂખ ન સાંપડ્યું, મળિ પિડા કલેશોની વિશાળરે.
 હાલે, જર્જરી ભૂત અંગ બનતાં, શીથીલ ઇંદ્રી બણી,
 રે સામર્થ્ય શરીરનું ખુટિ ગયું, આવી રહી છે અણી.

દેહં મસ્તક માયરં પુરણુ હં, પસ્તક મિથ્યા હવે,
 ભૂયો ભામિનિ ભુંડિ હં ખડુ ભુલ્યો, ખૂડ્યો ખરે આ ભવે.
 શું નિર્માલ્ય વિરૂપ રૂપ લહું છું, આ જર્જરં તાયરં,
 દીશે છેક મિહામણી, નિરમતાં, તુને કુળુ હં મરં.
 આ વીકારિ બિનાશિ ને મળ મરી, જેવી જુડી દેહરે.
 મારી તેવિજ તાયી, સમજિઓ, સાચી નથી એહરે
 આશા અમ્ર ફળો તણી કરિ ભલે, છે વૃક્ષ તે ક્યાંદિરે,
 અગ્નિને પડછાયને તર ખરં, માની ત્રિધું બાધરે.
 રે છપાવ છુપાવરે મુખ અલી, તારં હવે મૂળથી,
 અવ્યો કાળ પ્રયાણુનો સમિપરે, સાચો હવે તું નથી.
 જાવું જે ભુમિ માંદિ ત્યાં પથ વળી, તારી સ્મૃતી પીડશે,
 ભોળો જીવ ભુલ્યો જુડા ભ્રમણથી, ક્યારે તહીં છૂટશે.
 સેવું અંતર્યામિને સતનરે, તારી થજો વિસ્મૃતી,
 જાગે દુર્ગતિને તરિ સદજરે, પામું કંઈ સદગતી.
 દુર્ભાગ્યે ફરિ જન્મ ભૂતળ વિશે, જે ચામ મારો હરી,
 એના મોહયિ રાખજો દુર મને, યુદ્ધિની રક્ષા કરી.

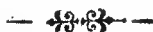
સહાયકર્તા સહ્યોનો આભાર.

પદ.

માનું બહુ વિપકાર, આજે, સર્વ સજ્જનનો ॥ માનું.
 તનસમધનથી અત્યય આપી, દર્શાવ્યું દીલ વિદાર ॥ આજે.
 પરહિત જગમાં પુણ્ય પરમજે, તેના તમે કરનાર ॥ આજે.

એજ છે ખારા પ્રથમ પ્રભુના, દયા અમૃત ઝરનાર ॥ આજે,
અભિજ્ઞ બુદ્ધિને પ્રેમ સ્વરૂપના, સાચા તમે જાણનારે ॥ આજે.
હરી કૃપાના નિર્મળ તેજે, વિલસો તમે અપાર ॥ આજે,
અજ્ઞાન તીમીર મીટી પ્રકાશે, બુદ્ધિ વિમળ અમ સાર ॥ આજે.
ભવિષ્યના અમ જન્મ અગણનું, હીતના રક્ષણકાર ॥ આજે.
આરોગ્યતા સુખ સંપત આયુ, આપો પ્રભુજી અપાર ॥ આજે.

સંસારથી ગભરાયતો.

બુલણ્યાઈ.

ચાખીઆ, ચાખીઆ, સ્વાદ સંસારના નિરસદુઃખદાઇ એ નિખિલ જોયા,
ઈંદ્રવાણી તણાં ફળ બધાને લલાં, રૂપ ને રંગના મુરખ મોહ્યા.
ભણિ ગણીને બહુ ચતુર પોને બણ્યો. હેન હોયું 'પધનું' પછેરું,
પણ પરાધીન હું પીંજરામાં પડ્યો, પીંજરું છોનિ સુવર્ણ કેરું.
ખાનને પાનમાં કાંઈ ખામી નથી, લાડ પુષ્કળ મનુસો લડાવે,
સરવ વ્યવહાર દેખાય અનુકુળપણ. ચિત્તમાં એક મુને ન આવે.
ધોર કંઠલાણુને કસેલ ગાજી રહ્યાં, ફોડનાં કાન નદિ સહન થાએ,
વિવિધ ઉપાધિના વાચ વંટોળિઆ, વાગતી રેણુ લોચન છવાએ.
જાડું નાશી અરે, જાડું નાશી હું તો, જીવ ગભરાય છે અહિં અતીશે.
તિમ કંપારિ શું વ્યાપિ છે અતરે, એમ પણ પળ નહીં ઝંપ હીરો.
નાશું હું કયમ કરી, કઠિન બંધન ન્હાં, રાતને દિવસ જિવડો મુરે છે.
અરથરું રૂઢ્ય ત્યાં, સજ કંઈ ના પડે. તિમ આતૂર છઞ્છા હરે છે.
સમજા સંસારનાં કષ્ટ કર બંધનો, મુક્ત હું તે મહી થાઉં ક્યારે.

પંખિ જો હોઈ તો, જાઈ સત્વર ઉડી, સમય શુભ હાથમાં આવતારે,
 નગરનાં મહેલ, જિંદી અટારી બધી, બચ દુશન ને કારખાના.
 ખાનને પાનને વિનિષ વિલાસનાં, સ્થળ ધણું કોટ કિલ્લા મજાના,
 જોઈ કૃતિમ રચના અરે સરવજો, વિધવની બારીઓ મોકકારી.
 માન મુકાવની, સ્વરૂપ વિસરાવની. ગતિ અતી અધમમાં નાખનારી,
 વ્યાપ દુર્ગંધ દુર્ગૂણની જહિં તહીં, અગણ્ય દિસારવે ગગન છાએ.
 વેગથી દોડતા સ્વાર્થના રથ તળે, મનુશનાં પ્રંદ કમડાઈ જાએ,
 નહિં મળે પૂરતું અમ કે વચ પથ, ઝુપડી પથ નગી સયન કાજે.
 કો ન જોતે જીવે, નિરપરાધી ધણા, બાળકો કેરિ કિકિઆરી ગાજે,
 રૂડી રૂડી બણી, રૂડી વનબૂમિ છે, વાસ એકાંત ત્યાં સુખકારી.
 સર્વ રચના કૃતિ, શું પ્રભુની કહું, શ્રેષ્ઠ ઉપદેશને આપનારી,
 લિલિ વન ભુમી રણિઆમણી તૃણમરી, ગગન નિલ જ્યારંતરું છે અઝુમી.
 શુદ્ધ ફળ ફલ વડે, શોભિતાં લયિ રહે, મહિં રહ્યાં પાંક્ષનાં પ્રંદ ધુમી.
 પુરણ ઉદાર શું, માત પૃથિવ દિશે, જીવના જિવનને કાજ નિત્યે.
 ઉપર પ્રગટાવિને સત્વ અંતર થરી, બોગ તેનો દિયે આપ પ્રીતે,
 તૂળને અનુસરી તૂળ સંતાન તે, તૃણ તરવર અને ઝરણ સાચે.
 અવરને સુખ સાધન બણીને રહે, આત્મ અર્પણ મહી આપ રાચે,
 ફેલિ કલ્પોલનય, કરિ નદી નાયતી ખેલતાં ગાય ને મયુર આદી,
 નિર્મળું નીતયું કાય સરખું દિએ, તૃષિતને નીર શીતળ સવાદી.
 કંઈક પાણી પિયે, કંઈક જળમાં જિભાં, અટગિયાં નિજ પ્રતીબિંબ જોતાં,
 અપળ જળમાં પ્રતીબિંબને દાસતાં, ન્યાગિ પોતા તણું જાન ખોતાં.
 અપળ જળ એમ માયા તણામાં લલાં, સૃષ્ટિનાં સ્વરૂપ બહુ રંગિ સર્વ,
 મર્મ એ ખેલનો, જાણી વિરલા હસે, રૂપ ને રંગનો છાંદિ મર્મ.

તુલ્ય પરિધાન પર, સ્રોત વારી તણ્યા, છે પટા ચળકતા લંબ ધારી,
 લાં છુટા ને છવાયા દિપે ડુંગર, વન પ્રદેશે કરે ચોકિદારી.
 ગાય, બકરાં અને બેંલ આનંદમાં, મન ગમે નેમ પોને ચરે છે,
 રહોય સ્વતંત્ર પણ, નિકટ ગોવાળિઓ, સર્વપર આપ સત્તા ધરે છે.
 જીવ અગણીત તે છે પશુ રૂપ સહુ, એમ આધીન વર્તેછ જોને,
 ચૌદ જીવન તણ્યા ઇશને પશુ પતિ, માણ્યું ગોપાળ ગોવિંદ તેને.
 પવન પણ સર્વ જીવોની સેવા કરે, શિતળતા ને સુગંધી પ્રસારે,
 સુરજ શશિ ને ગૃહો નિલ નિજ તેજથી, ઊર ઊલ્લાસ શક્તી વધારે.
 સાધુજન કો પ્રભાતે પ્રદેષે વળી, સ્નાન કરિને સલીતા તૂટેરે,
 આસને સ્વસ્થ થઇ નિલ કર્મો કરી, અંતરે ઇષ્ટને તે રટેરે.
 ગિરિ ગુફામાં રહી યોગને સાધતા, પરમ આનંદ માંહી વસે છે,
 તેમના પદ કમળ પૃથ્વી પાવન કરે, તેજ ચોપાસ તેનું લસે છે.
 જ્યાં સ્વભાવીક સૌંદર્ય ઝળકી રહ્યું, ગુપ્ત સર્વત્ર ને અંતરિક્ષે,
 જોની કશિકા રૂપે, અકળ તે મૂર્તિનું, પરમ સૌંદર્ય શું જીવ લક્ષે.
 દૃશ્ય અદૃશ્ય તે વ્યક્તિ સર્વે તણાં, ગુપ્ત પરમાણુ પ્રત્યેક જ્યાંહે,
 પ્રેમ પીયૂષનાં બિંદુઓને સ્ત્રવે, જીવ લાં તૂમ ના કેમ માએ.
 પ્રેમ તે છે પ્રભુ, પ્રેમમય જગત છે, વૃત્તિ હલટી બધી પાપ જાણી,
 પુરણ જ્યાં પ્રેમ લાં, બિન્નતા ટળિ જતી, બિન્નતા દુર્ગતી કેરી ખાણી.
 શાંતિ શાંતિ રહી, વ્યાપિ સર્વત્રરે, શાંતિ શીતળ અને સ્થૂળકારી,
 પરમ શાંતી તણ્યાં, ધામની છાય એ, જીવ ઉપાધીની વિનાશ કારી.
 ખાણ ને અંતરે સતત આનંદરે, વર્તતો વાણિ તે શું વખાણે.
 સચ્ચિદાનંદનાં તેજ સાક્ષાતમાં, યાય નીમગ્ન તે જીવ જાણે.
 પરમ પવિત્ર તું, વન જુમી દેવિ કો, છે ગુરૂ શ્રેષ્ઠ કલ્યાણકારી,

તુજને સેવિને, હરિ કૃપા પામતા, જીવ કો હોય જે ભાગ્યશાળી.
 કઠિન આ બંધ, દમણા મને જે નડે, સકળ બુદ્ધિ બળે શિધ ને કું.
 મોહ સંસારના વેગળા ફેંકિને. તુજ સુ પ્રાપ્ત થી જીવ જોડું.
 દેશ વિશાળ આ, પક્ષિ માળા તજી, મધુર ગાને હંચે મગન ઉડે.
 નીસરી દેહથી હન આ તેમડે, ભક્તિના નાદથી ધામ ધૂડે.
 શાંતિને સ્વસ્થતા આપનાર વડુ, પામી પોતા તણું સાચું ધામ.
 રહિ નિજનંદમાં, સમિધદાનંદને, ઓળખી સાધવું શ્રેષ્ઠ કામ.

શ્રંગારરસ.

પ્રેમનો માર્ગ સરળ નથી.

ભુજંગી.

નથી મોગન ને ગુલાબે રહેલો,
 ભજા મિત્રે પ્રેમનો માર્ગ રહેલો.
 દિશે કંટકો ગુમ ખાડા અનેક,
 ભુજંગી વ્યામ છે ઝેરિ પ્રાણીયિ છેક. ૧
 પ્રિયા સગનુ સૂખ દુષપ્રાપ્ય સાચે,
 કહી વીરલા કદને વેઠિ રાચે.
 નથી કાપુરપો તણું એક કામ.
 ભલે તેમણે સેવતુરે સ્વધામ. ૨
 વિના કદ શું કદ વસ્તુ મળેરે,

થવા પુન્ય જો અગિ કાણે બળેરે.
 અદેખાઇ જો કચુકાગ થતીરે,
 ભલી તેજ શિક્ષા દિયે છે છતરે. ૩
 પ્રિયા કૂચ પાંચૂષ ધારી સુખાળાં,
 સુખે સેવતી તે સદા મોહવળાં.
 પરંતુ સ્થિતી પૂર્વની નહીં જોજો,
 વૃથા મોહ આ મનના સર્વ ખેજો. ૪
 હતુ પૂરવે વસ્ત્ર વીચાળ સારં,
 બળેયો ચિરાઇ થયો ખંડ વારં,
 બહુ ખેંચ્યો ખેંચી કઇં માપ માપ્યાં.
 પછી કાતરે કાપલા કાંઇ કાપ્યાં, ૫
 સલા સોયના તિવ્ર જો ધા શહસ્ત્ર.
 બની દોરિના બંધન સંધિ નત્ર,
 સહ્યું કાગમુ કઇ એ કેતું ભાષી.
 લિયે છે દયે સુખ એ શું નવાન. ૬
 મદે છેક બિનત છે કૂચ જો કે,
 સદા કચુકી રક્ષિ તેનેજ રોકે.
 દુખે સુખ ને સુખયા દુઃખ જાણો,
 સદા જક્તાનું વેણ સાચું પ્રમાણો. ૭

— ❧ —

પૂર્વ પ્રેમની સ્મૃતિ.

પદ.

હજી સુધી હજી સુધી, હે પ્રિયા પ્રાણની,
 હવ મૂળ તાયરે કાજ તલપે;

વરસ તો નહિ, ગયાં, જોનાં જોનાં બધું,
 તોય મૂળ જીમ તુજ નામ જગપે ॥ ૬૭.
 મુરત તુજ માધુરી, હસિન તુજ વદન ને,
 નયન પીયૂષ જે નિલ ઝરતાં;
 રતન અતી નાજીમાં, પાતળી કટિ તટી,
 પાણિ તે પદ્મ સમ તાપ દ-તા ॥ ૬૮.
 તુજ લતા તુલ્ય લપટાતું તે કૃશ તતુ,
 સરવદા જે હતું સખકારી;
 નથિ ગયાં નથિ ગયાં વિસરિ તે મૂને,
 આજ એ સર્વ છે દુઃખકારી ॥ ૬૯.
 સ્વાદ અતિ નિષ્ઠ તવ અધર અમૃત તણે,
 કેમ રસના દિયે તે વિમારી;
 છાઇ રહિ શ્રવણમાં મધુર સુર વાણિ તુજ,
 વાણિ મૃદુ કંઠિ તે મોહકારી ॥ ૭૦.
 પદ્મ સમ લાલ તુજ ગાલ ચુંબન તણી,
 કેહ મસ્તી ભરી જાણી કારી;
 નયન નચાવતી, મુજ સું લાડતી,
 સ્નેહ વરસાવતી તાપ હારી ॥ ૭૧.
 બધી બધી નાર મેં નિરખ્ય અવની વિશે,
 મુજ મને નહિ ખરે રચી કોઇ;
 વિસરતી તું નથી એક પળ પણ પ્રિયા,
 છું રહ્યો સમિપ તુજ રૂપ જોઇ ॥ ૭૨.
 સુખ અંતે અને દુઃખનું મૂળ તે,

સાચિ એ જાણિયે વેદવાણી;
 પૂરવનાં સુખ સહુ દુખ થઈ સાલતાં,
 કહું હું કોને અત્રાં એ કહાણી ॥ ૬૭.
 દુષ્ટ છે પૂરવની સ્મૃતિ અતી કારમી,
 રાત્ર દીવશ હમે દંખ મારી;
 માંનિ વણુ જ્યમ મુગો મન અમુઝાય લમ,
 અંતરે હું રહ્યો છું પુકારી ॥ ૬૮.
 જાણતી તું હશે વા નહી સ્થિતી આ,
 પણુ પ્રીતિ વૃત્ત સદા પાળ્યું મેં છે;
 જે થવાતું હશે તે થજોરે ભલે,
 નહિ ચુકું એજનિશ્ચયક હું છે ॥ ૬૯.

પદ (લેકવી)

મન મોહિનિં તુ સેહિની સ્વામા સખી,
 તૂલના ન તૂજ લાહિ ગ્રથે લખી. ॥ મન.
 કારમી અતી અપૂર્વ, કનકલતા તનતૂજ,
 ફૂલ સુદૃઢ બાઝિઆં રૂપેરી સખી ॥ તૂલના.
 દંત લાલ રતનની પંક્તિઓ ફળી કળી,
 નીલ મણી નેન બે ખીભ્યાં સખી ॥ તૂલના.
 મુખ કોહિનુર પુષ્પ, શીખરે સદૈવ સેલ,
 વિસ્મયે નવિન એ વિચાંકુ સખી ॥ તૂલના.
 કસ્તૂરી સમિસુવાસ, આસપાસ છે પ્રકાશ,
 અમી નિશ્ચદીન ઝરે, અંગે સખી ॥ તૂલના.

સ્વર્ગ શોધનાં મર્ખોગી, રૂપ એ ન સાંપડે.
શું અજબ તૂળને હું મોહો સખી ॥ તૂલના.

૫૬.

હમો હમો તમે દુરિજન રે હમો હજી,
મદન મોહન તણિ ન ગાયા જાય મેં તજી ॥ ટેક.
મથિ મથી મરે શું મૂજ પ્રીત છુટશે.
હૃદય અથા દૈર્ઘ્ય પડી કેમ તૂટશે,
ઝરણ અમળ જીવનું ખુટે શું એમજી. ॥ હમો.

વિષ ભરી લવારી વાર વાર ગિયરો,
વાયુ વેગથી શું ફુંગર ડોલશે ખરો.
મૃતિ કાતરી પિયુની રૂદ્ધ માંહજી ॥ હમો.
સ્નેહનો અગાધ જ્યાં સમુદ્ર ગિછજે,
કાણુ છે સમર્થ તે સમાવવા બજે.
મૂર્ખ મથે વ્યર્થ, નીજ ખોય જીવજી ॥ હમો.

હુટો હુંગાય તેમ વસ્ત્ર લુપ્ત અંગના,
નિરખનાર માત્ર તમે બાહ્ય રંગના.
રહિ અમુદ્ય અંતરે શણગાર હું સજી ॥ હમો.

તન કદી પરતંત્ર, રોકયું બંધને રહો,
જિવ સ્વતંત્ર નીજ રંગમાં રમે લહો.
તન તણું ન, જીવનું એ લગન શુભજી, ॥ હમો.
નયન નહરે કરો તથાપી શું સરે.

સહુ રસીલી શ્યામ છબી નિલ અંતર,
 અહર નિશ ક્રિતથી કરું હું સેવજી ॥ દમો.
 વરથ મુજ દેહ દમનથી કરું રજે.
 પડે પિંડમૂળ બને, દૈત તો ટળે,
 જીવ આ સુમાય તેહ જીવમાંલજી ॥ દમો.

પદ.

રે ઝો આંદલિયા વારું છું હું તને,
 વિરહવતીને મિથ્યા આ સંતાપજો;
 વણ અપરાધે અખજાને વ્યથવું કરું,
 લાજે નહિ શું કરતાં એવું પાપજો ॥ રે.
 જો જો મારા હાલ થયા બેહાલ આ,
 પ્રાણ પ્રિતમ વણ સૂઝે નહિ કંઈ લેશ જો;
 વન્હિ વિયોગે દિન દિન બળતી હું રહું,
 સોપાયું છે તન મુજ તેથિ વિશેષ જો ॥ રે.
 પ્રસન વદનથી છળતો તેમાં તું વળી,
 પડતાને પાડુનો મારે માર જો;
 હળવે હળવે રક્ત લિએ ચૂસી અરે,
 કઠિન કાળજી કાળું તૂજ અપારજો ॥ રે.
 શું ક્ષયિ રોગી તું અમરતની લાલજો,
 એમ કરે પણ નિશ્ચય મનમાં માનજો;
 વિરહિણિના નીશાસા બળતી ઝાળ છે,
 મિથ્યા થાય નહીં એ ક્ષાપ સમાનજો ॥ રે.

કિંવા શંભુ શીરે જિંચ વિરાજતો,
 તેથી તેની દિવમાં ધારી દાઝળે;
 પ્રસરાવે સંતાપ નવિન કષ આશથી,
 વરતે રતિપતિ કેરું જ્યાં જ્યાં રાજળે ॥ ૨.
 આશ્વા તે અઘાપી ફળિ નહિ તૂળને,
 મિત્ર ફોહતું મોટેરું છે પાપળે;
 પ્રાશ્ય પ્રિયા નિજ પત્ની કેરો તેયિ શું,
 અટળ સહે છે વિયોગ નિત્યે આપળે ॥ ૨.
 શીતળતા સહુને તું સાચે સોંચતો,
 મુજ પ્રત્યે વરતે છે શિદ્ધ વિપરીતળે;
 વેર ન વાઝ્યું તુજ સાથે કો વાતમાં,
 જોની વિચારી ચતુર થઇ તુજ ચીતળે ॥ ૨.
 વ્રત કીધાં બહુ વરશ લગી મેં તાયરાં,
 તે તો મમ પ્રીતમનાં સુખને કાળજો;
 સમ દષ્ટ પુછું સાચું જિયરળે હવે,
 તેનાં ફળ શું શોભે આવાં આજળે ॥ ૨.

માલીની છંદ.

વિહરતિ સલિલા આ, આપ કલ્પભોલ કારી;
 મુખધુર ગિત ગાતી, નૃત્યની ચિત્ત હારી.
 લલિત ચપળ ધારે, પુષ્પમાળા સુવાસી;
 રચિત રૂચિર રેખા, કુંકુમે સોભા ખાશી.
 તરલ સફરિ છે કે, લોચને લોભ ભાસે;

લહું શશિ જળ ખિંબે કે મુખેંડુ વિકાસે.
 ઉભય તિર રથ.જો, કે કુચો છે વિદ્યાની;
 વહતિ વિચિ દિશે, કે ત્રીવલ્લી સુખકારી.
 સરસ સમદ ને એ છે કૃશાંગી રૂપાળી;
 કંઈક જન તણું એ, દે બધા તાપ ટાળી.
 સુદૃઢ ઉચર સાચું, એ વિદ્યાસી ઉમંગી;
 તરણિ સરણિ જાતી, તારણી કે તરંગી.

ઉત્પાતો હનુમાન લંકાપુરિમાં આવી કરે છે અતી,
 વાર્તાઓ શુણિ એવિ રાવણ ઉઠયો, શિક્ષાનિ ધારી મતી.
 આળ્યો તે ધ્રુંડનો મદોન્મત જહો, પ્રીતી ધરી સર્વથા,
 ને આરામ તણો વિનાશ લહિને, લંકેશ પામ્યો વ્યથા.

પીડયું પાંડવ સૈન્ય ત્રાસ વરત્યો, હારી ગયા હામને,
 કંધ્યા પાંડવ પુત્રને વિર શુણી જે ભિષ્મના નામને.
 શિક્ષા કૃષ્ણુનિ માનિ અગ્ર કરિને શીખડિને અશ્વિનિ,
 પાડયો કૌરવ કુળરક્ષક મહા તે ભિષ્મ દુર્યોધને.

હીર સાગરે તરંગ આસપાસ ઊછળે,
 છે મળવ્યું બોમ પદ્મનાભ વેદ કૂશળે.
 માહ સેવતી પ્રિયા અપાર સ્નેહ હૃદયે,
 જો ઉ માપતી વિરાજમાન શેષ પૃથ્વે.

સ્વામિ સજે નિશા સેવી, પ્રભાતે ઉડિને કદા,
થતી સ્નાને શુદ્ધ રામા, તાપિનાં સોહ્ય નર્મદા.

૫૬.

હું મોટો હું મોટો સહુથી હું મોટો હું મોટો ॥ ટેક.
વહિ વહિ વાનો કરિને, પોતે ઇચ્છે યાત્રા મોટો,
પણ નહિ સમજે એમ કથન કર, ખરે ખરો છે મોટો ॥ સહુથી.
રૂડો રસ્તો રોકા મોટો, વધારવા વડિલાઇ,
અણુસમન્તુ અળખાની આગળ વાંચે આપ વડાર્ધ ॥ સહુથી.
ભાગિનિ ભોળી ભુત્રમાં ભમતી, માને એને મોટો,
હડહડ કરતો જાય ફલાઇ, પાણીનો પરપોટો ॥ સહુથી.
ચતુર પુરુષમાં કવણ કવણુને, કહે પરાક્રમ કીધાં,
કુચળીમાં કુશળ પણ તુજથી, દેશ કાજ શું સીધ્યાં ॥ સહુથી.
યોગાધિનથી પદવી પામ્યો, તેથી શું રંધાએ,
કનક પાત્રમાં ધાન્ય સડેતું, શું તે નહિ ગધાએ ॥ સહુથી.
વનિતાઓનાં વખાણુયારે, મુરખ શું તું વાલો,
સમજે શાણો, સખજો શરો, સરવ વિષયમાં ડાલો ॥ સહુથી.
જગત નથી તેં જોઇ જરાએ, કેવા નર મુહાએ,
કૂપે વસનારા મેડકને. એકજ આપ મનાએ ॥ સહુથી.
બીજનાં છિદો છોલે છે, નિજ તન નહીં વિચારે,
કાચ એકે રહિ કંકર મિથ્યા, જન સામાને મારે ॥ સહુથી.
હંસ પિચ્છ વિખર્યાં હાવાં તો, કપટરૂપ કો માને,
મુરખ એ જગ વેણુ શુણે કયમ, સ્વાયં બધિર છે કાને ॥ સહુથી.

૫૬.

હું તો વૈધવમાં છું મગન, નથિ મેં કરવું પુનર્લભ ॥ ૮૬.
 સુખમાં દુખને દુખમાં સુખ છે, ક્યયું વેદ પુરાણે.
 કડવામાં પણ મુલ્ય મળ્યા છે. અનુભવિ વૈધ વખાણે ॥ હું તો
 ધર ધધામાં દિવસ બધો હું રહેતીતી શૂંચવાધ,
 પાઠ પુરાણ અવર પુસ્તક બહુ, વાંચું પણ નવરાધ ॥ હું તો.
 સાસુ સસરા દિયર નણુદી, સતાવતાં સુખ બણી,
 વશ વરતે તે મુજને હાવાં, દુખથી થઇ શેઠાણી ॥ હું તો.
 ધર કોટડિએ કેદિ હતી તે. થઈ છું હાવાં છૂટી,
 મન માનીતી મેજ બહેરી લડું છું હાવાં લૂટી ॥ હું તો.
 દરશણને મિશ પુરમાં મેળા, રહુ છું જોતિ ફરતી,
 પિંજરામાં પૂરેત્રી મૃગત્રી, વિશાળ વનમાં ચરતી ॥ હું તો.
 જાત્રા મિશે દેશ વિરશે, વિધ વિધ જોતી રૂઠા,
 પૂજન પાત્રી કરતી પેખી, બય પમે છે જૂઠા ॥ હું તો.
 ઘૂંઘટમાં ગુગળાતી, હાવાં આવે, ગુરજન પાસે,
 ધરિ ધરિ લાજ મરિ તે હું તો, વાન કશું છું હાંસે ॥ હું તો.
 છુપી વાતો સધળાં કરતાં, નહિ વિધાયજ મારો,
 વય વણુ ધરડા શાણિ ગણાઉં, પુછે સરવ વિચારો, ॥ હું તો.
 પાંચ જણી નિધવા જો મળાં, વાતો સહુની છણિએ.
 જો ઇછિએ તો જગત પ્રતિષ્ઠા, નદ ગુણિતી પણ હણિયે ॥ હું તો.
 જગત વાંચું છે અમ આચારે, બહુ નવ્તા અમ પામી,
 નિર્મળ સાચી જગત ગણાઉં, હવે હું અતગણી કામી ॥ હું તો.

પ્રસવ સમય આગળ પડવાને, પ્રથમ અમે અધિકારી,
 લગન બહાવે સગાં રનેહીઓ, કરિ આજ્ઞવ અમભારી ॥ હું તો.
 મરણ થયું કે તરત દોડવું કુટુંબે અમે શૂરી,
 અનુભવ વધુ સંસારિક વિષયે, સમજી મનાઈ પૂરી ॥ હું તો.
 રૂકું રૂકું પુનર્લગનરે, મિથ્યા શિદ પોકારો,
 સ્વતંત્રતાને સુખ આ ક્યાંથી, સજ્જન મળે વિચારો ॥ હું તો.

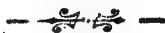
અહિંસા.

માહિની છંદ.

નહિં કદિ દુઃખ દેવું, જીવ કોને શરીર;
 મન પશુ જિવ કોતું, દુઃખવો ના કદી રે.
 સકળ જિવ તણો છે, એક કર્તા વડો રે;
 ચતુર સમજી હિંસા, પાપમાં ના પડો રે.
 શરિર વશ કરીને, વારી રાખો પિડાથી;
 કુપથ જાતિ કુટીલા, રાખવી વેણનાથી.
 મન પશુ નવ કોતું, જાંડું છડ્યો કદાપી;
 તણ તપ સુખદાતા, જૂતળે એ પ્રતાપી.
 સદિવ સરવ હિંસા, આપને દુઃખકારી;
 અવર જિવ બધાને, પીડતી તેમ ભારી.
 શરિર સદુ સરીખાં, એક તરવે બનેલાં;
 દુઃખ સુખ સહને તો, ભિન્નતા જોય થેલાં.

જગતપતિ અતિ છે, ગ્રેમી પોતે દયાળુ;
 નિમિષ જિવન ફેરું, મૂળ તે છે કૃપાળુ.
 સરવ મહિં દિયે ને, સર્વ વ્યાપી સદાએ;
 અજથી અણુ સુત્રારે, સર્વ તેનાં સમાએ.
 પિડિત જિવ થનાં કા, શું ન તે તો પિડાશે;
 મુરખ વણુ હાનિ, પીડી કા રાજી મારશે.
 કઠિન હૃદય માંડી, કૂર હિંસા નિવાસે;
 અધમ અતિ છવઃછ; ધાય વેગે વિનાશી.
 વન મહિં વસનારાં સિંહને વ્યઃમ્ન આદિ;
 અહુ ભય વરતાવે હોદિના તે સવાદી.
 તકડિ મરણુ પામે, વાંધશે જ્યાં શિકારી;
 શરિર પછી પિ ખાએ, શું ગતિ કષ્ટકારી.
 વિકટ વન મનુષ્યો, ખાળાને સર્વ છેડે;
 સહજ જિવ અમખ્યો, હોમિને ઠામ ફેડે.
 પશુ સમ સમજે તે, માનવી કૂર દુષ્ટ;
 સમય ધટિત આવે, પામતા તેમ કષ્ટ.
 શિવજી અમૃત ભવો, પ્રાણી માત્રે પ્રસારે;
 વિજન વન વિષે તે, ભીતિ છોડી સિધારે.
 વન પશુ પિકરાળાં, રતેહથી ચર્ણ ચાટે;
 વણુ ભય જન એવા, વાયરે વાટ ધાટે.
 જીવન સદાજી થાએ. જો અહિંસા પળાએ;
 પરમ ધરમ નિશ્ચે, છે અહિંસા સદાએ.

સત્સંગ.

બુલબુલ છંદ.

સેવજો, સેવજો, નિલ સત્સંગને, એજ સેવા ખરી લાભકારી,
 દુષ્ટ દુર્યુધ રજા, ગુપત નિજ અંતરે, કહાડવા ખેંચી તે હાનીકારી.
 દોરવી જાય, કુમાર્ગમાં મનુષ્યને, હાનિ વિનાશથી દર્પ પામે;
 એ ખરા વેસેઓ, ત્રાસને ટાળવા, યત્ન કરતાં, ન શાશ્વ વિરામે.
 નિમિર અગ્નિન્યા, રૂપ તમમાં રીજે, તેજ સત્સંગનું નહિ સહેરે;
 પુરુષ શક્તિની ખિણી, ચંદ્રિકાને કદી, ચોર ક્રિયિત તે નહિ ચહેરે.
 સત્પુરુષો તણો, છે સમાગમ વડો, મેલ સહુ ચિત્તના એજ ધોય;
 એ જડીબુદ્ધિથી, રોગ મનના મિટે, એજ અમૃત કરે પાન કોઇ.
 ધાતુનો કાટ ધટ, લિંબુના સ્પર્શથી, જાય છે જેમ શિદ્ધે કપાઇ;
 વસ્તુનું સ્વરૂપ, ચળકાટથી શોભતું, રૂચત જોનારના ચિત્ત માંહી.
 બુલવતી રાતની બુડી કાળાસરે, લલિત રૂપ વિશ્વનું છાવરે છે.
 સ્પર્શ તેજસ્વી રવી ઝરિનો થાય કે, વિશ્વ નિજ રૂપ પાછું ધરે છે.
 કીર્તિ ઉજવળ અતી વિશ્વમાં વિસ્તરે, સુખરૂપ સંગ તેનો ગવાએ;
 શિવ શરીરે રજા સર્પને ગરડનો, ભય નથી પીડતો જો જરાએ.
 પુણ્ય તેજસ્વી, અગ્નિ સરીખો અરે, જોડે સત્સંગ આશ્વર્થકારી;
 શુદ્ધ પાવન કરે, સેવતા મનુષ્યને, મેલ પાતક બધાને પ્રજ્વળી.
 સમ પારસમણી, તેજ સત્સંગ છે, દીપક પ્રગટતા અન્ય દીપ;
 અંતરે ગુપત તે અમુલ મોતી ધરે, સાચી રાખવી એજ સીપ.

સ્નેહ વિષે.

તોટક વૃત્ત.

સહુ સ્નેહ કરે, સહુ સ્નેહ કરે, દુઃખદાયક કલેશથી નિત્ય કરે.
 બળ સર્વનું સ્નેહ થકી વધતું, નહિ સ્નેહ વિના ખરું ઐક્ય થતું.
 નિજ બાળક પત્ની પિતા જનની, વળિ બાઇ કુટુંબ મહી ભગની.
 સહુ સ્નેહની દોરથી સાંગળિયાં, વખણાય ગણાય ધણાં બળિયાં.
 સુખ દુઃખ મહી સહુ ભાગ ભળે, ઘટ સંગથી હાનિ વિપત્ત ટળે.
 ત્યમ વિશ્વ વિશાળ કુટુંબ લહો, નિત એકબિજાની સહાય મહો.
 પરમાણુ અનેક રહે વળગી, તવ વસ્તુ વિનાશથી છે અળગી.
 તનનાં પરમાણુ વિરોધ કરે, તવ વ્યાધિ પિટે વળિ જીવ મરે.
 અવની અગણીત રહી ગગને, વણ આશ્રય કાર્ય વિષે મગને.
 કિરણે જામકે બહુ શુદ્ધ રૂપ, પ્રસર્યું ત્યમ સ્નેહનું તેજ છુપું.
 રસ જેમ તરવર માંહિ ફરે, સહુ અંગ સજીવન તેજ ધરે.
 રવિનાં કિરણે જગમાં વિખુટાં, ફરતાં પણ નોલ સ્વતંત્ર છુટાં.
 કિરતાર તણાં જિવ છે કિરણે, સમજી મન સ્નેહથી સુખી બણે.
 શુભ સ્નેહથી દુર્ગુણ સર્વ મિટે, પછિ પાતક પાશ સમૂળ ફિટે,
 નિજની નિજ દેશની, તેમ વળી, વડિ ઉન્નતિ થાય નિશંક બલી.
 રમણે પ્રમણે નિત સ્નેહ મહી, સહુ સાર તણે શુભ સાર બહી.

કર્મ વિષે.

૫૬.

મહિમા કર્મ તણો નિહાળી, જાળે સન્માર્ગે સહુ ચાલી ॥ ટેક.
 કાઈ રંકે ને કાઈ રાય છે, કા કાયર કા શૂરો,
 મનુષ્ય કાઈ છે મુરખ મોટો, છે કા પંડિત પુરો ॥ મહિમા.
 કાઈક સુખિઓ કાઈક દુઃખિઓ, કા હસતો કા રડતો,
 પૂજાએ છે કાઈ પુરુષ ને, કા ફોગટ રડવડતો ॥ મહિમા.
 કા સનજન કા દુર્જન જોયા, ધર્મી અધર્મી કાઈ,
 કા ત્યાગી ને વૈરાગી કા, રહ્યા જગતને મોહી ॥ મહિમા.
 એમ વિશ્વમાં વિવિધ સ્થિતિઓ, ઉલટા સુલટી બ્યાપી,
 નિયમ રહિત જન જોય જગતને, અણુ સમજી ને પાપી ॥ મહિમા.
 બિન પ્રકૃતિ બિન સ્વભાવો, બિન બિન તે ઇચ્છે,
 જેવું ઇચ્છે તેવું પામે, મરમ વિરલા પ્રીછે ॥ મહિમા.
 જેવી વૃત્તિ કરણી, ઇચ્છા, આવે સંધિ તેવી,
 સરવ તણો કરતા જિવ પોતે, વાત માની એ લેવી ॥ મહિમા.
 નથી બીજ ને રોપ્યાં તેનાં, ફળ તો ક્યાંથી મળશે,
 પક્ષપાત અન્યાય તણારે, સંશય મનને ટળશે ॥ મહિમા.
 અસંખ્ય જીવો કેરી કરણી, ગણતાં નહી ગણાએ,
 નોંધ સર્વની કર્મ કરીને, તોળે નિર્મળ ન્યાયે ॥ મહિમા.
 વિશ્વ સત્ય ને ન્યાય તણારે, ચાલે છે આશ્રયથી,
 સર્વ શક્તિ કર્તવ્ય પાળતી, જગતપતિના બચથી ॥ મહિમા.
 સ્મરણ કરી તે સમરથ પ્રભુનું, સદા ચરણને સેવા,
 મન માન્યાં સુખ મળશે મિથ્યા, જનમ ન જાવા દેવા ॥ મહિમા.

કાવ્ય છંદ અથવા શૈલાવૃત્ત.

રડો આજનો દિવસ જાણીએ મંગળકારી,
 કિરપા મોટી કરી, નિશાળે આપ પધારી.
 અંશી જનનાં રડાં, દર્શાવે લાભ વસે છે,
 સુરજ ઉદયથી સર્વ, રાતના ત્રાસ ખસે છે.
 ધર્મ નીતિ ને દયા, વિનય ને ઉદાર દીલે,
 દિન દિન જેની અધિક, યશસ્વિ કીર્તિ ખીલે.
 તન મન ધનથી મદદ ધર્મના કાર્યે આપે,
 પરહિત, પર ઉપકાર, પ્રેમથી ઉરમાં આપે.
 તેનાં દર્શણ આજ, પામિએ મંગળકારી,
 નવિન શિતળ શુભ તેજ, રહે સર્વાંગ પ્રસારી.
 ધીરજ હિમ્મત હોંસ, સહજ ઉછળે અંતરમાં,
 ભવિષ્ય ભલું સુહાય, સુકન શુભ છે આ પળમાં.
 એનું પરમ કલ્યાણ, સિદ્ધ નિશ્ચય દેખાએ,
 એવા વિરલા ખરે, જગતમાં કોઇ જણાએ.
 સાચે ભાવે સરવ, પ્રાર્થના પ્રભુની કરીએ,
 સુખ સંપત્ત આરોગ્ય, અચળ ને નિર્મળ ભરીએ.
 દષ્ટને દિર્ઘાયુષ, જગતનાં હીત કરાવો,
 દશે દીશામાં વિભળ, કીર્તિ ઉજવળ પ્રસરાવો.
 ભાયમજાળી ક્રિષ્ણાં, આજ અહિં આપ પધારી,
 શ્રી શ્રી કશં પ્રણામ, કૃપાળુ થીએ સ્વિકારી.

શાર્દૂલ વિક્રિડીત.

આ સંસાર અપાર સાગર ધણો, જોયો ભયંકારરે,
 મોળાં ઉછળતાં શું પર્વતસમા છે ધોર અંધારરે.
 ત્રાસે કંપિત આવિને ચરણમાં પ્રીતે પ્રણામી શીરે,
 જોડી ઉભય પ્રાણીને વિનયથી, હું વિનવું છું ધીરે,
 છો રૂપીવર શ્રીચરણર તમે, મૂર્તિ દયાની ખરે.
 કાંતિ તેજમયી અનન્ત મહિમા શક્તિ વડી ઉચરે,
 નૌકા શ્રેષ્ઠ સનાતની ધરમના છો આપ ધોરી ધણી.
 દૃષ્ટી કાંઈ કરો કૃપામય પ્રભુ હું રંક પ્રાણી બણી,
 વેદો વા ઉપનીષદો નથી બણ્યો, ના યોગ કે શાસ્ત્રરે,
 પાપી કર્મની વાસના ભરિ કર્યું રે પુષ્ટ આ ગાત્રરે.
 જાઈ ક્યાંહી પ્રભુ કરે કશું હવે, એ લેશ સૂઝે નહીં.
 માયાથી બહુ મોહિ અંધજ બન્યો સદ્બુદ્ધિને ના લહી.
 તાપે તમ બળુ પરીશ્રમ થકિ પામ્યો ગતી હીનતા,
 રક્ષો હે ગુરુદેવ રક્ષણુ કરો, મારી લહી દીનતા.
 વિદ્યા પીયુષ પાષને તૃપિતની પીડા મિટાડો તમે,
 પ્રાણી પક્ષ વિશાળ મસ્તક મુકી શાંતી કરો આ સૂઝે.
 વિવેકાંજલથી મુને વિમળતા નેત્રે ફરી આપજો,
 મિથ્યા તક વિતર્કના ભય ભર્યાં કષ્ટો બધાં કાપજો,
 મૂને ધર્મ સનાતને દ્રઢ કરી, ભીતી ભુડીને હરો,
 હું પાપાણુ મણી બણી તમતણી વ્યાખ્યા ધણી વિસ્તરો.

રાજ્યાભિષેક પ્રસંગે સુરતની રાત્રીશાખાઓના
છોકરા છોકરીઓએ ગાયલાં મીતો.

શાદુલ વીકીકૃત વૃત.

તેજસ્વી અતિ સ્નેહને ખિલવતો, પીયૂષને વર્ષતો
પામ્યો છે શશિ અસ્ત શોક મહિં ત્યાં ગાજરલો હર્ષ શો !
આજે સુખં નવીન ઉદય થતો, આનંદ ઉરે પુરે,
ચિંતા તીમિરને ખરે સહજમાં, તે ગૂણ કીણું ચુરે. ૧
આજે ઉત્સવ છે બધે અવનિમાં, આનંદ શું ઉછળે,
છે રાજ્યે અભિષેક ને તિલક નો પ્રસ્તાવ રૂડે પળે;
સદ્ભાગી પ્રભુ જ્યોત્સ્ન પંચમ વિશે, સંસ્કાર ઉત્કૃષ્ટ છે.
સંગે રાજત પતિન લક્ષ્મિ રૂપ તે, હર્ષે અલી હૃદ્ય છે, ૨
માથે ધારિ અમુલ્ય મુકુટ વડો રાજ્યાસને રાજતો.
છે કો દેવ પ્રતાપિ જૂતળ વિશે, પૂજાય તે આજતો;
આધી બ્યાધી ઉપાધિ સર્વ વિસરી, જે દર્શણે ધાય છે.
ઝાંખી શ્રી મુખચંદ્રની કરી પ્રગ્ન સંતુષ્ટ હર્ષાય છે, ૩
એના ગૂણતણા સુકીર્તનતણા નાદો બધે વિસ્તરે,
નાના વીધ પ્રગ્ન પ્રસન્ન ચિતથી, આશીશ તો ઉચરે.
ગાંધર્વાદિક દેવ ને ઋષિમુની આશ્ચર્યથી ન્યાળતા,
શું આ ઈંદ્ર બિજો અહીં અવતર્યો, સદ્ધર્મને પાળતાં? ૪
કાંતી ઉજવળ કેશથી ચળકતી આચાર્ય મન્ત્રોભણે.
સામંતો ચિતચોર સુંદરી બિગ્ન, ભેગાં પ્રસંગે બણે;

દેવીદેવ ઋષીવરો સ્વરગી, શું ઉતર્યા ભૂતળે ?
 પામે તુમિ અપાર છવ અમી શુ, ઉચેથી છુપું ગળે. ૫
 એવા જ્યોત્ પ્રતાપિ પુરુષનણી આરંભ સત્તા થતી;
 હવે આજ પ્રજા સમસ્ત મળિને, પ્રેમે વધાવે અતી.
 છે વિખ્યાત વિશાળ ભૂતળ વિશે એનું રૂડું રાજરે,
 સેવા સૂર્ય કરે અખંડિત સદા, એવો મહારાજરે. ૬
 જેની ધર્મધ્વજ પ્રતાપિ વિજયી, ઉચે જહો ઉડતી.
 ત્યાં અન્યાય, અધર્મ મર્દન થતાં, ગૂદા કણો ધૂંડતી,
 જેનાં નાવ મહાન નિર્ભય સદા સિંધુ ઉરે સંચરે.
 જેના શસ્ત્રનણા પ્રચંડ પડ્યા, કંપાવતા બ્યોમને. ૭
 પત્ની વેરી વિરોતણી જથ શુણી શંકા ભિતીધારતી,
 પ્રેમે પ્રેરિત ને અખંડિત રૂડા સૌભાગ્યને વાંચતી.
 બાંધી રાખતિ નિત્ય આઠ પ્રહરે, વિલાસ પાશે પતી,
 વૃક્ષે જે વિંટલાઈ વેલિ પળ તે ના લેશ છુટી થતી. ૮
 યાંતી સુખ અનંત આપિ ભય ને કલેશો બધા એહરે;
 નીતી ન્યાય સુધર્મથી સરવની, રક્ષા પ્રભુ એ કરે.
 માગું માગું પડી પદાખજ પ્રભુજી, બ્રહ્માંડના હે પતી,
 એની ઉજવળ વિશ્વમાં નિત કરો, વિસ્તીર્ણ સુકીરતી. ૯
 એનાં શસ્ત્ર સદાય વીજ્ય ભહો પૃથ્વી તળે ગાજતાં,
 ત્રાસી નામ પ્રતાપથી રિપુજનો નીચું જુઓ લાજતાં;
 કાંતી ઉજવળ ને કૃપાળ લસતી, છે દિવ્ય આ દંપતી,
 મુર્તિ એ અચળીત અંતર ધરી, પૂજે પ્રજા પ્રેમથી. ૧૦
 પામે રામનો ઉપમા વડિ પ્રભુ આશીશ દેજે તમે,

ત્રેતા કે કળિયુગ થું વરતનો, લોકો પડે વિભ્રમે !

દીર્ઘાયુ સુખ સંપતિ અતિ દિયો, સર્વે પુરો કામના,

જીવો ખૂબ જિવો તૃપેદ્ર કરતા શ્રી જ્યોર્જ સુનામના. ૧૧

અસ્તુ, અસ્તુ, અસ્તુ.

જીવો, બહુ જીવો, જ્યોર્જ નરેશ, જીવો બહુ જ્યોર્જ નરેશ,

અતિ ઉજવળ કીર્તિ દીગંત, પ્રસારો હે પરમેશ ॥ ટેક.

સાખી.

ઉજવળ કીર્તિ તેજનું, સુંદર સોજી શરીર,

કામળ કમળ સમાન મુખ, ઝરે અમૃત નિત્ય રૂચીર,

જીવો બહુ જ્યોર્જ નરેશ.

શીતળ શશિસમ શાંતિકર, સુરજ સમાન પ્રતાપ,

ઉદારતામાં સિંધુ સમ, દીશે મહિમા અનંત અમાપ જીવો.

નાના રત્ન જડિત મુગટ, તેજસ્વી શિર સોજી,

અંતરના સદ્ગુણ ગુપ્ત, જાણ્યું પ્રગટ પડ્યા સહુ કોય જીવો.

ઐ તેજસ્વિ કીર્ણનો, જહિં જહિં થાય પ્રસાર,

સ્નેહ, શાંતિ, સંતોષ, સુખ, કરે પુષ્ટ મનુષ્યમાં અપાર જીવો.

વસુધરાને વશ કરી, નરપતિ થયા અનેક,

વારી, વન્હિ, વાયુ પણ, એને વશ વરતે છે છેક, જીવો.

સંસ્વતિ ને લક્ષ્મિએ, પરહરિ સ્વરગ સ્વધામ,

જૂતળ કરી નિવાસ નિજ, કરે નિત્ય પ્રજ્ઞનાં કામ, જીવો.

ધર્મ ધ્વજ ઉઘે ઉડે, સસ નીતિ ને ન્યાય,

તેના ડંકાના વડા શુભ નાદ નિરંતર થાય, જીવો.

સત્તા સ્થુળ શરીર પર શસ્ત્રે સહજ કરાય.

અનિ ચંચળ મન લોકનાં, કીર્તિ વશ, શું મહા મહિમા થઈશે.
 બય સહુ ભાગ્યા બય ધરી મહાસે ભોગ વિલાસ,
 સુખમાં દિન સહુ સંચરે, રૂળે નવિન રૂડી બહુ આશ ૭૧૦
 ભૂપતિ એવા અવનિમાં, સુરગણનો અવતાર,
 જન દિત કરતા છે કૃતિ, જાણે ગગન તાં ભયમયકાર ૭૧૦.
 દીર્ઘ આયુ આરોગ્યતા, થાજે કૃતિ, વિજ્ઞાન,
 માયું પ્રભુજી એવું, એનું રાજ તપો બહુ કાળ ૭૧૦.
 અસ્તુ, અસ્તુ, અસ્તુ,

કુદરતનું વર્ણન.

દ્રુત વિલંબિત.

દોસત જંગલ મંગળકારી રે, મનુષના પરિતાપ નિવારો રે;
 મધુર કામળ અંદની શી ખીલે, તરવરે સહુ અમૃતને ઝીલે. ૧
 બધું રૂપેરી રસે રસોયું અને, પરમ શોભન શોભન ભોગને;
 સ્વર મીઠો કરતી સરિતા જતી, મલિનતા વર્ણી તાપ સમાવતી. ૨
 કનક શીખરનું અહિં નીકટે, ધવલ મંદિર સોલ નદિ તટે;
 ગગન મધ્યજ બિંદુ સુશૃંગ છે, પ્રસરતાં કિરણોરૂપ વ્યંગ છે. ૩
 શિતળ એ સવિતા તિમિરે લસે, જગતનું મૂળ કારણ શું હશે;
 ઉદય દિવ્યનો જવ થાય છે, બહુ પ્રતાપથી આપ જણાય છે. ૪
 સહિત શીખર મંદિરનું વડું, જળ મહિં પ્રતિબિંબ રૂડું પડ્યું;
 સમિપ મંદિર ઘાટ વિજ્ઞાન છે, પગથિયાં જળ સ્પર્શ રસાળ છે. ૫
 બિતર નાદ થતા બહુ મંદિરે, સમિ ગયા સહુ આપ ધિરે ધિરે;
 અચળ ત્યાં પશુ જાંતિ પ્રવર્તતી, પૂરણ મધ્ય નિશા ખિલતી હતી. ૬

ફરિશ્ત્ર ચંદ્ર તણાં રમતાં જળે, ચર્શો તણી છર્ષો અંતર ઉછળે;
 પવન શીતળ મંદ વિહારતો, જળ મહો ઝીણી લેરી પ્રસારતો. ૭
 વન ફૂલોની સુગંધી બણી હરે, પુરણ વાસિત તે વનને કરે;
 દિવશના અતિશે શ્રમ પામતાં, છુપી ગયાં પશુ પંખી વિરામતાં. ૮
 નદી મહો જળ નાવડી કાપતી, સદ સદે દૂધ્યો પવને અતિ;
 ઉદર એનું વિશાળ હશે અરે, ધવલ વસ્ત્રથી ઢાંકી દીધું અરે. ૯
 ખળખળ શબ્દ બહુ જળમાં થતા, શ્રમ થતી બહુ નાવિક ઢાંકતા;
 નદી તીરે છૂટી ગાડી સમો જતાં, બળદ બેસી શું ધાસ વગોળતા. ૧૦
 કદીય વાંકડી શીંગડી ડાલતી, મધુર ધંટડી કંઠની ગાજતી;
 પચિક ઓઢણુ તાણી નિરાંત રે, સૂઝ ગયા બમની તજી બાંતરે. ૧૧
 વિસરતા જન તો અહો ત્રાસ રે, કરી રહી અહો શાંતિ નિવાસ રે;
 સકળ આ રચના રળિઆમણી, ઉચરતી કીરતી કરતા તણી. ૧૨

સનાતન ધર્મ,

૫૬.

સનાતન ધર્મ તે આદિજ ધર્મ,
 લલ્લા તેનો અર્થજનોએ મર્મ ॥ સના.
 બીજા થયા ધરમ તે ધરતીની માંહી,
 લગ્નરોથી વરસની ગણતિ ગણાઈ
 કહો વૃદ્ધ સાથ શિશુની સરસાઈ ॥ સના ૧
 હવું રે નંદી, બિજ એનું, અદામતીમાં

જુઓ તર્કવાદી તે ઉલટી ગતીમાં
 કવચિત કોઇ સમજતા હરીની કૃતિમાં ॥ સના. ૨
 પ્રથમ જવ પ્રગટી મનુષ્યની જાતી
 બન્ને બાલપણમાં અજ્ઞાન જણાતી
 રહી દુખી રક્ષણ વણુ શું પિલાતી. ॥ સના. ૩
 અરે નોતી પ્રભુની કઠિન ચર્ષ છાતી
 અતી કરુણાળુ છે જોહની ખ્યાતી
 તેને કૃતી એવી તે નહિજ સુહાતી ॥ સના. ૪
 યદ્યપે પોતે આપ ઉંચા અવતારી
 કિધે યાન ઉપદેશ જન હિતકારી
 પરમ ગુરુ રૂપ સ્વકીર્તિ વધારી ॥ સના. ૫
 પરંપરા ચાલિ છે ગુરુઓ તણીરે
 રહ્યું, ખીજ તરવર ભવ્ય બણીરે
 લિએ એનો આશ્રય બંકિત બણીરે ॥ સના. ૬
 જુદી જુદી શાખ થડેથી પ્રસારી
 રહ્યા બહુજન તહિં આશ્રય ધારી
 મરમ લિયો સુઘ તે સમજ વિચારી ॥ સના. ૭
 ઉઠ્યા ઉતપાત નિકટમાં અનેક
 સહજ પણુ મુળથી ચળ્યું નથી નેક
 કંઈક શાખ મરિગાઇ થઇ છુટી છેક ॥ સના. ૮
 કુટિલ કાળથી તે સદજ કરમાએ
 પ્રગટ કોઇ દિવ્ય પુરૂષ તવ ચાએ
 પુનરૂ રૂપ સિદ્ધ તેનું પલટાએ ॥ સના. ૯

સખળ અતી ધર્મ સનાતન સોહો
 જમત જન સાવધ થઈ સહુ જોએ
 જોતાં અતી વિસ્મય થઈ મન મોહો ॥ સના. ૧૦
 સેવો સેવો ધરમ સનાતન સેવો
 નથી દિવ્ય પૂર્ણ અવર કોઈ એવો
 પરમ સુખસાંતિ લિયો થઈ દેવો ॥ સના. ૧૧

ગરબો.

લહો આર્ય ધર્મ આપણો સનાતની રે લોલ
 અહિં ભૂતજો ન કોઈ તૂલના બની રે લોલ
 કૃતી માનવી તણી જરાય એ નથી રે લોલ
 ગયા છે અનંત રે મહંત એ કથી રે લોલ
 દિવ્ય દૃષ્ટિથી પ્રત્યક્ષ મોહ નીરખ્યો રે લોલ
 કંઈક રૂપીએ અપાર મર્મ પારખ્યો રે લોલ
 એક દેશીને અપૂર્ણ એ નથી ખરે રે લોલ
 મુરખ પંડિતો એ સર્વને અનુસરે લે લોલ
 પ્રસન્ન થાય પંડિતો સુગુપ્ત તત્વથી રે લોલ
 બને રાજી તે બિગ્ગઓ બીજી વાતથી રે લોલ
 વડું વૃક્ષ છાય વિશ્વમહી વિસ્તરી રે લોલ
 મનુષ માત્રના તે તાપને લિયે હરી રે લોલ
 એક વસ્તુને અનેક રંગ દાખિયો રે લોલ
 પરંતુ બધાએ એક સ્વાદ આખિયો રે લોલ
 કુદિલ સંશયો તે એ થકી મીટી જતા રે લોલ

રૂડા ન્યાય ગૂણુ ઇશ્વરી થતા છતા રે લોલ
 વડી નીતિથી સદાય ભરપૂર છે રે લોલ
 બહુ ઝળઝળાટ દિવ્ય એનું વર છે રે લોલ
 એના આશ્રયે ભવાખ્ધિને તરી જશું રે લોલ
 જશે બીતી સર્વને સદા સુખી થશું રે લોલ
 ન એ ધર્મ માત્ર હિંદુનો કદી કહ્યા રે લોલ
 આર્ય દેશની પ્રજા સમસ્તનો લલ્યા રે લોલ
 સહુ હિંદુ ઇસલામી પારસી મળી રે લોલ
 ગાઇ એક કીરતારને લિયો રણી રે લોલ

પરચુરણ.

શાસ્ત્રે ધર્મ જણાય ને, શાસ્ત્રે દુર્મતિ જાય ॥
 શાસ્ત્રે જ્ઞાન મળે અને, શાસ્ત્રે મોક્ષ પમાય ॥ ૧
 પંખિમાં કાગ ચંડાળ, પશુમાં એક ફકડો ॥
 મૂનિ માંહે કાવ તેવો, સર્વમાં નિંદક વડો ॥ ૨
 ભસ્મે શુદ્ધ બને કાંસુ, આમળે તાંત્ર થાય છે ॥
 ઋતુ પ્રાપ્તે શુદ્ધ નારી, નદી વેગે સુહાય છે ॥ ૩
 બ્રમતો નરપતિ માન લે, બ્રમતો દ્વીજ વખણાય ॥
 બ્રમતો યોગિ પુજાય ને, બ્રમતિ સ્ત્રી ધિકરાય ॥ ૪
 વિત્ત જેને મિત્ર તેને, બાંધવો સર્વને તેહ ને ॥
 વિત્ત જેને ખ્યાતિ તેને, સર્વ વાતે નિપૂણ તે ॥ ૫
 ન દેખે જન જન્માંધ, કામાંધો નવ્ય દેખતા ॥
 નહીં દેખે મહોન્મતો, અર્થી દોષ ન પેખતા ॥ ૬

- પંડે કમ કરે આત્મા, પંડે ફળ તેનું ગ્રહે ॥
 પંડે ભમેછ સંસારે, મુક્તિ તેથિ પંડે લહે ॥ ૭
- ઋણ બુડ્યો પિતા શત્રુ, જનની બિચારણી ॥
 મર્ખ પુત્ર શત્રુ મોટો, બાર્યા રૂપવતી ઘણી ॥ ૮
- નિશ્ચયતા જન જે તણ, અનિશ્ચિતે લલચાય ॥
 નિશ્ચયતા તે ખોય છે, નથિજ અનિશ્ચિત કાંચ ॥ ૯
- દુષ્ટ નાર ખળ મિત્ર ને, કિ કર આશા હીન ॥
 સર્પ વસિત ગૃહ વાસ, એ કરે મૃત્યુ કે દીન ॥ ૧૦
- જે દેશે સન્માન નહીં, ગિદર ભગણુ ન ઉપાય ॥
 બાંધવ વિદ્યા પ્રાપ્તિ નહીં, વાસ ન કરવો તાંચ ॥ ૧૧
- અનૃત સાહસ કપટને, મૂરખતા અતિ લોભ ॥
 નિરદયતા ને મલિનતા, સ્ત્રિના સ્વભાવિક દોષ ॥ ૧૨
- આશાંકિત નિત પુત્ર ને, પતિવ્રતા નિજ નાર ॥
 છે વૈભવ સંતોષ તો, સ્વરગ અહીં છે સાર ॥ ૧૩
- પિતા ભક્ત તે પુત્ર ને, પોષણ કર તે તાત ॥
 કપટ રહિત તે મિત્રને, સ્ત્રી જે દે સુખસાત ॥ ૧૪
- સમક્ષ પ્રિય હિતકર વદે, ચહે પુઠળ તમ નાશ ॥
 વિખ કુચ શિર પચરૂપ તે, મિત્ર ન રાખો પાશ ॥ ૧૫
- દુષ્પદાયક છે મૂરખતા, દુષ્પદાયક ચૈવંન ॥
 અતિ દુષ્પદાયક સર્વથી, પર ધર વસવું જન ॥ ૧૬
- નગ નગ રતન નહીં મળે, મોતિ ન ગજ ગજ રહોય ॥
 સાધુ નહીં સર્વત્ર ને, સુખડ ન વનવન રહોય ॥ ૧૭
- સંતોષતો સુચરિતે નિજ તાત પુત્ર ॥

ભર્તારનું હિત ચહે, નિત તે કલત્ર ॥
 તે મિત્ર આપદ સુખે, સમભાવ રાખે ॥
 જકતે ન એ ત્રણ મળે, બહુ પુણ્ય પામે ॥ ૧૮
 છે વિત્ત જેનું, નર તેહ સદા કુલીન ॥
 પંડિત તે સુગુણી, શાસ્ત્ર વિશે પ્રવીણ ॥
 વાણી વિશે ચતુર ને, રૂપ રમ્ય તે છે ॥
 નિશ્ચે ગુણો સરવ, કાંચનમાં વસે છે ॥ ૧૯

સહવારનું સ્મરણ.

ભુજંગી છંદ.

પ્રભાતે પ્રભુ અંતરે જે પ્રકાશે, કૃપા જેનીથી દેહનાં કાર્ય ચાશે;
 જીએ જગતિ સ્વપ્ન સુષુપ્તિ માહે, સ્મરૂં તેહને જેથી કલ્યાણ ચાએ. ૧
 નહી વાણી ને મંનથી જે પમાએ, સદા સચ્ચિદાનંદ રૂપે સુહાએ;
 વડી મૂર્તિ એ તેજની છે અપાર, પ્રભાતે સ્મરી જાઈ સંસાર પાર. ૨
 રહું વિશ્વ જેને વિશે સર્વ વ્યાપી, નિરાકાર નિર્લેપ મોટો પ્રતાપી;
 સહુ દેવનો દેવ જે ના કળાએ, પ્રભાતે સ્મરૂં પ્રેમથી ચિત્ત માંહે. ૩

દોહરા.

અહ્યા હરિ હર શકિત ત્રણ, વ્યાપી રહી સર્વત્ર;
 જેના તેજ બળે ચતા, સહુ વ્યવહારો અત્ર. ૧
 સૂર્ય ચંદ્ર મંગળ અને, પુષ્પ ગુર ને જનિ શુક;
 નક્ષત્રો તારા ગણો, સમસ્ત જ્યોતિ અક. ૨

સ્મરણ કરી સદ્ભાવથી, વિનવું જોડી હાથ;
કૃપાનિધિ સહુ માયરો, કરજો રડો પ્રભાત. ૩

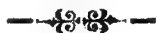

દ્રુત વિહંગિત.

ભગુ વસિષ્ઠ, કનુ રૂપિ અંગીરા;
પુલહ ગૌતમ ને મરિચી ધીરા.
અ્યવન રૈબ્ય મનુ વણિ દક્ષ જો,
સરવ એ કરજો સુપ્રભાત મે. ૧

શ્રી શંકરાચાર્ય કૃત પ્રશ્નોત્તર.

મંગલમ

શ્રીમદ્ ગુરુ શંકર શિવરૂપ, પાપખંડના ખંડન^૧ ચોગીભૂષ.
છો જક્તત્રાતા શુભ મુક્તિદાતા, જીવો ક્રોધાર્યા બ્રમમાં જુલાતા;
વેદાંત માર્તંડ અપૂર્વ જ્યોતી, મોહી મુમુક્ષુતણી પંક્તિ જોતી.
જમંડળે ઉજ્જવળ કીર્તિ છાપ, મીટયું અધર્મી તમ^૨ દુઃખદાષ;
છે આર્તનો આશ્રય ચર્ણ દ્રવ્ય, તમામી અજાન થજો નિકંદ.

પ્રારંભ.

*શિષ્ય—કહે દયાળુ ગુરુ^૩ કૃપાએ, અપાર સંસારસમુદ્ર માંહે:
છે જુડતાને બચવાં શું દાવ ? વિશ્વેશ પાદાન્ગ મહાન નાવ.

અર્થ—કોઈ શિષ્ય ગુરુને પૂછે છે કે હે ગુરુ ! તમે દયાળુ
છો, બીજાઓનું દુઃખ જોઈ તમને અંતરમાં દયા વ્યાપ થાય છે,
અને તેનું દુઃખ દુર કરવા પ્રયત્ન કરો છો માટે દયાળુ છો, જેથી

^૧ પાપખંડના ખંડન એટલે અધર્મનો નાશ કરનાર. ^૨ અંધારું.

* આ લેખમાં ગુરુ શિષ્યના સંવાદ રૂપે વિવિધ શંકાનાં
સમાધાન આપવામાં આવશે. વિસ્તાર થતો અટકાવવા માટે શિષ્ય
વારંવાર ગુરુને પૂછે છે, અને તેનો જવાબ ગુરુ કહે છે એમ નહિ
લખતાં માત્ર શિષ્ય પૂછે છે તે સવાલને પ્રશ્ન અને ગુરુ જવાબ
આપે તેને ઉત્તર લખવામાં આવ્યા છે. માટે સદ્વિવેકી વાંચકે જ્યાં
જ્યાં પ્રશ્ન આવે ત્યાં ત્યાં શિષ્યનો પ્રશ્ન અને ઉત્તર આવે ત્યાં ગુરુનો
ઉત્તર એમ સમજી લેવા કૃપા કરવી.

મારા ઉપર કૃપા કરી મન કહો કે, જોનો છેડા નહિ દેખાય એવો સંસાર રૂપી જે દરિયો છે, તેમાં તમામ જીવો પડેલા છે તેમાં જોઈ ખુડી જાય છે એટલે તરતાં નહિ આવડે તેઓ ખુડી જતા છે તેઓને ઉગારવાનો ઉપાય શું ? ગુરુજી તેને ઉત્તર આપે છે કે, વિશ્વ એટલે જગત્ તેના ઇશ્વર એટલે સ્વામી. એવા જે ઇશ્વર તેના ચરણકમળ અર્થાત્ કમળના જેવા શાન્તતા એવા જે તેઓના પાદ-પગ-તેનું ચરણ મહેવું તે ખુડતાને બચવાનું મહોદું નાવ છે.

છે મંધને કો વિષયાનુરાગી, છે મુક્ત ને કો, વિષયોથી ત્યાગી,
શું પ્યાર નકં નિજ દેહ દેખો, શું સ્વર્ગ તૃષ્ણા ટળી તેજ લેખો.

ટીકા—આ જગતમાં નાના પ્રકારનાં વ્યવસાયમાં કોણ જકડાયેલો છે ? જવાબ. નાના પ્રકારના જે વિષયો, •ઈંદ્રિયોના જે વિષયો તેમાં જે મમતાથી વળગી રહેલો છે તે પ્રેમજ્ઞ ત્યારે મુક્ત થયેલો કોને કહેવો ? ઉત્તર. એ વિષયોથી જે છુટી ગયેલો છે, એ વિષયોને જેણે તજી દીધા છે, એ વિષયોમાં જે મમતા રાખતો નથી તે. પ્રેમ. સ્વર્ગ ને નકં એ કહેવાય છે, તેનાં મહોદું બચ આવવાનાં નકં કયું ? ઉત્તર. આ પોતાનું શરીર એજ નકં. પ્રશ્ન. ત્યારે સ્વર્ગ શું ? ઉત્તર—તૃષ્ણા-છંદગીની મમતા-આશાનું છુટવું-એજ સ્વર્ગ સમજવું.

સંસારનો છેદ શું, આત્મમોષ, શું મેક્ષ હેતુ નિજ યાન મોષ.
શું નકીલાર વનિતા વિશેષા દે સર્ગ શું જીવંદયા અલિંસા.

ટીકા—દુઃખથી બરેલો એવો જે સંસાર મહેલો છે તેને માટે કિંમત મૂકે તે પુછે છે કે એ સંસારનો નાશ થાથી થાય તેનો ગુરુજી

ઉત્તર આપે છે કે આત્મબોધથી. પ્રશ્ન. મોક્ષ શાથી પમાય, એટલે મોક્ષ પામવાનું સાધન શું. અને શું કરવાથી મોક્ષ મળે છે? ઉત્તર. હું કોણ છું એ જ્ઞાન મેળાવ. અર્થાત્ પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર. પ્રશ્ન. નકેનું બારણું શું? ઉત્તર. મુખ્યત્વે કરીને સ્ત્રી. પ્રશ્ન. સ્વર્ગ શાથી મળે? ઉત્તર. તમામ પ્રાણી માત્ર ઉપર દયા રાખવાથી, અહિંસાથી એટલે ક્રોધને લેશમાત્ર પણ દાગ કરવાથી દૂર રહેવું. અને પોતે મન, વાણી અને કાર્ય અર્થાત્ શરીરથી ક્રોધના મનને કે તન-શરીર-ને પીડા નહિ કરવાથી સ્વર્ગ મળે છે.

સુખે સુખે કોણ? સમાધીવાન, કો જાગતો? સત્ય અસત્ય જાણ; શત્રુ કીયા છે? નીજ ઈદ્રી બંધી, છે કોણ મિત્રા? વશ ઈદ્રી સંધી.

ટીકા. પ્રશ્ન—નચિંતે સુખે સુતેલો માણસ કોને કહેવો.

ઉત્તર—જે યોગી સમાધી ચઢાવીને બેઠો છે તે સુખે નચિંતે આરામ લે છે. સમાધિમાં એક જાતના આનંદનો અનુભવ થાય છે અને જ્યાં સુધી સમાધિ રહે છે ત્યાં સુધી તેને વ્યવહારિક બીજી કશો વાતેનું જ્ઞાન નથી, એને કોઈ પણ પ્રકારની ચિંતા નથી માટે તે અવસ્થાને સુખી ગણેલી છે. પ્રશ્ન—કોણ માણસ જાગતો કહેવાય. ઉત્તર—સત્ય અને અસત્યને જે જાણે છે એટલે જેવામાં વિવેક પ્રકટ થયો છે તે, જેથી નાશવંત શું અને અવિનાશ શું તે જે સમજે છે, તેજ ખરો જાગતો છે. નિદ્રા અવસ્થામાં કાંઈ જ્ઞાન રહેતું નથી અને તેથી તે અવસ્થા હોય ત્યાં સુધી પોતાનું રક્ષણ પણ કરવાને જીવ અશક્ત છે. તેમજ જેને વિષે સત્ય તત્ત્વ શું અને અસત્ય શું તે જાણવાનું જ્ઞાન પ્રકટ થયું નથી તેને અજ્ઞાનરૂપી નિદ્રામાં બેજાન જેવોજ સમજવાનો છે. પ્રશ્ન—ખરા શત્રુ કોને જાણવા. ઉત્તર—પોતાની

ઉદ્રીઓને. પ્રશ્ન—અરા મિત્ર કાને જાણવા. ઉત્તર—પોતાને તાબે થયેલી ઇદ્રીઓને. માણસ ઇદ્રીઓને વશ થાય છે ત્યારે તે બધી ઇદ્રીઓ લુચ્ચી—છેતરવાવાળી થઈને ગમે ત્યાં ધસડી લઇ જાય છે. જેમ ઘોડા, બળદ વગેરેની લગામ આપણા હાથમાં આપણે રાખતા નથી તો તે ગમે ત્યાં લઇ જાય છે તેમ ઇદ્રીઓને હાથમાં નહિ રાખ્યાથી આપણે દુઃખમાં આવી પડીએ છીએ.

દરિદ્ર કો? આશ સદા અમાપ! શ્રીમંત કો? જે પરિતુષ્ટ આપ;
જીવત મુઓ કો? નહિ કર્મકારી, શું સુખદા? આશ ન કોની ધારી.

ટીકા. પ્રશ્ન—દરિદ્ર કોણ છે? ઉત્તર—જેની આશાનું માપન નથી. પ્રશ્ન—શ્રીમંત ધનવાન કોણ? ઉત્તર—જે પોતે હંમેશા સંતોષ રાખે છે તે. જેની આશાનો પારજ નથી તેને હંમેશ વધારેને વધારે લાલચ-લોભ રહેલા છે, તેઓને હંમેશ અધુરાપણું જ જણાય છે. જેને સંતોષ છે તે એમજ સમજે છે કે આપણે જેટલું જોઈએ તે મળ્યું છે અને વધારેની તેને સ્પૃહા નથી. વધારે માટે જે તરફડીયાં મારે તેને નચિતે ખેસવાનો વખતજ નથી, તેને તો ઉણું ને ઉણુંજ સદા રહેલું છે, વધારેનો ખપ છે ને મળતું નથી એટલે તે દરિદ્રી છે. કેમકે નહોં મળેલું મેળવવાને તેની પાસે સાધન નથી તેને વધારે જોઈતુંજ નથી, તેને સધળુંજ છે અને તેથી તે પરિપૂર્ણ સુખી સમજે છે. પ્રશ્ન—જીવતાં મુઓ કોને કહેવો? ઉત્તર—જે કંઈજ કર્મ કરતો નથી એટલે ઉદ્યમ વગરનો છે તે. પ્રશ્ન—સુખ શાથી મળે છે? ઉત્તર—કોઈની પશુ આશા નહોં રાખવી એવી જ ઇતિ તે સુખ આપનારી છે. આશા હોય તો તે ફળે વા નહિ ફળે

એ ચિંતા રહેશે, જ્યાં ચિંતા છે ત્યાં દુઃખ છે અને દુઃખ છે ત્યાં સુખ નથી. વળી ખીજના ઉપર આધાર રાખવો એ પરાધીનતા છે, અને પરાધીનતા દુઃખનું કારણ છે. સુખનું સ્વતંત્રતા છે, માટે કોઈનાથી કંઈ આશા નહિ રાખવી એ સુખરૂપ છે.

છે પાશ તે શું ? મમતા અપાર, સુરા સમી મોહ કરે શું ? નાર; મહાંધ કો ? આતુર કામધીજ, મૃત્યુ કિયું છે ? અપકીર્તિ નીલ.

ટીકા—પ્રશ્ન—આ સંસારમાં બંધન કાને કહેલું છે ?

ઉત્તર—અત્યંત મમતા એજ બંધન છે, જ્યાં ભગી માર્ગ એ ખુદિ રહી છે ત્યાં સુખી બેઠપુદિ છે અને બેઠપુદિ એ અજ્ઞાનનું લક્ષણ છે. એ છે ભાંજ બગાડ છે, કહ્યું છે કે બગડે એ. આખા વિશ્વમાં એકજ તત્ત્વ જળમી રહેલું છે, અને તે કાષ્ટ જગે નથી એમ નથી. સર્વ પ્રાણીના અંતરમાં જે જળાકી રહેલું ચૈતન્ય છે તે એકજ છે. ઉપરના શરીર એ માત્ર ઉપાધિ છે. ખરો પ્રશ્ન તે શરીર નથી તે તો શરીરને વિશે કુપો રહેવાવાળો જે છે તે છે, અને તે સખળા-ઓમાં એકજ છે. એટલે સખળે હુ હુ અને મારામાં સહે છે જ્યારે એમ છે તો ખજી માર્ગ તાર રહેવુંજ નથી. એ માર્ગ તાર મમજનું એ અજ્ઞાન છે, માટે મમતા એજ બંધન છે. પ્રશ્ન—સુરા એટલે મદીરાની પેઠે માણસને મોહ પમાડનાર કોણ છે ?

ઉત્તર—નારી. પ્રશ્ન—મહાંધ-મણેજ આંધળો કેણું ? ઉત્તર—કામાતુર હોય તે. જેમ મદીરા ઉપર માણસનું મિત્ર ચોટે છે તે તેનો અત્ત-ભવ કરતાં તે ગાંડો બની જાય છે તેમજ સ્ત્રી-નારી-થી સમજવાનું છે. માણસને હસાવવાવાળી એવી ખીજ મોહીની નથી. જે માણસ

કામને વશ થાય છે તેને ખરા પોતાનું જાન રહેતું નથી. વિચારી નેત્ર નથી એટલે અંધાપોખ છે, આપણે અમુક કામ કરીએ છીએ તેનું પરિણામ શું આવશે એમ જ્યાં વિચાર નથી ત્યાં જોવાનું નથી અને પરિણામ દેખાતું નથી. એમ હું મારેજ એ અંધાપો છે !

પ્રશ્ન—મૃત્યુ-મરણ કોને સમજવું ? ઉત્તર—પોતાની અમરીતિ થઇ પોતે બેઆખર થવું એજ મૃત્યુ છે. માણસને સારી કીર્તિનું જે શરીર હતું તે જતું રહે છે—તે નાશ પામે છે, તો મરણ તે એજ છે. ખરું મરણ સમજે તેને એજ મરણ છે.

કો ગુરુ ? શ્રેયો ઉપદેશ કર્તા, કો શિષ્ય ? ભક્તિ ગુરુકેરી કર્તા ; શું રોગ મોટો ? ભવરોગ પાર, છે ઔષધી શું ? ભવનો વિચાર.

ટીકા—પ્રશ્ન—ગુરુ કોને જાણવો ? ઉત્તર—શ્રેયો-એટલે પોતાના કલ્યાણનો જે મોઢા આપે તેને, ફક્ત હિતનો ઉપદેશ કરે તે ગુરુ નહીં, કેમકે હિતમાં તો બ્યવહારીક બાજુ સમાયેલું છે—નમજા માણસો પોતાનો સ્વાર્થ—નબળા વાતમાં—સ્વાર્થ માને, પણ તેવી બાબતમાં રસ્તો બતાવે તે ગુરુ નહીં, પણ જીવનું સાફ કેમ થાય, એ જે શીખવે તે ગુરુ તેમજ ખરા શિષ્ય તે તેજ કે જે એવા ઉપદેશ આપનારની સેવા કરે. પ્રશ્ન—સફથી મોટો રોગ કયો ?

ઉત્તર—ભવરોગ. ભવ એટલે સંસાર. તે રોગનું ઝોસડ શું ? તેનું ઝોસડ તેનો વિચાર કરવો તે. આ સંસારમાં જે જીવ આવી પડે એ છે તેને કેમકે અતેક ઉપાધિઓ વણગેલી છે, સફળું મૂળ મમતા છે, સંસારમાં મમતા એજ દુઃખોનું કારણ છે, અનેક ઉપાધિથી રાત દિવસ ચિંતા રહે છે, એ ચિંતા માણસને જરા પણ શાંતિ

થવા દેતી નથી. અંતરમાં એક જાતનો અભિ-પરિત્રાપ-ખળ છે, અને તે બાધીનું જોસઃ માત્ર એજ છે કે સંસાર કેવો છે, શું છે, તેનો વિચાર કરવો. સંસાર દુઃખનો જરેભો છે, દુઃખ આપનારો છે અને સુખ માત્ર હજાર બજનમાં, યાનમાં રહેલું છે એમ સાર શોધી કાઢવો, જ્યારે એ પ્રમાણે વિચાર કરવામાં આવે ત્યારે સંસાર ભયભરેલો દેખાશે, અને તેથી જીવ રાજા વિક્ર રીતે તેના ઉપરથી પોતાની મમતા છાડી નાખશે. એ મમતા હટી કે સંસાર જુઠો બન્યાય છે, અને તેમ થતાં તેનો ભય રહેતોજ નથી.

શું છે ધરણીનું ધરણું ? શીળ, કે ઐશ્વર્ય તીર્થ ? નિજ શુદ્ધ દીલ ; શું ત્યાગવું ? સ્ત્રી જન ને સુવર્ણ, સેવું સદા શું ? ગુરુ વેદ વેણ.

દીકા—પ્રશ્ન—ધરણીનું પણ ધરણું શું ? એટલે ધરણું શોભા આપે છે તેના કરતાં પણ વધારે શોભા આપે તે શું ? ઉત્તર—શીળ વૃત્ત. પ્રશ્ન—સર્વથી મોટું તીર્થ કયું ? ઉત્તર—પોતાનું શુદ્ધ અંતઃકરણ, જાત્રાનાં ધામો ધણ છે અને ત્યાં ભોડો જમીને નાદો છે અને દેવતાં દર્શન કરીને આગ શા માટે કરે છે ? પવિત્ર થવાને માટે, પણ જળમાં સ્નાન કરવાથી ઉપલા શરીરનો મેલ ધોવાય છે અને દેવતાં દર્શન એ પણ બહારનું કામ છે, પણ જે મુખ્ય હેતુ છે તે હેતુ સાધવાનું મોટું સાધન પાસેજ છે, અને તે અંતઃકરણ છે, એ અંતઃકરણનો મેલ જ્યાં સુધી ધોવાય નહીં ત્યાં સુધી પવિત્ર થવાયજ નહીં, પણ પવિત્ર થવું એ અંતઃકરણનું શુદ્ધ થવું છે. માટે સર્વથી મોટું તીર્થ આજ છે. પ્રશ્ન—માણસે શું તજવું જોઈએ ? ઉત્તર—શ્રી અને સૌનું. પ્રશ્ન—કેમણે સેવન શીનું કરવું ? ઉત્તર—ગુરુ

અને વેદના વાક્યો. દુનિયામાં મોટામાં મોટી મોહિની-ચિત્તને લોભા-
 વનારી-ચિત્તને ચંળાવનારી એ વસ્તુ છે. એક સ્ત્રી અને બીજું સોનું.
 એની સાલસ્ય એવી જળરી છે કે તેની ખાતર માણસ ગમે તે કર્મ
 કરે છે, અને તે કરતાં બવિષ્યમાં જીવનનું શું થશે તેનો જરા પણ
 વિચાર રહેતો નથી. માણસને ધર્મથી ચુકવી નાખનાર એ બે
 બહુજ બળવાન છે માટે એ બેને જ તજ-તેના મોહમાં જે નહીં
 હસાય તેજ ખરો વીરલો છે, જેમ આ બેથી ધર્મથી નીચે પડવાનું
 થાય છે તેમ ધર્મમાં ચુસ્ત કરનાર, પોતાનું કલ્યાણ કરાવવાવાળું
 કંઈક બીજું છે અને તે એ કે શુદ્ધ જે ઉપદેશ કરે તે તથા વેદનાં
 વચન. તે ઉપર પુરણ બરસો રાખીને ચાલવું, તેને ખરાખર
 રીતે પાળવાં.

છે બ્રહ્મની ઓળખ તે કશાથી? સત્સંગ, સતોષ, વિચાર, દાંતી;
 કેા સંત? લોભે ન કહીં મમત્વે, કેા મોહવોણો? સિન શિવતત્વે.

ટીકા—પ્રશ્ન—બ્રહ્મની ઓળખ શાથી થાય? ઉત્તર—સાધુ
 પુરુષનો સમાગમ, તોષ, વિચાર અને દાંતીથી એટલે ઇંદ્રીના
 દમનથી.

સંસારના સધળા વિષયો દુઃખકરતા છે, માણસ હંમેશાં સાચું
 સુખ શોધે છે. અંતરમાં જે તત્ત્વ પ્રકાશી રહેલું છે તે સ્વભાવિક
 મુળતત્ત્વ બધી આકર્ષાય છે. તે મુળતત્ત્વ જેને ઇશ્વરરૂપ સમજીએ
 તે સંપૂર્ણ સુખ, શાંતિનું ધામ છે, ત્યારે તે સુખ તો બ્યારે તે બધી
 માણસની વૃત્તિ વળે ત્યારેજ મળવું શક્ય છે. પણ ખરું સુખ શેમાં
 છે તે નહિ સમજતાં જગત માંહેલી નાના પ્રકારની વસ્તુમાં તે સુખ
 અજાની જીવ માનીને શોધી રહેલો છે. એ મનાવું સુખ મિથ્યા ને

વિનાશી છે, અને જેને સુખ માનવામાં આવે છે તેજ દુઃખનાં
 કારણ થઈ પડે છે, માટે દુઃખ ની નિવૃત્તિ માટે બ્રહ્મની યોગાખ
 અવશ્ય છે. તે યોગાખ કાઢી શકાય? એ યોગાખ શ્રવાનાં સાધન
 ઉત્તરમાં બતાવેલાં છે એ સાધનમાં સુખ્ય સત્સમાગમ-સાધુ જોતોના
 સંગ-એ. સાધુજન એટલે વેદધારી નહીં પણ જેમાં સારા ગુણો છે,
 જે બ્રહ્મનિષ્ઠ છે, ભક્તિ જેને પ્રિય છે, જ્ઞાનવાન છે એવા.
 પ્રશ્ન—સંત કોને કહેવો? ઉત્તર—જગત માંહેથી કોઈ પણ
 વસ્તુમાં મમતાથી જે લોભ તો નથી તે, અને મોહ વગરનો કોઈ
 છે? ઉત્તર—જે શિવતત્ત્વ, એટલે ક્ષેત્રતત્ત્વ-આત્મતત્ત્વમાં લીન છે તે.
 વેશ ધારણ કરનાર સંત નથી વેશ એ તો બહારનો દેખાવ છે,
 ૨. બહારના દેખાવમાં આપણને કામ નથી, અહીં તો અંતર
 નંદરતુ છે માટેજ કહ્યું છે, કે દુનિયા માંહેથી કોઈ વસ્તુમાં જેને
 પ્રાપ્તિ નથી, અને પ્રીતિથી જે તેવી વસ્તુથી લોભાતો નથી-એવા
 સંતારના પ્રિયથી જે મોહ પામતો નથી તે સાધુમુદ્રણ છે, એવા
 લોભના નહીં ફસેલા પ્રૌઢ વીરલા છે, તે મસરથી મોહ મુગ્ધતા
 નથી કેમકે તે જે અજ્ઞાન તત્ત્વ છે તેથી મોહ પામીને તેમાંજ નિમગ્ન
 છે તે તત્ત્વ તે શિવતત્ત્વ છે. શીવ એટલે ક્ષમાણ્યકર્તા જે પરમેશ્વર
 ને, અથવા પોતાનો આત્મા જે શીવરૂપ છે તે.

શું પ્રાણિઓને જવર? જાજી ચિંતા, છે કાણુ મૂર્ખો? ન વિવેકવંતા;

શું કાર્ય પ્યાર? શિવ વિમ્બુસેવા, જીવ્યા ક્રિયા? દોષરહીત એવા.

પ્રશ્ન—પ્રાણી માત્રને ખરો તાવ શું સમજવો? ઉત્તર—ચિંતા
 (કેમકે તેથી માણસ રાત ને દહાડો તપેલા-બળેલા રહે છે.)

પ્રશ્ન—મૂખ કોણ ? ઉત્તર—સત્ય શું અને અસત્ય શું તે જે નહિ સમજે તે, એટલે વિનયપુર્વક જેનામાં નથી તે, જગતમાં નાશપત્ત શું અને અવિનાશ શું છે તેનો વિચાર જે કરતો નથી તે મૂખ.

પ્રશ્ન—ક્રિયા કામમાં હંમેશા પ્રાપ્તિ રાખવી જોઈએ ? ઉત્તર—શીવ અને વિષ્ણુની ભક્તિમાં, દેમકે ઉચામાં ઉચો સ્વાર્થ પોતાનું કલ્યાણ છે. દેહ અને તેને વિશે વસનારો એ બે છે, તેમાં દેહ તો જડ અને નાશપત્ત છે, અને તેને વિશે વસનારો છે તેજ અમર તત્ત્વ છે. તેને માટે પ્રથમ કર્તાવ્ય મળતી સેવા અને ભક્તિ છે.

પ્રશ્ન—ખરેખરો જીવ્યા કેવા માણસને કહેવા ? ઉત્તર—દોષરહિત જેઓ હતા તે. તેઓએ જીવગીનું સાર્યક કીધું છે અને બીજાઓને પ્રાંતરૂપ થયલા છે, તો ખરેખર જીવન તેમનું જ કહેવાય.

વિદ્યા કયા ? બ્રહ્મગની પ્રદાત, કો બોધ ? મુક્તિ રહ્યા હેતુ માંહી, છે લાભ કીયો ? નિજ આત્મજ્ઞાન, કો જગત જીત્યો, મન જીત્યું માન.

પ્રશ્ન—વિદ્યા કોને કહેવી ? ઉત્તર—બ્રહ્મ પદ આપવાવાળી જે વિદ્યા તેજ વિદ્યા. વિદ્યા શબ્દ વિદ એટલે જાણવું એ ધાતુ ઉપરથી થયો છે સારે જે ખરેખર જાણવાનું છે, તે જેથી સમજાય તે વિદ્યા. એક વ્યવહારિક વિદ્યા છે જે બહારના વિષયોનું જ્ઞાન આપે છે અને બીજી અધ્યાત્મ વિદ્યા છે જે અંતરમાં પ્રકાશ કરે છે, એ અધ્યાત્મ વિદ્યાથીજ સ્વરૂપનું પિછાન થાય છે અને સ્વરૂપનું પિછાન તેજ બ્રહ્મ પદ છે.

પ્રશ્ન—ખરો બોધ કોને કહેવો ? ઉત્તર—જે બોધનો હેતુ મુક્તિ છે તે.

સંસારમાં અનેક બંધનોથી જીવ જકડાઈ ગયેલો છે, અને એ બંધનોથી જ્યાં સુધી રહે છે ત્યાં સુધી જન્મમરણનો ત્રાસ છે, વારંવાર જનમવું અને વારંવાર મરવું, આવા મોટા ત્રાસમાંથી છુટવાનો ઉપાય જે ઉપદેશ કરે તેજ ખરો બોધ આપનારો છે ત્રાસને હરે, અજ્ઞાનને હરે તેજ શુદ્ધ અને જે વિત્ત હરણ કરે તે તો પેટભરા અને સ્વાર્થી સમજવાના છે.

પ્રશ્ન—ખરો લાભ કોને કહેવો? ઉત્તર—આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થવું એજ શ્રેષ્ઠ અને ખરો લાભ છે. કેમકે આત્મજ્ઞાનથી પરંપદ-બ્રહ્મ-પદની પ્રાપ્તિ છે અને એનાથી વિશેષ કંઈ છેજ નહીં.

પ્રશ્ન—જગતને જીત્યો તે કોણ? ઉત્તર—જેણે પોતાનું મન જીત્યું તેણે જગતને જીત્યું એમ તું નક્કી માનજે.

સમજી કર્તાહર્તા મન છે. બંધનનું કારણ પણ મન છે અને મોક્ષનું કારણ પણ મન છે. એ મન વડેજ જગત બાંધે છે. મન વડેજ સુખદુઃખના વાયરા વાતા લાગે છે. એ મન અત્યંત ચંચળ છે અને તેથી જ્ઞાતિનો નાશ થાય છે. મન ઉપર જે અંકુશ આવે તો ઉત્તમ સત્તા મળી એમ સમજવાનું છે. એ મન શાંત થતાં તમામ ઉપાધી શાંત થાય છે અને અંતે જગત પણ બાંધતું નથી. માટે કહ્યું છે કે મન જીત્યું તેણે સમજી જીત્યું.

શૂરાશી શૂરો પણ કો ગણ્યાએ? જે કામચાણેથી નહીં વિધાએ; ડાહ્યા, ધિરો, કો, સમદષ્ટિ રહે, મોહ નહીં જે લલના કટાક્ષે.

ટીકા—પ્રશ્ન—સહુથી શૂરામાં શૂરો કોણ? જેને કામનાં બાણ ધાયલ કરી શકતાં નથી તે.

પ્રશ્ન—ડાહો, ધીરો અને સમાન દષ્ટિવાળો કોને કહેવો ?

ઉત્તર—સ્ત્રીના નેત્રમાંથી નિકળતા પલ્લકારાથી જે મોઢ નહીં પામે તે.

બહા, વિષ્ણુ, રૂદ્ર, મોટા મોટા રૂપિ મુનિઓ પણ સુંદર સ્ત્રીઓનાં વાણુથી ધાયલ થઈ ગયલા છે તો એ વાણુથી જે ધાયલ નહીં થાય તે સર્વથી મોટા શૂરવીર ગણાય. તેમજ સમાન દષ્ટિ રાખનાર, ડાહો અને દૃઢતાવાળો પણ સ્ત્રીથી મોઢ નહીં પામે તેનેજ કહેવો. ખીજી કોઈ લાલચે જે નહીં ચળે તે એથી ચળે છે, પર-દારથી જે ખીંછીતો રહે તેજ ડાહો અને સમાન દષ્ટિ રાખનારો પણ તેજ છે. પોતાની માતા, પોતાની બેન, પોતાની દીકરી ઉપર જેવી શુદ્ધ ને નિર્ભળ દષ્ટિ રહે છે તેવીજ દષ્ટિ પારકી સ્ત્રીઓ ઉપર જ્યારે રહે ત્યારેજ સમાન દષ્ટિ રહી ગણાય.

શું વિષય વાંધે? વિષયો સમસ્ત, દુઃખી સદા કો? વિષયોથી મસ્ત; છે ધન્ય તે કો? પર ઉપકારી, કો પૂજ્ય? જોને શિવભક્તિ પ્યારી.

દીકા-પ્રશ્ન—વીખ એટલે ઝેરમાં ઝેર કીયું? મતલબ કે ઝેર કરતાં પણ નકારું ઝેર કીયું? ઉત્તર—સમસ્ત કહેતાં સધળાજ ઇન્દ્રિ-યોના વિષય. પ્રશ્ન—હંમેશનો દુઃખી કોણ? ઉત્તર—જે વિષયમાં મચેલો ને મસ્ત થયેલો છે તે.

વીખ એટલે ઝેરનો ગુણ, માણસનું ચિત્ત બ્રમણ કરી અથવા તો તમામ તેનું જ્ઞાન લુપ્તાવી વિનાશ આણવાનો છે. એ ઝેર સ્થૂળ શરીરનો અંત આણે છે—તેનો નાશ કરે છે, પણ એના કરતાં પણ વધારે નુકસાન કરવાવાળા ઇન્દ્રિયોના વિષય છે. એ વિષયોમાં ઇન્દ્રિયો પડે છે કે સધળું ચિત્ત કમી થઈ જાય છે, જીવનનો હેતુ શું

તે જીવ જીવી જાય છે, કેવળ અજ્ઞાનનું અધાર પ્રસરી જાય છે, અને અધ્યાત્મિક મેટી હાની થાય છે, મારે ઝેરનું પણ ઝેર એ છે અને તેથી કરી વિષયમાં જે ફસેલો છે અત્યંત તેજ રાગી છે, અને તેને ચિંતા બાળે છે, તેથી હંમેશનો દુઃખી તે છે. પ્રશ્ન—ધન્ય કોને છે ? ઉત્તર—જે પારકા ઉપર ઉપકાર કરે તેને. પારકાનું હિત કરે તેજ ઉન્નતિમાં વધે છે. પારકાનું હિત કરવું કોને કહે છે કે જે કરવા તેની પાસેથી કંઈ પણ જાતના બદલાની આશા રહેતી નથી જ્યાં બદલાની-તેનાથી કંઈ પણ પોતાને લાભ મેળવવાની આશા છે તો તે ઉપકાર નથી. જેવું આપણું હિત આપણને પ્રિય છે તેવુંજ બીજાને તેનું હિત જો સ્વભાવિક છે અને બીજાનું હિત તે આપણુંજ હિત છે એમ સમજવું એ હંચા પ્રકારની બુદ્ધિ છે મારેજ પારકાના ઉપર ઉપકાર કરે તેને ધન્યવાદ થતો છે.

પ્રશ્ન—પુણ્ય—પૂજવા જેવો કોણ છે ? ઉત્તર—જેને શિવભક્તિ ધરે ભક્તિ બહારી છે તે.

ખરો જે ધર્મરક્ષક છે તે દોષરહિત છે અને સદાય ધર્મરમાજ તેનું ચિત્ત નિમગ્ન રહે છે. ખરો ભક્ત તે ધર્મરૂપજ છે અને તેથી તેને પુણ્ય, પૂજવા યોગ્ય ગણવાનો છે.

ના કાર્ય કરીશું કરવું કદાપી, સર્વે અવસ્થા મહિ? સ્નેહ, પાપી; પડિતને યોગ્ય દિશે શું કર્મ? અન્યાસ રાખી, કરવો સ્વધર્મ.

ટીકા—પ્રશ્ન—સમજી અવસ્થાની વખતે કીયું કામ કોઈ પણ દોષજ કરવું નહિ? ઉત્તર એક સ્નેહ-પ્રીતી નહીં કરવી, અને પાપી, કામ. જેમાં પાપ રહેલું છે એવું કામ કરવું નહીં.

પ્રશ્ન—પંડિતને શું કામ કરવું ધટારત છે ? હમેશ વિધાનો અભ્યાસ રાખતા જમને પોતાનો જે ધર્મ તે કરવો.

માણસે કોઈ પણ દીવસ પાપનું કામ નહીં કરવું એ વાત તો એકઠી ખુશી છે કે તે વિશે વધારે કહેવાની જરૂર નથી. સ્નેહ-પ્રીતિ નહીં કરવી એ વિશે જે શબ્દ અવશ્ય છે. જ્યાં મિત્રન છે ત્યાં જળણ છે. સંયોગ હોય તોજ વિયોગ સંભવે છે, સંયોગ નથી ત્યાં વિયોગ નથી. વિયોગ એ દુઃખનું મોટું કારણ છે, માટે સ્નેહ જો ન કીધો હોય તો સંયોગ નથી અને સંયોગ નથી તો વિયોગ નથી. આ નિયમ અંતરમાં કોતરી રાખવાનો છે. સંસારી વિષયોમાં પ્રીતિ થતી એથીજ અટકે છે અને તે અટકેથી ધીરે ધીરે પોતાની ઉન્નતિના માર્ગમાં આગળ વધાય છે. બીજી રીતે જેતાં વ્યભિચારજનક જે પ્રીતી તે ધિક્કારને પાત્ર છે. જીવાનીમાં પણ તેમ, પડપણમાં પણ તેમ.

પંડિતે અભ્યાસ તો જરૂરી રાખવોજ જોઈએ વિધાનો પાર નથી, માટે જેમ જેમ અભ્યાસ થતો જાય અને તે ઉપર વારંવાર મનન થતું જાય તેમ તેમાં નવું નવું જ્ઞાન મળતું જાય છે, વળી જેમ જેમ સમય અદક્ષાનો જાય, તેમ તેમ નવા વિચારો, નવી નવી શોધ થતા જાય છે પણ જનમાં પાછળ નહીં પડવાનો, જ્ઞાનની વૃદ્ધિ કરવાનો એકજ ઉપાય છે અને તે એ કે અભ્યાસ જરૂરી રાખવો. અભ્યાસની સાથે પોતાનું કર્તવ્ય કરવું. પોતાની પ્રત્યે સગાં સંબંધી પ્રત્યે, જાતી પ્રત્યે, દેશ પ્રત્યે, પ્રાણીમાત્ર પ્રત્યે પોતાની જે કર્યો છે તે અદા કરવી અને એવા સ્વધર્મોનજ મઠ પોતાના જીવનરતે સફળ કરવું. ધર્મનો સંકોચિત અર્થ નહીં જેતાં વિજ્ઞાન અર્થ લેવાનો છે.

સંસારનું મૂળ કિયું બધાએ ! તેનું અવિદ્યા મૂળ તો ગણાએ, જ્ઞાનીથી જ્ઞાની જન કો ગણાયા ? પિશાચણી સ્ત્રીથી ન જે ઠગાયા.

અર્થ પ્રશ્ન—સંસારનું મૂળ કારણ કોને કહે છે ? ઉત્તર—તેનું કારણ અવિદ્યા. હું કોણ છું, ક્યાંથી આવ્યો અને ક્યાં જવું છે એમ પ્રત્યેક મનુષ્યે વારંવાર વિચાર કરવાની જરૂર છે એમ પૂર્વના પંડિત અને કવી કહી ગયા છે. આ વાતનું જ્ઞાન યતાંજ પોતાનું ખરું સ્વરૂપ જાણે છે. આ સંસાર જે ભાસ્વમાન છે તે મારાથી જુદી વસ્તુ નથી, મારા વિના ખીજું જે કંઈ જુદું બધાય છે તે અજ્ઞાન છે, સર્વ બ્રહ્મભય છે અને હું પોતે તે બ્રહ્મ છું તો પછી સંસાર ક્યાં રહ્યો. માટે ખરા જ્ઞાનનો જ્યાં સુધી ઉદય થયો નથી ત્યાં સુધી સંસાર મૃગજળરૂપ દેખાય છે એટલે અજ્ઞાન-અવિદ્યા છે ત્યાં સુધી સંસાર છે માટે સંસારનું મૂળ અથવા કારણ અવિદ્યા છે.

પ્રશ્ન—જ્ઞાનીથી પણ જ્ઞાની કોણ ? ઉત્તર—પીશાચણી રૂપી એવી સ્ત્રી જે નથી ઠગાતો તે.

પશુ શું ? વિદ્યા હિન જે મનુષ્ય. કઠીન શું ? છોડવી દુષ્ટ આશ, કો સાથ સંગ કરવો ન વાસ ? પાપી નીચા ને ખળ મૂર્ખ ખાસ.

અર્થ પ્રશ્ન—પશુ સમાન કોણ છે ? ઉત્તર—વિદ્યા રહિત મનુષ્ય. પ્રશ્ન—છોડી દેવું મુશ્કેલ શું છે ? ઉત્તર—દુષ્ટ નકારી આશા છોડી દેવી કઠણ છે. પ્રશ્ન—કોની સાથે સંગત નહીં કરવી. ઉત્તર—પાપી નીચા હસખાજ, અને મૂર્ખ મનુષ્યની સંગત કરવી નહિ. તથા તેની સાથે રહેવાનું પણ તજ દેવું.

જે મનુષ્ય વિદ્યાર્થી રહિત છે. તેને સત્ય અસત્યની ધર્મ અધર્મની, પાપ અને પુણ્ય વીગેરે ક્ષણની ખબર નથી. વિદ્યા વગરનો મનુષ્ય પશુ સમાન ગણવામાં આવે છે.

આશા એવી મોહીની છે કે તેના પંખમાં જે સપડાયો તે ફરે. નહારી આશાને છોડી દેવીજ ઉચિત છે આશાનો પાર આવતો નથી તેથી સદ્વિવેકીએ આશા રૂપી સમુદ્રમાં ન પડતાં પોતાને પ્રાપ્ત સ્થિતિમાંજ સંતોષ કરવો ઉચિત છે.

નહારા નીચ મનુષ્યોની સોખત ધણીજ ખરાબ હોવાથી તેને તત્કાળ તજવી જોઈએ. જેમ કાળજમાં હાથ નાંખવાથી તે કાળો માય છે તેમ નહારા મનુષ્યની સોખત અને સહવાસથી ધણુંજ નખળું પરિણામ આવે છે. માટે તેનાથી સર્વદા દુર રહેવું જોઈએ.

મુમુક્ષુને શિદ્ધ થટે શું શુક્તિ? મમત્વ મુકી સત સંગ ભક્તિ, સધુત્વનું શું મૂળ? યાચના છે. મોટાઇનું શું? નહિ યાચના તે.

અર્થ પ્રશ્ન—શુક્તિની પ્રવચ્છા રાખનારા મનુષ્યને ઉતાવળે શું કરવાની જરૂર છે. ઉત્તર—મારું તારું મુકી દઇને સતસંગ અને ભક્તિ. મારું તારું એવી ભેદબુદ્ધિ તે અજ્ઞાન છે. હું કાણ છું અને ખીજા જે જણાય છે, તે કાણ છે એ સમજવાનું છે. બહારનાં રૂપ જુદાં જુદાં બહે દેખાઓ, પણ સધળાનાં અંતરમાં જે નિવાસ કરે છે તે એકજ છે. ત્યારે ખરો હું તે અંતરમાં જે ખીરાજો છે તે છે. અને તે તો સધળામાં એકજ છે. તો હું તેજ ખીજો, અને ખીજો તેજ હું એમાં શું શક છે. જ્યારે એમ છે ત્યારે મારું તારું રહેતુંજ નથી. સર્વત્ર એક ચૈતન્ય જળકી રહ્યું છે. આ સ્થિતી

પામવાને ધીરે ધીરે મમતા છોડવાની જરૂર છે, આપણે બધા એક કુટુંબનાજ છીએ, એકજ પિતાના સંતાન છીએ, એવો ભાવ પ્રથમથી રાખતાં ક્રમે ક્રમે આપણી વૃત્તિ સર્વાત્મ દૃષ્ટિવાળી થશે.

સત્ સંગતી સાધુ પવિત્ર જ્ઞાનવાન ભક્તિવાળા પુરુષોની પાસે જવું. તેમના સમાગમથી સારી મતી આવે છે. મનના સંશયો મટી જાય છે, અને જ્ઞાનનો ઉદય થાય છે. આની સાથે પોતાના ઇશ્ટની ભક્તિ કરવી એથી પણ નિર્મળ વૃત્તિ થાય છે. પવિત્રતા અને તેની સહાયથી યોગમાર્ગમાં આગળ વધાય છે.

કોઇ પાસે યાચના કરવી. બીજા માગવી એ નીચામાં નીચું કામ છે. તેમજ યાચના નહિ કરવી અયાચક દત્ત પાળવું એ સર્વોચ્ચ છે. દાન આપવામાં લાલુતા થતી નથી પણ બેવામાં થાય છે. આપણાં પોતાનાં સ્વરૂપમાં જે જોઇએ તે ભરેલું છે ત્યારે આપણે અર્થ ધામના કરવાને સ્વભાવ શા નાટે રાખવો તે સમજાતું નથી. શૌકિક યાચના કરી મેળવેલી ચીજ અવપકાળમાં નાશ પામે છે ત્યારે સ્વ સ્વરૂપમાંથી યાચેલું અખટ રહે છે.

જનમ્યો ખરો દો? ફરી જન્મ લે ના, કો મર્ણ પામ્યો? ફરી જેમરેના.

મુજો સહે દો જનનેજ જગત? જે યોગ્ય વેળા વહવા અશકત.

અર્થ પ્રશ્ન—ખરો જન્મધારી અર્થાત્ જન્મ પામેલો કોને કહેવો? ઉત્તર—જે ફરીથી જન્મ પામે નહિ તે. પ્રશ્ન—ખરો મૃત્યુ પામેલ કોને કહેવો? ઉત્તર—જેને ફરીથી મરવાતું નથી તે.

જીવ અનેક વાર મૃત્યુ ઉપર જન્મે છે અને અનેકવાર મર્ણ પામે છે, જન્મ મરણનું ચક્ર નિરંતર ફર્યા કરે છે, જન્મ

પામવું તે શું અને મરવું તે શું, મનુષ્યનું બંધારણ અહીં સમજવાની જરૂર છે. એક જે ચૈતન્યતત્ત્વ છે તે મુખ્ય છે. જેમ દીવો કાચના પાત્રમાં પ્રકાશે છે, તેમ એ તત્ત્વ પણ ઉપાધિની વચ્ચે ખીરાજો છે. એ ઉપાધિ અથવા આવરણ તણુ છે. જેને દેહ એવી સંજ્ઞા આપેલી છે. પ્રથમ કારણ દેહ. તેને આચ્છાદન કરવા લીંગ દેહ, અને તેને આચ્છાદન કરવા વાળી સ્થુળ દેહ છે, જેને સાધારણ રીતે મનુષ્યો શરીર કહે છે, એ ત્રણ દેહ જીવનાં હથીઆર અર્થાત્ સાધન છે. પૃથ્વી સ્થુળ છે માટે એ સ્થુળ જુમીમાં કામ કરવાને માટે સ્થુળ સાધન જોઈએ. તેથી આ સ્થુળ શરીર રહેલું છે, એ સ્થુળ શરીર કામ કરવાને જ્યારે અશક્ત થઈ જાય છે ત્યારે જીવ કારણ અને લીંગ દેહને લક્ષને તેમાંથી છુટા પડી જાય છે, એને લોકો મૃત્યુ સમજે છે. પણ જીવ કાંઈ મરતો નથી અને જીવ એજ ખરો હું રૂપ છે. આવી રીતે સ્થુળ દેહ પડે છે ખરી પણ જે જીવ કર્મમાં આસક્ત છે, જેને જ્ઞાનનો ઉદ્દેશ થયો નથી તેની વાસના પૃથ્વી બળી રહેલી છે અને તેથી એ વાસનાનાં કારણથી તેને વારંવાર સ્થુળ દેહ ધારણ કરીને પૃથ્વી ઉપર આવવું પડે છે અને એને જન્મ કહે છે. ત્યારે એ જન્મ અને મરણનો હેતુ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી માયાથી મુક્ત થવાનો છે. એ હેતુ સાધવાને જીવ જન્મે છે ખરો પણ જીવતર સફળ કરતો નથી તો એ જન્મ ફેગર ગયો કહેવાય. જન્મ પામી જીવવાનું સાર્થક થાય ત્યારેજ જનમ્વાનું સાર્થક ગણાય છે માટેજ કહ્યું છે કે જે જીવ આ પૃથ્વી ઉપર આવીને સ્વધર્મ પાળે છે, માયા મમતાને ઓળંગી જાય છે અને જ્ઞાનવાન થઈને પરમ શાંતિ પદને પામે છે

તેજ ખરો જન્મેલો જાણવો. અને એવો પુરૂષ સ્થુળ દેહ છોડે છે એટલે જેને મરે છે એમ કહીયે છીયે તેજ ખરેખરો મર્ણ પામેલો છે. કેમકે તેને ફરીથી જન્મ ધારણ કરવાનો નથી. એક કેદખાનાની કોટડીમાંથી નીકળી બીજામાં પુરાવું એ એકનું એક અર્થાત્ તેવુંને તેવું છે. માટેજ જનમવું અને મરવું એ ખરું જનમવું મરવું કહેવાતું નથી. પરંતુ એકવાર જન્મ લીધા પછી મરવું નહિ અને મરવા પછી જન્મવું નહિ એજ ખરું જન્મવું મરવું કહેવાય છે.

પ્રશ્ન—જગતમાં ખરેખરો મુંગો મનુષ્ય કોણ ગણાય ?

ઉત્તર—બોલવાનો પ્રસંગ આવે તે છતાં જે બોલે નહિ તે.

છે કોણ બહેરો જીવજેન ભારી, શુંજે ન વાણી ખરી હીતકારી;
કોનો ન વિશ્વાસ ઘટે સગાર ? વિશ્વાસને પાત્ર ન કદાપી નાર.

અર્થ—પ્રશ્ન—પૃથ્વી ઉપર મહોટામાં મહોટો બહેરો કોને કહેવો. ઉત્તર—જે મનુષ્ય તેના હિત અને ભલાની વાત કહેવામાં આવે તે છતાં તેને સાંભળતો નથી તેને બહેરોજ કહેવો.

પ્રશ્ન—કોનો વિશ્વાસ કરવો ઘટોરત નથી ? ઉત્તર—ઝીનો કાઠ પશુ દિવસ વિશ્વાસ કરવો નહિ. ઝીનો વિશ્વાસ કરવાથી રાજ્ય ભરથરી જેવાને પશુ પસ્તાવો થયો છે. ઝીનાં પેટમાં વાત રહેતી નથી. અત્યંત ગુમ વાત હોય તો તેને પશુ તે કાઠ દિવસ પ્રસંગ આવે અન્યને કહી દે છે. માટે ઝીનો વિશ્વાસ ન કરવો.

શું તત્ત્વ એક ? શિવ અદ્વિતીય, શું શ્રેષ્ઠ ? સદૃષ્ટિ કહે સુધિય,
શું કમ્ કીધે નહિ શોય થાયે ? કામારિ કંસારિની અર્થનાયે

અર્થ—પ્રશ્ન—એકજ તત્ત્વ તે શું છે ? ઉત્તર—શિવતત્ત્વ જેના વિના બીજું કંઈ પણ છેજ નહિ. તે. ત્રય—શું સારામાં સારું છે.

ઉત્તર—સારી બુદ્ધિ વાળાઓ કહે છે કે સારી વૃત્તિ, પ્રશ્ન—એવું કિયું કર્મ છે કે જે કાંધાથી કોઈ દિવસ પસ્તાવો થતો નથી. ઉત્તર કામારિ એટલે કામદેવના શત્રુ જે મહાદેવ અને કંસારિ અર્થાત્ કંસના શત્રુ શ્રી કૃષ્ણ ભગવાન તેનું અર્ચન પૂજન કરવાથી કોઈ દિવસ પસ્તાવો થતો નથી.

સકળ સૃષ્ટિનું કારણ એકજ તત્વ છે. જ્યાં જોઈશું ત્યાં તેજ એક તત્વ પ્રકાશી રહેલું છે. એના શિવાય બીજું કંઈ નથી, જેમ આકાશ સર્વ સ્થળે સચરાચર અને સર્વ વ્યાપી છે તેમ સર્વ સૃષ્ટિ અને આકાશમાં તે તત્વ પ્રકાશી રહેલું છે. એને શિવતત્વ કહે છે. બ્રહ્મમય જગત છે. જુદાં જુદાં સ્વરૂપ મનુષ્યની આંખે દેખાય છે ખરાં પણ ખરો વિચાર કરતાં તે માત્ર નામરૂપ છે. અને અસત્ય બ્રમણરૂપ છે. પ્રથમ બ્રહ્મ શિવાય બીજું કંઈજ નહોતું અને જ્યારે બીજું કંઈજ નહોતું ત્યારે નવું બનવાનો સંભવ નહોતો. જે હોય ત્યાં એક બનાવનાર અને બીજી વસ્તુ બનાવવાળી થાય પણ જ્યાં જે નથી ત્યાં એમ નવું બનવાનું નથી, માટે ઉત્પન્ન કરવું એ શબ્દમાં સૃષ્ટિનું પ્રગટ થવું આવેજ નહિ. એક બ્રહ્મતત્વ શિવતત્વ સહજે વ્યાપ્ત છે. અને જુદાં જુદાં આકારથી તેનાં અંશનાં દર્શન થાય છે. અને તે આકાર અથવા રૂપને નામ છે. પરંતુ વસ્તુત્વ એ બ્રહ્મતત્વ શિવાય બીજું કંઈ છેજ નહિ. સમુદ્રમાં જેમ મોજાં શીઘ્ર દેખાય છે, પણ તે સમુદ્રથી જુદી વસ્તુ નથી તેમ આ જગતમાં જે જગતરૂપ દેખાય છે તે બ્રહ્મરૂપજ છે.

આવી રીતે મનન કરીને માયાના બંધનમાંથી મુક્ત થવાનું છે, તેને માટે ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ સાધન સારી વૃત્તિ છે, દુરાચારી મનુષ્યનું

કસ્યાણુ થતુંજ નથી. તેથી હંમેશાં સારું આચરણ રાખવાની જરૂર છે.

વિચારના ઉપર આચરણ અથવા વર્તનનો આધાર છે તેથી સારા વિચાર દૃઢ હશે તોજ સારું વર્તન થશે, વાણી નીમળ થશે. અને સર્વોત્તમ પદની પ્રાપ્તિ થશે.

મહાદેવ અને વિષ્ણુની ભક્તિ એજ જીવનું શુભાંકરનારી છે, તો પછી એનાથી સારું બીજું શું હોય, તેથી ભક્તિ કરવી એ દરેક મનુષ્યનું કર્તવ્ય છે.

શત્રુ મહાં, શત્રુ કિયો વિશેષ ? છે લોક તૃષ્ણા જીવું કામ શેષ.

શું ના પૂરાયે ? વિષયેથી તૃષ્ણા, શું દુઃખમૂળ ? મમતા પુરાણ.

અર્થ—પ્રશ્ન—જીવના મોટામાં મોટા શત્રુ કોણ ? ઉત્તર—કામ ક્રોધાદિક જે ઉપર કલ્યા છે તે. પ્રશ્ન—શું પૂરાતું નથી ? ઉત્તર વિષયોથી તૃષ્ણા. પ્રશ્ન—દુઃખનું મૂળ શું ? ઉત્તર—મમત્વ મહોટામાં મહોટા શત્રુ તે કે જે મહોટી હાનીને કરે, કામ ક્રોધ વગેરે જે અવગુણો છે તે એવા છે કેમકે જીવને તે નહીં લાગે જાય છે. અને કેટલીકવાર કેવળ વિનાશનો સમય પણ તેજ લાગે છે.

તૃષ્ણા—આશા એરી છે કે જે કોઈ દિવસ પુરાતીજ નથી. ચાલણીમાં ગમે તેટલું પાણી ભરીએ પણ ખાલીને ખાલી, તેજ પ્રમાણે અસંતોષી મનુષ્યને છે. એક ઇચ્છા થઈ તો તે ફળીજીત કરવા પ્રયત્ન કરવો, અને પરીપૂર્ણ થઈ કે બીજી ઇચ્છા, પછી ત્રીજી એમ કરતાં કરતાં પારજ રહેતો નથી, અને તેથી નિરંતર દુઃખ નડ્યાં કરે છે. મમત્વભાન અને માઈ માઈ એજ સર્વ દુઃખનું મૂળ છે. માઈ માઈ કરતાં મનુષ્ય ધરાતો નથી અને તેથી અસંતોષ હંમેશ રહે છે. પોતાનું ખર્ચ સ્વરૂપ જે જાણે છે તેને મારા

તારાનો બેઠ રહેતો નથી. અને અસંતોષ કે જેના વડે ખરી શાંતી પમાય છે તે તેના અંતરમાં સદા નિવાસ કરે છે. મમતા પ્રથમથી વળગેલી છે.

શું મુખનું ભૂષણ ? પંડિતાઇ, શું પુણ્ય ? મનો જીવહીત માંહી. કો દુઃખ કર્તા ? નથી સ્ત્રી સન્માન, શું શ્રેષ્ઠ દાન ? અભય પ્રદાન પ્રથમ—મોઢાનું ધરણું શું એટલે મુખ માંથી શી જાય છે ? હ. પંડિતાઇથી. આ વાત વધારે ખુલ્લી છે, મુખમાંથી વિદ્યતા ભરેલાં જે વચન નીકળે તેજ માણસની કીર્તિ વધારે છે.

માણસના ગુણની પરીક્ષા તેના મુખમાંથી નીકળતા શબ્દ ઉપર થી છે, કોઇ મુખ દુર્ગંધ મારે છે તે કોઇ મુખમાંથી હંચા અનરની સુગંધી પ્રસરે છે; મૂર્ખાઇ કાળી છાયા નાખે છે, ને વિદ્યાની છાયા નથી પણ તેનું તેજ ઉજવળ પ્રકાશ નાખે છે, જેમ સૂર્યનું તેજ વસ્તુને દીપાવે છે તેમ વિદ્યાનું તેજ દીપાવે છે.

પ્ર-પુણ્ય કોને કહેવું ? ઉ-ખીજ જીવોનું હિત કરવાને જે કંઈ પ્રયત્ન કરવું તે પુણ્ય છે.

પાપ અને પુણ્ય એ બે સમજવાનાં છે, પાપ નહીં કરનારો હંમેશા પુણ્ય કરનાર છે એમ સમજવાનું નથી, કોઇ માણસ પાપ નહીં કરે પણ પોતાના સ્વાર્થમાંજ જે તે જીતે છે અને સ્વાર્થ સાધવાને રીતસર અને ધૃતતા પણ નહારા નહીં એવા ઇલાજ કરે તો તે નહારે કામ કરતો નથી એ વાત ખરી છે પણ તેથી તે પુણ્યનું કામ કરે છે એમ ખરી રીતે જોતાં સમજવાનું નથી. ખરું પુણ્યનું કામ તો તેજ કે જેમાં સ્વાર્થનો લેશ છાટો નથી અને જેમાં માત્ર ખીજ જીવોનું હિત રહેયું છે. શ્રી કૃષ્ણ ભગવાને શ્રીમદ્

ભગવદ્ ગીતામાં કહ્યું છે કે હું સર્વમાં છું અને સર્વે માદમાં છે અને તે એ પ્રભાણે જ જોય છે તેજ જોય છે, હું-એજ અજ્ઞાન છે, એને ટાળવાને માટે પુણ્યનાં કામ સદાય કર્તા છે, માટે સધળામાં એકજ તત્વ ઝળકી રહેલું છે એમ જાણીને ખીજની સેવા કરવી એ ઉચ્ચ પુણ્ય છે, માટે પરાપકાર વિષેજ સદાય દષ્ટિ રાખવી. હું ફલાણાના ઉપર ઉપકાર કરું છું એમ પશ્ચ મનમાં આવવા દેવું નહીં. કોઈ પણ વખત એ ઉપકારનો બદલો વળશે એવી આશા પણ રાખવી નહીં. કેમકે બદલાને માટે જે કંઈ કરવામાં આવે તે ઉપકાર નથી, એતો પૈસા લઈને માલ વેચવા બરાબર છે.

પ્ર-દુઃખ કરનાર કોણ છે ? ઉ-સ્ત્રી.

સંસારના વ્યવહારમાં ગુંચવી નાંખનારી એજ છે, તે સારી હોય તો પણ સર્વ મમતાનું મૂળ તે છે. વિશેષ ઉપર આવી ગયું છે.

પ્ર.-દાનમાં મોટું દાન કિયું ? ઉ-અભયદાન મોટામાં મોટું છે. દાન ત્રણ પ્રકારનું છે કાર્યિક એટલે સ્થૂળ શરીરના સંબંધનું, વાચિક મુખ સંબંધી અને માનસિક મન સંબંધી, અનાજ વસ્ત્ર ઇત્યાદી આપવું એ કાર્યિકદાન છે, ગભરાયલાને સારા વચનથી શાંતિ આપવી એ વાણીનું દાન છે, અંતરમાં ક્રોધનું શુભ ઇચ્છવું એ માનસિક દાન છે. ભયથી ત્રાસ પામેલા જીવને સંરક્ષણ નીચે લેવો એ અભયદાન છે,

જ્યાં પ્રાણહર્તા પ્રમટે કૃતાંત, ત્વરાથી ધીમાન કરે શું યત્ન ?

મૃત્યુ વિદગી શ્રી મુરારી ચર્ચ, લે કાયવાણી મનથીજ સર્ચ-

પ્ર.-કૃતાંત કહેતાં યમ-મૃત્યુ, પ્રાણને હરણ કરનાર મૃત્યુનો સમય જ્યારે આવી હલો રહે છે તે સમયે ધીમાન એટલે બુદ્ધિ-

વાળા પુરુષ ત્વરાથી એટલે ઉતાવળથી વગર વિલંબે શું કરે છે.

ઉ-મૃત્યુનો પશુ નાશ કરવાવાળા, અથવા મરણનો ભય ટાળનારા એવા જે મુરારી ભગવાન તેના ચરણનું તેના પાદાર્વિંદનું ખુદ્ધિ માન પુરુષ, મન વાણી અને શરીરથી શણું લે છે.

ભય વેળા શણું લેવામાં આવે છે, તો શ્રીહરી ભગવાનનું સમર્થ શણું લેવું એજ ડહાપણ છે અને તે તનમનને વાણીથી લેવાનું છે. માત્ર મોહોડું બોલે ને અંતર ખાલી હોય તે કેવળ બ્યર્થ છે. તન મન ને વાણીથી ઇશ્વરની સેવા કરવી એછયે. આખી જીંદગી એ પ્રમાણે કરવું એછયે, કે ભવિષ્ય સુધરે તો પછી તે ભવિષ્યમાં પ્રવેશ કરવાનું દાર નિકટ-પાસે દેખાય સારે તો એમ કરવું અવશ્યનું છે તે કહેવાની જરૂર નથી.

છે કેા લુટારા ? કુડિ વાસના છે, ચાથી સભા શોભતિ ? પંડિતોએ.

માતા સમિ શું સુખદા ? સુવિદા, શું તે વધે દાન દિધે ? સુવિદા.

પ્ર-માણસને લુટી લેનાર કાણુ છે ? નહારી વાસના એજ ચોરાશી લક્ષ યોનીમાં બ્રમણ કરવાનું કારણુ છે, એટલે ખરું ધન જે સાચવી રાખવાનું છે તે તેથી લુટાઈ જાય છે. જ્યાં સુધી વાસનાનો ક્ષય થયો નથી ત્યાં સુધી મુકિતની આશા બ્યર્થ છે.

પ્ર કાઈપણ સભા શોભી ચાથી રહે છે ? ઉ-પંડિતોથી,

પંડિત હોય તોજ સભા શોભી રહે છે. મુખો એકઠાં મળે તેમાં ઉંચાને સારા વિચારની ચરચા થતી નથી અને તે જ્યાં થતી નથી ત્યાં એકઠા મળવાનું પ્રયોજન રહેતું નથી. વિદ્વાનો મળે અને નવા નવા વિષયો ચર્ચાય ત્યારે આનંદ થાય છે એટલુંજ નહીં પણ ખુદ્ધિનો પણ વિશેષ પ્રકાશ પડે છે માટે એ ત્રેજ હોય તેજ શોભા છે.

પ્ર-મા ના જેવી સુખ આપનારી કોણ છે ? હ, સારી વિદ્યા, દાન આપવાથી જે વધે છે તે શું ? સારી વિદ્યા.

કાંઠી સદાએ ભય ધારવો ? લોકાપવાદે, ભવ, રાન ધોરે.
કો બધું ? જે ધાય વિપત્તિ માંહે માતપિતાકો ? પ્રતિપાળ સોહે.

પ્ર-માણસે ભય કહી કહી રાખવો ?

હ-લોકમાં આપણે માટે શું કહેવાય છે તેમાં, સંસારમાં. અને ધોર-મોટા જંગલમાં.

લોકોને રખેને આપણે માટે નબળું કહેશે એવો વિચાર હમેશા રાખવા. કીર્તિ એટલે લોકમાં સારું કહેવાય તે, લોકો જે નકાર કહેશે તો અપકીર્તિ થશે અને તેમ થાય તે મરણ બરાબર છે માટે અહિં સાવચેત રહેવાનું છે તેમજ સંસારરૂપી સમુદ્ર મહા ભયંકર છે, એ તરવો થણો કઠીન છે ત્યાં પણ જે કસુર થાય તો ખુડી જવાશે, તેજ પ્રમાણે અધોર જંગલમાં વાઘ વર ઇલાદિને ભય રહેશે.

પ્ર-કોને બધું સમજવો ?

હ-દુઃખની વેળાએ જે મદદ કરતો આવે તે. સગાંવહાલાં હોય પણ જે માત્ર સુખનાજ તે સાથી છે તો તે શું કામના ? તેને સગાં જાને માટે માનવાં ?

સગાંવહાલાં તો તેજ કે જેને આપણને માટે લાગણી થાય, લાગણી થાય તેજ ધાય.

પ્ર-માત પિતા કોને કહેવા ?

હ-જે પ્રતિપાલન કરે તે. જે પોષણ કરે, જે સંરક્ષણ કરે તે મા આપને કરવાનું જ કામ કરે છે માટે તેવાને મા આપ જેવા ગણવા જોઈએ.

જાણી બધું બુદ્ધિ બણી પ્રતિભા, શું જાણવા તે રહી શકિત હીણ? આનંદ શાંતિઃમય સત્ય નંક, તે બોધરૂપી શિવ તત્વ એક ?

પ્ર-બુદ્ધિ બધું જાણીને હોશીયાર થઈ ગઈ છતાં શું જાણવાને તે શક્તિમાન નથી ?

ઉ-સમ્યક્દાનંદ અને શાંતિમય એવું જ્ઞાન સ્વરૂપ જે શિવતત્વ અક્ષતત્વ તે.

બુદ્ધિ, અનંત સૃષ્ટિમાં જે જે જાણવાનું હોય તો તે બધું જાણી શકે પરંતુ અક્ષતત્વ એવું છે કે ત્યાં તેની ગતિ પહોંચી શકતી નથી એવા માટે તો, તે ગમે તેટલી પ્રવીણ છતાં અધુરીને અધુરીજ રહે છે. આત્મા એ વાણી, મન અને બુદ્ધિથી પર છે. આત્મા તેજ પરમાત્મા છે. બુદ્ધિ સાધારણ રીતે રૂપધારી નથી છતાં, પણ તે, આત્મતત્વ અક્ષતત્વથી ઉતરતી છે. અક્ષતત્વ અનંત છે, તેવી બુદ્ધિ નથી અને બુદ્ધિ અક્ષતત્વથી છે, તેથી તે સંકેતિત સીમાવાળી છે, માટે તે અક્ષતત્વને જાણવાને શક્તિમાન નથી.

શું જાણતાં જરૂર બધું જાણાએ ? જે અક્ષત સર્વાત્માક પૂર્ણતાએ પ્ર-એવું શું તે છે કે જે જાણવાથી જરૂર, માહેલું સધળું જાણી જવાય છે.

ઉ-એજ અક્ષતત્વ જે સર્વોચ્ચ મધ્યેજ વ્યાપી રહેલું છે, એજ સકળ સૃષ્ટિનું કારણ છે, તેમાંજ સર્વની ઉત્પત્તિ, તેમાંજ સ્થિતિ અને તેમાંજ લય તેની બહાર કંઈજ નથી, જેમ જળમાં મોઝાં, રીણું, કમળા-મલાદિક થાય છે, રહે, અને સમાઈ જાય છે તે જળથી જુદાં નથી, પણ જળનાજ અંગરૂપ દેખાય છે, માટે એ જળને જે જાણ્યું તો એ બધાની સમજ આવી મળે છે. દક્ષને સમજ્યા

તો ડાળપાંખડાં બધું સમજ્યા. એ બ્રહ્મતત્ત્વ સર્વ વ્યાપક છે, પરિપૂર્ણ છે, જરા પણ અધૂરું નથી, માટે તે જાણવાથી સધળું જ જણાય. શું છે અહીં દુર્લભ લોકમાંહી ? સદ્ગુરુ સત્સંગતિ પ્રાપ્તિમાર્ગ; સર્વસ્વકેરો કરવોજ ત્યાગ, શિવાત્મના બોધ તથા સુ લાગ.

પ્ર આ બોકને વિશે મળવું કઠિન શું છે ?

ઉ-સદ્ગુરુ, સત્સંગત, સધળી વસ્તુમાંથી મમતા ટળી જઈ ત્યાગ વૃત્તિ થવી, અને આત્મજ્ઞાન, બ્રહ્મજ્ઞાનનો સારો લાગ-પ્રસંગ મળવો એટલું સહેલથી મળતું નથી.

આ પ્રશ્ન અને ઉત્તરમાં જે બતાવેલું છે તે સ્પષ્ટ છે. અને સ્વધારે વિવેચનની જરૂર નથી. સદ્ગુરુ મળવા કઠિન છે, ગુરુ બધા મળે પણ મારા ગુરુ કવચિત મળી આવે છે. એ ગુરુનાં શું શું લક્ષણ છે તે પૂર્વમાં થઈ ગયલા રૂપિવર, કવિ, ભકતો કહી ગયેલા છે તેઓ માત્ર વેશધારી છે એટલું જોવાનું નથી, પરંતુ તેના બીજા અંતરના ગુણ જોવાના છે. તેમજ સંતને માટે સમજવાનું. ત્યાગ વૃત્તિ થવી કઠીણ છે. વસ્તુના ઉપર અભ્રમના આણવી અથવા તેને તિરસ્કારથી જોવી એ ખરી ત્યાગવૃત્તિ નથી. તે વસ્તુનો ઉપયોગ નહીં કરવો એ પણ ખરો ત્યાગ નથી, વસ્તુ ઉપરથી મોહ ખસવો જોઈયે. તે વસ્તુ ઉપર તેથી કંઈ તિરસ્કાર થતો નથી. પ્રસંગે તે વસ્તુ મળે તો તેના ઉપયોગ કરવો એમાં પણ બાધ નથી પણ ન મળે તો તેના ઉપર મન દોડે નહીં—મન તેને માટે વલખાં મારે નહીં એવી વૃત્તિની જરૂર છે. વસ્તુનું ખરું સ્વરૂપ સમજવાથી આ પ્રમાણે થાય છે. આત્મજ્ઞાન તેજ બ્રહ્મજ્ઞાન કહીશું તો અયોગ્ય નથી. કેમકે આત્મા તેજ પરમાત્મા ને પરમાત્મા તેજ આત્મા છે, અનેક જન્મનાં પ્રયત્ન વિના એ પ્રાપ્ત થતું નથી.

એનું ખીણું શું જીતવું અને? મનોજ જેનું બળ છે ધણે.

પ્ર—એવુંજ ખીણું કંઈ છે કે જે જીતવું અધરું છે.

ઉ—મનોજ—એટલે કામ જેનું બળ ધણું છે, તે મનોજ એટલે મનથી ઉત્પન્ન થયેલો તે, એનું ખીણું નામ મનમથ થાય છે, એટલે મનને મથી નાંખે છે તે, નાના પ્રકારની કામનાઓ મનમાંથી સ્પુરે છે અને તેથી ચિત્ત બ્યગ્ર થાય છે; ઉંચું આત્મજ્ઞાન પામવામાં ઉંચા પ્રકારનો ખરો યોગ સાધવામાં કામ મોટો વિઘ્નકર્તા છે, એ કામ જીતાય તો સર્વ સિદ્ધ થાય, કેમકે મનની ચંચળતા ટળે અને મુખ્ય કરવાનુંજ એ છે, મન જીત્યું તેણે સર્વ જીત્યું.

માતી પશુ કો ? નહિ ધર્મ જાણ્યું, શાસ્ત્ર બણ્યો તોય ન આત્મજ્ઞાન

પ્ર—માતેલા પશુ સરખો કોણ્ય.

ઉ—શાસ્ત્ર બણ્યો પરંતુ જે ધર્મને જાણ્યો નથી અને જેને આત્મજ્ઞાન નથી તે.

શાસ્ત્ર બણીને વિદ્વાન થાય, તેથી વાદવિવાદમાં કુશળ ગણાય પરંતુ સારમહણ કીધો નથી, તો પોતાનો ધર્મ શું છે તે તે જાણ્યો નથી. સ્વરૂપનું જ્ઞાન થયું નથી તો તે મસ્તાની ગોધા જેવો છે. બધાની સાથે લડવાને તૈયાર કેમકે શાસ્ત્રાનું ઉપરથી અવલોકન કરી તેને બહારનું બળ મળેલું છે. પરંતુ તેની પુદ્ધિ પ્રકુક્ષિત થઈ નથી, અને શ્રેષ્ઠ ધર્મની પુદ્ધિ એજ મનુષ્યનું ઉંચાસું ઉંચું લક્ષણ અને ભૂપણ છે. એવા પશુ સમાન પણ કહેવાતા પંડિતો વાદવિવાદની ઝાડીમાં ગુંચવાયલા રહે છે અને ત્યાંનો ખારો ચરીને આનંદ માને છે.

કો વીંછ સુધા સમ નારજનદી, કો મિત્ર રૂપે રિપુ? પુત્ર આદી.

પ્રશ્ન—ખરેખર જેર છતાં અમૃતરૂપ શું દેખાય છે ?

ઉત્તર—નારીથી એટલે સ્ત્રીથી ઉત્પન્ન થયેલી જે તે એટલે સ્ત્રી.

પ્રશ્ન—શત્રુરૂપ છતાં મિત્ર સરખા કોણુ દેખાય છે ?

ઉત્તર—છોકરા વગેરે.

સ્ત્રી જાતિને માટે ઉપર બધું કહેવામાં આવ્યું છે. તે બારી મોહિની છે, આત્મ કલ્યાણમાં મોટામાં મોટું વિઘ્ન કરનારી તે છે, બ્રહ્મચર્યથી વિત્તનું સંરક્ષણ કરવું એ પ્રથમ ધર્મ છે, તે ધર્મમાંથી ચળિત કરનારી અને વિત્તને લુટી લેનારી સ્ત્રી છે, તેની મોહબળમાં હસનાર તેને પરં સુખરૂપ દેખે છે પણ આવી રીતે લુટારી છે એમ તે સમજતો નથી.

જેરી, છોકરાં, સગાં વહાલાં એ ર રવેના ઉપર મમતા રહે છે, એ સંબંધીના ઉપર પ્રીતિ રહે છે અને તેઓ પ્રીતિ રાખે છે પણ એ પ્રીતિજ સંસારમાં બંધનરૂપ છે, અને જન્મ મરણનાં ત્રાસને આપવાવાળી છે.

ચંચળ શું છે વિજળીના સમાન ? આયુષ્ય ને જોખન દ્રવ્ય, માન.

પ્રશ્ન—વિજળીના જેવું ચંચળ શું છે ? આયુષ્ય, જોખન અને પૈસો એ વિજળી જેવાં પળમાં યાય અને પળમાં જાય એવાં જાણુ.

આયુષ્ય પાણીના રેલાની પેઠે વહે છે, જોખન પણ સ્થિર નથી અને પૈસો પણ હમેશા ટકી રહેતો નથી, માટે તેની ઉપર બહુ આધાર નહીં રાખતાં જીવતર સફળ કરવાને પ્રયત્ન જેમ અને તેમ જાલદી કરવું જરૂર છે.

છે દાન કે શ્રદ્ધ ? સુપાત્ર દાન.

પ્રશ્ન—કિયું દાન જિયામાં જિયું, સારામાં સારું કહેવું ?

ઉત્તર—સુપાત્રને આપવું તે.

નહારા માણસને જે દાન આપવામાં આવે તેનો નહારો ઉપ-
યોગ થશે અને સારાને આપવામાં આવે તેનો સારો ઉપયોગ થશે.
કોઈ દારૂડીઆને દાન, દક્ષિણા આપી તો તે દારૂ પીવાને કબાલને
ત્યાં જશે અને કોઈ પવિત્ર અગ્નિહોત્રાદિ કરનારાને આપી તો તે
તેવાં કામમાં વપરાશે. માટે નળજા માણસને દાન આપવાથી સાવધ
રહેવાનું છે, કેમકે તે દાનથી તેને, જેને આપ્યું તે માણસને, નળજી
કામ કરવાને ઉત્તેજન આપવા બરાબર છે. દાન લેનાર દુષ્ટ વ્યભિ-
ચારી હોય તો મળેલું દાન વ્યભિચાર ખાતેજ વપરાશે, તો વ્યભિ-
ચારમાં તેને ઉત્તેજન મળ્યું. માટે દાન આપનારને પણ તેથી દોષ
ભાગે છે, દાન આપતી વખતે તેનો સારો ઉપયોગ થાય એવો
વિચાર કરીને સારા માણસને તે આપવું એજ યથાર્થ છે.

કંઠે છતાં પ્રાણુ કરું કદા ન શું કાર્ય તે? નીચ થવું મલીન,

ઘટે શું કાર્યો? શિવની પૂજા તે.

પ્રશ્ન—પ્રાણુ કંઠે આવી રહે તે છતાં કદાપી પણ નહીં કરવું
એવું શું કામ છે?

ઉત્તર—નીચું કામ અને મલીનપણું.

પ્રશ્ન—ત્યારે કરવું શું ?

ઉત્તર—શિવની ભક્તિ, શિવની પૂજા.

પોતાનું કલ્યાણ જે માણસ હચ્છે છે તેણે તો કંઠે પ્રાણુ આવે,
મરવાનો વખત આવે તોપણ મલીનતાં અને નીચ કામ નહીં કરવાં.
પોતાના ધર્મથી પોતાના આચારથી, પોતાના સત્યથી, અને પોતાની
પવિત્રતાથી કંઠી પણ બ્રહ્મ થવું નહીં, એવું બ્રહ્મ કર્તા કાશ કીધાથી
કદાચ શક્ય બનેતો હોય તો પણ એમ વિચાર કરવો કે આ બાબ

સહજ ક્ષણભંગુર છે, આ દેહથી વિમુક્તાં થવું એ કંઈ મૃત્યુ યાને નાશ નથી અંતરમાં જે ખરો હું છે તે અવિનાશી છે. આ પૃથ્વી ઉપરનું જીવન અધમ છે અને બંધન રૂપ છે, અને ખરું સુખ આપનારું જીવન ઉપલી ભૂમિકામાં રહેલું છે, તે પ્રાપ્ત કરવાને શિવ સ્મરણ, હરિ સ્મરણ તેની પૂજા, તેની ભક્તિ નીરંતર કરવાની છે. દુઃખ માત્ર કસોટી છે. અગ્નિમાં સુવર્ણ તપે છે તોજ મળ બધા બળી જાય તેનો શુદ્ધ પ્રકાશ નીકળી આવે છે અને તેનું મૂલ્ય વધે છે.

શું કર્મ? જેથી રિજતા મુરારી, આસ્થા ન ક્યાંહી? ન ભવાન્ધિ માંહી.

પ્રશ્ન—શું કર્મ કરવું? ઉત્તર—જેથી ભગવાન પ્રસન્ન થાય તે.

પ્રશ્ન—મમતા ક્યાં ન રાખવી? ઉત્તર—આ સંસારરૂપી સમુદ્રમાં.

આગલા શ્લોક સાથે આ લીટીઓનો સંબંધ છે. શું કામ કરવું એમ પુછેલું તેમાં હરીની પૂજા કહી, ત્યારે ફરીથી બીજાં કીયાં કામ કરવાં એ પ્રશ્ન છે તેનો ઉત્તર દુકાળ છે કે જે કામ કરવાથી હૃદય રાજી થાય તે કરવાં, અને સંસારમાં મમતા રાખવી નહીં.

શું ચિંતવું નિત્ય કરી મમત્વ? સંસાર મિથ્યા, શિવ આત્મતત્ત્વ.

પ્રશ્ન—ત્યારે ભાવ રાખીને હંમેશ ચિંતન શેનું કરવું?

ઉત્તર—સંસાર મિથ્યા છે તેનું અને શિવ અને આત્મતત્ત્વનું ચિંતન કરવું.

સંસારના વ્યવહારમાં મમતા રાખવી એજ સર્વ દુઃખનું મૂળ છે. સંસાર શું છે, શિવતત્ત્વ શું, આત્મતત્ત્વ શું, એનો જો હંમેશ વિચાર કરીશું તો ખરું શું છે અને ખોટું શું છે તે સમજશે.

સંસાર મિથ્યા છે, એમાંથી છુટવું એજ મોક્ષ છે, અને મોક્ષની
 ઇચ્છા સર્વ મનુષ્યોમાં રહેલી છે. કીડો જમરીમાં અખંડ ચિત્ત રાખે
 છે તો જમરી બની જાય છે, માટે જેવું ચિંતન કરીએ તેવા
 થઈએ, એ નિયમ છે, એ નિયમને અનુસરીને અહિં ઉત્તર આપેલો
 છે. જ્યાં જોઈએ ત્યાં એકજ તત્ત્વ જળકી રહેલું છે, એક શિવાય
 બીજું કંઈજ નથી. જીવ તેજ શિવ ને શિવ તેજ જીવરૂપ છે,
 બેદ્રષ્ટિ એ જામણા છે, એ જામણા દળે તો સત્યતત્ત્વ જળકી રહે.

શુભે ભણે વા અતિશે રસાલ,

પ્રશ્નોત્તરી આ મણિરત્નમાળ;

રમેશ ગૌરીશતપ્થી કથારે,

વિદ્વાનને હર્ષ સુરમ્ય થાએ.

ૐ શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

જય મીત્ર રાજ્યોનો જય.

ગરબી.

સજ્જન જય નાદથી ગગન ગળવો,

લિઓ આ અપૂર્વ પ્રસંગનો લ્હાવો ॥ સજ્જન.

વિજયના વાજાંત્ર તે રણમહી વાળે, રહો હર્ષ ઉછળી જગત મહી આળે;

વડું વાતાવણું શું નિર્મળ રાળે ॥ સજ્જન.

સુરજ શુદ્ધ સુવરણ સરખો પ્રકાશી, વીમળ નીલ વ્યોમ જળકવું ઉજળસે;

પૂરે ઉર પવન સુઆશ ઉસ્થાસે ॥ સજ્જન.

નૃપેન્દ્ર પંચમ જ્યોત્સ્ના દીવ્ય વ્યક્તી, લહી મીત્રરાજ્યની અહલુત શક્તિ;
 પરસ્પર પાળીઆ સંપ ને ભક્તિ ॥ સજ્જન.
 નીર્બળ તણી દાઝથી નીજ દીલ ઘાજે, નીતિ ન્યાય સલના રક્ષણ કાળે;
 સમર્પી સ્વદીત દુઃખ અન્યના ભાંજે ॥ સજ્જન.
 રાવણ સમો અસુર અને અભીમાની, જર્મન કેસરે જગત્પુલત માની;
 કુશળતા કુડ કપટને પીઝાની ॥ સજ્જન.
 પીડી પ્રજા ઊગડ્યાં નગરને ગામ, માંડ્યો મીત્રરાજ્ય સું રણસંઘામ;
 પામ્યો કુડી કૃતિનું અંતે પરીણામ ॥ સજ્જન.
 હાર્યો રણ છોડ્યું ગાદી છે છોડી, નાંખ્યું મીત્રરાજ્યોએ માનજ મોડી;
 સ્વીકારી છે શરત સરવ કર જોડી ॥ સજ્જન.
 તળ્યો સ્વ પ્રજાએ સ્વ મીત્રે તળ્યો છે, માયેલીત દેશવટને બળ્યો છે;
 અનિશ્ચિત વેશ નવીન સળ્યો છે ॥ સજ્જન.
 રંગી બહુ રણભૂમી નીજ રૂધીરથી, અગણ કંપલાવીઆ નરવીર શૂરથી;
 જાએ મીત્રરાજ્યના ભોગ નહીં કથી ॥ સજ્જન.
 વાગ્યો ડોકો સલના જયનોજ અંતે, હરખનો કીધો કલરવ ઝવ જાંતે;
 લલ્યા જય ધર્મનો સુરવર સંતે ॥ સજ્જન.
 ગાજે ઘંટ પૂજા મંદીર મહીં થાતી, ધજા ઠેર ઠેર ફરકતી સુહાતી;
 પ્રસારતી બ્રીદીશ બુઝાની શું ખ્યાતી ॥ સજ્જન.
 એવી પ્રજાના પતિ જ્યોત્સ્ના મહારાજ, દીપો કીર્તિવંત સદા તમરાજ;
 જીવે બહુ જીવે તમે શીરતાજ ॥ સજ્જન.

